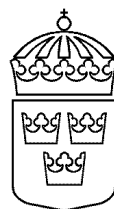

Riksdagens protokoll

1999/2000:76

Onsdagen den 8 mars

Protokoll
1999/2000:76

Kl. 09.00 – 17.58
19.00 – 23.00

1 § Anförande av talmannen med anledning av Internationella kvinnodagen

*Anförande av
talmannen med
anledning av
Internationella
kvinnodagen*

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Inom kort är det 55 år sedan. Mer än ett halvt århundrade har förflutit sedan FN-stadgan slutförhandlades och godkändes av 850 delegater från 50 länder i San Francisco på våren 1945.

Redan de inledande välkända orden slår fast följande: ”Vi, de förenade nationernas folk, besluta – – – att ånyo betyga vår tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, på den enskilda människans värdighet och värde, på lika rättigheter för män och kvinnor – – –.”

Så avgörande ansågs dessa kvinnors och mäns lika rättigheter vara att de gavs denna framträdande plats. Förenta nationernas stadga var den första internationella överenskommelse som hävdade könsens jämlikhet som en grundläggande mänsklig rättighet.

Till grund för detta fanns insikten att de livsavgörande frågor mänskligheten står inför endast kan få sin lösning om vi förmår ta alla människors kunskaper, erfarenheter och engagemang till vara.

Målet i FN-stadgans inledning, ”att rädda kommande släktled undan krigets gissel”, var och är det tydligaste uttrycket för detta. För freden och friheten behövs både kvinnor och män. Det gällde då, och det gäller nu.

Detta visste också alla de som för ett århundrade sedan kämpade för allmän och lika rösträtt. Insikt, kunskap och tillit till det gemensamma möjligheter att skapa en bättre framtid är grunden för fredlig utveckling.

Det är nu nära 100 år sedan Carl Lindhagen sammanfattade kravet på kvinnlig rösträtt i en motion från 1904 med orden ”därför att sålunda med ett ord det är till gagn för kvinnan och till gagn för samhället”.

Då gällde det en grundläggande medborgerlig rättighet, dvs. att delta i de gemensamma besluten om vår framtid. Men Carl Lindhagens ord gäller lika mycket än i dag alla medborgares rättigheter, och skyldigheter, ur alla aspekter som unika individer – ”därför att – – – det är till gagn – – – för samhället.”

När Förenta nationerna bildades saknade de flesta kvinnor i världen rösträtt. I dag finns det bara några få länder kvar där halva befolkningen saknar grundläggande medborgerliga rättigheter. Likväl vet vi att orden i FN-stadgan, i deklarationen om de mänskliga rättigheterna, i alla de

konventioner som överenskommit sedan dess, har mycket lite med verkligheten att göra för miljarder av kvinnor över hela vår jord.

Låt oss tänka efter denna dag. Vad betyder de högtidliga orden för den kvinna i vårt land som i ständig skräck måste söka skydd hos kvinnojourer undan våld och förnedring för sig och sina barn? Vad betyder de högtidliga orden för den kvinna som lever i något av de många länder där småflickor könsstympas till priset av livslångt lidande och t.o.m. död? Vad betyder de högtidliga orden för den flicka, på väg att bli kvinna, som utsätts för gruppvåldtäkt eller säljs som en vara, utnyttjas och förnedras av män? Vad betyder de högtidliga orden för oss alla när sexuellt våld mot kvinnor och barn sprids som underhållning över hela världen med hjälp av teknikens senaste landvinningar?

Ärade ledamöter! Det tog oss ett århundrade att komma dithän att Sveriges riksdag och regering närmar sig målet att i ordets sanna bemärkelse representera alla medborgare – kvinnor och män.

Folkstyret har de senaste årtiondena vunnit framgångar också internationellt. Dit har vi nått genom samarbete mellan kvinnor och män. Men för respekten för de mänskliga rättigheterna, för de lika rättigheterna för män och kvinnor, i ett globalt perspektiv, innebar inte det förra århundradet tillräckliga steg framåt.

I dag är det den första internationella kvinnodagen detta nya århundrade, detta nya årtusende. Vad vore mer värdefullt än att då samlas kring föresatsen att det århundrade som nu ligger framför oss ska innebära genombrottet för respekten för varje människas unika och okränkbara värde?

Så låt därför denna stund vara ett uttryck för denna föresats. Vårt uppdrag är viktigt och allvarligt, det fordrar engagemang, och det innebär oftast vardagligt slit, ibland också besvikelser och motgångar. För att orka måste vi därför också unna oss glädjen över det vi faktiskt har uppnått, över det rikare liv som både kvinnor och män ges möjlighet till när vi alla, både kvinnor och män, äntligen fritt kan utveckla våra unika personligheter och leva och arbeta tillsammans, i respekt och förtroende för varandra.

(Applåder)

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Ulf Kristersson* (m) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 maj 2000.

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Ändrat förslag till rådets direktiv om rekonstruktion, likvidation och konkurs av kreditinstitut *KOM (88) 4* och *KOM (85) 788*
Genomförande av principen om likabehandling av enskilda personer oavsett ras eller etnisk bakgrund *KOM (1999) 566*
Inrättande av allmänna ramar för likabehandling i arbetslivet, arbetslivs- direktivet *KOM (1999) 565*

Prot.
1999/2000:76
8 mars

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Kulturutskottets betänkande 1999/2000:KrU8
Trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU4
Bostadsutskottets betänkanden 1999/2000:BoU6 och BoU7

5 § Jämställdhetspolitiken

Jämställdhetspolitiken

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande 1999/2000:AU6
Jämställdhetspolitiken (skr. 1999/2000:24).

Anf. 2 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Fru talmannen Birgitta Dahl har inlett dagens debatt om jämställdhetspolitiken med anledning av att det är internationella kvinnodagen. Uppmaningen till samling kring föresatsen att detta nya århundrade, detta nya årtusende, ska präglas av respekt för allas lika värde ställer vi moderater oreserverat upp på. Jag utgår från att de flesta talare i dag kommer att anknyta till det faktum att det är den internationella kvinnodagen. Jag skulle emellertid också stillsamt vilja erinra om att det också är askonsdagen i dag. Det är inte så att jag vill uppmana regeringen till botgöring genom att beströ sig med aska, men lite mer ödmjukhet i framtoningen vore faktiskt mycket klädsamt.

Regeringens skrivelse om jämställdhetspolitiken inför 2000-talet inleds med en proklamation om att vi i Sverige har kommit längst i världen på området. ”Vi delar gärna med oss av våra erfarenheter, vi exporterar gärna vår svenska modell för jämställdhet.” Vi ska gå ut och frälsa världen! – vare sig världen har frågat efter detta eller inte. Osökt kommer man att tänka på de medeltida korstågen.

I förordet hänger sig regeringen i övrigt åt tankar som har sina rötter i den sociala ingenjörskonst som såg dagens ljus på 1940-talet. Regeringen vill bl.a. att riksdagen ska ta ställning till vilken livsform som ”är lycka egentligen” för männen och hur vi ska skapa ett ”eget livsrum” för kvinnor där de slipper besväras av sina barn. Regeringen medger också att dess försök att ytterligare slå sönder existerande familjestrukturer är ett fullskaleexperiment som den själv inte vet hur det kommer att utfalla och vars motstycke saknas i världen i övrigt.

För Moderata samlingspartiet står det klart att det inte är politikens uppgift att styra och ställa med människors familjeliv, med den allra mest privata sfären, för att skapa vad det politiska etablissemanget för närva-

rande anser vara högsta möjliga lycka eller egna livsrum åt medborgarna. Vi menar att politikernas uppgift är att skapa möjligheter och mångfald så att vuxna myndiga människor själva kan utforma sina liv på det sätt som var och en, ensam eller som en del av ett hushåll, själv önskar. Det måste bli möjligt att räkna till i vardagen.

Det är just detta – att räkna till i vardagen – som är så många människors allt överskuggande problem. Särskilt för barnfamiljer är det mycket svårt att hinna och orka leva upp till de tidvis oförenliga krav som föräldraskapet och arbetet ställer. Huvudproblemet för unga barnfamiljer är inte om det finns si eller så många procent kvinnor i olika församlingar – något som regeringen ägnar en stor del av sin skrivelse åt att redovisa. Dessa familjer har helt andra problem. Det visar sig nu att unga människor väntar allt längre upp i åldrarna med att sätta barn till världen. Födelsefallen faller också dramatiskt och är nu de lägsta någonsin. Oss moderater förefaller det som om det finns allvarliga systemfel i världens mest jämställda land.

I sammanfattningen uppger regeringen att arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden och de könsbundna utbildningsvalen, liksom insatser för att stimulera kvinnors företagande, är områden som bör prioriteras. Moderata samlingspartiet instämmer i detta men beklagar samtidigt att skrivelsen inte innehåller några som helst förslag till förändringar i dessa avseenden som kan leda till en mer jämställd arbetsmarknad.

Regeringen skriver att Sverige som enda land fått använda 15 % av programinsatserna i mål 4 till den offentliga sektorn, beroende på att denna sektor svarar för så stor del av de svenska kvinnornas arbetskraftsdeltagande – en sektor som är mycket känslig för strukturförändringar och rationaliseringar. Sistnämnda har blivit övertydligt under 1990-talet, då antalet anställda i kommuner och landsting sjunkit med ca 150 000 personer, varav ca 80 % kan beräknas ha varit kvinnor. Kvinnors arbetsmarknad är således mycket sårbar.

I EU-kommissionens förslag av den 8 september 1999 till rådets rekommendation om genomförandet av medlemsstaternas sysselsättningspolitik riktas kritik mot Sverige bl.a. för att här råder stor segregation mellan könen i olika yrkeskategorier och för att vi har den största skattebördan på arbetsinkomster i hela EU – 58 % mot EU:s genomsnitt på 43 %. Det slås fast att Sverige bör vidta åtgärder för att minska inkomstskattebördan med tyngdpunkt på låginkomsttagare och av jämställdhets-skäl utreda på vilket sätt könsuppdelningen i olika sektorer och yrkeskategorier kan minskas.

Vi anser att regeringen snarast bör vidta åtgärder för att efterkomma kommissionens rekommendationer. Den socialdemokratiska regeringen brukar ju berömma sig av att ha haft ett avgörande inflytande på Amsterdamsfördragets utformning så att EU har blivit en sysselsättningsunion. Då är det mycket märkligt att just Sverige år efter år struntar i kommissionens och rådets rekommendationer.

Den stora könssegregationen i Sverige är bl.a. en effekt av att vi har en så stor offentlig sektor. De offentliga monopolerna inom kvinnodominerade verksamhetsområden som utbildning, sjukvård och barn- och äldreomsorg medför också inläsningseffekter för kvinnorna. Avsaknaden av

en marknad i ordets rätta bemärkelse har lett till en dålig löneutveckling för stora kvinnogrupper.

Arbetsmarknadsutskottets ledamöter är just hemkomna från en utskottsresa till USA och Kanada. I Washington fick vi en föredragning som visar att USA har haft en precis lika kraftig ökning av kvinnors sysselsättningsgrad som Sverige under modern tid. För socialdemokraterna i utskottet kom detta närmast som en chock, av reaktionerna att döma. Hur kunde USA öka kvinnors sysselsättning så mycket utan att bygga ut den offentliga sektorn – och därmed höja skattetrycket – som vi har gjort i Sverige? Amerikanerna förstod inte frågan. Arbetskraftsbehoven inom typiskt kvinnliga verksamhetsområden som sjukvård och utbildning har ökat, och alltså får fler kvinnor jobb. Men för det behövs det väl ingen övertung offentlig sektor, resonerar man i USA.

Så resonerar Moderata samlingspartiet också. Varför skulle just vi kvinnor behöva en typ av skyddad verkstad? För utskottsmajoriteten återstår att förklara för sjuksköterskorna på S:t Görans sjukhus varför de anses mindre jämställda än sina landstingsanställda kolleger på Södersjukhuset, eller för de kvinnliga lärarna i friskolan i Solvarbo i min hemkommun Säter varför de är mindre jämställda än kollegerna i kommunens skolor.

Snarare finns det väl mycket som tyder på motsatsen. Under valrörelsen 1998 gjorde SKAF en undersökning bland de medlemmar som tidigare hade arbetat i offentlig sektor men gått över i privat verksamhet om hur de upplevde sina arbetsförhållanden på det ena och det andra stället. Det var slående hur nästan alla som gått över i privat verksamhet vittnade om att de var mycket mer tillfreds med sin arbetssituation nu. De upplevde att de hade fått större möjligheter till inflytande över verksamheten, till påverkan av det egna arbetet, till planering av de egna arbetstiderna m.m. Löneutvecklingen hade också blivit mer gynnsam. Detta anser vi moderater vara tecken på ett mer jämställt arbetsliv, inte mindre. Därför är det så viktigt att vi snarast bryter upp de offentliga monopolerna.

Moderata samlingspartiet vidhåller sitt motstånd mot kvotering eller positiv särbehandling. Vi ser en betydande risk för att man genom kvotering skyler över symtomen i stället för att åtgärda de underliggande problemen. Makt och inflytande i olika delar av samhällslivet kan inte bli föremål för fördelningspolitik. Makt är någonting som enskilda människor skaffar sig genom kompetensuppbyggnad, nätverksbyggande och målmedvetet arbete.

I stället för på kvotering har vi moderater satsat stort på kompetensutveckling och mentorskap för våra kvinnor. I kommunerna och landstingen har det visat sig vara en mycket bra metod för kvinnorna att nå högre positioner. Vi moderatkvinnor kan ibland känna otålighet över att utvecklingen inte går i den takt som vi skulle önska, men vi är ändå övertygade om att det i det långa loppet är den enda hållbara strategin.

Jag talade inledningsvis om vikten av att räcka till i vardagen. Till den bilden hör också att det måste vara möjligt att leva på sin lön och att ha kontroll över familjens ekonomi. De höga skatterna och de extrema marginaleffekterna av skatte- och bidragssystemen tvingar in många i ett ovärdigt bidragsberoende. Att tvingas leva ur hand i mun utan några marginaler skapar otrygghet. Vi förordar en rejäl sänkning av skattetrycket.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

I ett läge där inte mindre än 200 000 hushåll i Sverige inte kan leva på sin lön utan är beroende av socialbidrag för sin försörjning trots att de har arbete pågår nu en debatt om att lagstifta om sänkt arbetstid, något som skulle få allvarliga konsekvenser för det svenska välståndet och hushållens ekonomi enligt bl.a. den analys som Konjunkturinstitutet presenterade för några veckor sedan. Samtidigt som ofrivillig deltidarbetslöshet beskrivs som ett mycket stort problem vill regeringen och dess stödpartier tydligen göra hela svenska folket deltidarbetslöst.

Moderata samlingspartiet motsätter sig bestämt en lagstiftad arbetstidsförkortning. Vi anser inte att det kan komma i fråga att förbjuda vuxna människor att arbeta så mycket som de själva önskar. Vi anser det direkt cyniskt att tvångsvis minska människors avlönade arbete till förmån för det oavlönade hemarbetet med de betydande välståndsförluster en sådan reform skulle innebära. Att tvinga ännu fler familjer till socialkontoret är inte ett steg mot ökad jämställdhet. Kvinnorna måste tillåtas att tjäna pengar för att bli jämställda med männen. Vi förordar i stället att kvinnorna avlastas en del av det obetalda arbetet genom att skattesystemet bäddar för en marknad för hushållsnära tjänster.

Arbetstidsförkortningen ska betalas genom ökad produktivitet, säger en del. Det innebär alltså att samma arbetsuppgifter ska utföras på kortare tid. Det säger sig självt att det inte kan vara rätt metod att komma till rätta med de ökande stressrelaterade sjukdomarna. Boten mot dessa måste i stället vara att genom ekonomisk tillväxt få resurser att anställa fler personer i de verksamheter där underbemanning nu håller på att knäcka den personal som finns kvar.

Även på arbetstidsområdet måste det finnas mångfald och valfrihet. Olika människor har olika önskemål och behov. En och samma individ har ofta olika preferenser under olika skeden i livet. Utifrån aspekten att människor ska må bra är därför individanpassad arbetstid bättre än generella regler. Arbetstidens längd och förläggning ska därför avtalas individuellt mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Det kan gärna innebära kortare arbetstid för den som så önskar, men det är individen som ska välja – inte vi politiker.

Vi moderater står för en politik som genom sänkning av skatten på arbete gör det möjligt för den som vill korta sin arbetstid att leva även på en deltidslön. Den som vill ska naturligtvis också ha möjlighet att arbeta mer än 40 timmar per vecka, kanske för att spara en slant så att man kan gå ned i arbetstid när man blir småbarnsförälder.

Sammanfattningsvis, fru talman, krävs en politik som genom arbete, företagande och ökad mångfald kan göra samhället rikare och mer flexibelt. Det krävs en politik som ökar friheten och valfriheten och därmed det självbestämmande som är en förutsättning för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom alla de moderata reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation nr 1.
(Applåder)

Anf. 3 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Visst känns det lite extra att kammaren debatterar frågor om jämställdhet och kvinnopolitik just i dag den 8 mars, på internationella kvinnodagen, och att vi blir påmind om att kvinnokamp inte är

något nytt utan något som har pågått sedan länge, att det inte är något vi är ensamma om utan att det är internationellt och att det inte är en kamp som på något vis är fullbordad. Internationella kvinnodagen har dessutom ett socialistiskt ursprung som förpliktigar.

Sett i ett internationellt perspektiv är det fortfarande grundläggande maktfrågor som politiskt inflytande och rätt till utbildning, arbete och egen försörjning som står överst på dagordningen – nödvändiga förutsättningar för att också världens kvinnor ska omfattas av de grundläggande mänskliga rättigheterna.

På ett seminarium som jag bevistade under gårdagen visades på ett mycket tydligt sätt det systematiska förtryck som kvinnor utsätts för världen över, bl.a. det faktum att miljoner kvinnor inte betraktas som vuxna människor. Vi fick ta del av ett exempel där en domstol i ett afrikanskt land fråntog en femtioårig änka rätten att arva den jordplätt hon och hennes man brukat tillsammans. I domen står att läsa att rätten att arva faller eftersom kvinnor inte kan jämföras med vuxna familjemedlemmar. Det är ett exempel på det systematiska kvinnoförtryck och den underordning som fortfarande är en realitet och som gör det oändligt viktigt att inte förminska detta till ett individuellt problem. Det handlar om generella maktstrukturer som går igen i olika samhällen i olika kulturer världen över. Att i det sammanhanget som Christel Anderberg dra paralleller mellan korståg och kamp för jämställdhet och mänskliga rättigheter ter sig i det närmaste absurt.

Från Vänsterpartiet vill vi knyta an till talmannens anförande om FN:s arbete och FN:s kvinnokonvention som ett redskap för förändringar. FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor har funnits i 20 år, och även om det finns oacceptabla reservationer från en del håll har 165 länder ratificerat dokumentet. Det borde snarare vara regel än undantag att hänvisa till och påminna om kvinnokonventionen när vi i olika sammanhang försöker formulera politiska initiativ för förändring.

Som vi vet utgör Sverige inget undantag när det gäller brister i jämställdhet. Även här och nu utsätts kvinnor för diskriminering för att vi är just kvinnor. Fortfarande har vi oacceptabla skillnader i fördelning av makt, resurser, betalt arbete och obetalt arbete. Fortfarande utsätts kvinnor för sexuellt förtryck, osv. Därmed vill jag inte ha sagt att vi inte gjort framsteg, men mycket återstår att göra.

Som jag nämnt tidigare är Vänsterpartiets uppfattning att frågor om kvinnors situation och villkor handlar om effekter av maktstrukturer som gör att det finns en systematisk underordning. Det handlar om mönster och strukturer som vi alla är bärare av och som vi alla på olika sätt är med om att upprätthålla. Det betyder att alla – både män och kvinnor – har ett ansvar för att dessa strukturer synliggörs och förändras.

Konventioner, lagstiftning, kvotering, könsuppdelad statistik osv. är alla viktiga redskap för att man ska nå förändring. Men så länge maktstrukturerna består kommer också orättvisorna att bestå. Och så länge är det nödvändigt att vi fortsätter arbetet.

Regeringens jämställdhetsskrivelse som ligger till grund för dagens debatt är ett dokument som sammanfattar regeringens arbete med jämställdhetsfrågorna. Jag kommer inte närmare att kommentera sakinnehållet eller Vänsterpartiets tankar om viktiga initiativ framöver. Det kommer

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Carlinge Wisberg att ta upp i ett anförande senare. Däremot vill jag göra några reflexioner kring riksdagsbehandlingen av skrivelsen.

Eftersom skrivelsen handlar om den samlade jämställdhetspolitiken blandas en mängd frågor inom en rad olika politik- och sakområden, dvs. även frågor som i vanliga fall inte behandlas av arbetsmarknadsutskottet. Vänsterpartiet står bakom skrivelsen och har inte väckt några motioner i samband med den. Däremot har vi väckt ca 25 parti- och kommittémotioner under den allmänna motionstiden som alla mycket väl skulle kunna behandlas i samband med dagens betänkande. Men utifrån principen med *mainstreaming*, som vi ju stöder, har motionerna i stället utsorterats på respektive utskott. Det innebär att betänkandet inte ger någon rättvisande bild av riksdagens samlade politik i dessa frågor. Från Vänsterpartiets sida vill vi lyfta frågan om det är rimligt att ha motionsrätt på alla de sakområden som tas upp. Är det rimligt att frågor som egentligen inte tillhör arbetsmarknadsutskottet behandlas där? Är det rimligt att likalydande yrkanden i ena fallet behandlas i ett utskott och i andra fallet i ett annat?

Vi tror att det vore mera relevant att motionerna snarare riktar in sig på bedömningen av jämställdhetsutvecklingen och också på en bedömning av och en kommentar till de initiativ och ställningstaganden som regeringen redovisar.

Fru talman! En viktig förutsättning för att man ska kunna nå något som åtminstone liknar jämställdhet är rätten till arbete och egen försörjning eller med andra ord ekonomiskt oberoende. I det här avseendet har Sverige kommit långt både ur ett nationellt perspektiv och ur ett Europaperspektiv. Vi har en hög förvärvsfrekvens bland kvinnor. Det är resultatet av ett förverkligande av de krav som kvinnorörelsen i Sverige drev på 60- och 70-talet som handlade om rätten till barnomsorg, arbete och egen lön. I Sverige är också utbyggnaden av den offentliga sektorn grundorsaken till att svenska kvinnor har kunnat ta sig till den position som vi i dag ändå har på den svenska arbetsmarknaden. Därför är det något paradoxalt att man från moderat håll fullständigt vänder på begreppen och talar om den offentliga sektorn som en hämsko som tvärtom låser in kvinnorna. I själva verket är det något annat som har låst sig. Man har fastnat i en ideologisk hämsko som gör att man utestänger alla de erfarenheter som vi har i landet. Det finns en erfarenhet och ett samband som är glasklart. Barnomsorg, äldreomsorg osv. i offentlig regi har i Sverige varit en grundläggande förutsättning för kvinnors möjlighet till förvärvsarbete och egen försörjning.

Ett annat exempel är idén om att skattesubventionera hushållsnära tjänster. I stället för att gå in i maktstrukturen mellan könen och omfördela det oavlönade och avlönade arbetet mellan män och kvinnor i samma hushåll tänker man sig att lösningen är att plocka in en tredje person – en kvinna så klart – som ska fixa städning och tvätt. Det är måhända en bekväm lösning. Det ställer ju inga krav på att männen ska ändra sina vanor. Männen kan med gott samvete fortsätta att ägna sig åt karriären och lämna markservicen till andra. Med andra ord ska inte heller hemarbetet utgöra en naturlig del i familjens vardag. Det ska inte heller vara någon fråga om fördelning mellan könen, utan det ska vara en fråga mellan dem som kan göra karriär utanför husets väggar och de som

inte kan göra det. Är det klasspolitik? Javisst! Är det jämställdhetspolitik? Aldrig!

Fru talman! Jag tänker avsluta med att ta upp frågan om maxtaxa. Jag vill först säga att förslaget om allmän förskola och maxtaxa handlar om en viktig välfärdsreform. Det handlar om ett stort och viktigt steg, nämligen att lyfta in barnomsorgen i den generella välfärden. Allmän förskola är ett förslag som syftar till att ge alla barn en god start i livet. De avgifter som vi i dag har är ofta höga och tidsrelaterade, något som bl.a. innebär begränsningar för det pedagogiska innehållet. Därför är införandet av maxtaxa viktigt av flera skäl. Det handlar om ett familjeekonomiskt perspektiv, men det är också viktigt för barnen och för att man ytterligare ska kunna höja kvaliteten i det pedagogiska arbetet.

Det är heller ingen slump att kvinnorörelsen under 60- och 70-talet så hårt drev kravet på offentlig barnomsorg. Utbyggnaden av barnomsorgen har varit och är en viktig förutsättning för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Därför är det minst sagt anmärkningsvärt att Miljöpartiet tillsammans med borgarna gör en analys som går ut på att ökad tillgänglighet av barnomsorg leder till minskad jämställdhet. Man kan uttrycka det annorlunda och säga: Om kvinnorna i och med införandet av maxtaxa väljer att öka sin arbetstid minskar det jämställdheten. För att komma till denna anmärkningsvärda slutsats utgår Miljöpartiet och borgarna från att inget kommer att ändras när det gäller fördelningen av det oavlönade arbetet i hemmet. Man vänder på tågordningen, som kvinnorörelsen världen över kämpar för. I stället för att se det som en styrka i kampen för jämställdhet att kvinnor kan stärka sin ställning på arbetsmarknaden menar man att det är ett steg tillbaka. Med den logiken, eller bristen på densamma, skulle det alltså vara en framgång för jämställdheten om man gjorde tvärtom och i stället införde en radikal höjning av barnomsorgsavgifterna.

Uppenbarligen menar Miljöpartiet och de andra i denna förhoppningsvis tillfälliga majoritet att kvinnorna gärna kan fortsätta att arbeta deltid och ha lägre inkomster än männen. Det är en typ av argumentation som förflyttar jämställdhetsdebatten 50 år tillbaka i tiden. Problemet med att männen inte tar sitt ansvar för det oavlönade arbetet kan inte lösas genom att man håller kvar kvinnorna i deltidsarbete. Det handlar i stället om att arbeta med attitydförändringar och också om en generell arbetstidsförkortning för alla. Det är någonting som jag hoppas att jag får återkomma till i något replikskifte med Christel Anderberg.

Miljöpartiet har deltagit i den uppgörelse som innebar att pengar har avsatts till reformen. Den uppgörelsen ställer ju krav på Miljöpartiet att genom ett konstruktivt samarbete se till att den här viktiga reformen – allmän förskola och maxtaxa – faktiskt genomförs.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag med undantag för mom. 21 där jag yrkar bifall till reservationen.
(Applåder)

Anf. 4 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka talmannen för en värdig och tänkvärd inledning på den här dagen. Jag tycker att det var mycket fint.

Utgångspunkten för dagens debatt är allmänna motionstidens motioner men också regeringens skrivelse *Jämställdhetspolitiken inför 2000-*

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

talet. Den får närmast betecknas som en paradskrift i självbelåtenhet. Nu har den också getts ut på engelska för att kunna spridas i världen. Om regeringen någon gång skulle våga vara lite mer självvranssakande skulle skriften förmodligen ha blivit mer än en historisk återblick där man berättar om vartenda litet projekt på området som över huvud taget har ägt rum.

Men det saknas en ärlig beskrivning av det som är mindre bra och som vi gemensamt har att arbeta med i vårt land för att kvinnor och män ska kunna forma sin vardag och framtid utifrån likvärdiga villkor. ”Hurra-vad-vi-är-bra-boken” tillåter oss inte ens att mellan raderna ana detta. Och Vänsterpartiet har inte ens brytt sig om att skriva en motion, glad som man är över att få sitta på den högra sidan av regeringen.

Men det finns revor i präktighetsväven som borde mana oss alla till handling.

Fru talman! Den första revan: Sverige har en mycket könssegregerad arbetsmarknad i jämförelse med andra EU-länder. Detta har rönt kritik från EU. Man har gett rekommendationer från råd och kommission. Detta berättas det inte alls om i jämställdhetskrivelsen.

Kvinnor inom vård, omsorg, förskola och skola saknar ofta möjlighet att välja arbetsgivare. På gårdagens DN Debatt läser jag att Björn Rosengren tycker att det är positivt att ”Sverige klarar att ha både små löneskillnader och hög sysselsättning för kvinnor”. Tänk, jag tycker att det vore mycket bättre om många kvinnor fick fler av de högvärlönde jobben, fick chans att göra karriär och fick möjlighet att välja arbetsgivare. När regeringen väljer att slå igen dörren och försvåra för privata alternativ biter man sig själv i svansen. Regeringens rädsla för förändring låser i dag in kvinnor på arbetsmarknaden och försvårar många kvinnors utveckling.

Den andra revan: Sverige har en låg andel kvinnliga chefer. I en jämförelse mellan 15 EU-länder kommer Sverige först på delad niondeplats. Detta är mycket allvarligt och mycket märkligt med tanke på att vi ligger på högst förvärvsfrekvens för kvinnor i EU. Kan det finnas något litet samband mellan detta och att det är mycket dyrt att köpa tjänster i hemmet för mammor och pappor som blir stressade av att räkna till i arbetsliv, i hem och hushåll och inte minst i sitt föräldraskap? Öppna för tjänstesektorn så att även låg- och medelinkomsttagare till rimliga priser kan få trädgården ansad och fönstren putsade! Jag påstår inte att det är hela lösningen, men jag vill gärna påstå att det kan vara en betydelsefull del i det hela. Det gagnar kvinnor *och* män – kvinnor och män som behöver få avlastning för att hinna ägna mer tid åt barnen, men också kvinnor och män som i dag står utanför arbetsmarknaden och som inom denna utvecklade sektor kan skapa ett eget företag, en anknytning till arbetsmarknaden. Det skapar möjlighet för de kvinnor och män som redan i dag finns inom denna sektor genom svartjobb att faktiskt jobba ihop till akassa och pension.

Den tredje revan, fru talman: Vår jämställdhetsminister kritiserar ibland det privata näringslivet för att där finns så få kvinnliga chefer. Så är det naturligtvis. I skrivelsen åberopas triumferande SCB:s statistik om att andelen kvinnor på chefsnivå är högre i offentlig sektor än i privat. Ja, konstigt vore ju annars, då andelen anställda kvinnor i offentlig sektor är

80 %. Självklart bör det avspeglas också i chefskap. Dessvärre är andelen kvinnliga chefer bara 50 %.

Med tanke på att regeringens jämställdhetsföreträdare så ofta kritiserar andra bör man föregå med gott exempel själv. Därför är det mycket anmärkningsvärt att av de 62 myndighetschefer som regeringen utsett under de senaste tolv månaderna är endast 17 kvinnor. Detta har inte förbättrat statistiken totalt: Endast en av fyra myndighetschefer är kvinna. Det blir Icke godkänt för Margareta Winberg! Pamfletter och ord kräver också handling. Och alla socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister är fullt nöjda med detta, eftersom de inte har tillstyrkt vår reservation härvidlag. Jag är förvånad över bristen på engagemang för frågan hos utskottsmajoriteten – eller ska vi snarare kalla det politisk feighet?

Den fjärde revan: Kvinnor ska inte lönediskrimineras på grund av kön – det har vi varit alldeles överens om här i kammaren. Men inte heller när det gäller lönestatistik är regeringen tillfyllest som arbetsgivare. Löneskillnaderna är mycket tydliga på exempelvis handläggartjänster i Regeringskansliet, där män i genomsnitt tjänar 2 000 kr mer i månaden än kvinnor. Värst är det i Statsrådsberedningen, där löneskillnaden mellan kvinnor och män är 6 000 kr. Hur tänker Margareta Winberg komma till rätta med det här problemet?

Den femte revan, fru talman: Mest bekymrad är jag nog ändå över regeringens syn på arbete och dess tydliga markering av att det finns fint arbete och fult arbete. Det fina är förvärvsarbete och det fula är hemarbete. Nu vill socialdemokraterna genom jämställdhetspolitik straffkommandera män att göra mer av det som betraktas som fult, onyttigt hemarbete.

Kristdemokraterna vill höja statusen på hemarbetet. Vi ser det som ett viktigt arbete, som ett nyttigt arbete, som ett livsnödvändigt arbete, ett arbete som det bör förunnas både män och kvinnor att utöva, som gör livet till en helhet. Vi vill se hemarbete som en kompetenshöjning med meritvärde vid ansökning till olika utbildningar. Vi vill att det ska räknas in i BNP-beräkningarna – genom internationella överenskommelser är det möjligt. Till detta har socialdemokraterna sagt nej.

Vid finansminister Bosse Ringholms besök på Ädelfors folkhögskola i Jönköpings län förrföra veckan upprepade han nästan ordagrant statsministerns ord från valrörelsen 1998: Samhället får ju inget tillbaka av en förälder som är hemma. Den som är hemma tillför inte staten någonting.

Än en gång kränker socialdemokraterna de hemarbetande föräldrarna. Den trygghet som hundratusentals mödrar, och för all del några fäder också, har skapat för sina barn går inte att värdera i miljarder. Men för socialdemokraterna är den uppenbarligen ingenting värd.

Fru talman! Jag är glad att vi i detta betänkande har fått till stånd ett tillkännagivande till regeringen om maxtaxan.

I jämställdhetsskrivelsen står följande: ”I nuvarande arbetsmarknads-läge, med en stigande efterfrågan på arbetskraft på många håll, inte minst inom vård- och omsorgssidan, skulle maxtaxan kunna bidra till att sysselsättningen kan fortsätta öka och arbetslösheten minska.”

Så var det sagt! Martin Nilsson kunde inte ha sagt det bättre själv. Kvinnor som jobbar deltid inom vården ska jobba heltid inom vården; det är socialdemokraternas syfte med maxtaxan – fortfarande till dålig lön

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

men med billigare barnomsorg och till priset av mindre tid tillsammans med barnen. Man vill också sälja in maxtaxan under epitetet jämställdhet – som om den ensamstående mamman känner sig mer jämställd om hon får billigare avgift på dagis!

Det socialdemokrater och vänsterpartister gör är att sälja ut barnens önskan om mer tid tillsammans med föräldrarna och föräldrarnas önskan om mer tid för sina barn – av arbetsmarknadspolitiska skäl. De bryr sig över huvud taget inte om de 80 % av småbarnsföräldrarna som önskar kunna vara mer på hemmaplan med sina barn i fyra år, detta enligt en undersökning förra veckan i Aftonbladet – i *Aftonbladet!* Samtidigt diskuterar man att generellt lagstifta om förkortad arbetstid för alla. Det är ingen måtta på det statliga ordnandet och styrandet. Gratulerar – ni ligger i dagsläget, om allt genomförs, hästlängder framför den Myrdalska socialiseringsivern.

För oss kristdemokrater kommer barnets bästa och familjens valfrihet i främsta rummet. Vi ser på familjen som samhällets minsta men viktigaste byggsten. Det viktiga är att få en barnomsorg som anpassas efter varje barns individuella behov.

Däremot har vi kristdemokrater ingenting emot en enhetstaxa inom barnomsorgen. Jag har själv röstat för den vi har i Gnosjö kommun: en billig taxa och en bra barnomsorg. Kommunpolitiker är fullt kapabla att skraddarsy taxor och omsorg efter föräldrars önskemål. Det är så det ska gå till. Martin Nilsson och socialdemokraterna tycks dock inte lita på kommunpolitiker. Kan det bero på att det är socialdemokratisk majoritet i flertalet kommuner i Sverige? Socialdemokratiska kommunpolitiker har länge drivits av en iver att vilja differentiera barnomsorgstaxorna så mycket som möjligt – maxa taxan vad gäller differens, alltså.

Det som saknas i dag är kommuners rätt att ordna omsorgen som de vill, som småbarnsföräldrarna i kommunen vill. De vill ha ett ekonomiskt stöd att använda till egna smarta lösningar. Varför kan inte socialdemokraterna låta dem få göra det?

Vi kristdemokrater tror nämligen att arbete både i hemmet och i yrkeslivet utvecklar människan och gör livet till en helhet. Vi tycker att det är en oerhört viktig uppgift för såväl män som kvinnor att leva nära och lära känna sina barn. Det kostar tid. Ett vårdnadsbidrag ger möjlighet också för låginkomsttagare att reducera sin arbetstid, om man så önskar.

Att arbeta för ett barnvänligt arbetsliv, för bra möjligheter att kombinera arbetsliv med föräldraskap är oerhört viktigt. Det är en uppgift för politiker men också för fackförbund och för andra opinionsbildare. Vi har därför lagt fram förslag om att ge ett tilläggsdirektiv till den utredning som ska titta på jämställdhetsmärkning i företag. Vi menar att här borde en bra föräldrapolicy med utfyllnad av föräldraförsäkring och med möjlighet till anpassade arbetstider, möjlighet till distansarbete, möjlighet till kompetensutbildning och vettig löneutveckling under föräldraledigheten kunna vara viktiga och pådrivande kriterier för jämställdhetsmärkning. Detta förslag har förkastats av majoriteten. Det är föga förvånande. Ett krasst ekonomiskt perspektiv ser bara till statskassan. Det är där skiljelinjen går mellan Socialdemokraterna och Kristdemokraterna.

Fru talman! 2 000 kvinnor misshandlas i Sverige varje år. Man räknar med att i hälften av fallen är det alkoholrelaterat våld. Vi kristdemokratiska kvinnliga riksdagsledamöter vill på internationella kvinnodagen

vädja till er alla att vara med på en skrivelse till Frits Bolkestein om att inte förändra införselreglerna för Sverige för att alkoholkonsumtionen inte ska tillåtas öka dramatiskt i det svenska samhället. Jag vill härmed inbjuda andra kvinnor att också vara med på undertecknandet.

Fru talman! Vi kristdemokrater har lagt fram en rad olika förslag till förbättrad jämställdhetspolitik. Samtliga har förkastats av socialdemokrater och vänsterpartister. Jag låter mig inte nedslås av detta. Jag vet ju att prestigen hindrar regeringen från att säga att något gott kan komma från oppositionen. Men jag vet ju att man lyssnar och ofta efter ett tag presenterar förslagen som sina egna. Senast hände det nu med höjda adoptionsbidrag. Var så god och ta för er – vi bjuder på det!

Fru talman! Vi står självfallet bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 2 och 14.

Anf. 5 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Maria Larsson konstaterar att Vänsterpartiet inte har en enda motion. Vi har lagt fram ett tjugofemtal motioner. Orsaken till att betänkandet ser ut på det sätt som det gör har jag redogjort för i min inledning.

Det finns många frågor som man skulle kunna ställa till kd, som jag tycker på många sätt har en dubbelbottnad syn och en dubbelbottnad politik som ibland riskerar att tvärtom konservera könsrollerna. Jag tänker ta upp en lite mer generell synpunkt.

Kristdemokraterna menar att män och kvinnor inte ska vara lika biologiskt – det ter sig ganska naturligt – och inte heller socialt. Man menar att vi ska ta till vara de genuint manliga och genuint kvinnliga kompetenser som finns. Jag skulle vilja höra Maria Larsson konkretisera sig: Vad menas med genuint kvinnlig kompetens? Vad är det jag har för kompetens som exempelvis min man inte har?

Anf. 6 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Camilla Sköld Jansson säger att jag menar att Vänsterpartiet inte har skrivit någon egen motion. Jag vidhåller det. När det gäller jämställdhetskrisen har Vänsterpartiet inte skrivit någon egen motion, men det skulle inte ha hindrat Vänsterpartiet från att följa med på någon av de reservationer som något annat parti har skrivit. Jag undrar varför inte Vänsterpartiet, som ju länge har drivit kravet på kvotering, inte ställer upp på en reservation som går ut på att vi behöver se över myndighetschefstillsättningen. Har Vänsterpartiet så till den milda grad sålt sig till regeringen att man inte har någon fri tanke längre, att man inte vågar ta strid mot sittande regering? Jag vill gärna skicka den frågan till Camilla Sköld Jansson.

Vi säger i vår motion att vi inte är lika i biologiskt och kanske inte heller i kulturellt och sociologiskt avseende. Att vi inte är biologiskt lika borde det väl inte råda något tvivel om ens för Camilla Sköld Jansson. Vi kan titta på hur män och kvinnor ser ut. Att det finns biologiska skillnader och att det också finns biologiska skillnader i sättet att förhålla sig är naturligtvis ett faktum som man inom vetenskapen är tämligen överens om.

Genuint kvinnlig kunskap är t.ex. att kunna lyssna in många synpunkter innan beslut fattas. Män fattar ofta beslut på ett annat sätt. Kvin-

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

nor är mer beredda att lyssna in. Det är en genuint kvinnlig kompetens som jag tycker är skönjbar i väldigt många sammanhang. Det är ett exempel.

Jag förväntar mig att Camilla Sköld Jansson kan svara på min fråga om myndighetscheferna. Camilla Sköld Jansson säger i sitt anförande att alla barn ska få en god start i livet och därmed finnas på dagis från början. Innebär det, Camilla Sköld Jansson, ett underkännande av att föräldrar faktiskt kan fungera som pedagogiska ledare för sina barn också?

Anf. 7 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Har man lagt fram ett tjugofemtal motioner som handlar om jämställdhet tycker inte jag att det tyder på att man inte tar strid. Jag vet inte om Maria Larsson tycker att det ska vara 26, 27, 30 eller vad det handlar om.

Resonemanget om könsrollerna är intressant och viktigt därför att det handlar om huruvida man har en syn som i grunden tar fasta på att män och kvinnor har ett exakt lika värde. Uppenbarligen är det så att Kristdemokraterna ser att män och kvinnor har olika kompetenser som ska hållas åtskilda. Det resonemanget leder bl.a. till att när kd resonerar om hushållsnära tjänster, vem som ska sköta hemmaarbetet, menar man att det är en genuint kvinnlig kompetens därför att det skapar arbetstillfällen för kvinnor, säger man. Därmed är det helt egalt för män att slippa ta ett ansvar för hemmaarbetet.

Jag tror att kd skulle tjäna på att ta en rejäl fundering i diskussionen kring vad jämställdhet är och synen på hur könsroller skapas.

Anf. 8 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det finns fortfarande ingen jämställdhetsmotion på jämställdhetsskrivelsen. Det är den jag åberopar, Camilla Sköld Jansson. Där finns inte något som helst från Vänsterpartiet.

Vi har olika kompetenser. De ska berika och komplettera varandra, och vi har naturligtvis ett lika värde. Det är utgångspunkten för all kristdemokratisk politik. Det är med alla människors lika värde och rätt till lika möjligheter. Det är därför det är så viktigt att det finns män och kvinnor med. Jag skulle vilja hävda att vi har en väldigt fin helhetssyn i vår kristdemokratiska jämställdhetspolitik.

Med de hushållsnära tjänsterna vill vi just bereda också kvinnor möjlighet att göra karriär, att finnas med på topposterna i näringslivet, det som Camilla Sköld Jansson så många gånger efterlyser. Jag har vid ett tillfälle använt mig av hushållsnära tjänster, fönsterputsning. Det var ett manligt företag, det fanns enbart män som arbetade i det företaget. De tog bra betalt, de var stolta över sin yrkesidentitet.

Jag tycker att Camilla Sköld Janssons resonemang bottenar i något slags förakt för att det arbete som utförs i hemmet inte är fint. Det motsätter jag mig med stor kraft därför att det arbete som utförs i hemmet är minst lika värdefullt som det som utförs på en förskola. Det arbete som föräldrar utför när de fostrar och vårdar sina egna barn i hemmet är lika värdefullt som det som förskollärare och barnskötare utför på ett dagis.

Anf. 9 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag ska bryta raden av kvinnliga talare för att få lite större jämställdhetsinslag i den här debatten. Däremot kan jag inte tala för en helt jämställd riksdagsgrupp. Vi är tio kvinnor och åtta män, men jag är glad och tacksam för att ha fått förtroendet att leda en sådan grupp. Det har sina fördelar, och det ger nya och nyttiga erfarenheter.

Fru talman! Man kan tycka att jämställdhet borde vara en självklarhet i ett land där alla människors lika rätt och värde tas för givet och där rättvisefrågor står så högt på dagordningen som de gör. Tyvärr är det inte så. Vi må ha kommit långt, men ännu återstår mycket att göra. Trots den mest långtgående lagstiftningen i världen har kvinnor och män olika möjligheter i vårt land i dag.

Kvinnor och män möter olika verkligheter och ges olika möjligheter att förverkliga sig själva. Fördomar och stereotypa förväntningar möter kvinnor och män i lika stor utsträckning. Genom omgivningens förväntningar fostras vi in i könsroller och förhindras därmed att till fullo utvecklas individuellt. Som den franska filosofen och författaren Simone de Beauvoir skrev i sin bok *Det andra könet*: ”Man föds inte till kvinna, man blir det.”

Det är ingen tvekan om att kvinnor drabbas mest av den bristande jämställdheten. De ställs utanför patriarkaliska strukturer med sämre möjligheter till makt och lön. Därigenom får de också mindre möjligheter att förverkliga sina drömmar. Fokus i jämställdhetspolitiken måste därför sättas på att man öppet granskar kvinnors underordning i samhället och på åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Att förändra bilden och bryta könsbarriären är dock inte en fråga bara för kvinnor. Det är en fråga för alla människor och måste inbegripa en diskussion om mans- likaväl som kvinnorollen. Detta är också utgångspunkten för den gröna feminism som Centerns ungdomsförbund har lanserat – en god utgångspunkt för en framgångsrik och riktig jämställdhetspolitik för att man ska nå resultat.

Jämlikhet handlar inte om att vara lika utan om att ha lika rättigheter och möjligheter. Det handlar om individens rättighet att, oavsett kön, vara sig själva och sträva efter att förverkliga sina personliga livsmål.

Fru talman! Det har sagts tidigare i debatten: Jämställdhet handlar ytterst om attityder, om att människor som tillhör en grupp anser sig ha företräde framför andra människor. Det handlar om förhållandet till makt och hur makten fördelas i vårt samhälle. De fasansfulla skildringar som vi får av våld mot kvinnor, våldtäkter och förnedring i porrbranschen, handlar om makt, inte i första hand om sexualitet. Det är först när man ser maktrelationerna som vi kommer att kunna hantera frågorna på ett förnuftigt sätt.

Att förändra attityder måste börja med barnen. Det är när människor är unga som de attityder formas som de senare bär med sig hela livet. Visst kan vi i efterhand försöka rätta till problemen, men det är bra mycket lättare att förebygga dem än att lappa i efterhand.

Litteraturvetaren Nina Björk beskriver träffsäkert hur det börjar redan på BB när det rosa täcket läggs på det lilla flicka-barnet medan det blå täcket läggs på den lilla pojken. Med det rosa täcket läggs alla förväntningar på flickan att växa upp till en kvinna och tillägna sig kvinnliga

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

attribut medan det blå täcket läggs på pojken för att han ska tillägna sig manliga attribut.

Familjen och skolan är avgörande för att man ska klara av ett förebyggande arbete på att förändra attityder och könsroller. Jag ska tala om familjen först.

Familjepolitiken är viktig. Det behövs en ny familjepolitik, enligt Centerns uppfattning, som ökar familjernas valfrihet att ordna med sina barns förskoletid. Det kräver ett större ekonomiskt utrymme som kan användas för barnomsorg eller för att båda föräldrarna ska kunna tillbringa mer tid med barnen.

Maxtaxan är däremot fel väg att gå. Den utgår från ett perspektiv som säger att barnen mår bättre av att vara på dagis medan föräldrarna arbetar. Den innebär att staten i än större utsträckning talar om för familjerna hur de ska leva och fungera. Den ökar inte friheten, den inskränker valmöjligheterna.

Jämställdhet kan knappast kommenderas fram på det sätt regeringen önskar, och maxtaxan lär inte leda till de effekter som regeringen säger att förslaget ”kan” leda till. De som borde gynnas av en reform – de som tjänar lite – kommer inte att vinna på förslaget. I stället vinner de människor som redan har. Det är inte för mig och Centerpartiet lika möjligheter.

Sedan går jag över till skolan. Skolan är den plats där barnen tillbringar mest tid, näst efter familjen och hemmet. Man kan knappast över-skatta den betydelse skolan och kamraterna har för att forma unga människors värderingar.

Tyvär möter vi de stereotypa könsrollerna även i skolan. Pojkar är högljudda och får mer uppmärksamhet medan flickorna är tysta och får högre betyg. Det är en situation som varken gynnar flickorna eller pojkarna. Och situationen för både flickor och pojkar måste belysas, för det är ett problem för båda könen.

Flickorna kommer på undantag i skolans värld och lär sig att det så ska vara. Pojkarna visserligen syns och hörs, men många blir sedan underkända. Vilka möjligheter får de senare i livet? Vilka bilder och vilken uppfattning om sin könsroll bär de med sig från skolans värld? Det är viktiga frågor att fundera över.

Fru talman! En gång vart femte år ska regeringen redovisa framstegen på jämställdhetsområdet för riksdagen i en riksdagsskrivelse. Detta görs nu med den skrivelse som vi behandlar och som tas upp i det betänkande som vi nu diskuterar. Det finns framsteg redovisade i den skrivelsen, och det finns anledning att glädjas över det, inte minst när det gäller arbetet med att förhindra våld mot kvinnor.

Men det som är mest skrämmande i den här skrivelsen är att det fortfarande återstår så mycket att göra på det här området. Jag tycker inte att skrivelsen och betänkandet är särskilt konkret när det gäller framtiden. Vad vill majoriteten och regeringen? Vilka är de konkreta förslagen? Vad är inriktningen? De svar som ges på motionsyrkandena är mer eller mindre undanläggningar med hänvisning till utredningar som pågår eller till den proposition som ska komma senare. Det mesta stannar vid utredningar och arbetsgrupper med regeringen och samarbetspartierna. Arbetstidens längd och förläggning är ett sådant exempel bland flera andra.

I dag på den internationella kvinnodagen hade det varit ytterst lämpligt att samla ihop de konkreta åtgärderna och presentera dem i en samlad jämställdhetsproposition att jämte skrivelsen diskutera här och nu för beslut. Det hade varit en bra markering som kunde fått ett mer konkret innehåll för framtiden. Men så är det inte, och det är synd. Det gör att vi tappar tempo och förlorar viktig mark framåt.

Fru talman! En av de viktigaste jämställdhetsfrågorna handlar otvivelaktigt om trygghet. Få frågor belyser så tydligt skillnaden mellan kvinnors och mäns villkor som rädslan för att bli utsatt för våld. Att ständigt behöva se sig över axeln när man hör fotsteg, att korsa gatan när man möter någon på kvällen, att undvika många gator, parker och torg – allt detta begränsar många kvinnors frihet, ja, det kränker dem.

Riksdagen behandlar i andra sammanhang anslag till polisväsende och domstolar. Låt mig bara notera att inom detta så viktiga område saknas initiativ. Det är uppenbarligen ibland svårt att gå från ord till handling, dvs. att anslå pengar. Utöver den välkomna kvinnofridslagen måste fler åtgärder till för att öka tryggheten. Som jag sade lämnar rättsväsendet utrymme för stora förbättringar, men också sådana frågor som tagits upp i betänkandet spelar en roll.

Oaktat hur många poliser det finns, handlar trygghet ändå ytterst om att kunna lita på sina medmänniskor. Det är därför anmärkningsvärt att utskottet väljer att summariskt svepa över frågor som rör mäns attityder till könsroller och till våldsanvändning. Vad jag kan se, har varken regeringen eller utskottet redovisat särskilt utförligt vilka insatser som görs för att komma till rätta med detta. I all huvudsak handlar det om att regeringen ordnar konferenser. Det är säkerligen bra för det ger uppmärksamhet, men effekten av det har vi inte sett särskilt mycket av.

Vad jag saknar, och många med mig, är det systematiska arbetet i vardagen för att förändra attityder och könsroller. Då räcker det inte med diskussioner i riksdagen, utan då måste arbetet utföras av alla dem som kommer i kontakt med våra ungdomar. Polisen, socialtjänsten, skolan osv. – alla har de viktiga uppgifter att fylla. Eftersom utskottet nu väljer att inte ställa sig bakom Centerpartiets yrkande, skulle jag gärna vilja veta på vilket sätt utskottets majoritet anser att detta är uppfyllt i dag. Görs det redan, eller är det kanske så att ni tycker att det är onödigt?

Fru talman! Samtidigt som vi firar den internationella kvinnodagen kan vi konstatera att vi är världsbäst på att ha störst kvinnoandel i vår högsta beslutande församling, här i riksdagen. Men hur är det i verkligheten? Visserligen har vi störst kvinnoandel i kammaren. Men när det gäller de tyngre uppdragen i riksdagen, som ordförande eller vice ordförande i ett utskott, visar det sig att män sitter som ordförande i 10 av 17 utskott, EU-nämnden inräknad, och som vice ordförande i 12 utskott. Sammantaget är det alltså 22 män och 12 kvinnor som sitter som ordförande eller vice ordförande i ett utskott. Då har jag inte räknat med de fyra kvinnor som fått uppdraget som andre vice ordförande. Av riksdagens ledamöter är 43,6 % kvinnor, men de har endast 35,3 % av de 34 tyngsta uppdragen i utskotten. Det är inte mycket att framhålla för ”världens mest jämställda parlament”.

Det är viktigt med föredömen för att nå resultat med en trovärdig politik. Hur är det då med jämställdheten i regeringen? Ett område där regeringen skulle kunna utträta mycket och bli ett föredöme är befordran och

lönesättning. Senast i december kritiserades regeringen för att inte ta jämställdheten i Regeringskansliet på allvar. Jag har inte hittat något i skrivelsen som säger att man tar frågan på särskilt stort allvar i dag. Det är ändå ett av de områden där insatser skulle kunna vara mycket verkningfulla. Bakom uttrycket världens mest jämställda regering döljer sig faktiskt statistik som säger att Regeringskansliet är betydligt mindre jämställt än större delen av den offentliga sektorn. Bland de högsta tjänstemännen är var femte kvinna. Av de lägst betalda är fyra femtedelar kvinnor. Det kunde varit på sin plats att regeringen uppmärksammat detta i skrivelsen och utlovat en bättring. Så görs inte. Frågan är varför.

Fru talman! Det finns de som inte vill se strukturella hinder för jämställdhet och som vill reducera jämställdheten till en fråga om människors val. Det kräver ideologiska skygglappar framför båda ögonen och förmodligen öronproppar därtill för att inte se strukturerna och att främst kvinnor, både framgångsrika vd:ar i IT-branschen och lokalvårdarna i riksdagen, i allmänhet delar erfarenheten av att hamna på undantag alltsomoftast. De diskrimineras just därför att de är kvinnor.

En politik för verklig jämställdhet och på humanistisk grund måste se de två mönster som finns, dels att varje människa är unik och inte bara en del av ett kollektiv, dels att det finns strukturer som missgynnar männskor, mest kvinnor, på grund av kön.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation nr 7. Jag och Centerpartiet står givetvis bakom samtliga Centerpartiets reservationer, men jag nöjer mig med detta yrkande för tids vinning.
(Applåder)

Anf. 10 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Det finns mycket som jag delar i Agne Hanssons resonemang, synen på att jämställdhet handlar om strukturella frågor, synen på könsroller som formas i en socialiseringsprocess osv.

Däremot blev jag lite fundersam över Agne Hanssons resonemang om maxtaxa och valfrihet, för införande av maxtaxa leder ju faktiskt till ökad valfrihet. Det gör det möjligt för föräldrarna att minska arbetstiden om de så vill, eftersom de får en mindre utgift att jobba ihop till. Det gör det möjligt att gå andra vägen, dvs. att gå upp i arbetstid, eftersom det ger en bättre ekonomisk utdelning. Det handlar om att plocka bort den tidsrelaterade taxan och ge större möjlighet att låta barnens behov styra.

Jag undrar varför Centerpartiet vill neka barnfamiljerna denna ökade valfrihet.

Anf. 11 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Sköld Jansson för frågan, därför att just valfrihet i barnomsorgen är den fråga som Centerpartiet historiskt har drivit längre än något annat parti i det här landet. Det är just valfriheten som också är grunden för ökad jämställdhet i detta sammanhang. Det är just för att maxtaxan inte prioriterar begreppet valfrihet som vi är emot den. Den innebär ju att man tvingar alla familjer och barn in i en speciell typ av barnomsorg.

Jag har också väldigt svårt att förstå Vänsterpartiets resonemang om generell förkortning av arbetstiden, som också togs upp här av Camilla Sköld Jansson. Resonerar Vänsterpartiet på det sättet att man ska minska

arbetstiden för kvinnorna för att de ska få mer tid för hushållsarbete och sysslor i hemmet?

För Centerpartiet är utgångspunkten en flexibel syn på arbetstiden, lika för båda könen, för att de därmed ska kunna hantera hemarbetet och övriga arbetsuppgifter för familjen lika jämställt. Det är valfrihet i grunden både på familjepolitikens område och på jämställdhetspolitikens område.

Anf. 12 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det ligger en inkonsekvens i att dra slutsatsen att om man sänker en avgift för en tjänst innebär det försämrad valfrihet.

Sedan vill jag svara på Agne Hanssons fråga när det gäller arbetstider. Som det ser ut i dag är det så att kvinnor i stor utsträckning själva betalar sin arbetstidsförkortning och att de i större utsträckning än män arbetar deltid. Det är för att kvinnor har insett att 40 timmars norm är förlegat om man ska kunna kombinera ett förvärvsarbete med ett rikt liv också vid sidan av.

En arbetstidsförkortning handlar alltså faktiskt i mångt och mycket om att det är männen som ska sänka sin arbetstid så att män och kvinnor får en rättvisare fördelning. Det skapar ökad jämställdhet både på arbetsplatsen och i hemmet. Det är det arbetstidsförkortningen handlar om.

Anf. 13 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har svårt att se att jämställdhet direkt skulle ha med en avgift i barnomsorgen att göra. Det är just valfriheten som är grunden, som jag sade.

Dessutom är det inte så att alla kvinnor vill ha kortare arbetstid. Det är snarast tvärtom. Sveriges största fackliga organisation, Kommunal, som ansluter mest kvinnor, vill ha ökade möjligheter till fler arbetstimmar. Det förstår jag fullt väl, för det har med ekonomi att göra. För att bli jämställd måste man också ha lika förutsättningar när det gäller ekonomiska förhållanden. Det främjar jämlikheten. Att generellt sänka arbetstiden leder inte dit. Att däremot se en flexibel möjlighet på arbets-tidsområdet är den linje som Centern vill lösa jämställdheten med. Jag förstår inte varför detta inte är självklart också för Vänsterpartiet om man hävdar att man vill gå jämställdhetens väg.

Anf. 14 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! I dag på morgonen när jag körde bil från Hammarö till flygplatsen i Karlstad lyssnade jag på Klarspråk. Jag blev lite snabbt inkastad i den här debatten, och jag tänkte: Kan det verkligen vara nödvändigt att alla partier kanske säger samma sak? Det här är ju en fråga som vi kanske tycker att vi håller på att lösa i Sverige. Så lyssnar jag på Klarspråk.

Första gången jag stod i den här talarstolen kämpade jag för kvinnliga präster på kyrkomötet. I Klarspråk i dag var det en man som vädjade till alla kvinnliga präster att lämna sina tjänster för att göra kyrkan ren från kvinnor i denna tjänst. Fortfarande behövs alltså tydligen jämställdhetsdebatten i Sveriges riksdag. Då fick jag liksom återigen en kraft att gå upp i talarstolen och säga några ord från Folkpartiet liberalerna. Det är ju

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

liberalerna som i så många år, under hela sitt politiska liv, har haft jämställdheten i första rummet.

Fru talman! Regeringens skrivelse, som ligger till grund för betänkandet, innehåller en omfattande beskrivning av de framsteg som har gjorts i förhållande till de uppsatta målen för jämställdhetsarbetet. Den visar att det är mycket som är positivt. Vi i Sverige har kommit långt vid en internationell jämförelse och torde tillhöra de länder i världen där förutsättningarna för kvinnor att på lika villkor bestämma över sina egna liv kanske är bäst.

Men vi får inte slå oss till ro. Det återstår ändå en massa att göra. Vi lever i ett samhälle där männen är den norm som råder i landet än i dag. Det finns en känsla av att man kan slå huvudet i ett glastak. Vi är på samma nivå men det finns där i alla fall. Det är glädjande med regeringens analys på denna punkt och att det finns en ambition att låta den utgångspunkten genomsyra beslutsfattandet. Folkpartiet menar dock att regeringen på ett antal områden brister i såväl tillräckligt klarsynt genusanalys som i konstruktiva förslag till åtgärder. Den liberala jämställdhetsutmaningen består i att se till att kvinnor får mer makt över sina egna liv. Det handlar om att se strukturer som lägger hinder i vägen för kvinnor och om att det är kopplat till en vilja att åtgärda detta och att utgå från att det är den enskilde individen som bestämmer över sitt eget liv.

Fru talman! Ett område där det fortfarande är lång väg till jämställdhet är de skillnader mellan kvinnors och mäns löner som fortfarande existerar. Faktum är att skillnaden inte minskat på hela 1990-talet. 1997 uppgick kvinnors lön i genomsnitt till 83 % av männens. Regeringen påpekar att den viktigaste förklaringen till generella löneskillnader mellan kvinnor och män är skillnader i utbildning, yrke och befattning. Men även när detta är avskalat finns det löneskillnader som måste förklaras med andra faktorer.

Fru talman! Folkpartiet liberalerna menar att det är uppenbart att kvinnor lönediskrimineras. Det är sannolikt den mest uppenbara och spridda form av könsdiskriminering som lever kvar. Att avskaffa de löneskillnader som bara kan förklaras av kön framstår därför som den kanske viktigaste uppgiften i vår jämställdhetspolitik.

Det är hög tid att dra slutsatser av vad Löneskillnadsutredningen kom fram till i sitt betänkande för några år sedan; att mellan 1 % och 8 % av löneskillnaderna mellan män och kvinnor inte kan förklaras på annat sätt än att kvinnor diskrimineras – trots att lagstiftningen sedan länge förbjuder könsdiskriminering. Folkpartiet liberalerna välkomnar därför regeringens besked att ”åtgärder för att få bort löneskillnader på grund av kön kommer att vidtas”. Vi är dock oroade över att ideologiska skygglappar hindrar regeringen från att ha ett nödvändigt helhetsperspektiv när det gäller lönebildning.

Särskilt vill Folkpartiet lyfta fram den könssegregerade arbetsmarknaden. Det är ett faktum att många kvinnor arbetar i kvinnodominerade yrken inom den offentliga sektorn. Nästan åtta av tio kvinnor arbetar i yrken som är kvinnodominerade. Regeringen påvisar också det faktum att löneskillnaderna är större i den offentliga sektorn än i den privata. Störst är löneskillnaden inom landstingen. Där uppgår kvinnornas lön endast till 71 % av männens.

I praktiken råder det en monopolsituation inom stora delar av den offentligt finansierade sektorn. Det resulterar i att lönerna hålls nere och i ett slags näringsförbud i de sektorer där kvinnor traditionellt har erfarenhet och god kompetens. Ska lönerna bli rättvisa krävs att anställda i vård och skola får ta del av den dynamik som ligger i att fler arbetsgivare finns att välja mellan.

Fru talman! Låga löner förklaras alltså inte bara av attityden på arbetsmarknaden gentemot kvinnor utan också av arbetsmarknadens funktionssätt. Lönerna för Vårdförbundets privatanställda medlemmar visar sig vara högre än för de anställda inom kommuner och landsting. Vid en jämförelse oavsett ålder och befattning var medellönen 4 % högre för dem som arbetade i den privata sektorn 1996. Lönespridningen är också större bland de privatanställda. En kommunalanställd tandsköterska tjänade i snitt 6 000 kr mindre i månaden än en privatanställd kollega.

Det politiska systemet har självfallet ett ansvar som arbetsgivare. Men vi tror att goda ambitioner att åstadkomma rättvisa inte kommer att räcka om de inte stöds av strukturella förändringar, som att det uppstår en kraftig konkurrens om den arbetskraft som vill verka inom de skattefinansierade tjänstesektorerna. Det uppnår man genom att bryta upp monopolen inom den offentliga sektorn.

Vår slutsats är att kvinnor måste ges möjlighet att själva välja arbetsgivare och själva kunna bestämma arbetsformerna och till sist, men inte minst viktigt, kunna konkurrera på en marknad för att nå upp till männens lönenivåer.

Så länge kvinnor som arbetar inom vård, omsorg, utbildning och service inte ges tillräckliga möjligheter att förverkliga sina idéer utanför de offentliga monopolerna hämmas mycket skaparkraft. Det är inte bara jämställdhetsfientligt, det är också ett gigantiskt resursslöseri.

Regeringen belyser och redogör i skrivelsen för särskilda insatser för kvinnligt företagande. De insatser som finns, framför allt bestående av finansiering och rådgivning, är välvilliga och visar sig ha lett till ett visst resultat i nystartade företag. Men precis som när det gäller regeringens företagarpolitik i stort anser vi att det fortfarande finns mycket övrigt att önska på detta område.

Att förbättra företagsklimatet är en central politisk uppgift. Vi vet att många människor någon gång har funderat på att bli "sin egen". I dag är det bara var fjärde företagare som är en kvinna. Samtidigt visar en Skopundersökning, som har utförts på uppdrag av Folkpartiet liberalerna, att potentialen för fler kvinnliga företagare är stor. I undersökningen svarar var tredje kvinna att hon någon gång har funderat på att bli "sin egen" men avstått. En viktig förklaring torde vara att de tillfrågade anser att företagsklimatet har försämrats under de senaste fem åren.

Att det är svårare för kvinnor att förverkliga sina företagsidéer hänger bl.a. samman med en utbredd skepsis i samhället i stort gentemot kvinnor som vill starta eget. Här har bankerna också ett visst ansvar när det gäller att våga bevilja lån till kvinnliga företagare. Det hänger även i hög grad samman med det dogmatiska motståndet hos Socialdemokraterna och Vänsterpartiet att tillåta privata alternativ inom områden där kvinnor traditionellt har kompetens och erfarenhet.

En viktig uppgift för jämställdhetspolitiken är att göra det möjligt, lönsamt och meningsfullt för fler kvinnor att göra verklighet av sina

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

företagsplaner i alla delar av ekonomin. Hindren är tyvärr alldeles för många.

Mycket talar för att näringsbegreppet måste vidgas och moderniseras. Reglerna för utfärdande av F-skattsedel är som skräddarsydda för att stoppa småföretagare i tjänstesektorn. Regeringen har uppmärksammat problemet men misslyckats att åtgärda det. Det säger sig självt att vem som helst kan tappa lusten och ge upp innan man hunnit sätta i gång. Särskilt gäller detta många kvinnor som dessutom har strukturer, som består i att det traditionellt är män som är företagare, att kämpa mot. Folkpartiet anser att alla som vill bör få F-skattsedel snabbt och utan krångel.

Dessutom vittnar många kvinnliga företagare inom konsultbranschen om den annorlunda behandling och de annorlunda villkor de möter hos upphandlare jämfört med "killföretagen", om jag får uttrycka det så. Det verkar som om det förväntas att kvinnliga företagare ska lägga anbud till lägre pris. Det vore därför på sin plats med en översikt av den statliga sidans konsultupphandling i fråga om kvinnliga och manliga konsulter.

Vidare bör arbetsgivaravgifterna sänkas i hela den privata tjänstesektorn. Jobben i den privata tjänstesektorn hålls tillbaka av det höga skatteuttaget på arbete. Sänkta arbetsgivaravgifter sänker kostnaderna för anställningar i den sektor där merparten av de nya jobben skulle tillskapas.

Regeringens motstånd mot att förenkla för tjänsteföretagen sätter också käppar i hjulen för många potentiella kvinnliga företagare. Grunden till frihet är att över huvud taget ha ett jobb. En ekonomiskt oberoende kvinna är en kvinna med lönearbete, inte obetalt hemarbete.

Fru talman! Folkpartiet liberalerna vill göra skatteändringar för att ge möjlighet till ett rikt utbud av hushållstjänster, dels för att många arbetslösa män och kvinnor ska få en lön, dels för att familjer där båda makarna har krävande arbeten ska kunna fungera utan att någon behöver ge upp sina yrkesambitioner. En skatteändring skulle också innebära att diskrimineringen i tjänstesektorn bryts. Regeringens politik spär tyvärr på diskrimineringen. Företagande inom "hårda" sektorer domineras fortfarande traditionellt av män och är "finare" än företagande inom sektorer där kvinnor dominerar. Detta strider helt mot regeringens högrävande ambition att bryta de strukturer som möter och hindrar kvinnor. Det tycker Folkpartiet är synd.

Fru talman! Låt mig till sist bara säga några ord i en fråga som ständigt är aktuell, nämligen frågan om våld mot kvinnor. Folkpartiet instämmer med regeringen i att ett av delmålen i jämställdhetspolitiken är frihet från könsrelaterat våld. Det kanske t.o.m. vid sidan av lönediskrimineringen är det viktigaste. Det egna hemmet är för många kvinnor den farligaste miljön att vistas i. Kvinnovåldet skördar offer varje dag i alla samhällsklasser. Detta är oacceptabelt. Samhället måste ta ett större ansvar. Misshandeln rör oss alla.

Folkpartiet liberalerna önskar att regeringen tydligare uppmärksammar alkoholmissbrukets skuld till många misshandelsfall av kvinnor inom hemmets väggar. Vi vill också lyfta fram tanken på att män som inte respekterar besöksförbud när de är på fri fot ska förses med elektronisk fotboja. Sådana larmanordningar på män med besöksförbud som varnar om de närmar sig kvinnornas hem används redan i dag i en del

delstater i USA. Riksdagen bör därför nu hos regeringen begära ett lagförslag innebärande att män som överträder besöksförbud ska förses med elektronisk fotboja.

Till sist: För tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 8 och 25. I övrigt ställer jag mig naturligtvis bakom alla Folkpartiets reservationer som det tidigare har yrkats bifall till.

Anf. 15 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Tack för det fina och tänkvärda talet i början av debatten med anledning av internationella kvinnodagen.

Det gläder mig också att se att jämställdhetsministern är här. Det är alltid roligt när ministrarna är med i debatten.

I dag på internationella kvinnodagen vill jag börja mitt anförande med en liten utblick utanför Sveriges gränser. Medan vi kvinnor i Sveriges land i dag speciellt tänker på jämställdhet den 8 mars och bl.a. kanske debatterar lika lön för lika arbete och andra kvinnofrågor så har ett otal kvinnor i flera länder det mycket svårt.

I Pakistan vanställs och mördas kvinnor av manliga släktingar eller manliga grannar. Männerna kallar det för hedersmord, eftersom en kvinna som har sagt sin mening, som kanske inte vill gifta sig, som vill ha en utbildning eller börja arbeta, kan dödas av sin man, bror eller far.

Kvinnan kränker mannens heder genom att göra det som vi här i kammaren tycker är naturliga rättigheter. I ett sent TV-reportage mötte mig den vanställda kroppen av en ung flicka som hade blivit syrabränd av sin man. Hennes medsystrar hade blivit mördade genom skjutning, bränning eller blivit slaktade med knivar offentligt mitt i sin by.

Män som är gifta med en pakistansk kvinna som har blivit våldtagen har rätt att döda henne om hon inte har fyra manliga vittnen till dådet. Mannen blir inte dömd, och inte heller straffas männen som mördar kvinnor, eftersom de känner sin heder kränkt. Hela tiden ökar antalet mördade och försvunna kvinnor i Pakistan.

Mina tankar går i dag också, fru talman, till de unga flickor som jag besökte i Thailand och som är sålda av sina föräldrar för att agera sexslavar åt stora grova karlar som ofta skadar flickorna för livet. I fem sex år eller mer måste de stanna i sexklubbarna för att betala av den lilla summa som deras föräldrar fick när de sålde dem.

För att tillfredsställa en alltmer fordrande skara karlar skadar flickorna sig själva genom att föra upp spikar eller rakblad på snören i sina unga underliv och sedan dra ut dem medan blodet forsar. Med tanke på den porrdebatt som fördes här i kammaren för 14 dagar sedan och att det är den 8 mars i dag hoppas jag att det här verkliga helvetet ska ta slut för dessa unga flickor.

Jag tänker också på de små indianflickorna, tre–sex år gamla, som varje dag i Ecuador bär säckar med potatis fastsurrade på sina ryggar. Bördorna är större än flickorna själva som bär dem flera kilometer rakt upp på de höga sluttningarna i Anderna. Men dessa små flickor som jag mötte på min vandring hade ett leende över hela det brunbrända ansiktet under de svarta hattarna. Här måste ju barnen arbeta för att familjen ska överleva; det är deras rikedom.

Fru talman! För all världens kvinnor hoppas jag att den internationella kvinnodagen även ska medverka till att tankarna om jämställdhet och

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

lika rättigheter för kvinnor och män även ska tränga sig fram i världens olika delar, ty våld mot kvinnor utspelas också i Sverige och detta våld ökar. Statistik visar att män oftast blir slagna av en obekant utomhus, medan kvinnor blir misshandlade inomhus av en man som de har eller har haft en nära relation till. Detta är könsrelaterat våld, och barn som kommer i kontakt med våldet inom familjen drabbas.

Samhället måste agera för att våldet ska upphöra. Den nya lagstiftningen sätter nu en större press på polisen och de sociala myndigheterna att ingripa när en kvinna misshandlas. Ett närmare myndighetsgemensamt samarbete kan leda till ett effektivare omhändertagande av de slagna kvinnorna, av mannen som slår och av barnen som växer upp i våldets närhet.

I ett särskilt yttrande, fru talman, skriver Miljöpartiet att en tvärpolitisk utredning bör tillsättas för att utreda en ny mansroll – en utredning som undersöker hur männens deltagande i jämställdhetsarbetet kan ökas.

I dag är det nästan uteslutande kvinnor som visar intresse för jämställdhetsfrågor, medan männen – som svarar för merparten av det våld och de övergrepp som begås i samhället – lyser med sin frånvaro. Men så är det inte i dag, får jag väl för första gången säga i en jämställdhetsdebatt i denna kammare. I dag är det många män här och det är glädjande.

De socialt konstruerade könsrollerna gör att män förknippas med begrepp som krig och våld, utnyttjande och hänsynslöshet, vilket gör att detta i alltför många fall blir en självuppfyllande profetia. Kvinnor däremot förknippas med begrepp som vård och omsorg.

Miljöpartiet vill att Sverige tar initiativ till att en internationell konferens om mansrollen kommer till stånd i FN:s regi. Så länge manliga förebilder är filmens våldsälskande hjältar och mediernas muskulösa modeller kommer inte män att upptäcka vad som är verklig livskvalitet.

FN:s kvinnokonferenser har alla dragit slutsatsen att manssamhället måste förändras. Det logiska steget nu vore därför att en FN-konferens om manssamhället och mansrollen gjordes som Sverige tar initiativ till.

Fru talman! I det särskilda yttrandet skriver vi också om att kvotering genom positiv särbehandling behöver användas vid bl.a. tjänstetillsättning. Statistiken talar klarspråk genom att den visar att de stora bolagen är nästan helt fria från kvinnor i sina styrelser och på ledande befattningar.

Trots allt prat om behovet av manliga förebilder blir inte männen fler i skolans och daghemmens värld. När det ser ut på det här sättet är kvotering, i kombination med höjd status för lärar- och daghemstyrken, en nödvändighet.

Jämställdhetsmärkning, fru talman, är en idé som Miljöpartiet bl.a. har fört fram. Jämställdhetsministern har nu låtit en utredning titta på hur produkter och företag ska kunna jämställdhetsmärkas. Ett arbete pågår just nu i Göteborg med olika företag i ett stort försök.

Jag har under flera år skrivit motioner om hur läkemedel är doserade endast efter unga starka män. Kvinnor får därför, trots att vi i dag har ett nytt millennium, mediciner med styrkor som är utprovade efter mycket grövre kroppar.

Läkemedelsindustrin skulle därför kunna bli jämställdhetsmärkt genom att medicin provas ut också på kvinnor – en bra konkurrensfördel för läkemedelsbolag som gynnar t.ex. de kvinnor som kommer in med

hjärtproblem till sjukhus och då ofta får en starkare medicin än de behöver.

Att också kunna jämställdhetsmärka reklam vore en rejäl framgång. Jämställdhet handlar mycket mer om attityder än om beslut och mycket mer om medier än om regler och förordningar, även om det också är till hjälp en bit på vägen.

Härmed, fru talman, vill jag yrka bifall till min reservation, reservation nr 13, i betänkandet.

Fru talman! Vad är jämställdhet? Är det något mer än en plånboksfråga? Enligt regeringens skrivelse *Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet* kan maxtaxa leda till ökad jämställdhet genom att de marginaleffekter kraftigt reduceras som dagens inkomst- och tidsrelaterade barnomsorgsavgifter skapar. Stora marginaleffekter drabbar då särskilt kvinnor, låginkomsttagare och ensamföräldrar och innebär enligt regeringen ett hot mot social rättvisa och jämställdhet mellan kvinnor och män.

Vi i Miljöpartiet menar att jämställdhet är så mycket mer. En faktor är tid, något som barnfamiljer har alldeles för lite av – tid för sina barn, tid för varandra och tid för sig själv. Män kommer troligtvis inte att gå ned i arbetstid på grund av maxtid – eller maxtaxa, som vi kallar det; detta enligt gjorda undersökningar.

Det hade kanske funnits en vinst i att männen tog ett större ansvar och därmed spenderade mer tid med sina barn men detta förväntas inte enligt en rapport från Kommunförbundet, utan det är deltidsarbetande och ensamstående kvinnor som kommer att arbeta mer.

Är det en vinst för jämställdheten, förutom i plånboken? Kvinnornas arbetsdagar kommer med detta att bli längre. Förslaget om maxtaxa kommer då också att medföra en kraftig ökning av antalet timmar i kommunal barnomsorg, ca 32 % för barnen enligt Kommunförbundet, vilket innebär längre dagar för barnen på dagis.

Kontentan av detta blir mindre tid för alla. Arbetslinjen vinner. Alla ska arbeta mer och man får mindre tid för varandra. Kvinnor behöver mer tid för att kunna göra något annat än hemarbete på sin fria tid – en jämställdhet som ger samma möjlighet som för männen till vila och en innehållsrik fritid.

En av de mer beständiga normerna i Sverige under efterkrigstiden har varit, och är, att männen arbetar heltid. Bland männen är det knappast några som arbetar deltid. Av de kvinnor som deltog i en undersökning gjord inför Kvinnomaktutredningen, dvs. gifta eller sammanboende i åldern 25–60 år, är det drygt 40 % som har heltidsarbete. 30 % har deltidsarbete och övriga är arbetslösa, studerande eller föräldralediga.

I slutet av 60-talet var det enligt den första levnadsnivåundersökningen bara drygt var tionde man som ”hjälppte till” i hushållet. Från 1974 till 1991 har männens tid ökat från drygt två timmar i veckan i genomsnitt till nästan fem timmar i hushållsarbete per vecka.

En undersökning från SCB från mitten av 1990-talet visar ungefär samma resultat, således drygt 17 timmar per vecka för kvinnor och drygt 6 timmar per vecka för män. I samma undersökning finns också en uppskattning av den tid som ägnas åt omsorg av de egna barnen. I genomsnitt var denna tid 5 timmar för kvinnor och 2 timmar för män.

Det är också tydligt att männens ökade deltagande i hushållsarbete framför allt gäller vissa sysslor, såsom att diska, städa och handla mat,

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

medan de andra uppgifterna alltså till största delen utförs av kvinnor. Klart är det enligt Kvinnomaktutredningen att det fortfarande är kvinnor som lägger ned mest tid och tar det största ansvaret för hushållet.

Man skulle kunna tänka sig att fördelningen av hushållsarbetet sker på rationella grunder, dvs. att den som har mest tid att göra saker gör mest hemma. Men så är inte fallet enligt Kvinnomaktutredningen. Deltidsarbetande kvinnor t.ex. använder sin tid till mer hushållsarbete än vad deras arbetslösa män gör.

Enligt Kvinnomaktutredningen utför sju av tio kvinnor som arbetar deltid betydligt oftare tyngre hushållsarbete än sina män. Men å andra sidan visas att även de heltidsarbetande kvinnorna är i ungefär samma situation. Den slutsats man drar är att människans insatser i hushållet tycks vara ganska okänsliga för förändringar i kvinnornas arbetstider.

Män som sammanlever med en kvinna som arbetar halvtid lägger ned 6 timmar i veckan på hushållsarbete medan motsvarande siffra för de män vars partner heltidsarbetar är 9 timmar. Som jämförelse kan nämnas att heltidsarbetande kvinnor i genomsnitt utför 17 timmar hushållsarbete i veckan.

Tillgänglig tid är inte den enda verksamma faktorn för en jämställd fördelning av obetalt hushållsarbete. När kvinnans förvärvsarbetstid ändras medför sällan ett heltidsarbete någon genomgripande förändring av traditionella mönster i hushållsarbetets fördelning.

Enligt vissa beräkningar ökar inte människans insatser alls. Anledningen till att deras andel av hushållsarbetet blir större när kvinnorna arbetar heltid är i stället att heltidsarbetande kvinnor ägnar hushållsarbetet mindre tid än andra kvinnor. För att citera Anita Nyberg, Kvinnomaktutredningens huvudsekreterare: kvinnor och män blir mer jämställda inte därför att män ägnar mera tid, utan därför att kvinnor ägnar mindre tid till hemarbete.

Om vi ska dra detta till sin spets utför kvinnor mer hemarbete än män oavsett om kvinnan deltidarbetar eller heltidsarbetar.

Två tredjedelar av kvinnorna i Kvinnomaktutredningen uppger att de skulle vilja tillbringa mer tid med familjen. Endast var fjärde kvinna skulle arbeta heltid om hon kunde välja fritt. Ungefär var tredje kvinna skulle välja lång deltid, 34 %, och lika många skulle välja kort deltid, 30 %. Dock skulle bara var tionde kvinna välja bort förvärvsarbete. Två av tre heltidsarbetande småbarnsmödrar skulle föredra att gå ned i arbetstid.

Frågan vi måste ställa oss är om vi ordinerar rätt sorts medicin. Gynnar verkligen förslaget om maxtaxa jämställdheten? Enligt Kommunförbundets rapport kommer inte män att förändra sin arbetstid.

De som beräknas förändra sin arbetstid är lågavlönade kvinnor, dvs. de som i dag har svårt att försörja sig på sin lön och kanske är ensamstående med större delen av försörjningsbördan. För dessa kvinnor kommer vardagarna att bli tyngre med längre arbetsdagar.

För dem som är ensamstående återstår hela hemarbetet på kvällen, och för dem som lever tillsammans med en man återstår ändå större delen av hushållsarbetet. Visst har kvinnan fått något mer i plånboken, men den totala bördan har blivit större.

En lösning skulle vara, som vi i Miljöpartiet föreslår, att förkorta arbetstiden så att de som jobbar deltid kan gå upp till heltid men på t.ex. 35 timmar i veckan i stället för som nu 40 timmar.

En andra lösning är, som vi också föreslår, att höja barnbidraget och beskatta det. Då skulle de med låga löner kunna behålla en större del av barnbidraget och på så sätt få mer i plånboken, utan att barnen ökar sin tid på dagis.

Frågan återstår: Kan man verkligen använda argumentet att maxtid eller maxtaxa kan leda till ökad jämställdhet?

Härmed, fru talman, vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet men också till reservation nr 13.

Jag vill kort avsluta med att vi i dag ska tänka på all världens kvinnor. Jag hoppas innerligt att vi ska slippa uppleva det som vi genom TV i går kväll fick se från Peru, där man fortfarande tvångssteriliserar indiankvinnor i så ung ålder som 23 år. Det är barbariskt och vidrigt och en kränkning av de mänskliga rättigheterna för kvinnorna för vilka barnen är en rikedom, som man även sade i Ecuador.

(Applåder)

Anf. 16 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har redan tidigare pekat på det ologiska i Miljöpartiets resonemang när det gäller maxtaxa och jämställdhet, så det tänker jag inte återkomma till. Maxtaxa kombinerat med allmän förskola är en viktig reform där Miljöpartiet har bidragit till förväntningar. Många barnfamiljer ser nu fram emot att det ska tas ett viktigt steg i den riktningen i den generella välfärden.

Jag skulle vilja att Barbro Feltzing utvecklar Miljöpartiets syn på hur den ansats som nu har tagits i trepartisamarbetet ska kunna fullföljas. Miljöpartiet är skyldigt både samarbetspartierna och barnfamiljerna ett tydligt svar i den frågan.

Anf. 17 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Debatten gäller om vi tycker att det finns en jämställdhetsaspekt på maxtaxa. Det tycker vi inte i Miljöpartiet. Det underlättar om Vänsterpartiet, som talar om arbetstidsförkortning, tycker att det är bra att lågavlönade kvinnor går upp i arbetstid med hjälp av maxtaxa och inte genom en arbetstidsförkortning. Vårt förslag är ett kraftigt höjt barnbidrag, som jag sade. Det skulle kunna ge dessa kvinnor mer i plånboken. Barnen beräknas vara 32 % mer på dagis med maxtaxan.

När det gäller samarbetet är det inskrivet i propositionen att det kommer att finnas pengar till detta. Men vi har ingenting sagt om maxtaxa. Det är därför som jag har skrivit motionen om att vi inte tycker att jämställdhetsaspekter på maxtaxa är riktigt. Det finns många grundläggande svagheter i förslaget om maxtaxa. Tycker verkligen Camilla Sköld Jansson att svenska småbarnsföräldrar arbetar för lite? Är det verkligen ett problem undrar man om Vänsterpartiet vill lösa det genom driva fram mer dubbelarbete och längre vistelsetider på dagis.

Anf. 18 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag ställer inte upp på resonemanget att man ska ställa behovet av en generell arbetstidsförkortning mot beho-

vet av en annan viktig reform. Däremot noterade jag att Barbro Feltzing och Miljöpartiet för ett resonemang kring maxtaxa.

Nu har Socialdemokraterna ännu inte klivit in i debatten. Men för Vänsterpartiets del vill jag slå fast att vi tycker att det är angeläget att maxtaxa, och inte minst allmän förskola, genomförs. Som jag tolkar Barbro Feltzings svar kan man dra den slutsatsen att Miljöpartiet på något sätt kommer att fullfölja samarbetet och att de tre partierna tillsammans kommer att slutföra den ansats som vi redan har gjort.

Anf. 19 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Vi har inte gått emot allmän förskola. Vi tycker inte att maxtaxa har en jämställdhetsaspekt.

Det är en enkel invändning mot maxtaxan – i stället för som jag tycker maxtid – att de flesta vill ge speciellt småbarnsföräldrar mer tid tillsammans med barnen och inte mer tid på dagis.

De pengar som satsas på maxtaxan skulle kunna fördelas lite rättvisare i det avseendet.

Anf. 20 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Barbro Feltzing för hennes fina inlägg om kvinnovåldet. Jag vill återigen rikta uppmaningen till Barbro Feltzing och alla andra att gå ned till informationsdisken i Bankhallen och skriva på uppropet till Bolkestein att överväga att låta alkoholrestriktionerna vara kvar för Sveriges del. Det finns en lista i Bankhallen.

Sedan tycker jag att det är roligt att vi har lyckats få till stånd en utskottsmajoritet mot jämställdhetsaspekterna på maxtaxan. Min förhoppning är naturligtvis att Miljöpartiet ska fullfölja racet. Jag kan inte tolka Barbro Feltzing på annat sätt i dag än att Miljöpartiet även fortsättningsvis kommer att vara emot maxtaxan under den konstruktion som finns för närvarande.

Jag hoppas också att Miljöpartiet inte går in i några förhandlingar där man tricksar och laborerar med tekniken för att få till stånd någonting som ändå liknar maxtaxan utan att man vågar stå för sin uppfattning hela vägen. Barbro Feltzing har i sitt anförande utmärkt pekat på vilka nackdelar som maxtaxan för med sig för de småbarnsföräldrar som skulle vilja ha mycket större valmöjligheter i stället. Statliga direktiv in i familjelivet är vi inte så mycket för vare sig Barbro Feltzing eller jag.

Jag skulle vilja ha ett förtydligande på de punkter som jag har tagit upp. Jag skulle också vilja fråga varför Miljöpartiet förordar en generell lösning när det gäller arbetstidsförkortning. Det är inte vad Miljöpartiet traditionsenligt brukar göra. Vore det inte bättre att också där hitta lokala lösningar mellan arbetsmarknadens parter? Vilka skäl talar för att det ska finnas en generell arbetstidsförkortning?

Anf. 21 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Tack, fru talman! Tack, Maria Larsson! Hur förhandlingarna kommer att gå i framtiden kan jag tyvärr inte i dag uttala mig om. Det kommer framtiden att utvisa.

Vi har tydligt och klart länge visat att maxtaxa bl.a. ur jämställdhetsaspekt inte är någonting som vi förordar. Självfallet fullföljer vi i dag det som vi har sagt tidigare – vi står för det som vi har sagt.

Vi tror att förkortad arbetstid skulle ge män och kvinnor mer tid hemma. Detta har vi ju pratat om i dag. Karriärshysterin skulle kanske kunna bytas ut mot familjeliv.

Siffrorna i KI-undersökningar har visat att den privata konsumtionen i framtiden skulle kunna öka. Om man inte genomför någon arbetstidsförkortning och med en beräknad jämviktsarbetslöshet på 7 ½ % ända fram till år 2015 samt om produktiviteten inte ökar på samma sätt som den gjort under hela detta sekel fram till 2015 kommer enligt Konjunkturinstitutets siffror konsumtionen att öka med 50 %. Vi kommer alltså att kunna konsumera för 50 % mer år 2015. Vid en så kraftig arbetstidsförkortning som 30 timmar i veckan kommer vi att kunna konsumera för 20 % mer – och även det tycker jag är bra.

Jag tycker att svenska folket ska få göra detta val. Ska vi konsumera för 50 % mer år 2015, eller ska vi kunna konsumera för 20 % mer och ändå ha ett bra liv, få en högre livskvalitet och mer fritid, bl.a. med våra familjer?

Anf. 22 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag förutsätter att de förhoppningar som Miljöpartiet har ingett genom sitt agerande mot maxtaxan inte ska göra människor runt om i Sveriges land besvikna i fortsättningen. Jag råder Miljöpartiet och Barbro Feltzing att låta bli tricksandet och se till det som är bäst för barnen och det som ger en valfrihet för familjen. Detta innebär ett kategoriskt nej till maxtaxan – det är det enda jag kan se.

Det talas om arbetstidsförkortningen och att svenska folket ska få göra valet och få möjlighet till ett bra liv. Men i så fall är det ju inte en generell arbetstidsförkortning som gäller! Ska man ha möjlighet att välja själv hur ett bra liv ska se ut vill åtminstone inte jag ha någon som bestämmer åt mig hur många timmar jag ska arbeta och att jag inte ska få arbeta i samma utsträckning som hittills. Det vill jag bestämma själv i förhållande till min arbetsgivare eller mitt fackförbund.

Den tolkning jag kan göra av Miljöpartiets argument i det här avseendet är att Miljöpartiet önskar en minskad välfärd.

Anf. 23 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Herr talman! Jag svarar på det senaste först. Betyder en ökad eller minskad välfärd att man måste konsumera dubbelt så mycket som man gör i dag? Är det en ökad välfärd? Miljöpartiet säger att en ökad välfärd är fri tid, att man ska kunna umgås med sina barn och en högre livskvalitet. Det är också att sjukvårdskostnaderna sjunker, och att vi blir friskare. Man kanske får mindre tid för barnen inom barnomsorgen i stället om vi minskar arbetstiden. Man har inte så stort behov av den då. Vi har sett att belastningsskador minskar i arbetet om vi går ned i arbetstid. Det har visat sig bl.a. i Tyskland.

Miljöpartiet vill införa en lagstiftad normalarbetstidsvecka, i första hand 35 timmar i veckan. Lagstiftningen ska vara dispositiv. Vi ska alltså inte bestämma hur mycket folk ska arbeta eller inte arbeta, utan man har självfallet ett val. Detta ska ske bl.a. genom avtal med arbetsledarna. Vi vill alltså bara sänka normalarbetstiden. Det ska inte vara konstigare än att man under förra seklet sänkte normalarbetstiden i flera omgångar,

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

bl.a. från 48 timmar ned till 40 timmar, som den senaste sänkningen innebar. Det betyder att arbetstiden minskar totalt i samhället.

Med den stress och den utbrändhet som vi har i dag kommer en arbetstidsförkortning att innebära en hel del för de människor som lider av detta. Det är också en viktig faktor, som ökar livskvaliteten.

Anf. 24 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Mycket av debatten i dag har handlat om behovet av det fortsatta arbetet. Ibland kan ju det komma i konflikt med en skrivelse som huvudsakligen har till uppgift att handla om det som faktiskt har skett – det som har genomförts.

Låt mig understryka – och jag tror att vi är ense på den punkten – att jämställdhet inte är uppnådd. Jämställdhet är en fortsatt viktig arbetsuppgift.

Christel Anderberg nämnde i sitt anförande att utskottet hade varit på studieresa i USA och Kanada för att studera en del frågor, inte minst om jämställdhet. Detta är helt riktigt. Vi passade på att besöka den amerikanska kongressen och fick där möjlighet att se en staty av tre kvinnor – Elizabeth Cady Stanton, Susan B. Anthony och Lucretia Mott. De är tre föregångare i den amerikanska kampen för kvinnlig rösträtt. Det speciella är inte statyn över de här tre personerna, utan det speciella är att statyn rymmer en stor del av det obearbetade stenblocket. Där finns ingenting gjort. Konstnären, Adelaide Johnson, lät detta bli symbolen för att arbetet för jämställdhet mellan män och kvinnor inte är avslutat, och för alla de tusentals män och kvinnor som fortsätter arbetet efter de här tre.

Jag tycker att vi ska se den här debatten och många andra som en del i det fortsatta arbetet. Det behövs nämligen. I en sådan här debatt måste man per definition vara kritisk mot det bestående och se problemen. Det finns många problem, och många här har varit inne på att beskriva dem. Det gäller de ojämlika villkoren i representation, i fördelning av ekonomisk och politisk makt och i det våld som dagligen uttrycks och används mot kvinnor som ett sätt att systematiskt underordna kvinnan manlig makt.

Jag tror att man måste se detta. Det här är kanske en av de stora skilljelinjerna mellan höger och vänster – detta *är* faktiskt en systematisk underordning och ingen individuell fråga. I så fall skulle vi över huvud taget inte ha behövt föra en sådan här debatt. Det finns en skilljelinje när det gäller alla de här punkterna; våld, inflytande, makt och representation. Kvinnor *är* sämre representerade. Rester av ett patriarkaliskt system lever kvar. Denna kritik måste vi alla hålla vid liv – åtminstone alla vi som ser denna problembild. Alla gör ju inte det.

Politiken måste därför systematiskt på alla punkter visa vägen mot ett mer jämställt samhälle. Jag hör ett antal invändningar här, inte minst från kristdemokrater och moderater, om att detta är självbelåtenhetens skrivelse. Centern säger: Det är ju inte så mycket på gång – bara lite utredningar och propositioner. Då kan man fundera på hur Centrerns statsråd förberedde sina beslut en gång i tiden. Normala traditioner innebär ju att man tillsätter utredningar och skriver propositioner.

Jämför gärna denna debatt med den debatt vi förde om regeringens jämställdhetsskrivelse för tre år sedan! Jämför, och se vad som har hänt!

I dag ser vi resultaten. Vi ser att denna regering och denna riksdag har fattat beslut om åtgärder för att minska våldet mot kvinnor. Det är inte så att vi ska vara nöjda och säga att allting är bra, men detta är konkreta åtgärder mot sexuella trakasserier i arbetslivet, mot våldet i hemmen och mot prostitution, som är det yttersta uttrycket för manlig överordning gentemot kvinnor. Vi ser resultaten när det gäller mer resurser till kommunerna som gör att kvinnors arbetsmarknad har blivit tryggare, bättre och lättare. Vi ser också en ny arbetsrättslig lagstiftning som har gett fler kvinnor fasta jobb i stället för vikariat. Det fanns de som stod här i kammaren och sade: Detta är ett förslag mot jämställdheten. Nu har vi sett resultatet – det blev en förbättring av jämställdheten. I dag ser vi resultaten i form av en ny lagstiftning när det gäller vårdnadstvister, där även männen ska ta större ansvar.

Man kan göra en lång lista och se att det faktiskt sker mycket. Det är klart att vi ska vara stolta över det. Det är klart att vi ska känna att vi har utträttat någonting. Det är klart att vi inte ska låta oss slås ned i det fortsatta arbetet. Vi har ju åstadkommit något som är bra, men det finns fortfarande problem kvar.

Därutöver har regeringen aviserat – och jag ska återkomma till det – propositioner både när det gäller en ny förstärkt jämställdhetslag och ett nytt avgiftssystem i förskolan, den s.k. maxtaxan.

Den skrivelse som riksdagen nu ska behandla är ju en redovisning av alla de åtgärder som sker i vardagen. Jag tycker att det är viktigt att betona, och det vill utskottsmajoriteten vara noggrann med, att *mainstreaming* nu börjar få genomslag. Det är ett viktigt inslag. Jämställdheten är inte någon perifer verksamhet vid sidan om. Detta är det centrala i debatten. Detta är det centrala i de politiska åtgärderna. Jämställdheten ska vara med i alla politiska åtgärder. Vi tycker att vi börjar se det nu i den faktiskt förda politiken.

Herr talman! Regeringen och oppositionen är ju för det mesta eniga om målen i jämställdhetspolitiken. Det är bra. Det visar att det finns ett genuint intresse och ett starkt tryck i de här frågorna. Det behövs. Det finns mycket kvar att göra. Men om man läser detta betänkande kan man se att det innehåller inte mindre än 27 reservationer. Det skulle kunna föranleda en och annan att tro att oppositionen har allvarliga invändningar mot en stor del av politiken.

Det finns det i vissa frågor, och jag tänker ta upp några av dem. Men låt mig först stanna vid de frågor där jag tycker att oppositionen använder riksdagsbehandlingen på ett nästan lite ohederligt sätt. Låt mig ta några exempel.

Kristdemokrater, centerpartister och folkpartister reserverar sig gemensamt för att man vill ha fler kvinnliga myndighetschefer. Det kan förleda de människor som läser betänkandet att tro att majoriteten i utskottet inte vill ha fler myndighetschefer. Det kan förleda dem som läser det här betänkandet att tro att regeringen principiellt är motståndare till kvinnliga myndighetschefer. Så är ju inte fallet. Det vet oppositionen, men man skriver en liten reservation eftersom det ser bra ut.

Kristdemokraterna och moderaterna kräver gemensamt i en reservation att Sverige ska följa EG-kommissionens rekommendationer till Sverige om att sänka skatter för låg- och medelinkomsttagare och att utreda åtgärder för att minska den könssegregerade arbetsmarknaden. De som

har följt med i kammarens ärendehantering vet ju att Sveriges riksdag har fattat beslut om skattesänkningar just för låg- och medelinkomsttagare. De som har följt med i kammarens arbete vet ju att vi faktiskt inte bara utreder utan även gör saker för att minska den könssegregerade arbetsmarknaden.

För att ta ytterligare ett exempel har Kristdemokraterna i en reservation krävt att eventuell diskriminering i färdtjänsten ska utredas. Det är bra. Det görs redan. Det tog utskottets kansli reda på och skrev in i betänkandet, men det dög inte för Kristdemokraterna. De har en reservation till för att det ska se bra ut.

Miljöpartiet och Kristdemokraterna kräver tillsammans i en reservation att jämställdhetsmärkning också ska innefatta företags personalpolicy och att det ska utredas. Det finns redan en sådan utredning. Vad är det för fel på den? Man skriver en reservation.

Dessa okynnesreservationer går ut på att man ska kunna säga: Titta vi har 27 reservationer. Vi tycker annorlunda än regeringen. Vi vill mycket mer. Dessa okynnesreservationer måste faktiskt någon gång få kritiseras. Det måste få sägas att ska man ha reservationer ska det vara någon liten substans i dem, och det har man inte. Det är lika bra att säga det.

Sedan finns det ett par områden där det faktiskt finns stora substantiella skillnader mellan partierna, vilket har framkommit i den här debatten. Det handlar bl.a. om lönediskriminering. Det behandlas i och för sig inte i det här betänkandet. Eftersom regeringen har aviserat att det ska komma en ny jämställdhetslag som inte minst ska ta upp lönediskrimineringsfrågorna har utskottet gemensamt bestämt sig för att skjuta upp de frågorna till en senare behandling. Men låt mig ändå säga några ord om detta eftersom det har varit uppe relativt mycket i debatten.

Låt mig först säga något om moderaterna. Jag tycker att de i det här sammanhanget har en väl urskiljande roll. Det är uppenbart att moderaterna på detta område, precis som på alla andra politikområden, tror att lösningen på alla stora problem ligger i privatisering och sänkta skatter.

Vi hade den här debatten för något år sedan. Då debatterade vi om det är så att lönediskriminering i samhället beror på om man är anställd i offentlig eller i privat sektor. Jag tyckte då, och jag tycker nu, att det är upp till de partier som hävdar detta samband att försöka bevisa att det inte finns någon lönediskriminering i privat sektor och att detta är ett problem som uteslutande finns i den offentliga sektorn, och jag tycker inte att de har lyckats med detta. De måste visa att när man går över från offentlig till privat sektor har man klarat alla de här problemen och är av med lönediskrimineringen. Då finns inte det problemet längre. Då blir det mycket mindre.

I den förra debatten uppmanade jag mina meddebattörer att ringa Handels. Handels är det fackförbund som har en och annan lågavlönad kvinna i sin sektor. Jag vet inte om utskottets eller kammarens ledamöter har gjort det. Det har man kanske gjort, men det var ingen som sade någonting om erfarenheterna. Det är ganska svårt att säga att det inte förekommer lönediskriminering i den privata sektorn. Det blir ett problem när kammarens ledamöter så fokuserar på den offentliga sektorn. Men jag tycker att man ska göra det. Jag vet också att det pågår en hel del arbete inom den offentliga sektorn för att komma till rätta med det, t.ex. arbetsvärderingar och system inom organisationen för att komma till

rätta med det. Men det är problematiskt när man tror att bara man för över det till den andra sektorn är det löst – då behöver vi inte göra någonting mer.

Nu har vi, som sagt var, ingen konkret behandling av detta. Vi vet inte vad Moderaterna och Folkpartiet kommer att tycka om en förstärkt jämställdhetslag. Men låt mig misstänka, herr talman, att man kanske inte tycker att det behövs en stärkt lagstiftning. Det är kanske så att man tycker att det bara räcker med en privatisering för att lösa detta problem. Upp till bevis då! Visa på de konkreta exemplen! Visa att det inte förekommer lönediskriminering i den privata sektorn!

Som Christel Anderberg sade tidigare har utskottet varit på studieresa i Kanada och USA. Man ska väl ta till sig av erfarenheterna. Erfarenheterna från den amerikanska arbetsmarknaden är ju förvisso att man har en hög kvinnlig sysselsättningsfrekvens. Men det är också så – som Christel Anderberg också fick sig till del, men som hon inte nämnde här – att det är en relativt svår arbetsmarknad att avancera på. Det finns starka inlåsningseffekter antingen i lågkvalificerade eller högkvalificerade jobb, och framför allt från låg- till högkvalificerade jobb. Det är ganska svårt för många kvinnor som kommer in i låglönesektorerna att klara sig på ett jobb. Ofta behöver man mer än ett jobb. Det tycker jag att man ska ha med i den här debatten.

Erfarenheterna från Kanada är ju att man har haft en tuff jämställdhetslagstiftning, som faktiskt inneburit att man har kommit till rätta med många av problemen med lönediskrimineringen. Man har uppmärksammat detta.

Jag tycker att erfarenheterna från resan till USA och Kanada bör vara att man behöver en skärpt lagstiftning. Om den ska se ut som den kanadensiska eller inte kan man låta vara osagt, men det behövs en skärpt jämställdhetslagstiftning på det området.

Sedan säger man att det handlar om skatter, och om man bara sänker skatter så löser det många av problemen med jämställdheten. Jag tror inte det. Jag tror inte heller att Christel Anderbergs beskrivning av den offentliga sektorn som en skyddad sektor är helt relevant. Jag tycker att den är lite uppseendeväckande. Jag tror tvärtom att om man gör stora skattesänkningar riskerar det att leda till att efterfrågan på de tjänsterna tenderar att minska. Då måste ju de avgiftsfinansieras i stället. Det drabbar kvinnor både som arbetstagare i den offentliga sektorn och som konsumenter av den offentliga sektorns tjänster.

Jag ser med glädje fram mot att få föra den diskussionen vid ett senare tillfälle när utskottet och kammaren ska behandla lönediskrimineringen.

Herr talman! Den andra substantiella skillnaden handlar om familjepolitiken. Det handlar framför allt om den punkt där de borgerliga partierna ansluter sig till motionen av Miljöpartiet om jämställdhetskonsekvenser av maxtaxan i förskolan. Det har diskuterats en hel del i debatten tidigare.

Låt mig säga att vi socialdemokrater tror att en av de enskilt viktigaste sakerna för att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor är att garantera att kvinnor faktiskt kan vara ekonomiskt oberoende, att de kan ha sin egen försörjning, att de kan klara sig utan att vara beroende av en man för sin försörjning.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Jag tycker att regeringen på ett ganska förtjänstfullt sätt i skrivelsen visar hur maxtaxan ger större frihet att välja i hur stor utsträckning man som familj vill använda barnomsorgen. Maxtaxan ger minskade margina-leffekter som innebär att det blir lättare för deltidsarbetande låginkomst-tagare att ta sig ur den fattigdomsfälla som finns i alla välfärdssystem.

Jag tycker – och det är den systematiska problematiken i hela den här debatten – att man ska se vilka förslag som har diskuterats här. Det har diskuterats behovsprövat barnbidrag. Det har diskuterats olika former av selektiv välfärdspolitik. Det har diskuterats vårdnadsbidrag. Vad är allt detta annat än en gemensam politik för att göra det mindre lönsamt för lågavlönade kvinnor att yrkesarbeta, att göra det mindre möjligt och att ge mindre incitament för dem att faktiskt upprätthålla ett ekonomiskt oberoende?

Sedan säger Agne Hansson att han har svårt att se sambandet mellan valfrihet och avgifter på barnomsorgen. Det är väl inte svårare än att se att när man handlar en vara i vilken affär som helst är det klart att man skulle vilja ha den finaste varan. Men det är inte alltid man har råd med den finaste varan. Och då blir valfriheten något begränsad. På samma sätt är det här. Har man en låg avgift i offentlig sektor finns valfriheten att använda sig av den. Har man en hög avgift kommer det för ett antal människor att bli mycket svårare att använda tjänsten. Det är just det som är problemet.

Sedan säger man som argument att män inte kommer att använda sig av detta för att korta arbetstiden. Det motsägs av den undersökning som faktiskt just i dag fanns i Dagens Nyheter. Den visade klart och tydligt att många män vill minska sin arbetstid. Det är inte något slags kvinnligt monopol att vilja vara tillsammans med barn och familj. Det är många män som vill det. Det tycker jag att vi ska uppskatta och tycka är bra. Maxtaxan ger faktiskt mer ekonomi kvar till hushållen att kunna välja själva.

Jag blev lite glad när maxtaxan kom upp, eftersom både Christel Anderberg och Runar Patriksson sade att det ska löna sig att yrkesarbeta. Då tänkte jag: Nu har de ändrat sig. Nu tycker de faktiskt att det är bra med maxtaxa så att det blir mer lönsamt att arbeta. Sedan tänkte jag: Ska vi återremittera detta till utskottet så att vi kanske får en ny bra behandling av det? Men sedan sade jag mig: Nej, det behövs inte, för vi vet ju att om både Runar och Christel röstar för utskottsreservation nr 15 så löser sig det här. Då blir det ändå en majoritet.

Men sedan yrkade de inte. De yrkade varken på det ena eller det andra, så jag tänkte att man nog inte riktigt kan lita på Moderaternas och Folkpartiets ärliga övertygelse om att det faktiskt ska löna sig att arbeta. Ibland kan man nästan tro på de skrivningar som finns i utskottets betänkande om att man tycker att det ska löna sig för lågavlönade kvinnor att stanna hemma. Det ska löna sig för lågavlönade kvinnor att vara bidragsberoende och vara beroende av en yrkesarbetande man. Det är nämligen det praktiska resultatet av politiken.

Jag har den fullaste respekt för att Miljöpartiet vill korta arbetstiden. Jag tillhör själv dem som kämpar för en kortare arbetstid. Men jag har lite svårt att förstå varför den kampen ska börja just med lågavlönade deltidsarbetande kvinnor som inte kan försörja sig. Varför är det just där det ska börja? Varför är det inte heltidsarbetande män som ska korta sin

arbetstid? Det är ju det praktiska resultatet av detta. Vi får högre marginaleffekter för lågavlönade deltidsarbetande kvinnor som går upp i arbetstid. Vad som händer är att de kommer att fortsätta att deltidsarbeta.

Då kan man säga som Maria Larsson, att socialdemokraterna vill tvinga kvinnor att yrkesarbeta. Nej, vi vill ge möjlighet för dem som i dag går på a-kassa och vill ha ett jobb att få det. De som vill tvinga kvinnorna är de som inte vill ge ekonomisk utdelning av ett arbete.

Jag förstår inte varför just lågavlönade deltidsarbetande kvinnor är de man ska börja med. Jag förstår inte jämställdhetsperspektivet i det. Jag tror att maxtaxan är en av de största jämställdhetsreformer vi kommer att se inom en inte alltför snar framtid.

Herr talman! Min talartid har gått ut så jag ska stanna här. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 15 under mom. 21. I övrigt yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.
(Applåder)

Anf. 25 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Martin Nilsson tyckte att det var ohederligt av vissa partier att använda reservationsinstitutet i det här betänkandet med anledning av skrivelsen. Jag vill säga att jag tillbakavisar det för Centerpartiets del. Jag kan hålla med om att det är något konstigt att lägga fram en partimotion med 27 yrkanden med anledning av en skrivelse med en redovisning. Centerpartiet har inte lagt fram någon motion på det här området.

Men den här kritiken måste ju slå tillbaka på majoriteten och Martin Nilsson själv. Det är ju från den allmänna motionstiden man har plockat in motionsyrkanden, två stycken från centerpartimotionen. Varför gör man det? Är inte det lika ohederligt om man inte är beredd att sakligt pröva de förslag som då tas upp i utskottet? Varför, Martin Nilsson, avslår ni Centerns krav i de här fallen när ni har tagit upp dem?

På de punkterna kan jag inte se någon ohederlighet. Jag fick inte heller något svar av Martin Nilsson på mina frågor i mitt anförande. Varför vill man inte starta ett jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män när det gäller det samband som finns mellan sexualiserat våld och vikten av att man gör en attitydpåverkande insats inom skola, socialtjänst och polisväsende? Är inte det här viktigt för majoriteten? Är inte det här en åtgärd som behövs? Varför redovisas inte i skrivelsen effekterna av de konferenser som regeringen har haft? Varför drar man inte slutsatser? Varför föreslår man inte åtgärder när det gäller den redovisningen? Det vore väl rimligt? Jag ser inget ohederligt i att Centern på den här punkten har agerat.

Anf. 26 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det kanske inte är de mest tydliga exemplen. Jag kan väl säga att det finns en del punkter där man kanske skulle ha avstått från att reservera sig när man ser att det faktiskt pågår ett arbete. Men att man lägger fram motioner innan skrivelsen har lagts fram, exempelvis under den allmänna motionstiden, har jag inga synpunkter på. Men den här okynnesreservationslusten, när man ser att det pågår ett arbete och säger att man ändå ska reservera sig, är nästan som ett papper att gå ut till väljarna med när man tror att väljarna kanske inte klarar att sätta sig in i allt.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Då kan man säga: Men vi hade i alla fall flest reservationer. Vi tyckte mest annorlunda. Det tycker jag kanske inte är den bästa av politiska strategier.

När det sedan gäller den konkreta frågan som Agne Hansson tar upp håller jag med om att den är viktig. Det handlar om hur vi arbetar när det gäller värderingar om mansrollen inom jämställdhetsområdet.

Jag tycker att det är glädjande att se – och det framgår också av skrivelsen – att regeringen har startat ett projekt som handlar just om mansrollen inom jämställdhetspolitiken och om hur man ska föra den diskussionen vidare. Jag tycker att det är rimligt att den sittande utredningen får möjlighet att jobba och fundera på det. Det kan säkert ligga en rad insatser när det gäller skola, socialtjänst och polis inom ett antal områden. Jag är övertygad om att man kommer att fundera på det.

Till det ska läggas att många av de här instanserna redan har som uppgift att jobba med manligt våld. Socialtjänsten fick både extra resurser och extra insatser i samband med kvinnofridspropositionen, likaså när det gäller polisen. Skolan har det inskrivet i sin läroplan. Jag tycker på många punkter att behovet är tillgodosett. Men det finns självfallet anledning att fundera vidare, och det är jag övertygad om att den här gruppen faktiskt gör.

Anf. 27 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår nu att Martin Nilsson i det här fallet mindre riktar spetsen mot Centern än mot Kristdemokraterna. Jag kan i den delen möjligen instämma när det gäller de 27 yrkandena.

I sak kan vi naturligtvis glädja oss åt mycket som har hänt, men det gäller också att gå vidare. Jag kan vidga min fråga till att även gälla Rikskvinnocentrum, som en av Centerpartiets få reservationer handlar om. Varför säger socialdemokraterna nej till en sådan lösning som där anges? Centrumets viktigaste uppgift är att förhindra våld mot kvinnor, och det är angeläget att få en långsiktig lösning av dess finansiella situation. Varför vill man inte lösa finansieringsfrågan, vilket skulle ge en trygghet?

Herr talman! Martin Nilsson och jag skulle också kunna diskutera maxtaxans förtjänster när det gäller jämställdheten. Det kan finnas inslag av jämställdhet i maxtaxeförslaget, och det är i så fall det enda positiva argument som jag kan hitta för det, men faktum kvarstår att det i första hand är de högavlönade heltidsarbetande familjerna som gynnas av det systemet.

Det viktiga för de sämst ställda är enligt Centerpartiets ideologiska grundsyn att hitta ett familjepolitiskt system som i första hand gynnar deras valfrihet. Det skulle stärka jämställdheten. Det gör inte maxtaxan i dess helhet.

Anf. 28 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! När det först gäller Rikskvinnocentrum tycker jag att diskussionen om en långsiktig lösning bör tas upp i ett sammanhang där finansiella frågor diskuteras, nämligen vid behandlingen av budgetfrågor. Jag ber att få återkomma till den diskussionen. Jag kan bara konstatera att vi hittills sett till att det finns en finansiering.

I frågan om maxtaxan tycker jag att det är bra att de fördelningspolitiska effekterna av denna togs upp. Den kan förvisso till synes leda till att höginkomsttagare får ett större antal kronor tillbaka, men det är inte det väsentliga. Gå in på en barnstuga och se vilka människor det är som stressar för att hinna hämta ut barnen innan den tidsrelaterade taxan har tickat över till nästa timme! Vilka föräldrar är det som anlitar far- och morföräldrar för att undvika just detta? Vilka föräldrar är det som undviker att gå upp i arbetstid eller att jobba extra timmar som erbjuds därför att det leder till högre dagisavgifter? Det är inte höginkomsttagarna.

Möjligheterna att förbättra sitt liv, sin ekonomiska standard och över huvud taget sin välfärd är mycket mer begränsade för låginkomsttagarna. De gynnas mycket mer än höginkomsttagarna av en maxtaxa. Det är en oerhört viktig välfärds- och fördelningseffekt.

Gå gärna in på en barnstuga och studera vilka det är som stressar, vilka som hämtar sina barn tidigt på eftermiddagen för att undvika att få höga dagisavgifter! Jag kan lova att det inte är några höginkomsttagare.

Anf. 29 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att Martin Nilsson förstärker självtillräckligheten i sitt sätt att uttrycka sig när han vill förkasta möjligheten för oppositionen att motionera med anledning av en skrivelse och att reservera sig till förmån för sina yrkanden. Det patriarkaliska beteendet förstärks dessutom av att Martin Nilsson i utskottet väljer att försöka diktera utskottstexten också när det blir en avvikande utskottsmajoritet. Jag tycker att det är ett trist förhållningssätt till oppositionen.

Vi avstod från reservationer avseende flera av våra yrkanden där vi tyckte att vi hade fått rimliga svar. I de fall där vi fullföljer yrkandena med reservationer handlar det naturligtvis om punkter där vi tycker att regeringen inte har gått fram tillräckligt snabbt eller inte gått tillräckligt långt. Låt mig ge ett exempel.

När det gäller jämställdhetsmärkningen hade vi ett förslag till ett tilläggsdirektiv till en utredning som vi mycket väl vet pågår. Det handlade om att man också ska ta fram kriterier för en bra föräldrapolicy. Detta ville inte Martin Nilsson och Socialdemokraterna gå med på. Utredningen ska enbart inriktas på tjänsten, inte på en bra föräldrapolicy. Den typen av frågor driver vi. Det är oppositionens roll att göra det. Sätt inte upp några andra spelregler, och sluta upp med det patriarkaliska beteendet!

Den andra sak som jag skulle vilja ta upp är maxtaxan. Jag skulle vilja referera ur några tidningsurklipp:

Hård kritik mot maxtaxa. Flera tunga remissinstanser accepterar inte de ekonomiska beräkningarna. Riksrevisionsverkets generaldirektör Inga-Britt Ahlenius tycker att reformens ekonomiska konsekvenser behandlats alltför lättvindigt.

S-kommunalråd kritiserar maxtaxan. Fördelningsprofilen blir helt fel. Socialdemokratiska kommunpolitiker kritiserar maxtaxan. Kommuner ogillar maxtaxa, osv.

Min fråga är: Tar socialdemokraterna intryck av den massiva protest som riktas mot maxtaxan, eller tänker man genomföra reformen mot svenska folkets vilja?

Anf. 30 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag måste tyvärr säga att Maria Larssons inlägg förstärker mitt intryck att man okynnesreserverar sig. Alternativt har man inte läst utskottstexten, vilket inte gör det hela mycket bättre. Utskottsmajoriteten uttalar sig inte om den utredning som pågår. Utskottet refererar till en utredning som redan har levererat en text om företags personalpolicy osv. Den texten finns redan, och ni har reserverat er mot någonting som redan finns. Det är trevligt men mest ett uttryck för en oppositionspolitik.

Maria Larsson frågar vidare om vi kommer att ta hänsyn till opinionen. Ja, varför inte? Titta gärna på remissammanställningen och studera fördelningen av kommunernas uppfattningar om maxtaxan! Eller se på hur organisationernas uppfattningar fördelar sig! Vi tar gärna intryck av opinionen, ty den är för maxtaxan.

Maria Larsson nämnde i sitt anförande vårdnadsbidraget som ett viktigt inslag och menade att det till skillnad från maxtaxa skulle ge möjligheter för låginkomsttagare att minska sin arbetstid. Sanningen är ju den att vårdnadsbidraget skulle ge möjligheter för en mängd låginkomsttagare att helt avstå från sin arbetstid. Det vet vi när vi ser effekterna av det.

Hon sade också att det skulle ge möjlighet för män och kvinnor att stanna hemma med barn.

Vi har åtminstone under kort tid haft vårdnadsbidrag. Vårt västliga grannland, Norge, har haft s.k. *kontantstøtte*. Denna bidragsform tillämpades i ett antal fylken i Nordnorge innan den infördes på nationell nivå. Det nationella bidraget är nog för tidigt att utvärdera, men i de nordnorska fylkena har *kontantstøtte* tillämpats en tid.

Jag antar att Maria Larsson, som är så insatt när det gäller vårdnadsbidrag, vet vilket utfall detta fick, dvs. hur många män som stannade hemma på grund av *kontantstøtte* i Nordnorge. Den vetskapen avhåller kanske Maria Larsson från att använda just det argumentet i en jämställdhetsdebatt i framtiden. Vårdnadsbidraget är till för att kvinnor ska kunna stanna hemma med barn. Säg det! Då är det en ärlig argumentation.

Anf. 31 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! När det gäller jämställdhetsmärkningen i företag tycker jag att föräldrapolicyn borde ingå som ett utredningsuppdrag för en jämställdhetsmärkningsgrupp eller för den utredare som är tillsatt. Det är det som reservationen handlar om. Jag kan inte förstå att Martin Nilsson inte kan inse det.

I frågan om vårdnadsbidrag kontra maxtaxa vill jag säga att vårdnadsbidraget ger just de fördelar som vi menar saknas i maxtaxan. Vårdnadsbidraget ger en möjlighet för föräldrarna att välja det alternativ som passar barnet bäst. Det kan ibland innebära att en förälder kan stanna hemma på heltid eller deltid.

Jag har i min omgivning försökt skapa opinion för att fler män ska stanna hemma. Min man har varit hemma osv. Jag unnar också männen den här möjligheten. Jag tycker, Martin Nilsson, att det här handlar om opinionsbildning. Jag vill inte att männen ska tvingas till detta val, men jag vill att de ska se det som en möjlighet. Ett vårdnadsbidrag ger den möjligheten i lika hög grad för män som för kvinnor. Därför är vårdnads-

bidraget överlägset en maxtaxa, som bara gynnar ett enda barnomsorgsalternativ. Det är detta min invändning gäller. Varför inte ge föräldrarna den valmöjlighet de efterfrågar, att också i mindre eller större utsträckning, på hel- eller deltid, stanna hemma och få mer tid med sina barn? Det är väl inget som är negativt, Martin Nilsson?

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Anf. 32 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi kan ta diskussionen om vårdnadsbidrag kontra maxtaxa ur en valfrihetsaspekt. Maxtaxa ger valfrihet åt alla. Den ger lägre avgifter. Den ger bättre möjligheter för dem som vill vara hemma med barn just genom de lägre avgifterna och att det blir mer pengar kvar i plånboken. Maxtaxa ger valfrihet åt dem som vill jobba mer att göra det, utifrån att de faktiskt har råd med det. De tjänar på sitt yrkesarbete, dvs. det blir lönsamt att jobba.

Problemet med vårdnadsbidraget är att det ger valfrihet för en viss bestämd slutsats, nämligen den som kristdemokraterna vill se som sin.

Maria Larsson brukar undra varför kommunpolitiker inte får bestämma. Sanningen är att med hjälp av en maxtaxa på dagis får föräldrarna bestämma hur mycket, när och om de vill vara med i barnomsorgen.

På samma sätt är det med vårdnadsbidraget, dvs. någon bestämmer någonting. I vårdnadsbidragets konstruktion bestämmer kristdemokraterna – eller de som ska genomföra reformen – att det inte ska bli lönsamt att yrkesarbeta. Det är det stora problemet. Då minskar valfriheten för oerhört många i samhället. Det är därför vi är så starka motståndare till vårdnadsbidraget. Vi tycker att man ska skapa modeller där föräldrarna kan vara hemma med barnen. Det är en viktig reform: Mer tid för barnen! Då är det viktigt att diskutera t.ex. maxtaxan, som ska ge mer resurser till att vara hemma. Då är det viktigt att diskutera längden på föräldraförsäkringen. Det är en välfärdsreform som vi för en diskussion om just nu. Det är en betydligt mer jämställd reform, och en valfrihetsreform, än vårdnadsbidraget.

Anf. 33 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Det var många brandfacklor Martin Nilsson kastade ut, och det är inte lätt att bemöta dem på den korta tid som står mig till buds.

Inledningen på anförandet var ganska uppseendeväckande. Martin Nilsson påstod att våld mot kvinnor skulle vara en höger-vänster-fråga. Det är närmast en oförskämndhet att låta antyda att Moderata samlingspartiet skulle acceptera våld mot kvinnor. Särskilt upprörande är det för mig personligen, som har ägnat hela mitt yrkesverksamma liv åt att bekämpa våld bl.a. mot kvinnor.

Ni pratar mycket om åtgärder mot kvinnovåldet, men jag har hittills inte hört ett enda konkret förslag. Men jag kan komma med ett förslag här och nu. Vad tror Martin Nilsson om att ge småbarnsföräldrar större möjligheter att umgås med sina barn och att återgå till den goda vanan vi en gång hade i det här landet att uppfostra barnen, att tidigt lära dem normer, att respektera andra människors liv och hälsa, i stället för att de vuxna ständigt är frånvarande och lämnar ungarna ensamma med gängen eller med våldsvideofilmer på TV? Vad tror Martin Nilsson om det som en åtgärd att minska kvinnovåldet?

Sedan fortsatte Martin Nilsson att framhärda med den offentliga sektorn som en garanti för kvinnlig sysselsättning. Så är det inte. Under er s.k. budgetsanering har 150 000 personer inom kommuner och landsting förlorat sina jobb, varav ca 80 % är kvinnor. Anser Martin Nilsson att detta är trygghet i anställningen?

Anf. 34 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag förstår Christel Anderbergs dilemma med korta talartider. Det gäller väl alla. Det är mycket man vill hinna säga.

Först var det frågan om våld mot kvinnor. Jag ser den inte som en höger-vänster-fråga, men jag ser måhända insikten om problemen, dvs. inte som ett individbaserat utan som en del av ett systematiskt förtryck. Där skiljer vi oss åt. Därmed säger jag inte att moderaterna skulle vara ovilliga att göra någonting mot våldet, men kanske skulle de behöva se att våld mot kvinnor är en del i ett systematiskt förtryck. Där skiljer vi oss åt. Det kommer att leda till delvis olika synsätt. Det har vi haft i tidigare debatter om sexuella trakasserier i arbetslivet och kriminalisering av köp av sexuella tjänster.

Jag är definitivt för mer tid med barnen. Jag tycker att det ska ske på ett sätt som gör det möjligt att värna jämställdheten, gör det möjligt för kvinnor att värna sin arbetsmarknad. Det var trevligt att höra Christel Anderberg säga att det är vansinnigt att minska kvinnors avlönade arbete med oavlönat arbete och att kvinnor måste tillåtas tjäna pengar. Jag håller med om det synsättet. Jag tror att moderaternas reservation mot maxtaxa står för någonting helt annat, nämligen ett synsätt som kommer att leda till att många kvinnor inte kommer att kunna tjäna egna pengar och inte tillåtas ha ett lönande lönearbete.

Slutligen vill jag säga några ord om den offentliga sektorn. Det är viktigt att skilja mellan finansiering och produktion. Jag tror inte att Moderaternas, Folkpartiets och andras argumentation att om bara det hela förs över till privat sektor löses all lönediskrimination gäller. Jag ser inte heller det som det största hotet mot jämställdhet, men jag tror definitivt inte att det är någon genomgående lösning. Jag hävdar att om den offentliga finansieringen dras ned genom att sänka skatter drastiskt kommer den att slå mot jämställdheten. Där har moderaterna mycket kvar att bevisa.

Anf. 35 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Det är roligt att Martin Nilsson och jag är överens på någon punkt, nämligen att även kvinnor ska ha möjlighet att tjäna pengar. Vi moderater föreslår i stället kraftigt sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare. Det får faktiskt precis samma effekt som en maxtaxa, men utrymme lämnas för en helt annan valfrihet.

Låt mig återgå till den offentliga sektorn. Vi såg båda två, Martin Nilsson, att i USA har man precis samma utveckling av den kvinnliga förvärvsfrekvensen som i Sverige utan att man bygger ut en stor offentlig sektor som ligger som en tung, våt hand över allting.

Jag ställde i mitt huvudanförande frågan om varför sjuksköterskorna på S:t Görans sjukhus anses vara mindre jämställda än de landstingsanställda kollegerna på Södersjukhuset. Varför är kvinnliga lärare i frisko-

lor mindre jämställda än deras kolleger i kommunala skolor? Svara mig på de frågorna, Martin Nilsson.

Sedan var det frågan om lönebildning. Vi säger inte att en privatisering eller skattesänkning kan lösa alla problem. Men vi säger att värdet av ett arbete till syvende och sist är vad någon på en marknad är beredd att betala för det. Så länge man inte tillåter kvinnor i Sverige att ha en arbetsmarknad i ordets rätta bemärkelse, lämnar man dessa stora möjligheter för kommuner, landsting, monopolen, att hålla ned kvinnors löner och inte ge dem möjlighet till en anständig löneutveckling. Det är inom den offentliga sektorn som lönediskrimineringen är som mest utbredd. Där har vi de största problemen. De kvinnorna har inga alternativ. De har i stort sett inga andra arbetsgivare att gå till.

Anf. 36 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det sista återstår väl att bevisa. Jag efterlyser att det vore trevligt att komma med något slags belägg för sina påståenden att om man bara går över från att vara kommunalt anställd städare till att städa hos Partena Care får man genast en helt annan lönebildning med en helt annan lönediskrimineringssituation. Det påståendet har inte bevisats. Det finns fortfarande några debattörer kvar som har hävdats detta med emfas och har byggt upp hela sin jämställdhetspolitik och hela sin antilönediskrimineringspolitik på detta påstående. Återkom gärna med sådana argument!

Sedan var det frågan om den offentliga sektorn. Det ställdes en fråga om varför man skulle vara mindre jämställd på den ena arbetsplatsen än på den andra. Min tes är att det inte är så. Men om man ser på det amerikanska exemplet, som vi båda har studerat, ser man att det är ett problem om det inte finns en fungerande barnomsorg, inte minst för ensamstående kvinnor som vill kunna försörja sig, arbeta och få en lön. Det är ett problem för de låginkomsttagare som skulle behöva tjäna mer och kunna jobba mer, gå upp från deltid till heltid, gå från socialbidrag till yrkesarbete, om det inte finns en offentligt finansierad sjuk- och hälsovård.

Det är just strukturen i det amerikanska systemet, och de är en direkt följd av det faktum att man har valt att ha ett extremt lågt skatte-tryck. Man har helt enkelt inte råd att betala barnomsorg och hälso- och sjukvård till alla. Det resulterar just i svårigheter framför allt för kvinnor, speciellt kvinnliga låginkomsttagare, att få arbete.

Det är synd att moderaterna inte ser det problemet. Vi har varit i USA, och jag hade hoppats att moderaterna skulle ta till sig det vi hörde om de problemen och inse att i det perspektivet har offentlig sektor ett värde.

Jag tycker inte alls att den som jobbar i privat sektor är mindre värd än i offentlig sektor. Därför kan man inte heller säga att den offentliga sektorn är en skyddad sektor. Det är ett övertramp att säga det.

Anf. 37 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det var intressant att lyssna på Martin Nilsson. Jag reagerade lite grann på uttalandet att oppositionen bör avstå från reservationer i en så här viktig fråga. Jag tror att det är väldigt viktigt att det framkommer även små nyanskillnader, som kan leda till en förbättring i de viktiga frågor som vi i dag diskuterar.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

För min egen del ska jag göra en ändring av vad jag sade i talarstolen tidigare. Martin Nilsson säger att det är minsta möjliga substans i reservationerna. Jag sade fel när jag yrkade bifall till reservation 25. Jag menade reservation 18 under punkt 25. Jag vill säga det till kansliet så att det blir rätt.

Det är en mycket viktig reservation om hushållsnära tjänster. Jag tror att det skulle innebära en revolutionerande förändring och skapa massor med arbetsplatser. Även om det råkar vara många kvinnor som är bäst på de jobb som kan skapas, finns det inget i vårt förslag om hushållsnära tjänster som säger att det måste vara kvinnor som får jobben. Det ska skapas arbetstillfällen och förhoppningsvis även många arbetstillfällen för män. Det är en sektor som jag tror skulle skapa frihet för många.

Jag hävdade också i mitt anförande att alternativen är viktiga inom många sektorer, där många kvinnor skulle kunna starta eget. Vi påstår att det skapar en dynamik som gör att diskriminering och löneskillnader blir mindre. Martin Nilsson tror inte att löneskillnaderna och diskrimineringen är mindre inom den privata än inom den offentliga sektorn. Men vi är övertygade om att det är en stor skillnad, att löneläget är högre och att möjligheterna för kvinnor att få jobb och högre lön är större om det finns privata alternativ. Det skulle vara roligt att få en liten debatt om det.

Misstänk oss inte i förväg, Martin Nilsson, när det gäller en debatt om jämställdhetslagen! Vi kan väl få se förslaget först. Det händer ibland att vi tycker att förslag är bra. Att ha misstankar i förväg, innan förslagen läggs fram, är inte nödvändigt.

Anf. 38 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! När det först gäller tjänstebeskattningen kan vi konstatera att tjänstesektorn växer ganska kraftigt i Sverige i dag. Det kan finnas anledning att se om man kan göra någonting ytterligare, men det får vägas mot andra, hyfsat angelägna behov som också finns i samhället.

När det sedan gäller lönediskriminering i offentlig kontra privat sektor, tycker jag att det är upp till dem som med bestämdhet hävdar att det finns en sådan att försöka bevisa det. Jag tycker att man har varit dålig på det. Jag kan se att det inte har lett till några förändringar när det gäller övergång av städare. Jag kan se att det inte är något stort problem att lönediskriminera i den privata handeln när det gäller olika yrkeskategorier osv. Det är inte någon självklarhet bara därför att det råkar finnas många arbetsgivare. Jag ber er visa det.

Det enda exempel jag har sett hittills är de grupper som har haft en viss rörlighet, exempelvis sjuksköterskor som har gått över till det privata. Det har varit stor rörlighet, och de flesta har på sistone gått över till det privata. Där är det en bristsituation. När det är rörlighet och en bristsituation tenderar lönerna att gå upp – det är inte någon märklig ekvation. Jag tror att man skulle ha sett det även om man hade haft offentliga utlyringsföretag inom den sektorn.

Låt mig prata om maxtaxan en kort stund. Runar Patriksson sade att Folkpartiet har en historia av att sätta jämställdheten i första rummet. Ja, det är mycket historia och lite nutid. När man säger nej till maxtaxan och ja till denna reservation, som enbart går ut på att säga att det är problem för deltidsarbetande kvinnor och att det ska löna sig för dem att arbeta mer, är det ett problem. Då har man svikit sin historiska hängivenhet för

jämställdhet. För mig är det obegripligt hur Folkpartiet har kunnat förfalla så från det som en gång i tiden var en aktiv jämställdhetspolitik.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Anf. 39 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Innebörden i mitt inlägg om jämställdheten och alternativen, Martin Nilsson, var att vi ska ta till oss det här med dynamiken och löneskillnaderna. Jag räknade upp några exempel, bl.a. tandsköterskor med en löneskillnad på upp till 6 000 kr mellan privat och offentligt anställda. Det är ingen tvekan om att det viktigaste i Folkpartiet liberalernas syn på det vi diskuterar i dag är att vi måste öppna möjligheter till alternativ, som skapar en dynamik som gör att löneskillnaderna minskar.

Om man är sin egen kan man inte påstå att man är utsatt för något annat än individens egen frihet att skapa ett avtal med en arbetsgivare eller ta betalt för det man gör. Det är möjligheten att vara duktig och ta betalt inom alternativen som vi jobbar för. Det gäller företagsklimatet, som jag har nämnt många gånger. Vi måste komma ur det här att det endast finns offentliga alternativ på alla områden. Det måste finnas dynamik via alternativ i den privata sektorn på alla områden; inom vården, inom omsorgen och inom skolan. Vi måste vara överens, Martin Nilsson, om att där ligger skillnaden mellan de olika partierna i den diskussion som vi här har fört.

Anf. 40 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! När det först gäller lönediskriminering tycker jag att det är synd att Runar Patriksson och Folkpartiet inte tar chansen att försöka vidga debatten och ge fler exempel. Man har hittat ett exempel med tandsköterskor där man har statistik, men man för nästan ingen diskussion om varför det inte är så på övriga arbetsmarknaden. Varför har inte kassörskor en bra löneutveckling? Varför minskar inte skillnaderna kraftigt mellan olika grupper i den privata sektorn?

Sanningen är den att det finns en lönediskriminering i såväl den privata som den offentliga sektorn. Om man har den insikten vill man göra någonting åt det. Om man har insikten att det bara beror på det offentliga vill man bara föra över saker till privat verksamhet och tror sedan att man har löst problemen. Så enkelt är det inte.

Folkpartiet har en gång i tiden insett det. Därför tyckte man en gång i tiden att det skulle behövas en jämställdhetslag. Den insikten har man inte i debatten i dag, och det är synd.

Det är sorgligt att Runar Patriksson inte med ett ord nämner maxtaxediskussionen. Det är uppenbart att man vill minska incitamenten för att kunna arbeta och minska möjligheterna för kvinnor att försörja sig genom ett eget yrkesarbete. Man har ingenting att säga om det. Man säger att historiskt sett har Folkpartiet varit bra på jämställdhet och satt den i främsta rummet. Det är mycket historiskt. Nu är det mest att allmänt bedriva oppositionspolitik, där man säger att man ska ha största möjliga borgerliga gemenskap och, tyvärr, minsta möjliga jämställdhet om det är priset.

Anf. 41 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Martin Nilsson att Kristdemokraterna och Miljöpartiet inte har en gemensam reservation om jämställd-

hetsmärkning. Miljöpartiet har en egen reservation, som jag yrkade bifall till i mitt anförande tidigare.

När det gäller jämställdhetsmärkning har jag velat få ett tilläggsdirektiv till den utredning som jämställdhetsministern har börjat med. Jag skulle vilja jämställdhetsmärka reklam. Det är bl.a. det som står i min reservation.

Om vi tittar på medier och reklam, vet vi hur bilden av kvinnan ser ut där. Just för att få en mer jämställd reklam skulle jag vilja att det tas fram kriterier för detta. Jag återkommer till jämställdhetsministern om detta.

Det som sades om reservationerna var alltså fel.

Jag hade hoppats att vi inte skulle behöva diskutera maxtaxa, eftersom det är jämställdhet som vi diskuterar i dag. Vi framhåller verkligen att införandet av maxtaxa inte är någon jämställdhetsreform.

Om vi tittar i dagens DN ser vi att det där bl.a. står att arbetslösheten har ökat mycket bland småbarnsmammor. 1998 var andelen arbetslösa 10,3 %. Lågutbildade mammor är de som har drabbats värst av arbetslösheten. Nu står nästan 50 % utanför arbetsmarknaden. 1998 var den siffran ifrån.

De har drabbats främst av arbetslösheten och inte av höga avgifter på dagis. Många i dessa grupper kommer inte att nå taket och få nytta av att det finns en maxtaxa. Det är främst, som jag ser det, högavlönade som kommer att gynnas av maxtaxan. Det är inte bra med tanke på den fördelningspolitiska profilen.

Anf. 42 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först beklaga. Det är riktigt som Barbro Feltzing säger att det finns en substansskillnad när det gäller exempelvis reklam vad beträffar jämställdhetsmärkning. Det är en skillnad om man jämför med det som tas upp i utredningen. Då är det självklart i sin ordning att reservera sig på den punkten. I övrigt tycker jag att man ska avhålla sig från att reservera sig på punkter där det redan sker någonting, men jag har en viss förståelse för detta.

Det är ett problem inte minst för småbarnsföräldrar och speciellt för kvinnor att arbetslösheten är högre i den gruppen. Det är en direkt följd av att man bedöms vara mindre flexibel och mindre tillgänglig på arbetsmarknaden. Jag tycker att man ska ha ett dubbel angreppssätt på det problemet. Vi bör verka för ett arbetsliv som faktiskt tolererar föräldraskap, som tycker att det är bra och som uppmuntrar det. Det är inte alltid så. Rätt många arbetsgivare tycker att det är problematiskt att anställa kvinnor i barnafödande ålder just därför att de är rädda för att de ska stanna hemma under lång tid. Det är det ena angreppssättet.

Det andra angreppssättet tycker jag är att göra det möjligt för just dessa kvinnor att få den service som behövs för att de ska kunna arbeta om de vill det. Om de är anmälda som arbetslösa tror jag att de vill det. Då är problemet även där att servicen i dag inte är tillräckligt tillgänglig. Avgiften kan vara en avgörande faktor.

Jag vill gärna upprepa detta. Jag tillhör de som tycker att kortare arbetstid är genuint bra. Jag tycker att vi ska jobba för det. Men jag har svårt att se varför just denna grupp – varför just deltidsarbetande kvinnor – ska börja den kampen. Jag tror att det finns många andra som har större behov av det. Jag tror också att även de kommer att gynnas, både därför

att de betalar en tidsrelaterad avgift och därför att också de får del av den garanterade sänkningen av avgiften med minst 200 kr. Jag tror att det är rätt även fördelningspolitiskt.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Anf. 43 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Herr talman! Jag håller inte med Martin Nilsson om att det är fördelningspolitiskt riktigt. Men en generell arbetstidsförkortning kommer naturligtvis att gynna dessa kvinnor. Det gäller inte bara dem. De kommer, som jag sade i mitt anförande, att kunna gå upp till heltid, men till den kortare heltiden om 35 timmar i veckan i stället. Det tycker jag är viktigt att titta på.

Vad jag tycker är anmärkningsvärt är att barnen ska behöva tillbringa mer tid på dagis och att förslaget påstås vara bra ur den synvinkeln. Jag sade att man beräknar att barnen ska tillbringa 32 % mer tid på dagis.

Jag vill ställa en annan fråga, Martin Nilsson. Jag har i Miljöpartiet – jag sade det också i mitt anförande – talat om kvotering och positiv särbehandling. I Frankrike införs nu en lag om att 50 % av dem som väljs till lagstiftande församlingar ska vara kvinnor. Man har sagt att det inte går på frivillig väg.

Vad tycker Martin Nilsson när ett land som Frankrike inför en lag om kvotering? Vad skulle han vilja göra?

Anf. 44 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig säga att Barbro Feltzing och jag nog är överens om uppfattningen att det ska vara möjligt att gå upp till heltid – förvisso en kortare heltid – för de kvinnor som så önskar. Då gäller det för oss – jag hoppas att vi får möjlighet att göra det i relativt konstruktiv anda – att försöka få fram en modell för hur vi kan skapa den möjligheten. Hur kan vi se till att föräldrar samtidigt kan vara hemma mer med barn? Jag tror att det är möjligt att hitta sådana konstruktioner och samtidigt, vilket vi tycker är en viktig del i detta, komma fram till en avgift som ligger på en nivå som gör det möjligt för alla att använda barnomsorg i den utsträckning de faktiskt vill. Man ska varken behöva känna att man inte har råd eller att man måste ha barnen på dagis hela tiden, utan vi ska hitta en sådan lösning. Jag tror faktiskt att det går att göra i konstruktiv anda.

Jag hoppas att vi kan fortsätta en sådan diskussion om arbetstiden, barnomsorgen och föräldraskapet. Jag tror att det går att hitta en relativt bra lösning på det. Jag tycker att grundstommen med låga dagisavgifter är ett viktigt inslag. Det tror jag att vi kommer att fortsätta hävda i framtiden.

När det gäller kvotering och positiv särbehandling kan jag säga att vi socialdemokrater inte kategoriskt är motståndare. Vi ser att det finns områden där det faktiskt kan behövas. Ett exempel på att vi har använt denna metod är tillsättningen av professorer inom högskolan. Det blev väldigt kritiserat, men jag tror att historien kommer att visa att det är väldigt framgångsrikt.

Jag tror också att man ska vara försiktig när det gäller på vilka områden och när man använder det. Jag tror att man ska använda det vid tillfällen då det finns väldigt hårt cementerade strukturer som kanske inte går att bryta sönder på andra sätt. Det är inte förstahandsmetoden, men det är definitivt en metod som man inte ska avskriva. Man ska använda

den vid rätt tillfälle. Jag är övertygad om att våra franska partikamrater också funderar på det på samma sätt. Det tror jag är en bra utgångspunkt.

Anf. 45 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att kommentera det som både Christel Anderberg och Maria Larsson sade inledningsvis om skrivelsen och om själva utformandet av skrivelsen. Man tyckte att regeringen var självgod och att vi borde klä oss i säck och aska på denna askonsdag. Christel Anderberg sade t.ex. att vi nu ska exportera någonting fast det inte finns någon som efterfrågar det. Jag vill vända mig emot detta och möjligen också förklara särskilt för Christel Anderberg.

Jag tycker inte att det finns någon anledning för regeringen att klä sig i säck och aska i denna fråga, och inte heller för riksdagen. Ni har medverkat väldigt mycket till att Sverige är nummer ett i världen, så som det nu mäts. Men det betyder inte att vi är färdiga.

Jag vill ta upp det som sades om export. Det står också i inledningen, som jag har skrivit. Spaniens regering ber Sveriges regering att komma till Spanien för att prata om jämställdhet, Christel Anderberg, och premiärminister Aznar själv närvarar. Jag sitter där bredvid honom, och han pekar inför journalister och andra på mig och säger att Sverige är det land som Spanien vill efterlikna. Så vill man bli. För dem som möjligen inte känner till det ska jag också nämna att Aznar tillhör Partido Popular, som är ett rent högerparti.

Skulle Sveriges regering då säga så här: Inte har vi något att exportera eller beskriva för er, för så bra är vi väl ändå inte? Självklart inte. Det är klart att vi med stor glädje också åker till ett sådant land, visserligen något förvånade, och bidrar med det vi kan.

Egentligen skulle man kunna säga att det är uttryck för utbud och efterfrågan. Det är klassisk marknadsekonomi. Utbudet finns. Finns det någon efterfrågan? Ja, t.o.m. i det högerstyrda Spanien finns det en efterfrågan.

Jag vill alltså vända mig mot synen att vi skulle försöka pracka på andra länder någonting som vi i vår självgodhet tror att de vill ha men som de i själva verket inte frågar efter. Det är inte sant. Det är inte bara högerstyrda Spanien utan också många andra länder som har bett oss komma, redovisa och förklara hur vi har nått dit där vi är. Det har vi gjort med glädje. Vi har också alltid sagt att vi inte är färdiga, eftersom vi inte är det.

Den 8 mars skulle man kunna fundera lite grann på framtiden och också definiera jämställdheten. I regeringens skrivelse, som har ett stort stöd här i riksdagen, definieras jämställdhet som att kvinnor och män ska ha lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter. De ska ha möjligheter att växa som människor, att utbilda sig inom det som de själva väljer, att ha nära relationer till andra vuxna, till sina barn och andras barn, att vara med och utforma framtiden, att ge något bestående för framtiden, att förstå historien och samtiden men också att bidra till att utveckla det som kommer. Det handlar om rättigheter för människor att arbeta för att de därmed ska vara självförsörjande och oberoende. De ska dock inte arbeta för mycket. Man ska ha rätt till kvinnofrid. I ett internationellt perspektiv, som jag tyckte att Barbro utvecklade så bra, ska man ha rättighet till

mat, vatten och hus. Det är inte alla som har det. Det bör vi påminna oss en dag som denna.

Det handlar om att föräldrar, både mammor och pappor, ska ha samma rätt till sina barn och om att barnet ska ha samma rätt till sin mamma och pappa. Det handlar om skyldigheter att bidra efter förmåga, skyldighet att inte slå, våldta, förtrycka eller förnedra. Det handlar om en skyldighet att dela lika på ansvaret för det som är gemensamt, och det är ofta barnen.

Om vi definierar jämställdhet så här och tycker att det här är ett samhälle som vi skulle vilja ha nu en bit in på 2000-talet, vill jag säga att det samhället inte kommer av sig självt. Det uppstår inte helt plötsligt. Flera talare har talat om maktstrukturen i dag. Jag tycker att jag kan höra en skillnad i vokabulären i den här debatten. Den är mycket mer progressiv och radikal. Det tycker jag är glädjande. Men i den maktstruktur som vi har i dag är det kortsiktiga ekonomiska intressen som styr. Och de styr bort från den här typen av samhälle. Den strukturen premierar nämligen män – vita, friska män. Den strukturen förtrycker och förnedrar kvinnor, allra mest färgade kvinnor men också vita kvinnor. Den strukturen skapar en liten rik värld och en stor fattig värld genom krig, utsugning, plundring och förnedring. I båda de här världarna – den rika och den fattiga – är kvinnor mest utsatta.

Den här strukturen kan alltså inte förändras på annat sätt än genom politik, genom att människor går samman och vill förändring – och det är ju politik. Det går långsamt. Ibland blir det bakslag, *backlash*, men det går. Och Sverige är trots allt det mest talande exemplet i världen på att det går att med politik förändra någonting som man tycker är fel. Genom politiska beslut förändrar vi. Genom politisk organisering och genom kvinnorörelsens kamp har vi kommit en bra bit på väg i Sverige.

FN har flera gånger sagt att vi är nummer ett, så som FN räknar. Det betyder, återigen, inte att vi är färdiga. Men vi har kommit längst när vi jämför oss med alla andra länder. Vi har börjat våga bryta sönder den patriarkaliska struktur som ger män företräde och som håller kvinnor tillbaka. Det är en struktur där mannen är norm och kvinnan är undantag. Det här patriarkaliska arvet finns överallt och tränger igenom alla samhällens områden: ekonomin, socialpolitiken, jordbruket, polisväsendet, krigsmakten, utbildningen osv.

Det här finns med i den skrivelse som är underlag för vår diskussion i dag. Det är därför som skrivelsen är utformad på det sätt som den är med en inledning och sedan med en departementsvis genomgång av vad som har hänt sedan sist, dvs. sedan tre år tillbaka. Det är den nya metoden – som länderna var överens om i Beijing – som heter *mainstreaming*. Den betyder att strukturen ska gå igen överallt, och då måste alla ta sitt ansvar. Alla ministrar och alla andra som har någon form av ledande befattningar måste ta ansvar för sitt område och alltid fråga sig hur de beslut som de fattar påverkar kvinnor och män. Det är *mainstreaming*. Det räcker alltså inte längre med enstaka kvinnoprojekt eller enstaka mansprojekt. Det kan vara bra projekt som lämnar vissa spår efter sig, men det kan också vara projekt som likt en raket glänser ett tag och sedan falnar.

Nu ger vi oss in på en annan arena. Vi ger oss in på själva fundamentet och försöker förändra det. Det är strukturen som ska rivas, och vi gör det inifrån. Och den här skrivelsen är ett steg på vägen. Liksom Martin

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

Nilsson tycker jag att man ska jämföra med den debatt som var för tre år sedan och den skrivelse som då kom till riksdagen. Då kan man faktiskt se att det har hänt saker, men det betyder inte att vi är färdiga. *Mainstreaming* kan inte tillämpas från en dag till en annan. Det är en ny metod. Det är en process som är svår att tillämpa. Därför har de olika ministrarna i regeringen hunnit olika långt i sitt sätt att använda *mainstreaming*. Alla har gått sin utbildning. Det gäller likaså statssekreterare, sakkunniga och pressekreterare. Men det tar tid att lära sig att förstå och tillämpa det här. På samma sätt har vi utvecklat en metod för kommuner och landsting. På samma sätt utbildar vi landshövdingar, biskopar, generaldirektörer och andra personer som i sin tur har beslutsbefogenhet och måste tänka så här. Men det här tar tid. Därför är det viktigt att se processen, att se att det trots allt går framåt.

De som delar den här analysen – och det tycks vara många av riksdagens partier – borde ha svårt att förstå moderaternas slutsatser i den reservation som beskriver de övergripande målen och metoderna för att man ska nå fram till det här. Som tidigare har sagts finns det vissa universalmedel. Det är sänkta skatter, hemnära tjänster och en privatisering. Man ska släppa lönerna fria, dvs. ensam är stark och kan förhandla för sig själv. Det handlar också om att avskaffa skyddet för anställda. Detta är några sådana här universalmedel.

Jag har oerhört svårt att se hur det här skulle leda till ett mera jämställt samhälle. Jag har också oerhört svårt att acceptera de uttryck som Christel Anderberg har. Hon säger att den offentliga sektorn är en skyddad verkstad. Jag undrar vad en lärare skulle tycka om att få höra att han eller hon arbetar i en skyddad verkstad. Jag förstår ju att en skyddad verkstad i det här fallet är någonting negativt. På den tid som sådana fanns var de någonting mycket bra för de människor som behövde dem. Men jag utgår från att det i det här fallet ska förstås som någonting negativt. Tänk om min kompis Sussi, som jobbar på ett hem för gamla i Åstorp, skulle se eller höra den här debatten! Jag undrar vad hon skulle tycka om att få veta att hon jobbar i en skyddad verkstad med de gamla, så som hon och hennes kamrater sliter varje dag året runt?

Vad betyder det att den offentliga sektorn ligger som en våt, tung hand? Kan Christel Anderberg förklara det? Vad menar Christel Anderberg med en våt, tung hand? Vad är det för någonting? Jag utgår från att också detta är någonting negativt, någonting hemskt som nästan kväver en. Men jag tycker att Christel Anderberg ska förklara det själv, för hon vet väl vad hon menar.

Det är ju så att moderaterna tycker att den offentliga sektorn är något ont, något dåligt, något hemskt. I stället ska kvinnorna ut på en marknad. Den offentliga sektorn ska vara en marknad, och patienter, gamla och barn ska ses som varor på en marknad, antar jag, och prissättas därefter.

Det har redan varit en debatt om lönerna. Jag delar fullt och fast Martin Nilssons fråga och konstaterande: Det finns inget enkelt samband som säger att lönerna efter en privatisering stiger som en raket. Handels är väl ett mycket tydligt exempel på detta.

Om moderaterna inbillar sig att de saker som de nu tar upp skulle leda till målet ett jämställt samhälle, visar det bara att ni inte lever i vanliga människors verklighet. Ni förstår framför allt inte den komplexa struktur som gör att vi är där vi är och tyvärr inte har kommit längre.

Visst återstår det väldigt mycket att göra. Men det gör det ju på många områden. Det är därför som vi alla här är politiker: Vi vill ta steg framåt. Vi vill förändra. Jag ska ge några exempel.

- Vi måste fortsätta kampen mot kvinnovåldet. Den är inte färdig. Det vet vi.
- Vi ska ha bort de osakliga löneskillnaderna. Det kommer i vår ett förslag till en ny jämställdhetslag.
- Vi måste ha en jämnare fördelning av arbetstiderna. I dag jobbar män mycket och kvinnor lite mindre. Det vore bra om vi kunde jämna ut det.
- Vi behöver ha fler kvinnor i ledande befattningar, inte minst inom det privata näringslivet.
- Vi behöver fler kvinnor på högre tjänster inom utbildningsväsendet.
- Vi behöver fler kvinnliga företagare.
- Vi måste fortsätta att utveckla metoder för *mainstreaming*.
- Vi behöver, sist men inte minst, fler män som deltar i jämställdhetsarbetet. Därför har vi startat ett projekt som heter Män och jämställdhet. Jag är nämligen övertygad om att vi aldrig kommer att nå det jämställda samhället om inte också männen är med, om inte också den gamla traditionella mansrollen förändras.

Avslutningsvis vill jag bara säga att på den internationella kvinnodagen bör våra tankar också gå till kvinnorna i andra länder. Jag tänker särskilt på kvinnorna i Moçambique, det land som efter kolonialkrig och terrorattacker äntligen hade fått fred och nu drabbades av denna översvämning. Vi kan alla bidra. Jag vill påminna om den uppmaning som biståndsministern och jag har gått ut med: Stöd kvinnorna och barnen i Moçambique genom någon av våra hjälporganisationer!
(Applåder)

Anf. 46 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Margareta Winberg för att hon har kommit och deltagit i den här debatten. Jag tycker att det är positivt när ministrarna finns här när vi debatterar utskottsärenden. Vi är inte så bortskämda med det i arbetsmarknadsutskottet för övrigt.

Jag var lite kritisk mot innehållet i den här skrivelsen – kanske framför allt med anledning av det rubriken antyder, nämligen att det här ska handla om 2000-talet. Då förväntar jag mig när jag öppnar skriften att den innehåller mer av framtid och mindre av dåtid. Med den ingången läste jag den här skriften. Sedan kan det vara bra att ha sammanfattat det som har genomförts under året. Det blir då mer av en historiebok. Men jag efterlyser mer av framtidsinriktat tänkande.

Jag gläds åt uttalandet att projektiderna är förbi. Då kanske det blir mindre av den redovisningen i nästkommande skrivelse och vi kan gå mer på de djupgående strukturerna.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Jag skulle vilja ställa en fråga till Margareta Winberg om det som jag tog upp i mitt anförande angående kvinnliga chefer på myndighetsnivå. Trots att regeringen har gjort ganska många tillsättningar har faktiskt ingenting förändrats sedan mandatperioden inleddes i det procentuella förhållandet mellan kvinnor och män. Jag läser i betänkandet att ”utskottet anser att arbetet med att uppnå bättre balans mellan kvinnor och män på den högsta nivån inom statsförvaltningen måste ha fortsatt hög prioritet”. Hur ser den prioriteringen ut? Hur ser själva arbetsplanen för det arbetet ut?

Jag skulle också vilja ta upp frågan om de olika lönerna för manliga och kvinnliga politiska handläggare där det i genomsnitt skiljer 2 000 kr inom Regeringskansliet. Hur ser strategierna ut?

Anf. 47 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Detta är ju en skrivelse, och i en sådan finns det inga skarpa förslag, varken lagförslag eller förslag om pengar. Det är en beskrivning av inriktningen. Tanken var också att utvecklingen från tre år tillbaka i tiden skulle beskrivas för att riksdagens ledamöter ska kunna följa och se vad det är som händer. Detta är särskilt viktigt med den nya metod som vi använder, som inte är lika synlig som projektmetoden. Med den syns detta. Då blir det rubriker i tidningar när man inleder eller inviger ett projekt. Då blossar det till och lyser ett tag – men vad blev det sedan? Det vet vi inte riktigt. Det här är mycket mer ett grått vardagsarbete som varje minister måste göra, och det är viktigt att riksdagens ledamöter vet vad som har hänt från punkt A till punkt B, dvs. under en treårsperiod. Sedan finns också inriktningen för framtiden beskriven.

För att nu t.ex. ta lönefrågan i vid bemärkelse står det här att vi i vår kommer att lägga fram ett förslag om en ny jämställdhetslag som ska bli vassare och vara ett bättre verktyg för arbetsmarknadens parter när de nu – för det är ju trots allt deras ansvar – ska se till att de osakliga löneskillnaderna kommer bort. Det är ju de osakliga löneskillnaderna som vi diskuterar.

Eftersom frågan om Regeringskansliet har varit uppe kan jag säga att jag också har varit inne och tittat på vad det här beror på och om det går att förklara. Mycket av löneskillnaderna kan man förklara med att det har kommit in många unga kvinnor. Kvinnor som är unga har ofta en lägre ingångslön. De bär alltså med sig en lägre lön in. När vi vill befördra kvinnor till chefer, vilket är en strävan i Regeringskansliet, kan vi också se att kvinnorna går in i chefsrollen med en lägre ingångslön. Det har ju med den allmänna strukturen att göra.

Anf. 48 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag inser att den typen av löneskillnader finns, men jag tror inte att det är hela förklaringen till att lönestrukturen ser ut som den gör. Jag tror kanske inte heller att de målsättningar och möjligheter som Margareta Winberg pekade på är tillräckliga för att förändra den procentuella fördelningen, vilket jag tycker är ganska viktigt. Sverige är ju, som Margareta Winberg antyder, på många sätt ett föregångsland, ett land som många ser upp till och hämtar information och kanske också inspiration från på jämställdhetsområdet. Då är det viktigt att också den politiska maktens centrum fungerar på ett jämställt sätt, även när det gäller

tjänsteställningen. Jag skulle gärna vilja att Margareta Winberg utvecklade det svaret lite.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Anf. 49 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Nej, det är klart att det inte går att förklara allt. Då skulle vi ju inte ha 1–8 procents löneskillnader som är osakliga. Det beror på attityder. Det beror på att vi värderar kvinnor och män olika. Män värderas högre än kvinnor, och så ska det naturligtvis inte vara. I Regeringskansliet arbetar vi nu med en ny jämställdhetsplan, och sedan ska varje departement i sin tur omsätta den hos sig. Där är detta, att inte ha osakliga löneskillnader, en mycket viktig fråga.

Men jag skulle i min tur vilja fråga Maria Larsson om detta med hushållsnära tjänster. Nu förstod jag bättre syftet med det här, och jag vill bara veta om jag har förstått det rätt. Maria Larsson säger: För att få fler kvinnor på ledande positioner behöver vi hushållsnära tjänster – dvs. alla, också de lägst betalda kvinnorna, ska vara med och subventionera så att de högst betalda, de som ska bli ledare, ska kunna få hushållsnära tjänster med skattesubvention. Har jag uppfattat det rätt? Och i så fall: Är detta rättvist?

Anf. 50 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är bra att vi har fått den här skrivelsen och att vi får den här redovisningen. Jag tycker också att det är väldigt bra att statsrådet är här och diskuterar detta. Det är viktiga saker.

Det har hänt en hel del, och det framhöll jag i mitt anförande och vill gärna säga det igen. Vi behöver samverka. Det här är ett svårt område både när det gäller män och kvinnor och även politiskt. Det skrämmande är att det inte har hänt mer. Min fråga är: Varför har det inte gjorts det? Det finns inte mycket om det i skrivelsen.

Vad framtiden innehåller vet vi inte heller. Där kommer en proposition, men det hade naturligtvis varit bra om vi hade fått den samtidigt. Centerpartiet har en motion med 17 yrkanden, men vi får inte diskutera det tunga i framtiden. Därför formade jag mitt anförande i en ideologisk inriktning. Jag vill fråga regeringen om man delar vår uppfattning. Ser man de strukturer som finns, att det är attitydförändringar i första hand som krävs?

Den andra frågan: Att åstadkomma förändringar innebär också att vara föredöme. Vad händer i Regeringskansliet? Varför är inte redovisningen från Regeringskansliet med här? Vad står att göra i framtiden för att åstadkomma en positiv förändring när det gäller utveckling mot jämställdhet i Regeringskansliet?

Anf. 51 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är självklart – det är ett svar till de båda tidigare talarna – att jag inte är nöjd över det som händer i Regeringskansliet. Självklart vill jag att vi ska ha en jämn fördelning av chefer också där, på myndighetsnivå och i departementen. Naturligtvis ska inte lönesättningen vara ojämförbar i Regeringskansliet. Nu är det emellertid så – det har jag behandlat i en interpellation – att det finns grupper av handläggare och chefer i Regeringskansliet där kvinnor faktiskt har lite mer betalt än män.

Så där alldeles entydig är inte den här bilden. Det är kanske viktigt att säga det för nyansens skull.

Sedan skulle jag vilja säga till Agne Hansson, som jag tyckte hade ett i långa stycken bra anförande, att jag delar ansatsen att detta är en strukturfråga, detta är attityder som måste angripas på djupet.

Vad man gör i skolan efterlyste Agne Hansson tidigare. Förutom det värdegrundsprojekt som skolministern har tagit initiativ till kommer det att tas ytterligare initiativ som riktar sig just till skolan, för det är där som man kan börja arbeta – förskolan och grundskolan. Det är oerhört viktigt.

När det gäller män och jämställdhet, som Agne Hansson talade om tidigare, vill jag säga att jag har dragit i gång ett sådant projekt med en särskild projektledare. Tanken är att det i sin tur – och det sker också – ska initiera andra saker ute i landet. Dessutom har alla länsstyrelser som har önskat det kunnat få pengar för att i de respektive länen dra i gång aktiviteter som riktar sig mot män och jämställdhet. Där kan jag säga att Stockholms län är något av ett föredöme med sin Kvinnofrid. Det kommer att vara ett stort symposium under våren just i Stockholm. Men också i de andra länen börjar detta att hända. Det är oerhört glädjande.

Anf. 52 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är mycket som vi är överens om i de här frågorna, och det är viktigt. Jag noterar vad som här sägs. Det som förvånar mig lite grann, men som jag inte kan skylla Margareta Winberg för, är att utskottet har avstyrkt de punkter som Centerpartiet har krävt i dessa sammanhang.

Med tanke på att vi nu ska gå vidare och det ska komma förslag förväntar jag mig att regeringen och ministern läser även reservationerna i det här betänkandet. Jag förutsätter att vi kommer att få pengar för Rikskvinnocentrum långsiktigt, att vi får en förändring i lagstiftningen, något som också finns upptaget i vår motion. Tänker regeringen se till att vi får en könsuppdelad statistik på löner och löneskillnader för att komma en bit på vägen, för att nu ta några exempel?

Anf. 53 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Rikskvinnocentrum är en budgetfråga. Den får vi, precis som det sades tidigare, behandla i det sammanhanget. Men helt klart, det vill jag gärna säga, gör det ett mycket bra jobb. Det tror jag att vi är många i regeringen som har erfarit.

Statistik kan ibland verka lite trist, men det är oerhört viktigt. Det driver vi i Sverige, och vi har också avsatt särskilda pengar för att kunna göra mera av könsuppdelad statistik. Det är också en fråga som vi driver internationellt, inte minst inom EU. Det är viktigt om vi ska kunna jämföra oss och så småningom sätta upp gemensamma mål för jämställdhetsarbetet. Då måste vi också ha en statistik som är jämförbar, och då måste den vara uppdelad på kvinnor och män. Det är också en fråga för EU, och den driver vi där.

Anf. 54 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! När man har nått Margareta Winbergs politiska sfärer då kan jag tänka mig att man får inbjudningar från utlandet. Det är självklart att man kommer när man bjuds in.

Jag gjorde för några år sedan ett besök i Malaysias parlament. Då satte enskilda kvinnliga riksdagsledamöter i gång med att predika för ledamöterna i överhuset där om hur förträffliga vi var på jämställdhet och hur dåliga de var. Våra värdar hade inte bett om den här föreläsningen, och de höjde förvånat på ögonbrynen. Jag skämdes. Skulle inte statsrådet Winberg också gjort det i mina kläder?

Statsrådet talar om att vi måste riva ned de patriarkaliska maktstrukturerna i samhället. Ja, det värsta är att vi moderater tycker att det socialdemokratiska partiet utgör en betydande del av denna patriarkaliska maktstruktur. Trots all retorik är ni i själva verket ett mycket grabbigt parti och har sedan återkomsten till makten 1994 bedrivit en påtagligt kvinnofientlig politik, eller vad ska vi säga om exemplet änkepensionerna? Över en natt förvandlade man en rätt till en pension till ett behovsprövat bidrag. Vilken attityd till kvinnor tyder detta på?

Anf. 55 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag har inte upplevt det som uppenbarligen Christel Anderberg har upplevt, utan i de sammanhang jag rest utomlands, både som riksdagsledamot tidigare och nu som statsråd, har jag upplevt att detta utbud och efterfrågan har funnits. Det har varit i olika EU-länder och också i Afrika där jag har varit mycket. Det är alltid ett givande och ett tagande. Självklart har vi också någonting att lära av andra länder. Det måste vi komma ihåg. Det finns saker som vi kanske inte alltid har tänkt på men som andra länder och deras politiker, och kvinnor i det här fallet, har klart för sig och som vi behöver ta till oss. Så det är ett givande och ett tagande.

Det skulle vara mig mycket främmande att bara ge, dvs. trycka på någon en uppfattning som de aldrig har bett om. Det är som sagt mig mycket främmande.

När det gäller ett grabbigt parti är det väl många partier i denna riksdag som kan ta på sig det epitetet. Också vi partier är en del av en samhällsstruktur, och vi går inte oberörda utan påverkas mer eller mindre. Men jag tror att om vi skärskådar båda våra partier kan vi nog i båda partierna finna en viss form av grabbighet. Där finns det möjligen en gemensam åsikt och också en gemensam linje att förändra.

Anf. 56 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja utnyttja denna replik till att besvara Margareta Winbergs frågor om vad jag menade med att den offentliga sektorn ligger som en våt hand över vårt samhälle. Jo, med det avser jag att vi i Sverige betalar världens högsta skatter, men ändå har vi långt ifrån världens bästa välfärd.

Den offentliga sektorn levererar inte de tjänster som vi behöver. Den uppvisar inte den kvalitet som vi har rätt att kräva och har inte den omfattning som skulle behövas. Samtidigt är den offentliga sektorn en ganska usel arbetsgivare för många kvinnor: låga löner, obefintliga karriärmöjligheter, dålig arbetsmiljö och ingen annanstans att vända sig.

Vi predikar inte privatisering för dess egen skull. Däremot är vi alldeles övertygade om att konkurrens är oerhört nyttigt och viktigt. Tror inte statsrådet Winberg att det är så att om kunder, patienter och föräldrar

med barn har fler producenter att välja mellan tvingas de att bli att bli lite bättre i konkurrensen om dessa kunder?

Om landstinget hade ett antal privata sjukhus att konkurrera med, tror inte statsrådet Winberg att landstingets sjukhus skulle tvingas att bli lite bättre på att bereda människor en bra arbetsmiljö och goda arbetsförhållanden i ett läge där det råder brist på arbetskraft? Vi menar att konkurrens är nyttigt och nödvändigt för att man ska få en bra produktion och för att vi ska få en maximal användning av de resurser som man lägger ned.

Anf. 57 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är klart att vi ska använda våra skattepengar på bästa sätt, självklart. Vi har ju fått dem av skattebetalarna för att förvalta dem så bra som möjligt.

Däremot ser jag en viss skillnad mellan små barn och skosnören. Man kan inte jämföra barn och skosnören och säga att båda sakerna kan köpas och säljas på en marknad. Det finns en viss skillnad. Man kan rationalisera skosnörestillverkningen väldigt mycket, men man kan inte genomföra en lika långtgående rationalisering när det gäller snytning av barn, att ha omsorg om barn. Man kan inte mäta produktivitet på samma sätt som vid skosnörestillverkning.

Det leder mig fram till att barnomsorgen – även om den inte är offentlig – alltid måste få ett finansiellt stöd i en sådan form att vi är med och stöttar det hela ekonomiskt. Det leder mig också fram till diskussionen om att göra aktiebolag av sjukhus. Christel Anderberg säger att det skulle bli bättre för den enskilde.

Jag undrar hur jag som sjuk skulle bete mig för att kolla vilket som är det bästa sjukhuset. Det blir lite absurt. När jag går och handlar kan jag titta på olika varor och sedan bestämma mig för någon. Men när jag är sjuk vill jag så fort som möjligt komma till det närmast belägna sjukhuset. Det tycker jag är en väldigt enkel slutsats. Sedan må det vara att det finns ett stort utbud i Stockholm.

Vi har sagt att gränsen för privatisering går just vid bolagisering av sjukhus, vid att tjäna pengar på sjuka människor. Det vill vi inte vara med om. I övrigt är vi intresserade av och beredda att diskutera alternativa driftsformer såsom kooperativ. Det finns ju en lång tradition av kooperativ, t.ex. inom barnomsorgen, med lyckat resultat.

Anf. 58 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för att statsrådet deltar i debatten. Många av de prioriteringar som har presenterats här ligger väl i linje med de bedömningar som Vänsterpartiet gör.

Jag tänkte ta upp två ganska konkreta frågor. Den ena ansluter till det arbete som just nu pågår med att förstärka jämställdhetslagstiftningen när det gäller lönediskriminering. Till grund för det arbetet ligger en utredning där man – enligt vår uppfattning – tyvärr inte seriöst har behandlat redskapet arbetsvärdering.

Arbetsvärdering är ett instrument som även JämO anser vara värdefullt i jämställdhetsarbetet. Nu är det lite sent påkommet inför arbetet med den här propositionen, men behovet kvarstår ju att utveckla den

formen och se hur den kan användas. Då är min konkreta fråga till jämställdhetsministern hur tankarna är kring begreppet arbetsvärderingen.

Min andra fråga hör samman med detta. Anledningen till att arbetsvärderingen drabbades av det här ödet var att man, när man utredde, saknade den särskilda kompetens som hade behövts för att man skulle ha sett hur värdefullt redskapet arbetsvärdering är. Rent allmänt när det gäller statliga utredningar krävs det en särskild kompetens i dessa frågor. Det räcker inte med krav på jämställdhetsperspektiv osv.

Även här vill jag höra jämställdhetsministerns uppfattning: Hur ska man tillförsäkra att man kan uppfylla de krav som ställs på analyser och konsekvensbeskrivningar ur ett jämställdhetsperspektiv och att kompetensen för detta finns?

Anf. 59 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Den första frågan handlade om arbetsvärdering. Det är någonting som jag personligen tycker är mycket intressant, men uppenbarligen väldigt svårt och kontroversiellt, både inom och utom de fackliga organisationerna – kanske framför allt inom. Det rör vid någonting som skulle, om det användes fullt ut, förändra väldigt mycket och förändra lönesättning och lönesystem i grunden. Det har inte minst Kommunal erfarit, som har försökt sig på att göra arbetsvärdering inom sitt avtalsområde.

Vad vi har gjort är att vi har bett JämO att studera detta, och man har fått lite extra pengar för det. Vi kan naturligtvis inte släppa den frågan, utan den måste vi gå vidare med. Bara för att det är svårt kan man inte säga att det inte går. Vi ska se om vi kan komma framåt här.

När det gäller den andra frågan, som handlade om hur man ska klara analyser bättre, finns det bara ett svar, och det är genom utbildning, genom att hitta metoder och genom att lära ut dessa metoder.

Jag vet inte om jag missuppfattade Camilla Sköld Jansson, men jag tolkade det som att det gällde alla som skulle tillämpa *mainstreaming*-perspektivet. De måste lära sig hur detta går till. Som jag sade i mitt första inlägg är detta någonting som man inte klarar från en dag till en annan. Det är en process som tar tid, och därför går det sakta, tyvärr.

Anf. 60 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att man generellt skulle kunna göra en beskrivning av svenskt jämställdhetsarbete som att vi har hunnit ganska långt när det gäller kvantifiering. Vi är på det klara med att vi måste ha könsuppdelad statistik och att vi måste betrakta världen utifrån manligt respektive kvinnligt perspektiv. Vi är också medvetna om att vi ska ställa krav på analyser och konsekvensbeskrivningar ur ett könsperspektiv.

Nästa steg är en fördjupning, och det är där som det finns brister, inte minst i statliga utredningar. Man lyckas inte med att fullfölja detta perspektiv.

Jag delar jämställdhetsministerns uppfattning att det handlar om utbildning. Men man måste kanske jobba mer parallellt. Utbildning handlar mer om *mainstreaming*. Innan man har nått så långt att man har kommit fram till en *mainstreaming* fördras det en mer allmän kunskap.

Jag undrar om det ändå inte vore värdefullt att överväga att rikta den speciella kompetens som man kan ha till det arbete som sker, inte minst

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

när det gäller utredningsväsendet. Risken är annars att det blir som med arbetsvärderingen, att man tappar i tempo därför att kompetensen saknas.

Anf. 61 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag är öppen för idéer om hur man skulle kunna sprida det här ytterligare. Vi har alltså gått in för utbildning av personer som befinner sig i olika positioner.

Jag delar uppfattningen att vi i Sverige har varit bra på kvantifiering. Det är det som är mätbart, det som är synligt. Det andra är så mycket svårare för då går man på djupet. Nu har vi hållit på i fem år med metoden *mainstreaming*. Men det betyder ju inte att vi har släppt det andra.

Vi har inte alldeles sagt adjö till projekt, särskilda insatser för kvinnor och i vissa fall särskilda insatser för män av det skälet som Camilla Sköld Jansson anger, nämligen att vi ännu inte kan detta med *mainstreaming*. Det får inte det genomslag som det kanske har om 25 år. Därför måste man arbeta med båda metoderna under en förhållandevis lång period – kanske i ytterligare 25 år – för att både stötta kvinnor och driva det tunga *mainstreaming*-arbetet på olika sätt.

Det är viktigt att säga detta, därför att under det senaste året har jag fått klart för mig att många, inte minst inom den offentliga världen, tror att i och med att vi nu tillämpar *mainstreaming* och talar om det på det här viset, kan man släppa det traditionella jämställdhetsarbetet. Men så är det ju inte. Det behövs fortfarande jämställdhetskommittéer och annat ute på våra universitet och högskolor och var det nu kan vara någonstans därför att vi inte är färdiga. Vi kan för lite och har inte fått jämställdheten att tränga igenom ännu, och därför är utbildning bra. Men har Camilla Sköld Jansson andra idéer så tar jag gärna emot dem.

Anf. 62 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp frågan om jämställdhetsmärkning av reklam, som jag också tidigare har tagit upp med Margareta Winberg.

Bilden av kvinnan i medierna har på senare år uppmärksammats alltmer. Forskare har understrukit de skillnader som finns i sättet att framställa kvinnor och män i medierna. Våra medier är skickliga på att fånga upp, spela på och förstärka de stereotypa bilder som finns av kvinnligt respektive manligt, framför allt inom reklamens värld. Ingen annan reklamform är så framgångsrik som den som vi kan se i televisionen.

I reklamen framställs kvinnan som i huvudsak passiv. Hennes främsta uppgift är att se ung, vacker, smal och attraktiv ut. Hennes värde som kvinna ligger i att vara åtrådd, tillgänglig och i att väcka begär hos mannen. Mannen framställs däremot som aktiv med pondus och muskelstyrka. Muskler tolkas då gärna som tecken på handling, kontroll och makt. Kvinnan framställs oftast i sin privata roll och mannen i sin yrkesroll.

Jag tycker att den utredning som ska ta fram jämställdhetsmärkning av företag, produkter och tjänster också skulle försöka ta fram kriterier för jämställdhetsmärkning av reklam. Det gäller bl.a. reklam som finns i tidningar, på reklamplaceringar och framför allt i våra TV-kanaler. Jag undrar hur jämställdhetsministern skulle kunna verka för att ta fram sådana kriterier och kanske ta med detta i utredningen.

Anf. 63 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Utredningen som vi talar om ska ju se över om det går att göra företagen jämställdhetsmärkta, för det skulle kunna vara en konkurrensfråga. Vi som konsumenter skulle då lättare kunna välja varor och tjänster från företag som är bra på jämställdhet. Kanske, jag är inte säker, tycker jag att detta med reklam leder lite långt, för här finns både marknadsföringslagen och tryckfrihetsförordningen som möjligen begränsar detta. Jag vet inte, men låt mig fundera på det. Jag är säker på att Eva Eriksson, som är en mycket klok kvinna, säkert också tänker i dessa banor och ser om detta är möjligt eller om det finns andra lagar som begränsar möjligheten. Jag vet inte för dagen.

Anf. 64 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret, Margareta Winberg, och ser fram emot att det kan bli någon ändring.

Jag vill också komma in på en annan fråga som gäller bl.a. kvotering. Vi vet ju att det överallt har funnits en viss arbetsfördelning mellan kvinnor och män. Vissa arbetsuppgifter anser man som manliga och vissa som kvinnliga. Det har då blivit en ojämn fördelning av den ekonomiska makten och de ekonomiska resurserna mellan kvinnor och män. Det är svårt att definiera ekonomisk makt, men i Kvinnomaktutredningen sade man att om ekonomisk makt endast innehas av direktörer i storföretag och styrelsemedlemmar i börsnoterade företag, så saknar kvinnor ekonomisk makt. Detta är något som är väldigt viktigt att se över.

Kvinnorna har systematiskt lägre befattningar och på mindre prestige-fyllda nivåer. Det finns naturligtvis olika orsaker till detta. Men ofta är det svårt för kvinnorna att komma över det s.k. glastaket. Det är ett reellt tak. Det är också svårt för kvinnor att komma upp till högre chefspositioner. Vi vet att män väljer män. Bl.a. har det visat sig att småbarn har en kraftig negativ effekt på kvinnors karriärchanser men inte på mäns.

När jag tidigare talade med Martin Nilsson beskrev han att man i Frankrike nu inför en lag om att 50 % ska vara kvinnor av de som väljs till alla lagstiftande församlingar. Det är konstigt att ett land som redan på 1500-talet i sin författning skrev in att en kvinna aldrig skulle få lov att styra Frankrike nu tar upp detta med kvotering. T.o.m. ska listorna till EU-valen och nationalförsamlingen varvas. Även i Norge har man sett över om man i jämställdhetslagen kan skärpa kvoteringen. Jag undrar vad ministern har för åsikt om detta.

Anf. 65 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Exemplet Frankrike känner jag till. Det var när Frankrike tillsammans med Grekland låg längst ned i ligan som både Jacques Chirac och Jospin insåg att så här kunde de inte ha det. De skulle inte behöva skämmas inom EU-kretsen, för det var vad de fick göra. Därför höll båda var sitt brandtal för ett år sedan då de talade om hur viktigt detta var och propagerade för kvotering, som nu också är genomförd. Den är alltså beslutad, men det har inte hänt något ännu.

I Sverige har vi klarat detta hyfsat bra utan en formell kvotering. Jag har ju själv stridit i mitt parti för varvade listor, vilket vi också har, och det är flera andra partier som har följt efter. Jag ser därför inte att det

behövs en lagstiftad kvotering i Sverige när det gäller beslutande församlingar.

Däremot kan man vara bekymrad när det gäller det privata näringslivet. Det är det som Norge har börjat se över, dock utan att lägga fram något förslag, men det pågår en debatt där. Jag har i mina kontakter med näringslivet, och de är rätt så många, sagt att om det inte händer något inom låt säga en femårsperiod, måste vi på allvar ta upp frågan om en mer regelrätt kvotering. Jag tror nog att det kommer att hända saker. Jag har också en arbetsgrupp med ett antal kvinnor och män, företrädesvis män, som sitter och talar om detta och funderar över hur man ska kunna komma över de hinder som uppenbarligen finns i näringslivet för att situationen ska bli bättre. Fler kvinnor ska kunna sitta i styrelserna men också kunna bli ledare för företagen. Där pågår alltså ett arbete, och vi får väl ge arbetsgruppen lite tid. Jag tycker nog att jag ser vissa positiva spår av detta arbete redan. T.ex. har Föreningssparbanken, som ingår i referensgruppen, nu utsett sin första kvinnliga koncernchef. Det tycker jag är roligt.

Anf. 66 CARLINGE WISBERG (v):

Herr talman! Jag hör inte till de ledamöter i denna kammaren som avser att rikta ett tack till ministern för hennes deltagande i debatten. Jag hör faktiskt till dem som tycker och lever med uppfattningen att det är en naturlig del i ministeruppdraget att vara närvarande vid kammarens debatter på respektive ministers sakområde. Nog om detta.

Jämställdhetsdebatten har planerats in så att den faktiskt hålls på den internationella kvinnodagen, den 8 mars. Internationella kvinnodagen var från början ett initiativ taget av socialistiskt inspirerade kvinnor. Utifrån detta tycker jag att det är glädjande att den 8 mars, den internationella kvinnodagen, och jämställdheten mellan könen faktiskt har börjat accepteras av andra politiska schatteringar än av enbart oss som är socialistiskt inspirerade. Förhoppningsvis kan detta intresse leda till att vi på sikt kanske hamnar i en sådan situation att vi faktiskt kan enas om att göra den 8 mars till en röd dag i almanackan.

Herr talman! Christel Anderberg antydde i sitt anförande tidigare något som hon har fått ett antal frågor om. Det gäller vad hon menade när hon jämförde offentligt arbete med en skyddad verkstad. Jag tror att det vore bra om Christel Anderberg kunde göra ett förtydligande på den punkten. Vad anser hon vara en skyddad verkstad? Menar hon att det är hela den offentliga sektorn eller menar hon att det är delar av den offentliga sektorn som i hennes begreppsvärld är att betrakta som en skyddad verkstad? Jag tror att det är viktigt att klargöra det för den fortsatta debattens skull.

Herr talman! Det betänkande vi nu har att behandla är AU6. Det tar också upp frågan om kvinnofrid. Man konstaterar i betänkandet att det har pågått ett arbete med de här frågeställningarna under perioden. Det har resulterat i att ett antal lagändringar gjorts som skulle leda till att kvinnornas situation i samhällets förändrades och faktiskt förbättrades. Hörnpelarna i det förändringsarbetet vilade på tre ben: att lagstiftningen måste förbättras och skärpas, att förebyggande åtgärder måste vidtas samt att utsatta kvinnor skulle få ett bättre bemötande.

Brottsbalken tillfördes också ett nytt begrepp: grov kvinnofridskränkning. Som ett komplement till detta infördes vidare i socialtjänstlagen en ny bestämmelse som säger att socialnämnden bör verka för att kvinnor som är utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation. Våldtäktsbrottet utvidgades också till att utöver samlag även avse annat sexuellt umgänge.

Inom arbetslivet har en skärpning skett avseende sexuella trakasserier genom att det i jämställdhetslagen har tagits in en definition av vad som avses. Det har också införts en skyldighet för arbetsgivare att vidta aktiva åtgärder för att förebygga och förhindra att en arbetstagare utsätts för sexuella trakasserier eller trakasserier på grund av en anmälan om könsdiskriminering. Slutligen kan nämnas att det sedan den 1 januari 1999 är förbjudet att köpa sexuella tjänster.

Ambitionen och viljeinriktningen i de här åtgärderna är naturligtvis helt korrekta. Men frågan är om detta ska betraktas som det stora steget eller om vi kan förvänta oss ytterligare förslag till åtgärder inom området. Det är ju trots allt så om man följer nyhetsrapporteringen i medierna att den problematik som avsågs att lösas i stor utsträckning finns kvar på de här områdena.

Jag tänkte här mer strikt hålla mig till vad som rör arbetsmarknaden. Sexuella trakasserier på en arbetsplats behöver inte nödvändigtvis utföras av en anställd eller en grupp anställda. Det kan ju också vara så att det är arbetsgivaren som är attraherad av denna perversa form av umgänge könen emellan.

Jag tror att det är mindre svårt att hävda sin rätt så länge det är en annan anställd som är antagonisten. Det blir betydligt svårare om det är arbetsgivaren som de facto är den skyldige av den enkla anledningen att arbetsgivarens repressiva möjligheter är så enormt stora. Den anställdes anställning och möjlighet till försörjning ligger helt enkelt i potten.

Man kan nog utan att förhäva sig, fru talman, ställa sig frågan hur många av de som av och till drabbas av kortare eller längre sjukskrivningar som har en situation där det egentliga problemet bottnar just i sexuella trakasserier. Svaret på den frågan kommer vi nog aldrig att få. Det kommer säkerligen att vara väl fördolt för tid och evighet.

Vi tvingas nog också konstatera att rättslösheten för dessa kvinnor faktiskt är överväldigande. Den enda naturliga utvägen för att förändra situationen är att själv säga upp sig från sitt arbete. Man kan med visst fog utgå från att den anställda i den situationen inte heller får några berömmande vitsord från sin tidigare arbetsgivare. Det innebär i förlängningen än mer försvarade möjligheter att få ett nytt arbete.

Har man inte ett arbete när man säger upp sig drabbas man av karensystemet i a-kassan, vilket kan resultera i en 60 dagar lång avstängning från ersättning. Har man i domstol hävdats sin rätt och blivit tilldömd skadestånd kan man mista rätten till ekonomiskt bistånd och bostadsbidrag. Det heter som bekant att man först ska göra slut på de egna tillgångarna innan man är berättigad till bistånd. Har man då fått ett skadestånd på grund av sexuella trakasserier så ska man leva upp det innan man kan få ett ekonomiskt bistånd. Man skulle faktiskt lite provokativt kunna säga att de kvinnor som blir drabbade av sexuella trakasserier också drabbas av samhällets ekonomiska repressivitet då de utan egen förskyllan hamnat i en svår situation.

Vi kan alltså konstatera att även om ambitionen varit hög och lagstiftningen otvivelaktigt är välformulerad så är dessvärre verkligheten fortfarande kärv för de kvinnor som drabbas just av sexuella trakasserier. Det kanske t.o.m. är så att lagstiftarens ambition på intet sätt motsvaras av de verktyg som ställs till förfogande för att kunna hantera sådana här situationer.

Fru talman! Även om vi till stora delar ligger i framkant vid en internationell jämförelse är det utan tvekan så att det återstår väldigt mycket att göra på området. Det föreligger utan tvekan ett behov för regeringen att återkomma med förslag för att på något sätt åtgärda de problem som vi har pekat på.

I och med detta, fru talman, ställer jag mig bakom Camilla Sköld Janssons yrkanden.

Anf. 67 MAGNUS JACOBSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att vända mig till patriark Nilsson. Vad gäller demokrati har jag för mig att det är så att åsikt bör brytas mot åsikt. Jag har någonstans inbillat mig att vi i denna process av ständigt brytande kanske kommer ett steg framåt. Utifrån det förbehåller jag mig som kristdemokrat rätten att väcka motioner och rätten att ha reservationer. Jag beklagar det utspel som Martin tidigare hade. Å andra sidan tolkar jag det som i sandlådan: När man inte längre hade några ord hände det – åtminstone gäller det mig som ung, hemsk grabb – att man tog till nävarna. Nästa gång kanske Martin kunde använda sig av ord.

Hur som helst, fru talman, så händer det nu igen. Med stora rubriker lyfts den ena våldtäkten efter den andra fram. Rubrikerna upprör. Debatten om porr förs här i kammaren och på andra platser. Den politiska och akademiska intelligentian reagerar med ett samfällt avståndstagande – vilket är självklart.

Samtidigt får betal-TV-kanalerna närmare 3 000 nya kunder. För mig visar detta att våldet och övergreppen inte kan bekämpas genom tillfälliga kampanjer och debatter. Det behövs en ständigt pågående diskussion i samhället om hur mäns och kvinnors situation är. Faktum är att alla killar vet att våldtäkt är fel. Alla vet att man inte får tvinga sig på människor mot deras vilja. Alla vet att man gör fel om man genomför en gruppvåldtäkt. Trots detta sker dessa övergrepp.

I debatten sätts fokus ofta på gärningsmännen, deras uppväxt och deras problem. Samtidigt glömmar man emellanåt offren.

Ett annat fenomen är att man fokuserar på den dagsaktuella debatten, trots att det verkar som om det här är ett problem som har existerat så länge som människan har existerat. Men oavsett hur det är med det, så verkar det som om det faktiskt går att påverka denna typ av samhällsjuka.

Genom att tydliggöra mäns och kvinnors lika värde samt aktivt jobba med jämställdhetspolitik inom alla områden kommer vi att minska övergreppen.

Vägen till ett tryggare samhälle går enligt min mening genom ett aktivt jämställdhetsarbete där individen, familjen, skolan, idrottsrörelsen eller andra delar av det civila nätverket engageras.

Det finns enligt min mening inte någon enkel väg bort från dagens feta rubriker, utan det förutsätter ett djupgående engagemang.

Fru talman! Ett annat stort problem med dessa frågor är att oavsett om vi pratar om övergrepp som är det yttersta beviset på en misslyckad jämställdhet eller om vi pratar om lika lön för lika arbete så är det genomgående ofta så att män har de flesta av fördelarna i samhället samtidigt som männen står för den största delen av våldet. Men det är kvinnorna som samtalar, diskuterar och känner oro för utvecklingen. Män och killar slår ofta ifrån sig genom att säga att det inte gäller dem, att de inte har något kollektivt ansvar. Trots dessa fina ursäkter kvarstår fakta. Det är vi män som lever gott, det är vi män som slipper att känna fruktan på kvällarna, i stan eller i hemmet. Vi män måste därför ta ett större ansvar för jämställdhetsdebatten. Jag tycker därför att det är glädjande att flera män har varit uppe i debatten i dag, vilket kan jämföras med förra året då vi var två. Vi måste engagera oss mer för att få stopp på de övergrepp som andra män genomför.

Det är bl.a. utifrån detta perspektiv som jag i min tidigare egenskap av förbundsordförande för KDU tog initiativet till MAN, som är ett nätverk som vill jobba gentemot unga män och bland dem diskutera jämställdhet, relationer samt vad som är manlighet under 2000-talet. Det är också därför som jag väckt en motion där jag pekar på behovet av att år 2000 ska vara ett jämställdhetsår då vi riktar in oss framför allt på mäns del i jämställdheten.

Det är också viktigt att regeringen avsätter resurser för att uppmuntra de manliga nätverk som växer fram och som jobbar med jämställdhet ur ett mansperspektiv.

Fru talman! Samtidigt räcker det inte med tillfälliga debatter, bidrag och kampanjer, utan i det dagliga vardagsarbetet måste dessa frågor finnas med.

Inom idrotten måste tjejer få samma resurser som killar. Inom *public service* måste män och kvinnor lyftas fram på ett likvärdigt sätt. Inom läroplaner och statliga mål måste jämställdhet och jämlikhet betonas. Men dessa mål måste även följas upp och efterlevas.

På samma sätt måste näringslivet ta sitt ansvar och låta män och kvinnor delta på lika villkor utifrån de förutsättningar som de har. Här är det viktigt att barnafödande inte betraktas som ett problem och ett hinder för karriären utan som en merit och en tillgång då det ger livserfarenhet.

Hemarbete måste också uppvärderas och ges förutsättningar så att det fungerar och attraherar både män och kvinnor. Det är uppenbart att dagens familjepolitik inte har räckt för att ge familjerna större valfrihet och uppmuntra män till att ta mer tid i hemmet. Det är inte heller troligt att nya lagar och regleringar som ämnar tvinga hem männen kommer att ge den positiva effekt som vi alla vill ha.

Fru talman! Patriark Nilsson! Det är därför som jag som man så innerligt önskar att denna kammare snarast fattar beslut om att ett vårdnadsbidrag införs, vilket skulle göra att man får större möjligheter att gå ned i arbetstid och vara hemma med barnen. Vårdnadsbidraget ger även den enskilde individen och familjen större möjligheter att bestämma hur man vill organisera sin egen barnomsorg. Vårdnadsbidraget är enligt min mening en rättvise- och jämställdhetsreform.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

Fru talman! Jämställdhet handlar således inte bara om övergrepp eller huruvida ungdomar har rätt eller fel attityd till sex, utan det är ett arbete som syftar till kvinnors och mäns lika värde och som måste bedrivas i familjen, skolan, föreningslivet och arbetslivet. Det är också ett arbete som förutsätter ett öppet debattklimat och en ständigt levande diskussion om mäns och kvinnors tillvaro samt förutsättningar.

Fru talman! Jag ställer mig bakom Maria Larssons tidigare yrkanden.

Anf. 68 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig säga att jag till fullo delar Magnus Jacobssons synsätt när det gäller vikten av insatser mot det manliga våldet. Det är en fråga som har diskuterats här tidigare i dag och där jag tror att vi är ganska eniga. Vi måste fundera på inte bara om och när utan snarare vilka metoder som bäst lämpar sig. Och detta tål ju att diskuteras vidare.

När det gäller inställningen till reservationskrivande, som har diskuterats en del, vill jag säga att jag tycker att Kristdemokraterna och vilket oppositionsparti som helst självklart ska ha sin fulla rätt att väcka motioner och ha reservationer. På samma sätt förbehåller jag mig rätten att kritisera reservationer som jag tycker är substanslösa och som jag tror kommer att utnyttjas på ett partipolitiskt sätt där det inte handlar om substansen utan om kvantiteten – titta så många reservationer vi har, titta så mycket mer vi vill – när man egentligen inte har så speciellt mycket substans.

Min kritik mot reservationen om jämställdhetsmärkningen är att jag fortfarande inte har fått klart för mig vad kristdemokraterna tycker är fel i den utredning som faktiskt redan har suttit och gjort ett förslag till jämställdhetsmärkning på bl.a. personalpolicy.

När det gäller Magnus Jacobssons åsikter i övrigt när det gäller vårdnadsbidrag och maxtaxa, så tycker jag att det inte finns någonting ytterligare att säga som tyder på att det skulle bli mer jämställt. Jag försökte i mitt anförande visa att vårdnadsbidraget för väldigt många kvinnor innebär att det inte blir lönsamt att yrkesarbeta. Därför får de inte heller ett ekonomiskt oberoende. Det minskar jämställdheten mellan män och kvinnor. Jag tycker att det fortfarande återstår att bevisa vad som har ändrats sedan det förra replikskiftet när det gäller detta.

Anf. 69 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller den första delen så har Martin Nilsson och Maria Larsson mycket riktigt haft en debatt. Jag reagerar inte på att Martin Nilsson har åsikter. Det gläder mig att han har åsikter. Jag reagerar på den arrogans som han visade i talarstolen och hoppas att jag själv inte använder mig av densamma.

När det gäller vårdnadsbidraget kontra maxtaxan så finns det väl en ideologisk skiljelinje i detta sammanhang. Martin Nilsson säger att med detta bidrag så har man ett incitament för att inte gå och jobba. Nej, jag tror inte att det är så. Man har ett incitament för att kunna välja barnomsorgsform.

När jag är ute i skolor eller när jag läser undersökningar kan jag konstatera att de flesta unga kvinnor som jag har samtalat med eller läst om säger att de vill vara hemma åtminstone under det första året och gärna två eller tre år. Och att det är just kvinnor som säger att de vill det kan ju

diskuteras. Det kan ju diskuteras om det är rätt eller fel, men då får man ju med andra ord säga att kvinnor som vill det är dåliga på jämställdhet. Jag tror annars att det finns en logik i att just kvinnor vill det. Det är de som föder barn, som ammar barn och som behöver tid att få läka ihop efter en förlossning. Och jag tror också att det är de som känner att de första åren – ett, två eller tre år – är viktiga. Om det nu känns så viktigt så får man låta individen och familjen få göra det. Vad är felet?

Personligen tror jag att fler kvinnor kommer att välja ett väl utvecklat vårdnadsbidrag. Jag ser inte att det är ett hot mot jämställdheten. Jag ser snarare att det är en stor frihet för unga kvinnor att få välja. Och där går väl skiljelinjen. För mig handlar det inte om kronor och ören eller skatteinkomster, utan för mig är det en frihetsfråga.

Anf. 70 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Om kristdemokraternas främsta syfte hade varit att de tyckte att det vore bra om föräldrar kunde vara hemma mer och få välja fritt, då hade de aldrig lanserat en modell som vårdnadsbidraget. Då hade de tyckt att förlängd föräldraförsäkring hade kunnat vara en bra modell. Men det tycker de inte, utan de lägger fram ett förslag om vårdnadsbidrag som uppenbart gör det oerhört lite lönsamt, för att inte säga direkt olönsamt i många fall, att faktiskt yrkesarbete. Det är uppenbart att det slår mot kvinnor. Det är uppenbart om man tittar där det faktiskt har införts kontantstöd. Man kan titta på de nordnorska fylkena och se vilka effekter det har fått. Det var uppenbart att det var männen som inte var hemma. Det var kvinnorna som var hemma och det under lång tid. Det var uppenbart, och det är uppenbart att det slår oerhört hårt mot kvinnors arbetsmarknad.

Det blir svårt för alla unga kvinnor, inte bara för dem som väljer att stanna hemma. Alla unga kvinnor bedöms utifrån risken att de är borta från arbetslivet i tre, fyra, fem eller sex år. Vilken arbetsgivare vill anställa dem? Problemet är just att ni inte vill att föräldrar själva ska bestämma, utan ni vill skapa en modell där ni bestämmer vad som är ekonomiskt och praktiskt möjligt. Detta drabbar alla. Det blir inte någon valfrihet, utan det hela blir förbestämt enligt en kristdemokratisk familjepolitisk modell. Ordet patriarkalt ligger nära till hands men jag ska inte använda det.

Anf. 71 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att Martin Nilssons inlägg visar på en halv insikt. När det gäller den del som jag inte tror att Martin Nilsson har insikt i handlar det just om varför det blir kvinnor som i *kontantstøtte*-modellen som väljer att vara hemma. Jag tror inte att det är det ekonomiska som är svaret. Jag tror inte heller att det handlar om att de är borttvingade. Vidare tror jag inte att norska tjejer är speciellt svagare i sina jämställdhetskrav än svenska tjejer. I stället tror jag att det ligger i följande ord: Jag vill vara hemma en tid till. Kan vi inte få vara det?

Det är åtminstone vad jag hör exempelvis när jag är ute i skolorna.

Sedan har vi nästa del, arbetslivet. Där tror jag att vi båda känner frustration. Jag har vänner som varit gifta och som haft barn. Då frågade arbetsgivaren kvinnan: Vad gör du om barnen är sjuka? Svaret blev: Jag är hemma. Man frågade dock aldrig mannen. När de senare var skilda

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Jämställdhetspolitiken

och barnen bodde hos mannen fick han helt plötsligt samma fråga av arbetsgivaren: Vad gör du den dagen barnen är sjuka? Ja, han är väl hemma.

Vad Martin Nilsson beskriver när det gäller arbetslivet handlar inte om maxtaxa eller om vårdnadsbidrag, utan det handlar om *attityd*. I den debatten står jag gärna tillsammans med Martin Nilsson. Där går jag gärna ut i småföretagarlivet, näringslivet och den offentliga sektorn. Jag tar gärna den debatten, för det är en självklarhet att man ska vara hemma hos sina barn när de är sjuka. Det ska inte räknas som en nackdel, utan som en fördel.

I övrigt vill jag tacka för detta replikskifte.

Anf. 72 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag är sista talaren i en mycket lång debatt som handlat om jämställdhetsfrågor ur olika perspektiv.

Den här debatten är väldigt spännande. Den har ju också många ideologiska inslag. Kanske är det här en av de debatter där man starkast känner de ideologiska skillnaderna. Det är väldigt tillfredsställande att se att det är så många män som numera deltar och känner ansvar för jämställdhetsfrågorna.

Jag tänker uppehålla mig vid det som jag och mitt parti anser vara den allra viktigaste kvinnofrågan, nämligen frågan om våldet mot kvinnorna.

Kvinnovåldet skördar offer varje dag och i alla samhällsklasser. Det finns inga skillnader mellan de olika klasserna. Kvinnovåldet finns överallt, i alla yrkesgrupper och i alla bostadsområden. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Samhället måste ta ett ännu större ansvar för det här därför att misshandeln rör oss alla, både män och kvinnor.

Misshandeln kan delas upp i sexuell, psykisk och fysisk misshandel. Lagen om kvinnofrid gav domstolarna möjlighet att bedöma en hel process, inte bara enskilda våldsyttningar, och det är mycket bra. Men gällande rätt är att psykisk misshandel är straffbar bara om gärningen medför en medicinsk effekt. Vid mindre allvarliga former av psykisk misshandel är det svårt att bevisa att en medicinskt påverkbar effekt har ett sådant samband med gärningen att det går att döma till ansvar. En sådan här s.k. lindrig psykisk misshandel anser vi i Folkpartiet också måste bli kriminaliserad. Det är alltså inte bara fysiskt som man kan bli misshandlad. Den psykiska misshandeln är många gånger lika svår.

Polis och vårdpersonal måste få den utbildning och de resurser som krävs för att upprätthålla ordningen och hjälpa och vårda de kvinnor som råkar ut för misshandel. Det är väldigt viktigt att de förmår misshandlade kvinnor att anmäla misshandeln liksom att kvinnorna vet att deras anmälningar tas på allvar.

Polisen måste så fort misshandel misstänks ta itu med de frågorna. Man måste också stärka brottsoffrens ställning. Kvinnor som utsätts för förföljelse, trakasserier och våld lever i ständig otrygghet och måste få största möjliga rörelsefrihet. Därför anser vi i Folkpartiet att det område som åklagaren har möjlighet att låta omfattas av det s.k. besöksförbudet måste vidgas. I dag omfattar besöksförbudet enbart det hus där den hotade kvinnan befinner sig. Vi vill att det ska handla om ett större geogra-

fiskt område så att kvinnan t.ex. kan gå ut och handla utan att behöva känna oro för att bli förföljd av en man.

Vi tycker också att man skulle pröva att dra in körkortet för män som misshandlar. Män som inte accepterar besöksförbudet ska förses med elektronisk fotboja. Det är många som föreslagit det. I de fall man prövar sådant här är det framgångsrikt.

I extremfall kan polis eller vakter punktmarkera män som bryter mot besöksförbudet. Kvinnor som så vill ska ha rätt till vapenlicens för tår-gassprej. De målsägande som så vill ska kunna få en stödperson som informerar om rättegångsförfarandet och som stöttar inför konfrontationen med den åtalade.

Kvinno-, mans- och brottsofferjourer måste få mer statlig hjälp för att finansiera sin verksamhet.

En annan sak som också förorsakar stora problem är den s.k. kvinnoimporten. Det är ju känt att både företag och enskilda lockar kvinnor från Baltikum, Ryssland, Asien och Afrika till Sverige, med löfte om guld och gröna skogar. Ibland går det bra men alltför många gånger blir livet i Sverige för de här kvinnorna ett helvete. De har svårt att ta sig ur sitt vardagliga fängelse om de har vistats mindre än två år i Sverige. Ofta kan de ingen svenska. De vet inte vart de ska vända sig när de har problem.

Därför är det väldigt angeläget att pröva möjligheten för de här kvinnorna att få stanna kvar i Sverige och att det görs skyndsamt från myndigheternas sida. Det är ofta väldigt svårt, ja, praktiskt taget omöjligt, för de här kvinnorna att återvända till sitt hemland.

En sak till är väldigt viktig och det är att vi måste inse att vi inte kan lösa problemen med kvinnovåldet enbart på politisk väg. Det civila samhället, dvs. alla vi som finns i samhället, har också en nyckelroll när det gäller att komma till rätta med kvinnomisshandeln.

När familjemedlemmen, grannen, vännen eller arbetskamraten höjer handen, höj då blicken! Var medveten om vad som händer och blunda inte för det! Våga fråga om hur blåmärken har uppkommit och hur det kommer sig att en person plötsligt har en bruten arm!

Vi måste reagera. Det får inte vara i sin ordning att inte reagera på sådant här. Många misshandlade kvinnor får sitt självförtroende förstört. Man tror att det är ens eget fel om man blir misshandlad.

Vi måste alltså på alla möjliga sätt stötta de kvinnor som misshandlas och vara mycket medvetna om att det här finns överallt i samhället.

Ge oss kvinnofrid nu! Jag vill höra alla män kräva detta.

Fru talman! Rikskvinnocentrum i Uppsala spelar en väldigt viktig roll när det gäller att förbättra bemötandet av kvinnor som utsätts för våld. Centret bedriver också forskning kring sexualiserat våld och utbildar och informerar yrkesgrupper som kommer i kontakt med våldet. Där finns också mycket material om kvinnor som har utsatts för våld.

Det här materialet och det arbete som gjorts för att sprida kunskaper och erfarenheter vidare exempelvis när det gäller myndigheter har ett väldigt stort nationellt intresse och det är långt ifrån avslutat. Därför är det, fru talman, mycket oroande att Rikskvinnocentrum inte har fått besked om hur man ska lösa sin långsiktiga framtida finansiering.

Det är riktigt att man uppbar medel från Uppsala universitet för det här men man har alltså inte kunnat få de pengarna för i år. Man har näm-

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Jämställdhetspolitiken

ligen inte fått de statliga pengarna. Därför är personalen på Rikskvinnocentrum djupt oroad.

Jag vill mot den bakgrunden instämma i Centerns reservation om Rikskvinnocentrumts fortsatta finansiering och yrkar bifall till den reservationen. I övrigt instämmer jag i de reservationer som Folkpartiets Runar Patriksson tidigare har yrkat bifall till, nämligen reservationerna nr 8 och 18.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Ändringar i lagarna om insättningsgaranti och investerarskydd m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU14
Ändringar i lagarna om insättningsgaranti och investerarskydd m.m.
(prop. 1999/2000:36).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Kryptografi

Kryptografi

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU7
Kryptografi (förnyad beredning) (skr. 1998/99:116).

Anf. 73 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Vi ska här behandla utrikesutskottets betänkande angående kryptografi. Jag vill börja med att understryka att jag ställer mig bakom betänkandet och den behandling av motionerna som majoriteten har motiverat genom sina skrivningar och ställt sig bakom.

Jag vill markera den samstämmighet som blivit tonen i detta betänkande och det positiva i att så många frågetecken har kunnat rätas ut under beredningens gång. Vi har nu lagt en bra grund inte bara för vårt utskotts vidkommande utan också för övriga utskott som har kryptering på sitt område och sitt ansvar. Jag tror också att vi har gett bra signaler ut till dem som jobbar och följer krypteringsfrågorna utanför denna kammarare.

Kryptering har blossat upp som en viktig fråga i och med den IT-utveckling vi har. Det har naturligtvis också i det sammanhanget uppstått en del frågetecken och en del barnsjukdomar, och de har hanterats på ett bra sätt. Jag möter i dag inte kritik som jag gjorde för ett par år sedan. I dag har man lärt sig att hantera detta och har hittat rutiner. Med det här betänkandet har vi kommit ett bra stycke på väg.

Vi ska också se de diskussioner som varit om kryptering som ett positivt uttryck för att vi ligger väldigt långt framme i dessa frågor. I och med

att vi ligger så långt framme i IT-utvecklingen dyker också frågor upp fortare hos oss än vad de gör i många andra länder. För oss är det också viktigt att behålla de konkurrensförutsättningar som vi behöver i förhållande till våra konkurrenter. Det är många saker som har flutit ihop i krypteringsbetänkandet.

Fru talman! I dag är det den 8 mars, internationella kvinnodagen. Att denna debatt, som inte ligger närmast jämställdhetsdebatten, förlagts till just denna dag får ses som en markering att riksdagen efterlyser framsteg för jämställdheten även på detta område. IT-världen är ny men har ändå valt att bli bärare av gamla strukturer och värderingar. Grabbigheten inom IT-världen måste brytas. Ett sätt att markera det är att ta upp den frågan just i dag.

Fru talman! En viktig grund för betänkandet vi här har att diskutera är de åtaganden vi har inom EU. En annan viktig faktor är Wassenaararrangemanget. Wassenaararrangemanget har till sin huvuduppgift att hindra spridning av krigsmateriel och varor med dubbla användningsområden. Det är varor som kan ha både militärt destabiliserande verkan och hota internationell och regional fred.

Produkter av militär karaktär kontrolleras direkt av krigsmateriellagstiftningen och ska inte blandas ihop med detta. Men det är ändå viktigt att veta att de behandlas i en annan ordning. Produkter av civil karaktär kontrolleras över huvud taget inte. Den kontroll som vi diskuterar här och i betänkandet är inriktad på produkter med både civil och militär användning, dvs. sådana produkter som har ett dubbelt användningsområde.

Wassenaararrangemangets lista består av civila produkter som även har en påtaglig militär användning. Enskilda användare och sådana som har till uppgift att kryptera saker i sitt arbete som vi kanske möter, och som inte har varit involverade i arbetet, har haft frågetecken kring det. Men jag tycker att vi nu har lyckats förklara det på ett bra sätt. Det är också tydligt beskrivet i betänkandet.

Detta handlar, mina åhörare och meddebattörer, om arbete och regler i syfte att vidmakthålla vår gemensamma säkerhet. Det är en fråga, fru talman, som utrikesutskottet tar på stort allvar. Men vi kan inte tala om säkerhet här i dag utan att nämna – likt Margareta Winberg tidigare – att det finns människor för vilka avsaknad av säkerhet är något akut i deras vardag.

Jag kan inte med tystnad gå förbi det som utspelar sig i södra Afrika när jag ändå står i talarstolen. En kvinna tvingas föda uppe i ett träd. Det som sitter på min näthinna i dag är en helt annan form av bristande säkerhet än det som kryptering kan förebygga. Det är likt Gustave Dorés bilder i den gamla familjebibeln på människor som i fasa och i desperation klamrar sig fast men inte kommer undan syndafloden.

För att visa respekt för alla de människor i Moçambique som uppe i träd och tak söker skydd och räddning undan vattenmassorna och skydd för de sjukdomar som följer i spåren vill jag få sagt att vi är berörda. Vi välkomnar de insatser som nu görs på regeringens initiativ av Sida och frivilligorganisationerna. Vi kan också, som Margareta Winberg sade, stödja hjälporganisationerna på ett personligt sätt.

Kvinnan som med sin nyfödda fanns uppe i trädet hade inte till det nödvändigaste. Hon hade ingen dator, varken osäker eller säkrad med

krypto. Men det är däremot möjligt att de som arbetade med att så snabbt som möjligt få fram stöd och hjälp till de drabbade använde sig av IT-tekniken. Även kryptering kan ha en plats i det sammanhanget.

Fru talman! Jag talade i går om Moçambique och minorna, som nu med största sannolikhet rör sig med vattenmassorna. Det är en naturlig fråga på ett minröjningscentrum. Jag var nämligen på SWEDEC i Eksjö i går. Just den militära delen av vårt samhälle förknippas fortfarande med kryptering. Även om ursprunget helt riktigt återfinns inom det militära området är kryptering i dag en vardagshantering på många områden och en förutsättning för att Sverige också fortsättningsvis ska kunna vara pådrivande i IT-utvecklingen.

Kryptografi är i dag ett viktigt hjälpmedel för att förhindra och skydda mot brottslig verksamhet. Man ska kunna skydda information. Där kan kryptografi bidra till att förebygga brott. Jag stannar där och välkomnar nästa talare.

Anf. 74 KARIN ENSTRÖM (m):

Fru talman! Vi ska i dag återigen debattera och denna gång förhoppningsvis slutdebattera utrikesutskottets betänkande nr 7 om kryptografi, och då förhoppningsvis i lite lägre tonläge än vad vi gjorde förra gången.

Detta ärende är föranlett av regeringens skrivelse 1998/99:116 om kryptografi som underställdes kammaren redan i juni 1999. Det har hunnit hända ganska mycket på de åtta månader som förflutit sedan dess. Inte minst har vi själva i utskottet hunnit både lära oss mer och diskutera mer om vad kryptografi och exportkontroll innebär.

Själva kryptotekniken utvecklas också i minst samma höga tempo som IT-produkter i övrigt gör. I Sverige har Inspektionen för strategiska produkter, ISP, förenklat reglerna betydligt när det gäller generella exporttillstånd för kryptoprodukter. USA har också hunnit ändra sina regler och har nu tillfälliga exportregler för produkter med kryptoinnehåll som bedöms som betydligt mer liberala än tidigare.

Inom Wassenaararrangemanget uppdateras kontinuerligt listorna över strategiska produkter. Just varulistan för informationssäkerhet från 1998, som bl.a. innefattar civila kryptoprodukter med möjlig militär tillämpning, ska förändras i december i år. I detta arbete kommer Sverige att verka för en ännu friare handel och för att viss teknik undantas från exportkontroll. Även detta kan man finna i betänkandet.

Det är glädjande att utrikesutskottet nu är enigt i denna strävan. Det är i exportkontrollfrågorna som vi har haft olika syn i partierna. Vi moderater tycker att regeringen har gjort för lite och varit för långsam. Regeringen har inte varit tillräckligt uppmärksam på de svenska IT-företagens svårigheter att konkurrera på exportmarknaden.

Vi moderater är också medvetna om att en avvägning måste göras mellan säkerhetspolitiska överväganden, skyldigheter att fullgöra internationella överenskommelser, krav på tillgänglighet för teknik och exportmöjligheter för svenska företag.

Vi tycker att utskottet har fört hela frågan en bra bit framåt. Vi har hamnat på ett väl avvägt ställningstagande.

Slutligen vill jag säga något om frågan om kryptonycklar, som också finns med i betänkandet. Statsrådet Leif Pagrotsky har inför utskottet

påpekat att regeringen inte har några planer på att införa obligatorisk deponering av kryptonocyklar. Det välkomnar vi moderater.

Fru talman! Jag instämmer i bifallsyrkandet till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 75 LARS OHLY (v):

Fru talman! Det är som sagt ett enigt utskott som står bakom betänkandet, men det fanns ändå några knäckfrågor. Synen på exportkontroll i allmänhet och synen på exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden har inte alldeles självklart varit något som vi har varit eniga om från början – inte heller synen på den obligatoriska deponeringen av kryptonocyklar eller synen på de internationella åtaganden som Sverige har tagit på sig.

Grunden har ändå varit densamma. Vi har haft en liberal syn på användning, import och export av kryptoprodukter. Denna grund fanns egentligen redan när utskottet behandlade ärendet förra gången.

Vi diskuterade t.o.m. detta i kammaren den 3 november 1999. Men då var tonläget något högre. Då uppmälades ofantligt stora motsättningar mellan olika uppfattningar i utskottet. T.ex. sade Marianne Samuelsson från Miljöpartiet att det var minst sagt förvånande och underligt att Vänsterpartiet inte hade tagit ställning till att antingen tycka att det är viktigt att liberalisera reglerna eller att tycka att vi också fortsättningsvis bör ha en viss kontroll. Vi menade att detta var en falsk motsättning, och det visade sig att vi hade rätt.

Carina Hägg sade i den debatten att genom att undvika att ta ställning i sakfrågan banar Vänsterpartiet medvetet vägen för en politik som ger diktaturer anledning att applådera, men som får fredsvänner att rysa. Mellan dessa båda intressen har nu Vänstern att välja, menade hon. Nåväl, vi lyckades tydligen hitta en väg som även Carina Hägg ansåg var varken diktaturvänlig eller på annat sätt förkastlig.

Murad Artin företrädde Vänsterpartiet i debatten. Han föreslog återremiss, framför allt därför att han ansåg att allt inte var riktigt utrett, men också därför att det, som Murad sade, fanns en god möjlighet att hitta ett kompromissförslag som skulle passa när det gäller exporten. Han sade också: Jag tror att vi kommer att vara överens i utskottet.

För detta fick Murad Artin påskrivet från K-G Biörsmark att det inte fanns någon grund för återremiss. Allt var utrett, och det var dags att gå till beslut. Marianne Samuelsson sade: Vänsterpartiet använder riksdagen som lekstuga. Carina Hägg sade: Kan en återremiss lösa problemet med en förändrad majoritet i kammaren då Vänsterpartiet kliver över i en annan fälla än den man tidigare har varit i när det gäller den här frågan? Carina Hägg kände också stor tveksamhet inför Vänsterpartiets agerande framöver efter dessa erfarenheter, sade hon.

Nu har vi haft en process i utskottet där vi har diskuterat sakfrågorna. Vi har satt oss ned och i ett något lugnare tonläge diskuterat både de internationella åtaganden som Sverige har och vår egen grundsyn på krypteringen och exportkontrollen. Vi har också fått en fördjupad information bl.a. från statsrådet Pagrotsky. Det har lett fram till ett helt enigt ställningstagande utan någon reservation.

Jag vill därmed säga att de som med hårda ord kritiserade Murad Artins agerande i kammaren den 3 november 1999 bör fundera över sitt

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Kryptografi

ställningstagande då. Allt var inte utrett. Vi hade möjlighet att komma överens, och vi tog den möjligheten. Jag vill tacka utrikesutskottets ledamöter för ett konstruktivt samarbete i frågan. Prestigen har lagts åt sidan, och vi har nått ett bra resultat. Därmed yrkar jag bifall till utrikesutskottets hemställan i betänkande nr 7.

Anf. 76 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Detta gläder mig. Jag uppfattar det nämligen som att Lars Ohly den här gången har en annan respekt för de internationella åtaganden som Sverige har i de här frågorna.

Därutöver finns det naturligtvis frågor som har bäring på att terrorismen har globaliserats. Vi vet att bakgrunden till Wassenaararrangemanget var den uppbyggnad av stridsmedel som skedde i Irak. Det var ett varningstecken – här behövde man ha ett säkerhetsarrangemang.

För mig har detta varit oerhört viktigt. Vad jag förstår har det också varit det för kollegerna från övriga partier, som har ställt sig bakom betänkandet. Frågetecknen har gällt Vänsterns insikt i de här frågorna. Det var bakgrunden till de uttalanden som jag har fått återgivna här.

Jag välkomnar om nu Vänsterpartiet också har ställt sig bakom det viktiga arbete vi har inom Wassenaararrangemanget för att stoppa upp-rustning av stater som t.ex. Irak och Nordkorea. Det är primärt det ansvaret som detta utskott har. Sedan finns det ju näringslivsfrågor och annat som kanske egentligen har bäring på många andra utskotts områden. Men för vårt utskott är det oerhört viktigt att slå vakt om detta. Usama bin Ladin t.ex. ska inte ha större möjligheter än vad ett regelverk kan ge honom att försöka få tag på kemiska och biologiska stridsmedel. Vi vet ju att han har för avsikt att göra detta, och att han har tagit initiativ för att kunna tillskansa sig komponenter för att bygga upp något sådant.

Jag välkomnar alltså Vänsterpartiets ställningstagande, och att man liksom övriga partier prioriterar och ser det viktiga med Wassenaararrangemanget.

Anf. 77 LARS OHLY (v):

Fru talman! Det höga tonläge som Carina Hägg hade i debatten den 3 november riktade sig inte mot Vänsterpartiet. Vänsterpartiet hade ingen reservation, och vi hade inte tagit ställning i utskottet då. Ett av skälen till att vi återremitterade ärendet var att vi såg att det fanns möjligheter att få ihop synpunkterna.

Däremot sade Carina Hägg att det ställningstagande som Vänsterpartiet hade att göra var att ta ställning och välja mellan en politik som ger diktaturer anledning att applådera men som får fredsvänner att rysa, eller en politik som socialdemokratin stod för. Hon utmålade alltså den moderata, folkpartistiska, kristdemokratiska och centerpartistiska majoritetslinjen i utskottet som en politik som gav diktaturer anledning att applådera.

Jag vill bara påpeka att tonläget kanske inte riktigt stod i paritet till hur frågan senare har behandlats.

Anf. 78 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Ohly här söker strid i en fråga som vi i utskottet har varit överens om, och där det inte finns några skilj-

aktigheter. Söker man diskussion för diskussionens egen skull känns det inte så meningsfullt för mig att ta del i den.

Jag vill bara konstatera att det har funnits en enighet och en konstruktiv anda i utskottet. Betänkandet ligger på ett mycket värdefullt sätt på vårt bord för ett ställningstagande.

Anf. 79 LARS OHLY (v):
Fru talman! Om det är vi helt överens.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Kryptografi

8 § Kommunala demokratifrågor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU13
Kommunala demokratifrågor.

*Kommunala
demokratifrågor*

Anf. 80 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Vi ska nu debattera konstitutionsutskottets betänkande KU 13 angående kommunala demokratifrågor. Betänkandet omfattar 24 motioner. I motionerna behandlas bl.a. kommundelningar, folkomröstningar, självförvaltning, brukarinflytande, den kommunala nämndorganisationen, valbarhet, regional demokrati och domstolstrots.

Jag tänker här enbart ta upp några av de områden där vi från Moderata samlingspartiet har en avvikande mening gentemot majoriteten. Vi har även i dessa frågor reservationer och i några fall även motivreservationer.

Den första frågan gäller kommundelningar. Vi moderater anser att det borde bli lättare att dela kommuner genom att procedurerna som har samband med kommundelningar underlättas. I direktiven för den kommitté som ska se på åtgärder för att stärka den medborgerliga insynen och deltagandet i den kommunala demokratin står att man ska se på hur förfarandet kan underlättas. Det gäller bl.a. hur ärenden utreds, vem som beslutar och möjligheten att genomföra en snabb indelningsändring när beslut väl är fattat. Man ska även se på erfarenheterna av de kommundelningar som genomförts på 90-talet.

Möjligheten att dela kommuner kan öka medborgarnas engagemang i lokala frågor. Medborgarinflytandet kan stärkas betydligt vid en delning. Det är viktigt att det finns kvar en ekonomisk bärkraft och effektivitet. Men det är också viktigt att betona att det ska vara möjligt att medge kommundelningar i en ökad generell omfattning och inte bara när det gäller kommuner i storstadsområden. Detta gäller delningar och inte nya politiska nivåer. Kommun- och stadsdelsnämnder liksom regionfullmäktige ser vi som onödiga politiska nivåer.

Som en parentes kan nämnas att det på många håll i landet nu även talas intensivt om ett ökat samarbete mellan kommuner och även ibland om kommunsammanslagningar. Bakgrunden till detta är att många

landsbygds- och glesbygdskommuner minskar så i befolkningsstorlek att det på sikt anses svårt att upprätthålla den kommunala servicen.

Den andra delen jag vill ta upp är möjligheten till kommunala folkomröstningar. Vi ställer oss positiva till folkomröstningar. De kan användas för att stärka den kommunala demokratin. Vi anser att frågan om att folkomröstningar ska kunna genomdrivas av en minoritet i fullmäktige bör beredas vidare. Det bör förslagsvis ske genom tilläggsdirektiv till den kommitté som har till uppgift att föreslå åtgärder för att stärka den kommunala demokratin.

Till sist tänkte jag ta upp frågan om nyval i kommuner och landsting. Det är en brist i det kommunala regelsystemet att extraval inte tillåts även om förändrade politiska förhållanden och relationer mellan partierna skulle motivera detta. Det skulle kunna ge ett tydligare ansvarstagande och mer visa vem eller vilka som verkligen har makten att styra i kommunen.

Med dagens system blir det ofta olika politiska majoriteter som medborgarna inte kan förutse vid valet. Det går inte att förutse vilka samsambetskonstellationer som blir framförhandlade efter valet. Denna s.k. samsarbetsdemokrati kan även ifrågasättas då den inte tillräckligt noga tydliggör ansvaret i de politiska besluten. Dessa konstellationer kan ändras under valperioden. Då bör möjligheten till nyval finnas.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation nr 1 under mom. 1. I övrigt står jag naturligtvis bakom de reservationer och särskilda yttranden i handlingarna där Moderaterna finns med.

Anf. 81 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! I det här betänkande tar vi upp motioner som väckts under den allmänna motionstiden under ett par år. Två av motionerna kommer från Vänsterpartiet.

I den ena motionen tar vi upp frågan om barns och ungdomars möjligheter till inflytande i lokalsamhället. Vi väckte den här motionen efter att ha tagit intryck av förslag som framförts av Barnombudsmannen. Dessa förslag var ägnade att skapa vissa möjligheter för barn och ungdomar att ta en mer aktiv del i den demokratiska processen, särskilt i frågor som de själva är direkt berörda av. Motionen handlar alltså om något som vi skulle kunna kalla tidig demokratisk fostran.

Det är glädjande att sedan motionen väckts har dess intentioner om en utredning av de här sakerna mycket väl täckts in av regeringens direktiv till en utredning om åtgärder för att stärka den medborgerliga insynen och deltagandet i den kommunala demokratin. Vi har därför inget yrkande när det gäller den motionen. Vi är nöjda med att våra krav i huvudsak har blivit tillgodosedda.

Den andra motionen tar upp en fråga där riksdagen faktiskt redan tidigare har fattat ett positivt beslut. Men med beklagande måste jag konstatera att den socialdemokratiska regeringen inte har tagit frågan på tillräckligt stort allvar. Det gäller förhållandena för en viss kategori förtroendevalda i många kommuner, nämligen människor som, utöver sitt politiska förtroendeuppdrag, har skiftarbete. Enligt kommunallagens 4 kap. 11 § har förtroendevalda rätt till den ledighet från sina anställningar som behövs för deras uppdrag. Men även om undantag finns i någon kommun med en generös tolkning av detta, tolkas det i allmänhet så att

man har rätt till ledighet för sammanträden och resor till och från sammanträdena. De skiftarbetande som kanske har jobbat på natten får ingen ledighet för sammanträdena. De får alltså finna sig i att direkt efter ett nattskift gå till ett möte som börjar på morgonen. Därmed får de vara utan den sömn och rekreation som är erforderlig för att de ska kunna vara aktiva på mötet. Eller också får de avstå från att ta politiska uppdrag med hänvisning till sin arbetssituation. Det borde vara så att skiftarbetande har rätt till ledighet natten innan man ska fullgöra ett politiskt uppdrag, men denna rätt har man inte.

Konstitutionsutskottet har tidigare uttalat sig positivt om det här förslaget. En utredning var på väg att tillsättas av den dåvarande borgerliga regeringen, men det bemyndigandet togs tillbaka av den socialdemokratiska regeringen. Frågan har förutsatts utredas av ett par utredningar, men ingenting har hänt. Vi har väckt motionen på nytt. Det är glädjande att vi nu kan konstatera att utskottet än en gång enhälligt har ställt sig bakom motionens intentioner. Det är alldeles utmärkt. Vi hoppas bara att den nyss berörda utredningen om demokratin verkligen tar tag i frågan och ser till att den förs fram till förslag och resultat.

Jag utgår också ifrån att regeringen, nu när konstitutionsutskottet en andra gång enhälligt har ställt sig bakom den här motionens intentioner, ser till att det sker någonting i frågan om inte utredningen skulle fullgöra det utskottet förutsätter. Det är viktigt att de skiftarbetande ges rimliga möjligheter till ett deltagande i det demokratiska och politiska livet. De ska kunna ta förtroendeuppdrag. Ett skiftarbete ska inte vara diskriminerande i demokratisk mening.

Fru talman! I motion K220 har Miljöpartiet föreslagit att miljö- och hälsoskydds nämnder ska vara obligatoriska i kommunerna. Erfarenheterna visar att miljöarbetet faktiskt är bäst i kommuner med sådana särskilda nämnder och att miljöarbetet tonas ned i kommuner där dessa nämnder upphört eller lagts ihop med andra nämnder. Vi tycker därför att den relativa kommunala självstyrelse som vi har – den är bara relativ – här får vika för ett mer övergripande intresse, nämligen miljöintresset. Därför har vi i Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiets representant reserverat oss till förmån för detta motionsyrkande. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 9 om kommunala miljö- och hälsoskydds nämnder.

I övrigt står jag bakom hemställan i utskottets betänkande, men jag vill tillfoga ett par påpekanden om motioner och reservationer som behandlats i det. Förvisso är det så att nästan alla frågor här hänvisas till olika utredningar. Bl.a. gäller det frågan om kommunandelningar.

För något år sedan fick en majoritet av borgerliga partier och Miljöpartiet igenom ett riksdagsuttalande för en översyn av reglerna för kommunandelningar. Detta beslut har effektuerats i direktiven till nämnda utredning om kommunal demokrati. Likväl kommer nu ånyo ett motionskrav från Centern, med instämmande från Moderaterna och Folkpartiet, om kommunandelningar.

Centern vill dessutom gå så långt att man vill ge särskild tyngd för dem som vill mäla sig ut ur en kommun om det blir en kommunal folkomröstning. Man tycks inte förstå att många kommunandelningar faktiskt skett på grund av att områden där det bor mer välbeställda personer velat mäla sig ur den kommunala gemenskapen för att slippa bära på sociala problemområden.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Hela den här dogmatiska kommundelningsfilosofin andas en tendens att vilja underlätta för ökad social segregation och ökad social ojämlikhet.

Det ser ut som om de tre borgerliga partierna vill att riksdagen gång på gång ska uttala den ökade segregationens politiska linje. Jag tycker att det bör avvisas. Men samtidigt är frågan, så som sig bör, hänskjuten till en utredning och upptagen i utredningsdirektiven, och den ska naturligtvis utredas.

Även om detta och en del övriga krav i en del borgerliga motioner, särskilt från Centerpartiet, kommer att behandlas i utredning bör man säga att det tycks vara ett slags vurm för de små och nära, för minskad överskådlighet, för minskad möjlighet att greppa och påverka helheter som vägleder detta parti. Man vill låta mer demokratiframjande, mer nära. Men detta är egentligen en ganska populistisk inställning i demokratifrågorna. Jag kan inte låta bli denna generella anmärkning till några av reservationerna i betänkandet.

Jag vill också säga att det är bra att Folkpartiet tar upp frågan om lagtrots. Den frågan måste åtgärdas. Utskottet har dock konstaterat att en särskild utredningsman ser över frågan om lagtrots i kommunerna, och vi hoppas att det kommer ett förslag. Kommuner ska inte kunna trotsa lagen. Där har folkpartimotionen rätt. Men det är ändå en utredare som ska se över formerna för detta, och vi hoppas att man kommer fram till ett bra förslag.

Fru talman! Med detta vill jag med undantag för reservation 9 yrka bifall till KU:s hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 82 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Under åren 1985–1988 satt Alf Svensson som ensam kristdemokrat i riksdagen. Tillsammans med några andra arbetade jag då som handläggare åt honom. Ibland brukade jag efter dagens slut gå mot Centralen över Vasabron. Jag fäste mig vid en graffititext som länge stod med stora bokstäver utmed kajkanten. Den gav upphov till en del filosofierande hos mig. Texten löd: Allt genast. Den var undertecknad av Grön ungdom. Jag vill betona att jag inte vet om det var ditskrivet av någon engagerad aktivist för eller någon motståndare mot Grön ungdom. Det är egentligen ointressant.

Men begreppet allt genast fick mig att fundera kring politikens möjligheter och praktiska vardag.

Mina samlade erfarenheter fick mig att inse att både själva livet och framför allt det politiska livet knappast är anpassat till begreppet allt genast. För mig själv funderade jag i stället fram de små stegens filosofi. Det gäller förstås att ta ut kompassriktningen men att inse att den praktiska terrängen inte är alltför lättforcerad och att man får ta sig fram där-efter.

I debatten om politikernas villkor fokuserar vi ibland på att man som enskild politiker kan känna sig tämligen maktlös. En del lämnar politiken därför att man otåligt inte ser direkta genomslag för sina förslag. Men vill man förändra får man finna sig i att envist och tålmodigt arbeta för det som man anser är rätt, och i små steg kan man faktiskt förändra lite i alla fall. Dag Hammarskjöld skrev i sin bok *Vägmärken*: Mät inte bergets

höjd förrän du nått dess topp, då ska du se hur lågt det var. Det är ett bra uttryck för hur det politiska livet kan fungera.

Varför så filosofisk i en debatt om kommunal demokrati? Det kan man fråga sig. De små stegens filosofi gäller förvisso även i kommunpolitiken. Men i dag är det en trevlig dag, inte bara för att det är Internationella kvinnodagen utan också därför att riksdagen i dag behandlar två enskilda motioner från mig. De har föreslagits bifall från enhälliga utskott, en lite senare i dag i ett lagutskottsbetänkande och en i vårt betänkande om kommunal demokrati. Det är en liten ljuspunkt i tillvaron som visar att enskilda politiska insatser faktiskt har betydelse, om än i små doser.

Fru talman! Under den allmänna motionstidens sista skälvande timmar i höstas, då egentligen allt borde vara klart från enskilda motionärer, fick jag uppgifter som jag reagerade mot. Man hade på sina håll tolkat lagen så att människor som inte var upptagna i röstlängden inför kommun- och landstingsvalen, men efter valet flyttat till en kommun, inte där var valbara till kommunala nämnder och styrelser. Det stred mot allt det jag tidigare trott mig veta om de här sakerna. Efter en kontroll blev det en motion. Behandlingen i utskottet har visat att den var befogad. Det har uppfattats som oklart vad som avsågs med lagtexten. Troligen är den tolkning jag tidigare nämnde felaktig, men för säkerhets skull föreslår vi genom vårt betänkande en lagändring så att lagen inte går att misstolka på det här området.

Fru talman! När jag förra gången, 1991–1994, var ledamot av konstitutionsutskottet, gjorde utskottet ett tillkännagivande till regeringen om behovet av kommunala författningssamlingar. Men regeringen lät tillkännagivandet ligga till sig för att sent omsider avskryva det. I dagens betänkande har utskottsmajoriteten förhoppningar att uppbyggandet av ett rättsinformationssystem kommer att leda till att samtliga kommuner kommer att ansluta sig, och därmed skulle vårt motionskrav vara uppfyllt. Det är väl och bra att utskottets majoritet har en positiv syn på livet. Men förhoppningarna i den här kammaren brukar så att säga inte vara hårdvara. Förhoppningar har ofta mycket lösa kanter. Frivilliglinjen är som vi ser det inte tillräcklig. Ett obligatorium hade varit bra för väljarna och även för kommunerna. Tyvärr är den juridiska kompetensen inte alltid vad den borde vara. Testa gärna hur ofta kommunpolitiker och tjänstemän kan svara på ett kommunalt besluts rättsliga grund. Det är inte ovanligt att svaret blir svävande. Ett krav på författningssamlingar skulle skärpa hanteringen i våra kommuner och underlätta för medborgaren att hålla sig informerad.

Fru talman! Jag ber därför att få yrka bifall till reservation 11.

I det här betänkandet finns det ett antal spretiga motionsförslag som hanteras. Jag vill bara betona att jag tror att det är viktigt att man försöker se den kommunala demokratin som en helhet och att saker och ting bör hänga ihop.

Fru talman! Vän av ordning kanske noterar att kristdemokraterna inte ställer sig bakom reservation nr 1 om kommunindelningar. Jag vill bara förklara att det har sina randiga skäl. Vi är förstas för bättre möjligheter till kommunindelningar, om nu någon trodde något annat.

I diskussionen kring den här punkten fokuserade vi inom utskottet på yrkande nr 7 i centermotionen, ifall en folkomröstningsmajoritet i en

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

kommundel skulle vara ett tillräckligt kriterium för en kommunindelning. Det tycker faktiskt inte vi kristdemokrater. Fler faktorer måste vägas in. Därför ställde vi oss inte bakom reservationen.

Jag blev dock något förvånad då jag såg reservationen. Den är tämligen för att inte säga mycket tandlös. Substansen i den är att utskottet borde anse det angeläget att kommunindelningar medges i ökad omfattning generellt. Det är alltså substansen i reservationen.

Den substansen håller jag gärna med om. Men om folkomröstningskriteriet sägs egentligen ingenting. Problemet för reservanterna är att de slår in öppna dörrar, och det kan ju i sig vara en trevlig sysselsättning. Förra våren enades Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet om ett tillkännagivande omkring kommunindelningar. Det skulle bli lättare att dela kommuner genom att proceduren som har samband med kommunindelningar underlättas. Riksdagen stödde förslaget. Och regeringen har faktiskt med ovanlig snabbhet effektuerat kravet genom direktiv till en utredning. Vår positiva syn på kommunindelningar har alltså fortplantat sig på det sätt som man rimligen kan önska i de här sammanhängen.

Fru talman! Hur var det nu det hette på Karl IX:s tid? Vad göras skall är allaredan gjort. I herredagsmän, reser icke så fort!

Fru talman! Med undantag av moment 13 om kommunala författningssamlingar, där vi har en reservation nr 11, yrkar jag alltså bifall till hemställan i utskottets betänkande i övrigt.

Anf. 83 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Motionsrätt och en vidgad möjlighet att ställa frågor i fullmäktige kan öka dialogen mellan väljare och valda. På sikt kanske det också kan öka intresset för de etablerade kanalerna, i första hand de politiska partierna.

Fru talman! Jag hade inte kunnat säga det bättre själv. Men nu är det inte mina ord, utan demokratiminister Britta Lejons. Så lät det för två år sedan då landets kommunpolitiker fick huka sig för den friska fläkt som svepte in i kanslihuset. I dag har de inga problem med att stå upprätt. Snarast är det uppfriskande med den lätta bris som i dag råder i demokratifrågorna.

Nu två år efter det att vi har fått en demokratiminister har vi hunnit med både beslut i riksdagen och en demokratiutredning. Jag och många med mig tänkte: Nu kommer saker att hända. Och visst hände det något. Nya utredningar tillsattes, nya direktiv skrevs och ännu flera kommittéer fick i uppdrag att diskutera om inte något borde göras. Om antalet utredningar hade varit ett mått på demokratins tillstånd, skulle folkstyret i Sverige i dag sjuda av vitalitet och kraft.

Egentligen vet vi alla så väl vad som behöver göras. Det var inte ens någon större oenighet i Demokratiutredningen kring demokratins tillstånd. Förutom viss kverulans om folkrörelsenostalgi och presstöd står även moderaterna i allt väsentligt bakom de förslag som läggs fram. Socialdemokraten Bengt Göransson, som lett utredningen, står bakom den i dess helhet. För den oinvidde skulle det lätt kunna se ut som att det nu bara handlade om att verkställa. Men det gällde, som sagt, bara för den oinvidde.

I betänkandet behandlas, fru talman, framför allt ett helt knippe förslag från Centerpartiet som tillsammans är en helhetsbild av hur den lokala demokratin *kan* stärkas. Grunden för detta måste vara ett starkt lokalt självstyre, med starkare kommuner som gör att makten kommer närmare och ända ut till dem som berörs. Det är just ett sådant "lokaldemokratipaket" som demokratiministern utlovade för ett år sedan.

Medan demokratiministern pratade och övervägde agerade Centerpartiet och tänkte att vi skulle hjälpa henne på traven för att få fram 10 000 nya förtroendevalda i vårt land. Men icke så. När förslagen väl kommit till riksdagen visade det sig att inte ett enda av dem föll Socialdemokraterna och Vänsterpartiet på läppen. Och för Kristdemokraternas del handlar lokal demokrati inte så mycket om reformer för att stärka medborgarna utan uppnås bäst genom kommunala författningssamlingar. Inga kommunindelningar men väl mer av kommunal byråkrati.

Det skulle därför vara intressant, ja, t.o.m. mycket intressant att veta hur regeringen och Vänsterpartiet tänkt sig att trolla fram 10 000 nya poster för förtroendevalda utan att på en enda punkt förändra det sätt som arbetet fungerar på.

I dag är det inte brist på engagemang som är problemet utan brist på tilltro till möjligheten att vinna gehör genom politiken. Ska vi över huvud taget rekrytera en enda ung människa till nya uppdrag, till engagemang i partipolitiken, är det detta som vi måste hantera. Och då duger det inte att klaga på oengagerade medborgare och kräva röstplikt. Det är som att försöka bota en cancersjuk med magnecyl. I stället måste vi börja med att se om vårt eget hus, att ställa diagnosen innan vi bestämmer behandlingen. Grunden i den diagnosen måste, dessvärre, vara att vi faktiskt får det förtroende och det gehör som vi förtjänar. En sådan insikt leder till helt andra lösningar än de bortförklaringar vi så ofta hör.

Fru talman! Ett betänkande om lokal demokrati blottar stora ideologiska skillnader. Frågan är hur man ser på demokratiskt styre – om det i första hand rör sig om representation eller om aktiva och engagerade medborgare som också är med om att ta ansvar mellan valen. Eller hur man ser på medborgarrollen – handlar demokrati i första hand om gemensamt agerande eller om att vara konsument?

För mig är svaret självklart: Verklig demokrati förutsätter medborgare, inte kunder; medborgare som är med om att utforma alternativen i stället för att vart fjärde år välja en ny elit och däremellan vara passiv. Det förutsätter ett samhälle där man tror på medborgarnas möjligheter att tillsammans ta ansvar och där man vågar låta människor själva gripa makten över sin vardag.

Tyvärr verkar detta inte vara lika självklart för alla, fru talman. Majoritetens inställning till förslagen andas ett tydligt avståndstagande från allt som kan "försvaga det representativa demokratiska systemet". Raskt konstaterar samma majoritet att folkomröstningar kan komma att "i onödan fördröja angelägna politiska beslut". Det är värt att smaka på de här formuleringarna. Hur ska de medborgare som slåss för möjligheten att få påverka kommunpolitiken, inte bara vart fjärde år utan också mellan valen, tolka dem? Det vore nog en lätt överdrift att tolka dem som en inbjudan till engagemang och fördjupad dialog.

Fru talman! Det är inte utan att man blir både förbluffad och en smula besviken när en ny kommitté för att stärka den kommunala demokratin

tillsätts innan betänkandet från den förra ens har presenterats. Vad kan rimligen en sådan kommitté göra som inte har gjorts i Demokratiutredningen? Hade jag varit lite mer konspiratoriskt lagd skulle jag ha miss tänkt att Demokratiutredningens slutsatser helt enkelt inte tilltalade regeringen och riksdagens majoritet. Ska det utredas mer borde det handla om hur vi genomför förändringar, inte om ifall förändringar behöver göras.

Bland alla de förslag som finns och som alltså inte borde utredas utan genomföras vill jag peka på några, mer för att ange färdriktningen och problemen med majoritetens ovilja att gå oss till mötes än för att beta av punkterna.

Det gäller för det första folkomröstningar. Det här avsnittet är kanske det mest avslöjande i hela betänkandet. Majoriteten konstaterar här att folkomröstningar kan bli en möjlighet för minoriteter att fördröja angelägna beslut. Men om nu besluten är angelägna, varför får de då inte ta tid? Varför får inte medborgarna blandas in? Visst ställer jag upp på att demokrati handlar om effektivitet, men det handlar också i mycket större utsträckning om diskussion, om deltagande inför besluten. Demokrati måste få ta tid.

För det andra vill man nu inte gå vidare med direktvalda kommunaldelsnämnder utan väntar på utredningen. Men vad kan vi lära oss av en sådan utredning? Att det behövs kommunval och större närhet mellan kommunaldelsnämnder och medborgare har Demokratiutredningen redan visat. Här finns möjligheten att skapa den kontakt mellan förtroendevalda och allmänhet som utskottet uttalar sig om, men till det konkreta förslaget vill man inte gå.

För det tredje avfärdar majoriteten möjligheten till medborgarinitiativ i form av en motionsrätt. Men det handlar ju om att medborgare ska få rätt att få sin sak prövad. Gäller det sedan tillräckligt många medborgare bör de ha rätt att få saken prövad i fullmäktige. Är det verkligen så orimligt att en stor mängd medborgare ska ha rätt att åtminstone få upp angelägna frågor på dagordningen?

Fru talman! Jag vill avsluta med att ställa en fråga till alla dem som i utskottet konsekvent har röstat mot förslag som skulle stärka delaktigheten och medborgarnas möjligheter att utöva inflytande, varje dag och inte enbart vart fjärde år. Är ni nöjda med hur medborgarinflytandet ser ut i Sverige i dag? Om inte, vad vill ni då förändra? Uppenbarligen vill ni någonting annat än det som Centerpartiet här har påvisat. Då, fru talman, är det majoritetens ansvar att redovisa alternativen. Det är inte mitt ansvar att visa på alternativen när majoriteten så konsekvent har föreslagit avslag på alla möjligheter att stärka den lokala demokratin.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 2, 3 och 6. Jag står givetvis bakom alla mina reservationer i betänkandet, men jag nöjer mig för tids vinnande med detta.

Anf. 84 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag reagerade något när Åsa Torstensson försökte beskriva kristdemokraterna som att vi är mot kommunaldelningar men för mer byråkrati – hon syftar då på kommunala författningssamlingar. Jag vill betona vad jag sade i mitt anförande, nämligen att vi är för kommundel-

ningar men att reservationen slår in öppna dörrar. Det kan vara en trevlig sysselsättning, men den påverkar inte substansen i det hela.

Jag vill fråga Åsa Torstensson följande. Ser Åsa Torstensson det som en form av byråkrati att stärka medborgarnas rättsliga möjligheter och möjligheten till att få information?

Anf. 85 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Ingvar Svensson kanske inte lyssnade på hela talet. Det kan jag ha respekt för. Det finns fler reformförslag i betänkandet och i reservationerna som kristdemokraterna hade haft möjlighet att delta i, just som en återkoppling till tidigare gemensamma reservationer. Jag beklagar att kristdemokraterna har valt att ställa sig utanför. Vilka signaler detta ger för den kommunala demokratin – om det är läpparnas beaktelse eller inte – kanske Ingvar Svensson kan replikera på.

När det gäller kommunala författningssamlingar kan det mycket väl vara som Ingvar Svensson så väl har argumenterat för, nämligen att där finns brister. Men att säga att det råder en brist i 289 kommuner kan jag inte uttala mig om nu eftersom jag har en annan erfarenhet.

Anf. 86 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det behöver inte vara fråga om generella brister i det rättsliga kunnandet på kommunal nivå, men de finns där på sina håll. De kommuner som är duktiga på dessa saker kommer att ansluta sig till rättssystemet, men de mindre bra borde i detta sammanhang komma upp till bevis.

Åsa Torstensson tar upp frågan om kommunindelningar. För mig är det tårta på tårta att när riksdagen en gång har gjort ett tillkännagivande, och regeringen har effektuerat detta till en utredning, att inom ett års tid behöva upprepa ett sådant ställningstagande. Det är konstigt.

Nu har jag inte tid här att i alla delar dissekera de olika bitarna. Men det finns problem med de olika förslagen med direktdemokratiska inslag som Åsa Torstensson och Centerpartiet driver, t.ex. direktval till kommunalnämnder. Det är lätt att säga och känns positivt att framföra, men man har inte riktigt tänkt igenom hur det ska fungera. Vid ett direktval kan ändå kommunfullmäktige gå in och beskära kompetensen hos en kommunalnämnd. Då är valet inte av någon större betydelse. Ett direktval måste förenas med tydlig kompetens både för kommunen och för kommunalnämnden. Vi vet redan att man på riksnivå går in och intervenser hur som helst i kommunernas beslutanderätt. Det är den typen av saker som kommer att drabba kommunalnämnderna om majoriteten i sådana nämnder går emot vad fullmäktige vill.

Anf. 87 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Betänkandet vi har framför oss visar en bredd i kommunala demokratifrågor. Det är fråga om en bredd i de frågor som berör hur medborgarna ska bli mer delaktiga i samhällslivet och få mer ansvar. Det är en viljeinriktning i den tolkning som majoritetens skrivningar står för. Det är denna tolkning och viljeinriktning som kristdemokraterna och Ingvar Svensson ställer sig bakom.

Naturligtvis är det intressant för mig att föra denna diskussion med kristdemokraterna med anledning av att kristdemokraterna har försökt att

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

betona den lokala demokratins stärkande och det politiska agerande jag möter i många andra sammanhang. Har kristdemokraterna visat att ord och handling inte är samma sak?

Anf. 88 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra på Åsa Torstenssons engagerade inlägg för Centerns ståndpunkter. Motsättningen hon målar upp mellan representativitet eller aktiva medborgare är lite problematisk. De människor som väljs för politiska partier är inte en oengagerad elit medan medborgare i olika enfrågegrupper och liknande ska representera de mest engagerade. Det är inte oproblematiskt att lämna över frågor till direkt-demokrati. Visst är det alldeles utmärkt med ett medborgarengagemang, med deltagande i olika former av opinionsrörelser för att påverka politiken, men ofta är det medborgare med mera tid, resurser och vana att yttra sig som för sig i sådana sammanhang. Den representativa demokratin har fördelen att representanterna kan väljas bort.

Åsa Torstensson drar kanske lite långt. Om jag ska vara lite elak och didaktisk kan jag säga att hon närmar sig nästan Lenins något elaka utmålning av den representativa demokratin när han sade att borgerlig demokrati är när folket luras att varje år välja representanter ur överklassen som ska styra dem. Hon säger att vi vart fjärde år ska välja en elit som ska styra oss. Det är nästan samma sak. Det är en icke korrekt beskrivning av vad den representativa demokratin ska handla om, både när det gäller Åsa Torstensson och Vladimir Iljitj.

Anf. 89 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Lenin kan Kenneth Kvist bättre än jag. Den repliken får Kenneth Kvist stå för.

Kenneth Kvist lyssnade lite dåligt. Jag målar inte upp någon motsättning mellan den representativa demokratin och de nya förslagen som avstyrks av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i betänkandet. Jag målar däremot upp ett behov av att den representativa demokratin måste förnyas och mycket moget se på att det finns kompletterande redskap som stärker det demokratiska arbetet i Sverige.

Anf. 90 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag är väl överens så långt att vi måste diskutera vitalisering och förnyelse av demokratin. Framför allt handlar det om innehållet i politiken, i varje fall kanske mer om innehållet i politiken än dess olika former. Man måste problematisera sådana krav som Centern ställer, t.ex. beslutande folkomröstningar i kommunala frågor.

Om det visar sig att det blir ett olyckligt beslut eller att den majoritet som formar fullmäktige formulerar frågorna på ett sådant sätt att det leder till ett beslut som folket inte gillar, finns det ingen oavsättlighet. Då får folket skylla sig självt eftersom folket självt har fattat beslutet och folket inte kan avsätta sig självt.

Den representativa demokratin har alltså klara bestämda fördelar. Det gäller att vi får ett system där vi har en tydlighet i den representativa demokratin samtidigt som det ankommer på alla politiska partier att ha öron och ögon nära marken, lyssna på folket i kommunikation med medborgarna se till att lösa frågorna på ett bra sätt.

Detta handlar framför allt om politikens innehåll, där människor naturligtvis är främmande för den socialt segregerande politik som förs inte minst i kommuner där Centern och övriga borgerliga partier regerar tillsammans.

Anf. 91 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Detta inlägg från Kenneth Kvist kan jag inte tolka på annat sätt än att Vänsterpartiet, trots alla populistiska uttalanden i demokratifrågor, faktiskt är nöjt med det medborgarinflytande som Sveriges medborgare har i dag, och alltså vill man ingenting förändra. Det är också en politik.

Anf. 92 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Det område inom folkstyret som medborgarna har närmast till och lättast att överblicka är naturligtvis den kommunala verksamheten. Det är också där som de allra flesta politiker är engagerade på sin fritid. Ändå står det klart att avståndet också inom kommunalpolitiken är för stort mellan väljare och valda. Ett avgörande skäl till detta är att många kommuner är för stora och att i de fall kommunalnämnder har inrättats kan de enligt lagen inte väljas direkt.

Ett annat starkt skäl är den gemensamma valdagen, som innebär att de kommunala frågorna inte alls får den uppmärksamhet och genomlysning som de skulle få om de blev föremål för val på en egen valdag.

En ytterligare brist i det kommunala regelsystemet är att extraval, eller nyval, inte tilläts även om de förändrade politiska förhållandena och relationerna mellan partierna skulle motivera detta. De skäl som talar för att extraval är tillåtna på riksnivå talar också för att de borde tillåtas för kommuner och landsting.

Här vill jag redan säga att jag är uppriktigt förvånad över att Centerpartiet och Åsa Torstensson, som talar så mycket om medborgarnas delaktighet och hur viktigt detta är, inte stöder den reservation som vi från ett par borgerliga partier, Moderaterna och Folkpartiet, och Miljöpartiet har lagt om att tillåta nyval. Det är väl en utmärkt form för ett riktigt medborgarinflytande.

Ytterligare en brist i den kommunala verksamheten är den stora förekomsten av kommunal verksamhet i bolagsform. Det är ofrånkomligt att insynen blir sämre än om verksamheten drivs i nämndform. Det här är inte föremål för dagens övningar, men jag vill gärna framhålla detta att vi från Folkpartiets sida har drivit i många sammanhang att vi vill avskaffa de kommunala bolagen.

Folkpartiets ståndpunkter är att vi vill ha skilda valdagar för de kommunala valen och för riksdagsvalet. Det ser äntligen ut att kunna bli verklighet, trots ett massivt socialdemokratiskt motstånd. Det ska bli härligt att knäcka detta. Vänsterpartiet lär internt vara mera vacklande i frågan, och kanske kan vi få Kenneth Kvist och hans medarbetare inom Vänsterpartiet att ändra ståndpunkt. Vi ska inte ge upp det.

Folkpartiet vill också att det ska bli lättare att dela kommuner. Vi föreslår att kommuner som så önskar ska kunna införa direktval till kommunalnämnder. Extravalen till kommuner och landsting är väldigt viktiga.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Fru talman! Den nivå där medborgarnas insyn och också möjligheter-na till ett realistiskt ansvarsutkrävande är minst är den regionala nivån. Man märker när man är ute och valarbetar och träffar väljare att uppfattningen om landstingen och deras verksamhet är mycket luddig. Det är säkert i viss utsträckning ofrånkomligt att kommunerna, som har en relativ närhet till medborgarna, och riksnivån, som har en stor uppmärksamhet inte minst i medierna, dominerar och att det sker på bekostnad av uppmärksamheten kring de frågor som handläggs på den regionala nivån.

Situationen förvärras också av den ”röra” som sedan länge finns just på den regionala nivån. Där trängs de folkvalda landstingen med de statliga länsstyrelserna och Kommunförbundets länsavdelningar. Både länsstyrelserna och Kommunförbundets länsavdelningar väljs dessutom indirekt, och det är inte lätt för medborgarna – och inte alltid för oss politiker heller – att urskilja vilka politiker och administratörer som har ansvar för olika brister när det gäller verksamheten på den regionala nivån.

Till det kommer att det i några fall har uppkommit uppenbart orimliga gränsdragningar mellan landstingen. Detta gäller speciellt storstadsområdena. I Stockholmsområdet skedde en betydande förändring i början av 1970-talet, då det s.k. storlandstinget skapades, som i några avseenden fick utökade befogenheter. Man fick ansvaret för hela länets sjukvård och trafikförsörjningen.

Fr.o.m. det senaste valet har också stora förändringar skett i de två andra storstadsområdena, i Göteborg och Malmö, som nu ingår i större regioner. Gränsdragningen i dessa regioner har blivit betydligt mer rationell. Folkpartiet har stött dessa förändringar och hoppas att de ska leda till en vitaliserad regional demokrati.

Vår uppfattning är att ytterligare steg behöver tas för att öka de direktvalda organens inflytande och bestämmanderätt. Denna utökning bör ske på bekostnad av de statliga länsstyrelserna och inte på kommunernas bekostnad. Regionerna och landstingen ska inte bli några ”överkommuner”.

Vi i Folkpartiet vill att regeringen föreslår en försöksverksamhet med ett vidgat regionalt självstyrelseansvar i Stockholms län. Att överföra uppgifter från länsstyrelsen till landstingen är väldigt angeläget för att främja Stockholmsregionens utveckling och för att använda de begränsade resurser som finns här på ett rationellt sätt. Det är också nödvändigt för att kunna förankra de kontroversiella avgörandena. Vi har de senaste åren upplevt detta väldigt tydligt när det gäller investeringsplaneringen för trafiken genom den s.k. Dennisöverenskommelsen. Det visar sig att den formen att försöka planera inte alls fungerade.

Fru talman! Det finns tyvärr kommuner och landsting som inte uppfyller de krav som domstolar ålägger dem när det gäller förmåner för enskilda hjälpbehövande. Många – det handlar ofta om familjer med handikappade barn – får kämpa i årtal för att få den hjälp från sin kommun eller sitt landsting som de är lagligen berättigade till. Det är inte nog med att familjen har stora praktiska och ekonomiska problem på grund av sitt handikappade barn, utan de ska också föra en rättslig kamp mot kommun och landsting, som ofta sinsemellan inte kan komma överens om vem som ska ta ansvaret och kostnaderna för det funktionshindrade barnet. Detta är mycket grymt. Domstolstrots är ett flagrant övergrepp mot de lagfästa medborgerliga rättigheterna. Därför är det nödvändigt att

införa sanktioner för att visa att även funktionshinderades rättigheter måste tas på allvar.

Jag vet att det pågår en utredning inom Justitiedepartementet om detta, men frågan om domstolstrots har ju stötts och blötts i olika utredningar väldigt länge. Nu måste regeringen snarast komma till skott och leverera ett förslag till lagstiftning mot domstolstrots! Jag förlitar mig inte på statliga utredningar, och för att markera allvaret i detta yrkar jag bifall till reservation 15.

Jag hoppas att Kenneth Kvist, som tog upp den här frågan i sitt anförande, också är beredd att yrka bifall till min reservation.

Fru talman! Jag står självfallet bakom samtliga Folkpartireservationer, men utöver reservation 15 nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 10.

Anf. 93 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag ska svara på det som Helena Bargholtz sade sist. Nej, jag kommer nog inte att stödja reservationen, med hänvisning just till att det finns en utredning. Jag tycker att det är en god sed vi har i Sverige. Det är klart att det finns enstaka tillfällen då man kan frångå hänvisningen till utredningar, men den normala beredningsgången är att en utredning som sitter ska få arbeta fram ett förslag. Jag delar Helena Bargholtz otålighet i frågan, om det kan vara ett visst moraliskt stöd när det nu inte blir ett röststöd.

När det gäller skilda valdagar, som berörs i förbigående i betänkandet men inte är föremål för någon sakbehandling, vill jag säga att jag tycker att det är en ganska dålig idé. Det är det därför att det får medborgarna att just förlora bilden av det helhetssammanhang som finns i politiken. Jag har hört många kommunpolitiker, inte minst från mitt eget parti men också från andra partier, säga i kommunala debatter att om deras politik på riksplanet hade gått igenom skulle villkoren för kommunen ha sett annorlunda ut och då skulle man ha kunnat göra ditt och datt. Där har vi det som kallas kommunalt samband. Det existerar. Jag tror inte att vi i valsyste­met ska bygga in någonting som om detta samband inte fanns.

När det gäller frågan som Helena Bargholtz tar upp, om kommunala nyval, kan jag säga att jag tror att också det är en ganska oklok idé. Grunden i det kommunala systemet i Sverige är inte någon sorts kommunal parlamentarism utan faktiskt ett kommunalt samstyre. Jag vet att politiken ibland drar mot majoritetsstyre och mot mera konfrontation, men jag tror att det finns möjlighet att lösa uppkomna politiska motsättningar mellan de valda partierna inom ramen för det samregerande som ska vara och är det normala i de flesta kommuner.

Anf. 94 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt inlägg är det inte första gången frågan om lagtrots utreds. Den har stötts och blötts i väldigt många år. Att Kenneth Kvist har större tilltro till denna utredning än vad det har funnits anledning att ha till andra utredningar får stå för honom. Jag är inte säker på att vi kommer att nå dithän med denna utredning, även om jag naturligtvis hoppas det.

Om jag nästa år väcker en motion med samma innebörd därför att den utredning som nu är på gång inte har lett fram till någonting kan kanske

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Kenneth Kvist ställa upp på mitt krav på att regeringen snarast ska återkomma med förslag till lagstiftning på området. Man kan ju alltid hoppas.

Kenneth Kvist och jag, har haft en ganska ingående debatt om skilda valdagar. Vi konstaterade då att vi tycker olika. Jag tror mycket på skilda valdagar. Jag vet också att man i de allra flesta länder runtom i Europa, och förmodligen också på andra håll i världen, har skilda valdagar. Jag frågade Kenneth Kvist varför han inte lyckats sälja idén om gemensam valdag hos sina partikamrater runtom i Europa och världen, men fick då svaret att detta inte var en fråga han ville påverka dem i.

När det sedan gäller de kommunala nyvalen kan jag säga att jag är förvånad. Jag har inte uppfattat att Kenneth Kvist och Vänsterpartiet har någonting negativt att säga om möjligheten till nyval i riksdagen. Eller är det så att ni tycker att man inte heller här ska få ha nyval? Annars kan man fråga varför det ska finnas möjlighet till nyval till riksdagen, men inte till kommuner och landsting.

Anf. 95 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Vi ska bevaka frågan om lagtrots tillsammans. Vi ska se till att det under denna mandatperiod kommer ett förslag. Det måste vara slut på att kommuner kan trotsa domstolarnas utslag till förmån för handikappade människor, t.ex., låtsas som ingenting och fortsätta som förut. Det är jag helt överens med Helena Bargholtz om. Händer det inget inom överskådlig framtid ska vi nog med gemensamma krafter kunna baxa frågan närmare en positiv lösning.

Nyvalsmöjligheten finns i riksdagen därför att vi här har parlamentarism, dvs. att en regering ska reflektera majoriteten av riksdagen. Har regeringen inte riksdagsmajoritetens stöd, eller kan den inte få en majoritet bakom sig, har regeringen möjlighet att kalla till nyval. I en kommun med en samlingsregering är det lite annorlunda. Det skulle vara fullmäktiges majoritet som man skulle ge rätten att tala om för folket att politikerna inte klarar att hantera situationen och yrka på nyval, vilket blir något konstigt. I kommunerna har man normalt någon sorts samlingsstyrelse, och kanske bör man på grund av frågornas karaktär också eftersträva det, även om de ideologiska skiljelinjerna i vissa frågor kommer upp ibland.

I en del kommuner drivs det naturligtvis nyliberala experimentverkstäder, som i Stockholm. Det är klart att konfrontationerna blir skarpare där än i andra kommuner. Men jag tror ändå att denna åtskillnad mellan den lokala politikens karaktär och rikspolitikens karaktär bör upprätthållas.

Anf. 96 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi har lite olika politiska system, men det är ju så att förhållandena i kommunerna kan ändras under mandatperioden. Det finns t.ex. en hel del lokala partier som kan ha vågmästarroll, och de kan göra det väldigt besvärligt att driva en bra och effektiv politisk verksamhet på grund av stökiga och röriga politiska förhållanden.

Om man inte klarar det är det självklart för oss att man, precis som Kenneth Kvist nämner, ska kunna besluta om ett nyval för att klara upp förhållandena. Den möjligheten är väl ingenting att vara rädd för.

Anf. 97 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag tror att vi allihopa här är intresserade av att fördjupa och bredda den kommunala demokratin. Vi vill alla, tror jag, ha en ökad delaktighet. Det är ett stort problem i dag.

Förra året vid denna tid behandlade vi ett liknande betänkande. Det innebär att många av de yrkanden som då togs upp från Miljöpartiet inte återkommer i detta betänkande. Men vi har ändå fyra motioner med i betänkandet.

Jag skulle vilja nämna förra årets beslut, där Miljöpartiet hade glädjen att få vara vågmästare just i frågan om att underlätta för kommundelningar och också förstärka det kommunala folkomröstningsinstitutet.

Dessa frågor ska bli föremål för en utredning som ännu inte har kommit till stånd, men där man har beslutat om direktiven. Det gjorde man den 25 november, tror jag. Jag hoppas att denna utredning kommer i gång alldeles snart. Där kommer en del frågor att tas upp, bl.a. just dessa som jag nämnde, men också andra som är intressanta.

Jag läste Kommun-Aktuellt häromsistens. Där sägs det i en intressant artikel angående den kommunala demokratin och de försök som görs ute i kommunerna att det finns ett otal olika försök och idéer men att det finns en tröghet i det hela. Man har frågestunder. Man har utredningar och utskott. Man har framtidsverkstäder och temamöten. Man har utlokaliserade möten. Man har seminarier och konferenser, mentorsprojekt, demokratiutvecklingsgrupper och demokratibokslut. I Botkyrka har man t.o.m. en demokratidoktor. Man har medborgarkontor. Man försöker att med hjälp av IT utveckla en tvåvägskommunikation. Man har brukarstyrelser, ungdomsfullmäktige, pensionärsråd, en massa byagrupper – 3 600 närmare bestämt – Agenda 21-projekt, folkhälsoprojekt, partnerskap osv. Men på något sätt fungerar demokratin ändå inte bättre eller så som man vill att den ska göra.

Då undrar man varför. Man försöker sig på en liten analys. Man säger att det handlar om att strukturen har blivit omodern. Den är i otakt med tiden. Politikernas oförmåga att på allvar ta till sig alla de nya handlingsmönstren är en snubbeltråd i hela processen. Man klarar inte av detta.

Om jag nu återgår till dagens betänkande vill jag säga att frågan om kommundelningar är föremål för utredning. Därför finns det ingen anledning att återigen reservera sig.

När det gäller minoritetsinitiativ i fråga om kommunala folkomröstningar, dvs. att det ska räcka att en tredjedel av kommunfullmäktige är för en kommunal folkomröstning för att den ska kunna genomdrivas, kan jag säga att den frågan inte kommer att tas upp i den kommunaldemokratiska utredningen. Den finns inte med i direktiven. Jag tycker att den borde ha funnits med.

När det gäller beslutande kommunala folkomröstningar kan jag säga att det finns en c-motion. De argument som finns emot detta går ut på att de fördröjer politiska beslut och att de kan försvaga det representativa demokratiska systemet.

Jag tror snarare tvärtom, att det är en möjlighet att få medborgarna mer aktiva ute i kommunerna och få dem att känna ansvar för särskilt viktiga frågor. I den artikel som jag nyss berörde kom det nämligen också fram att människor ute i kommunerna har lätt för att engagera sig i

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

enskilda frågor men har svårt för att ta ett helhetsansvar. Det är ett problem som vi på något sätt måste tackla. Vi måste ge dem möjligheter att delta men får inte samtidigt släppa helhetsansvaret. Därför är det viktigt att man gör olika försök.

Åsa Torstensson nämnde att demokrati faktiskt är en tidsfaktor. Det betyder att en bra fungerande demokrati ska ta tid. Det är ingenting som man kan hafsa med.

Frågan om medborgarinitiativ i fullmäktige, dvs. att medborgarna ska kunna motionera, har inte heller aktualiserats i direktiven till den kommunaldemokratiska utredningen. Jag menar att detta är en typisk sådan viktig fråga som man måste ta upp. Det finns olika förslag om hur det här ska gå till. Det ska vara ett antal personer som samlas omkring ett motionsförslag osv. Det kan vara vissa dagar eller tidsperioder på året som man gör det osv. Men man måste självklart öppna möjligheten. Man måste ge medborgarna möjligheten att göra detta. Jag tror inte alls att det blir någon rusning, men möjligheten ska finnas. Det finns nämligen människor som har väldigt bra idéer men som inte går via partierna.

När det gäller kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnder kan man väl säga att det är ett intrång i det kommunala självstyret om man talar om att det ska finnas en fristående obligatorisk miljö- och hälsoskyddsnämnd. Men det har också att göra med vad vi gör nationellt. Vi har nationella mål som ska uppnås inom miljöområdet och som kräver särskild uppmärksamhet, och vi har fattat beslut om en miljöbalk som är fantastisk. Men för att den ska få genomslag krävs det en särskild fristående miljö- och hälsoskyddsnämnd. Därför yrkar jag särskilt bifall till den reservationen.

När det gäller frågan om nyval i kommuner och landsting vill jag säga att Demokratiutredningen håller med. Det är en folkpartimotion. Miljöpartiet motionerade om samma sak 1999. Jag menar att det här inte innebär att man tar ifrån kommunerna en kontinuitet. Det här är ett sätt att skapa mer vitalitet i kommunerna. Jag tror inte alls att det är någon stor och besvärlig nyhet att införa detta. Det skulle framför allt göra politiken mer intressant. De skiftningar som sker under en valperiod skulle komma mer till uttryck och också skapa ett intresse bland befolkningen.

Till slut vill jag ta upp ägandeformer. Det finns, enligt mig och Miljöpartiet, en stor anledning att värna demokratin och förhindra sådana kuppertade utförsäljningar som pågår just nu när det gäller större kommunal strategisk verksamhet. Sådana här utförsäljningar innebär i realiteten att det blir omöjligt för en annan politisk majoritet att ta tillbaka beslutet. Jag menar att en överföring av principerna för grundlagsändringar med krav på två beslut med mellanliggande val till det kommunala planet skulle skapa ett demokratiskt rådrum. Man skulle också kunna tänka sig att man har en kvalificerad majoritet. Det här är en viktig fråga, och jag yrkar särskilt bifall även till den här reservationen.

Jag står givetvis bakom alla våra motioner och de reservationer som jag har skrivit under i det här betänkandet, men jag yrkar särskilt bifall till reservationerna 9 och 12.

Anf. 98 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Jag skulle så här inledningsvis vilja yrka bifall till hemställan och avslag på de 15 reservationer som har fogats till betänkandet.

I övrigt ska jag i någon mån kommentera de femton reservationerna. De flesta har varit inne på motiveringar till dem redan, men jag ska drista mig till att upprepa dem.

Först handlar det om kommunindelningar. Ett riksdagsbeslut från våren 1999 innebär att det ska bli lättare att dela kommuner; för övrigt reserverade sig Vänsterpartiet och Socialdemokraterna mot det riksdagsbeslutet. Regeringen har nu tillsatt den här kommunaldemokratiutredningen eller lokaldemokratiutredningen, eller vad man väljer att kalla den, som bl.a. har till uppgift att se över regelverket för att underlätta delning av kommuner. Därmed borde detta vara tillgodosett. Jag har svårt att förstå de reservationer som har fogats till betänkandet i den delen när frågan så att säga redan är överstökad. Låt oss nu avvakta och se vad den här kommunaldemokratiutredningen kommer fram till i sitt arbete, så att vi inte binder upp de här frågorna i förhand.

När det gäller minoritetsinitiativ i fråga om folkomröstningar lyfter man, bl.a. från Centerpartiets och Miljöpartiets sida, hela tiden fram den del i betänkandetexten där det står att man kan fördröja ett beslut av en majoritet. Men vad som är än viktigare är ju att man i reservationen förordar ett liknande handlingssätt som vid bordläggningsförfarande i fullmäktige. Jag tycker att frågan om folkomröstning är mycket större till sin karaktär än frågan om ett bordläggningsyrkande. I det fallet handlar det ju om att frågan får rådrum och andrum till nästa fullmäktigesammanträde. Ni måste väl ändå hålla med om att folkomröstningsinstitutet är något bra mycket vidare. I övrigt kan ju faktiskt en angelägen fråga – jag förutsätter att det är angelägna frågor som man vill folkomrösta om – fördröjas som det kanhända är av stor betydelse att den avgörs tidigare.

Sedan handlar det om att beslutande folkomröstningar borde genomföras; man borde i alla fall se över möjligheterna. Folkomröstningen som sådan är en av alla de ingredienser som ska tas till vara av fullmäktigeförsamlingen vid ett beslut. Detta med folkomröstningen är bara en del. Det är viktigt att understryka att man inte enbart kan ha en folkomröstning som underlag. Även andra ingredienser ska vägas in. Annars försvagar man nämligen den representativa demokratin. Vad finns det egentligen för anledning att ha en fullmäktigeförsamling som sitter och sammanträder när man i stället kan besluta genom folkomröstningar eller i alla fall ge vägledning genom folkomröstningar och enbart genom detta?

Enligt vad jag kunde höra berörde inte Per Lager frågan om folkomröstning i ett kommunalförbund i sitt anförande. Det finns dock en reservation från Miljöpartiets sida när det gäller detta. Såvitt jag kan förstå av reservanten vill man naturligtvis i kommunalförbundet höra folket när det gäller angelägna frågor. De möjligheterna finns ju redan i dag. Man kan höra folket via opinionsundersökningar som underställs kommunalförbundet eller man kan ha folkomröstningar i de respektive kommunerna, som är medlemmar i kommunalförbundet. Den möjligheten finns alltså i dag om viljan finns.

Frågan om medborgarinitiativ och medborgerlig motionsrätt behandlades så sent som våren 1999. Jag vill med skärpa hänvisa till den representativa demokratin och dess betydelse. Om man som Åsa Torstensson säger att man värnar de politiska partierna ska väl frågorna också kanali-

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

seras via de politiska partierna och via deras representanter som är folkvalda genom direkta val vart fjärde år.

Om man har ett medborgarinitiativ eller medborgerlig motionsrätt går man faktiskt in, eller börjar åtminstone gå in, i ett nytt system, dvs. att man kan runda de politiska partierna och gå vid sidan om. Det är inte att värna de politiska partierna och den representativa demokratin.

Direktval till kommunalstyrelsen är en mycket viktig fråga, säger man bl.a. från Folkpartiets sida. Kommunstyrelsen är ju också föremål för utredningen – kanhända inte detta med valen, men dock kommunalstyrelsen generellt. Jag tycker att man inledningsvis borde titta på kommunalstyrelserna och sedan i efterhand kanske också kika på hur valen till dessa ska ske.

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna bör göras obligatoriska, heter det i en reservation. Om jag förstod den rätt handlar det bl.a. om engagemanget vad gäller miljöfrågorna men också om hur man ska införliva intentionerna i miljöbalken. Jag tror faktiskt inte att den organisatoriska frågan har med engagemang att göra. Om man nu lägger ihop miljöfrågorna med plan- och byggfrågor behöver inte det innebära att engagemanget för miljöfrågorna blir sämre. Jag har egen erfarenhet från sådana nämnder – bl.a. har jag suttit som ordförande i en sådan under en period – och tycker tvärtom att man får mycket engagerat folk kring just miljöfrågorna i denna nya konstellation. Det är alltså ytterst en fråga om engagemang och kanske inte så mycket en organisatorisk fråga.

När det så gäller nyval i kommuner och landsting vidhåller vi vår uppfattning från våren 1999, dvs. principen om samlingsstyre och även, i vissa situationer, att entlediga ledamöter. Dessutom tycker jag att det är värt att i det här sammanhanget påminna om det ansvar det faktiskt innebär att vara förtroendevald. Att man har fått väljarnas förtroende innebär också ett ansvar.

När det gäller ägandeförhållanden inom kommunal verksamhet finns skäl att påminna om att denna fråga nyligen har diskuterats och behandlats i kammaren. Här handlar det om att respektera den folkvilja som människor ger uttryck för i direkta val vart fjärde år.

Beträffande kommunala författningssamlingar har regeringen vidtagit åtgärder, vilket också Ingvar Svensson poängterade, i syfte att stimulera och underlätta för kommuner att tillhandahålla sina författningar i elektronisk form. Men det bygger på frivillighet. Det finns alltså möjligheter för kommunerna att ansluta sig till rättsinformationssystemet redan i dag. Det är ett steg i riktning mot de krav som framförs från kd. När det senast motionerades om detta – jag vill minnas att det var hösten 1997 – höll frågan på att utredas. Nu har man kommit en bit på väg.

När det gäller de regionala demokratifrågorna och den försöksverksamhet som för närvarande pågår i fyra regioner är detta föremål för översyn av den s.k. PARK-utredningen. I oktober 2000 ska den redovisa sina ställningstaganden och överväganden. Då är det väl på sin plats att avvakta och se vilka synpunkter som framkommer i det sammanhanget.

Angående domstols- och lagtrots kan jag bara instämma i vad föregående talare har påpekat: det är viktigt att lagar efterlevs, inte minst med tanke på dem som är drabbade. Jag tänker i det här sammanhanget framför allt på handikappade. Som tidigare sagts håller den här frågan på att utredas. En enmansutredare under Justitiedepartementet har fått i upp-

drag att titta på detta. Jag vill minnas att det var någon gång i september 2000 som ett slutligt ställningstagande skulle komma. Vi får avvakta och se var det hamnar någonstans.

Sedan kan man dessutom hoppas på att frågan aktualiseras i propositionen *En handlingsplan för handikappområdet*. Denna har ju aviserats till mars i år.

Med detta, fru talman, tror jag att jag har kommenterat de flesta reservationer som fogats till betänkandet. Jag yrkar än en gång bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 99 PER-SAMUEL NISSER (m):

Fru talman! Jag vill ta upp frågan om kommundelningar. Kerstin Kristiansson Karlstedt sade att en utredning tittar på detta igen, och det är ju sant. Men en annan utredning, Demokratiutredningen, har också precis haft åsikter kring den här frågan. Man skrev så här: ”Men i första hand menar vi att den svåra målkonflikten mellan ekonomisk bärkraft och effektivitet å ena sidan och medborgarinflytande å den andra bör lösas genom att dela kommuner.” Om det nu finns ett starkt intresse och engagemang för att dela en kommun skulle det i förlängningen, som jag ser det, ge möjlighet till ett större medborgarinflytande i och med att engagemanget då finns och kommer fram lokalt. Därför bör möjligheten att göra delningar av kommuner underlättas.

Då vill jag, fru talman, fråga om Kerstin Kristiansson Karlstedts ståndpunkt. Vad anser hon i den här frågan?

Anf. 100 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Vad jag anser i den här frågan kan jag ge uttryck för i den kommunala demokratiutredningen, eftersom jag ska delta i den.

Det är riktigt att Demokratiutredningen har berört den här frågan. Men med anledning av riksdagsbeslutet lades ett klart direktiv till den kommunala demokratiutredningen att titta på den ytterligare. Jag vill inte föregripa en utredning. Vi får säkert tillfälle att diskutera de här frågorna och penetrera dem väldigt nogsamt i den kommunala demokratiutredningen. Vi avvaktar den.

Anf. 101 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag har en likartad fråga som den Per-Samuel Nisser ställde. Den är dock inte direkt kopplad till kommundelningsfrågan utan handlar snarare om vad Kerstin Kristiansson Karlstedt över huvud taget ser för behov av förändringar av den kommunala verksamheten. När jag hör Kerstin Kristiansson Karlstedt tala får jag intrycket att allt är bra. Visserligen framför hon kritik mot domstolstrotset, och det är ju skönt att vi delar den uppfattningen. Men i övrigt är det tydligen i huvudsak bra, och vi ska bevara det bestående. Jag undrar vad Kerstin Kristiansson Karlstedt, för egen del och som socialdemokratisk politiker, har för önskemål när det gäller förändringar av den kommunala verksamheten.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Anf. 102 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Naturligtvis är ingenting så bra att det inte kan göras bättre. Har jag gett uttryck för någon sorts statisk inställning därvidlag backar jag omedelbart.

Jag tror att det inte bara är fråga om att förändra i konstitutionen, att förändra i lagar. Det handlar i allra högsta grad om partipolitik. Detta kan vi gärna diskutera i den här kammaren, och det gör vi ju för närvarande. Men jag tror att vi också måste förändra i andra forum.

Anf. 103 PER LAGER (mp):

Fru talman! Först vill jag säga att Kerstin Kristiansson Karlstedt har helt rätt i att jag glömde reservation 5, som handlar om kommunalförbunds möjligheter att anordna folkomröstning och anlita valnämnd. Självklart tycker jag att möjligheterna att anordna en folkomröstning, precis som i alla andra sammanhang och på olika nivåer, är väldigt viktiga. Det är ett viktigt institut. Just här, menar Kerstin Kristiansson Karlstedt, kan man använda opinionsundersökningar. Varför då inte göra det i kommunerna och i alla andra sammanhang? Nej, man ska använda institutet folkomröstning. Det är ett väldigt bra institut, och det engagerar människor.

Sedan vill jag ta upp frågan om miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Där säger Kerstin Kristiansson Karlstedt att det egentligen handlar om engagemang, inte om organisatoriska frågor. Visst handlar det om engagemang, men för att kunna ha engagemang måste man ha möjlighet att koncentrera sig. Man måste ha möjlighet att få tid till de frågorna, som är väldigt viktiga – framför allt om det är stora nationella mål man har att göra med. Därför är det viktigt att man just friställer miljö- och hälsoskyddsnämnden. Det är en hjälp till kommunerna.

När det gäller nyval i kommuner och landsting är det rätt lustigt att Kerstin Kristiansson Karlstedt säger att det handlar om att ta sitt ansvar som förtroendevald. Det gör vi här i riksdagen. Ska vi inte kunna ha misstroendevotuminstitutet här? Vill Kerstin Kristiansson Karlstedt ta bort det?

Till sist om ägandeformerna. Kerstin Kristiansson Karlstedt säger att man väljer folk vart fjärde år, och då får man ta det ansvaret. Men ni socialdemokrater har själva varit med om att bromsa utförsäljningen. Vad är det för skillnad mellan att lägga en hämsko eller broms på utförsäljningen och att säga att man kan hitta ett annat system som ger ett bättre instrument för kommunerna?

Anf. 104 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Jag har respekt för vad väljarna säger i allmänna val. Väljer man då majoritet för ett parti som i sitt partiprogram har exempelvis utförsäljningen av kommunala bolag – det är väl det Per Lager åsyftar i det här fallet – så har man tagit ställning. Jag må tycka vad jag vill kring det, men jag måste ändå respektera att väljarna valde det. Misstycker man och säger att så här trodde jag inte att det skulle bli, får man se till att i nästa val välja bort den majoriteten. Men vi kan inte göra på så vis att vi har någon sorts garanti där jag kan välja det jag tycker för tillfället är bra, men gagnar det inte mig under tiden har jag någon sorts genväg ut med ett mellanliggande val. Och så kanske det förändras nästa gång.

Visst tycker jag att det är lika tragiskt som Per Lager, men jag har ändå respekt för väljarnas ståndpunkt.

Anf. 105 PER LAGER (mp):

Fru talman! Nu gör inte socialdemokraterna i riksdagen på det sätt som Kerstin Kristiansson Karlstedt säger, eftersom de själva har lagt fram förslaget att bromsa utförsäljningen, trots att det i det här fallet handlar om Stockholm och den politik som förs där. Det är faktiskt väljarna som valt fram en borgerlig majoritet där. Ändå vill socialdemokraterna stoppa utförsäljningen.

Det finns en idé med det, någonting väldigt viktigt. Om det är stora strategiska kommunala verksamheter som det tagit lång tid att bygga upp måste man se upp med kuppertade utförsäljningar, för det är irreparabelt. Man kan inte med en ny majoritet köpa tillbaka. Det går inte. Alltså måste man, precis som i grundlagsändringar som är stora och tunga saker för oss här i riksdagen, ha ett system som ger väljarna chans att ta ställning till utförsäljningen, som blir irreparabel.

Det är därför jag har det här förslaget. Det var bara för att ge rådrum till politikerna men framför allt till väljarna så att de verkligen kan känna ansvaret för vad som håller på att ske och kunna reagera i ett val.

Anf. 106 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Jag tror att det är att underskatta väljarna lite grann att resonera som Per Lager gör. Det är nämligen så att man har tagit ställning. Man vet vad man gör. Jag underskattar inte väljarna. Blir detta frukten av detta val, är det på det viset, och då må vi acceptera vad än vi tycker som inte är bärare av samma uppfattning. Det är min absoluta uppfattning.

Anf. 107 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Vi har ett betänkande framför oss som beskriver en viljeinriktning, en process för att stärka en deltagardemokrati. Det finns ett antal viljeinriktningar via ett antal förslag som Centerpartiet står bakom och där vi tror att vi startar och är delaktiga i en process just för att stärka och förnya demokratin. Alla dessa förslag röstar socialdemokraterna ned. Man röstar bort kommunindelningar, man avslår minoritetsinitiativ i fråga om kommunala folkomröstningar och man avslår beslutande kommunala folkomröstningar, medborgarinitiativ i fullmäktige och direktval till kommunalsorgan.

Det är inte så förvånande att man avslår oppositionens förslag, men jag måste ställa frågan vad Kerstin Kristiansson Karlstedt själv har för förslag. Det vore intressant att få höra socialdemokraternas resonemang om hur man förnyar den demokratiska processen. För inte är det väl meningen att vi har en demokratiminister som är satt för att ingenting åstadkomma? Jag förväntar mig att det finns en intern diskussion som Kerstin Kristiansson Karlstedt deltar i. Jag skulle vilja höra vad det är för förnyelse som Kerstin Kristiansson Karlstedt själv förväntar sig och står för.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Anf. 108 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Många av de här frågorna har inte avslagits. Man har inte sagt att de är helt absurda och inte går att realisera. Många av de förslag som både Centerpartiet och andra har lagt fram har ju gått till Lokaldemokratiutredningen. Man må ha chans att diskutera de här viktiga demokratiska frågorna i den utredningen innan vi så att säga bakbinder de ledamöter som ska sitta i den redan innan den har kommit i gång.

Sedan handlar det, som jag sade tidigare i ett replikskifte, inte bara om att ändra lagar och öppna möjligheter därvidlag. Det handlar minst lika mycket om att vitalisera de politiska partierna, att öppna dörrarna för de många människorna så att man inte behöver kanalisera frågor förbi dessa. Ytterst handlar det om en partipolitisk kris.

Anf. 109 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag utgår från att partiernas arbete får partierna ta ansvar för. Parallellt med det måste naturligtvis riksdag och regering ta ansvar för vad det är för strukturer som måste förändras just om man förstår att den representativa demokratin kanske har ett ålderdomligt sätt att arbeta på i dag, att det behövs komplement. Ett antal av de förslag som jag räknade upp och sade hade avslagits har avslagits. Det är precis vad som gjorts. De finns inte med i några förslag till utredningar.

Anf. 110 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Nummer 1 av de direktiv som finns till Lokaldemokratiutredningen handlar faktiskt om kommunindelningar. Jag är övertygad om att det kommer att bli en stor och väldigt djupt penetrerande debatt just kring de frågorna med respekt för riksdagens beslut våren 1999. Det är jag fast övertygad om. Sedan vet jag också att partiernas kris ska diskuteras där, men mycket av det som berörs i dag kan icke enbart lösas den konstitutionella vägen. Vi måste ha detta klart för oss. Detta är en diskussion som måste föras också på annat håll.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

9 § Allmänna motioner om inkomstskatter m.m.

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU13

Allmänna motioner om inkomstskatter m.m.

Anf. 111 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Att det svenska skattetrycket är väldigt högt och något som belastar oss svenskar framkommer väldigt tydligt. Inte mindre än 68 motioner har lämnats in angående inkomstskatterna. Det visar tydligt att inkomstskatterna är i behov av en reformering.

Jag kommer att fokusera de moderata motionerna och de reservationer som vi lämnat in.

Vi moderater vill genomföra en reformpolitik som ger Sverige ett gott klimat för såväl individer som företag och som stärker Sveriges konkurrenskraft ur ett internationellt perspektiv.

Den socialdemokratiska majoriteten säger dagligen att det går bra för Sverige. Men att så inte är fallet framgår tydligt. Vi har en hög arbetslöshet, stor utflyttning av företag, brist på arbetskraft, hög segregation – detta trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur.

För att verkligen förbättra Sveriges – och därmed medborgarnas – ekonomiska situation behöver inkomstbeskattningen ses över. Som framgår av flera moderata motioner är det viktigt att skatterna sänks. Skattesystemet får inte stjälpa människors möjlighet till försörjning. Det är inte alla medborgare som instämmer med statsrådet Mona Sahlén om att det är häftigt att betala skatt.

Moderata samlingspartiets budgetalternativ för år 2000 innehöll förslag om en lång rad skattesänkningar som syftade till att öka den enskildes möjlighet att försörja sig på sin egen arbetsinkomst och därmed ha egen kontroll över tillvaron. Det gäller bl.a. sänkt inkomstskatt, men även andra skatter berörs.

I dag är det den internationella kvinnodagen, och då passar det extra bra att lyfta fram hur negativt det svenska skattesystemet är för oss kvinnor.

Det svenska skattesystemet slår hårt mot kvinnor, eftersom kvinnor i större omfattning än män är låginkomsttagare. Därmed betalar de en stor andel av sin inkomst i skatt. Många kvinnor har svårt att leva på sin lön efter skatt och är i dag helt beroende av politiska beslut för sitt dagliga uppehälle.

Det tidigare beroendet av mannen och mannens försörjning har bytts ut mot ett beroende av politiker och politiska beslut. Det är inte vad man kan kalla för frihet och självständighet. Med Moderata samlingspartiets förslag till sänkt skatt ökar kvinnornas självständighet och oberoende av såväl det politiska systemet som männen.

Kombinationen av världens högsta skatter, behovsprövade bidrag och inkomstrelaterade taxor leder till att många hushåll med låga inkomster har marginaleffekter motsvarande 80 % eller mer, marginaleffekter som slår blint och inte tar hänsyn till om det handlar om deltidsarbete som vill öka sin arbetstid eller arbetslösa som åter träder in på arbetsmarknaden och börjar arbeta på nytt.

Vi moderater vill göra det möjligt att leva på sin lön för såväl män som kvinnor. Och detta vill vi göra genom att sänka skattetrycket.

Ett bättre företagarklimat med lägre skatter skapar dessutom förutsättningar för fler nya jobb. Flera motioner berör skatt på tjänster. Med ett lägre skattetryck skulle det vara möjligt för hushållen att köpa tjänster i en helt annan omfattning än vad som är möjligt i dag. Därmed skulle ett stort antal svartjobb försvinna samtidigt som arbetsmarknaden blir tryggare för de personer som arbetar inom den svarta branschen.

Den svarta sektorn expanderar. Enligt Riksskatteverket omsätter den svarta sektorn hushållstjänster för lågt räknat 10 miljarder kronor per år. Det är mycket pengar som hålls utanför skattesektorn. Man brukar säga att 63–74 % av kostnaderna för en tjänst utgörs av skatter och sociala avgifter. Här skulle det vara av stor betydelse att sänka skatterna.

Genom att skattetrycket sänks får staten in skatteintäkter – jag talade nyss om de 10 miljarder kronorna som hålls utanför skattesektorn. De som arbetar får en bättre situation genom rättigheter, försäkringar, pensionspoäng, sjukpenning och trygghet. Man kan säga att skattereglerna har pressat människorna till svart arbete.

Enklast anser vi att problemet med hushållstjänster löses genom att en skattereduktion införs för hushållens köp av tjänster.

Det finns även andra problem med inkomstskatterna. I dag är arbetstagarna rörliga, och många svenskar väljer att arbeta utomlands för att slippa det svenska höga skattetrycket. Tyvärr är det inte lika enkelt att rekrytera utländsk arbetskraft hit, och det beror just på det höga skattetrycket. Sverige lider brist på hög kompetens.

För att möjliggöra rekrytering av utländska nyckelpersoner har regeringen infört undantagsregler för dessa när det gäller skatten. Vi från moderaterna anser att det enda rimliga här vore att se över hela skattetrycket för att inte behöva införa särregler för vissa yrkesgrupper eller persongrupper.

En annan fråga som tas upp i motionerna är kompetenskonton. Kompetenskonton är i dag en aktuell fråga eftersom behovet av utbildning har ökat. Det är viktigt för arbetstagarna att hålla sig à jour med sin utbildning.

Det ligger också i arbetsgivarens intresse att arbetstagarna har en hög kompetens. Därför förordar vi moderater ett införande av individuella utbildningskonton eller kompetenskonton där resurser kan avsättas för kunskap och utveckling.

En annan fråga som berörs i motionerna är resor till och från arbetet. Det är en kostsam utgift för många hushåll i dag. I Sverige, som är ett stort land med liten befolkning, är det många människor som har lång resväg mellan sitt arbete och sin bostad. Vi föreslog i budgeten att avdraget för resor till och från arbetet skulle höjas till 16 kr per mil och att det i dessa resor skulle inkluderas resor till och från barnomsorg. Förslaget avslogs under budgethanteringen, men det är fortfarande ett aktuellt förslag, vilket framgår av de motioner som har väckts.

Ett annat område gäller bilen. Bilen är ett viktigt arbetsredskap för många arbetstagare. Det kan handla om säljare som använder bilen i sin tjänst, men det kan också handla om småföretagare – gruppen är stor.

I januari 1997 ändrades skattereglerna för bilförmån. Vi från moderaterna anser att förmånsbeskattningen måste ses över och ändras så att t.ex. småföretagare inte är nödgade att skaffa sig flera bilar bara för att en bil behövs i jobbet och en för privat körning, dvs. två bilar – inte för att det behövs av praktiska skäl utan av skatteskal. Så ser situationen ut i dag.

En annan fråga som är viktig är att det höga skattetrycket gör att det är svårt för den enskilde individen att spara långsiktigt för att trygga sin ålderdom.

Det individuella pensionssparandet infördes 1994. Efter det har socialdemokraterna successivt försämrat villkoren för sparandet. Detta har vi uppmärksammat i moderata motioner, och vi vill bl.a. öka avdragsrätten för pensionssparande. Det som socialdemokraterna har infört är en halverad avdragsrätt och också en höjd avkastningsskatt. Detta medför svårigheter för individen att trygga sin ålderdom.

Det finns en annan viktig fråga som vi har lyft fram, och det gäller bl.a. möjligheten att göra avdrag för sitt arbetsrum i bostaden. Detta med distansarbete är en viktig fråga som i dag håller på att utvecklas alltmer. Ett stort antal löntagare arbetar hemma i sin bostad. Detta medför ökade krav på bostaden. Det ska finna utrymme, lokaler, en god arbetsmiljö osv. Men det finns ingen möjlighet att göra avdrag för dessa kostnader. Vi vill att det ska införas en sådan möjlighet. Annars riskerar skattelagstiftningen att motverka den utveckling som är på gång.

Vad som är värt att notera är motion Sk748 som har väckts av vänsterpartisten Per Rosengren. I motionen behandlas de ökade levnadsomkostnader som uppkommer i samband med dubbel bosättning. Många individer får inte jobb på sin bostadsort, och därför söker de arbete på annan ort. Därmed drabbas de av dubbla boendekostnader.

De reservationer som finns mot motionen har avgetts av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det innebär att den sittande majoriteten inte har majoritet för ett avslag på denna motion – jag ville bara lyfta fram detta. Eftersom arbetsmarknaden blir allt rörligare är det angeläget att skattelagstiftningen anpassas härefter.

Jag vill även ta upp några andra frågor som är viktiga när det gäller inkomstbeskattningen, och det är, som också har lyfts fram i moderata motioner, vinstandelsstiftelser. De är positiva eftersom de ger arbetstägarna möjlighet att ta del av företagets vinster och framgång. Att företaget går bra är för att medarbetarna är duktiga och kompetenta. Genom vinstandelsstiftelser får löntagarna del av dessa vinster, och företagets dynamik och effektivitet stimuleras. Det är beklagligt att majoriteten i riksdagen inte ser och uppskattar det stora engagemang som är så viktigt för företagande och tillväxt. Med världens högsta skattetryck är det angeläget att utrymme skapas för tillväxt i företagen.

Ytterligare en fråga som rör företagande och medarbetarnas lön, som vi har lyft fram i motioner, är personaloptioner. Det är också ett exempel på hur företag i tider av hög rörlighet kan knyta till sig kompetenta medarbetare. Kritik riktas från många håll mot den svenska beskattningen av personaloptioner. Det är i och för sig ett symptom på att det svenska skattetrycket är för högt. Det gör att det också är viktigt att komma till rätta med det. Vi moderater anser att personaloptioner bör beskattas som inkomst av kapital, som framgår av motionerna.

För att sammanfatta vill jag säga att min tidigare argumentation illustrerar hur viktigt det är att det svenska skattetrycket ses över ur ett helhetsperspektiv och att långsiktiga lösningar vidtas så att löntagarnas skattbelastning minskar. Översynen behöver göras snarast. Sverige befinner sig i dag i en högkonjunktur men dras med stora problem, som jag tidigare har beskrivit, mycket beroende på det höga skattetrycket.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga moderata reservationer men yrkar bifall endast till hemställan under mom. 1, reservation 1, för att vinna tid.

Anf. 112 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Som motvikt till Margareta Cederfelts upprepningar om att skatterna bör sänkas vill jag inleda med att säga att jag inte tänker plädera för några skattesänkningar. Däremot tänker jag tala om varför det

är viktigt att vi har skatter och varför de förmodligen behöver ligga på den nivå som de gör i dag.

Vi är ju alla rörande eniga om att vi behöver en god välfärd. Vi vill ha ett skattesystem som utjämnar skillnader. Margareta Cederfelt talade om inkomstskillnader och att de trots allt finns, och det kan jag instämma i. Att använda skattesystemet till att utjämna dem kan vara en god väg. Det handlar ju om att skapa rättvisa och att skapa acceptans för det skattesystem som vi har.

Faktum är att det finns människor i dag som kommer i kläm i det system som vi har. Det gäller inte bara skatter utan även på andra områden i samhället. Det kan handla om sjukdom, dödsfall och andra saker som gör att man hamnar i en skattesituation som på lång sikt är väldigt svår att ta sig ur. Jag tycker att det är viktigt att nämna att det också finns någon typ av humanitet i synen på skatterna som helhet.

Skatterna ska naturligtvis också bidra till god sysselsättning och en god miljö. Det är oerhört viktigt. Men jag måste ändå fråga Margareta Cederfelt om medicinen i dag verkligen är att sänka skatterna.

Det går bättre för Sverige i dag. Hjulen rullar ganska fort, och vi har fått en högre sysselsättningsgrad i det här landet. Faktum är att vi har genomfört en skattesänkning, men det är ju egentligen inte någon stor skattesänkning som har gjorts. Menar Margareta Cederfelt att det är skattesänkningar som är medicinen för att få Sverige på fötter? Jag skulle snarare vilja säga att det problem som vi står inför i dag är att vissa delar av Sverige växer oerhört snabbt och i någon mening är direkt överhettade, medan andra regioner står still och har stora problem. Jag vet inte om det är just skattesänkningar som är lösningen på problemet, utan det kanske är väldigt mycket annat som måste till.

Sedan kan man se på detta med skatter på olika sätt. För mig är det till viss del också en ideologisk fråga att ha en stark välfärdsstat, t.ex. för att motverka att den kapitalstarke ska kunna ta privata försäkringar för att få den trygghet som jag tycker att man ska kunna få via samhället.

Den reservation som Margareta Cederfelt hänvisade till är i någon mening skriven ur ett kvinnoperspektiv. Den tar upp kvinnors situation, kvinnors inkomst och hur skattesystemet påverkar kvinnor i första hand.

Moderaterna skriver här bl.a. att man måste ha kontroll över den egna tillvaron och man ondgör sig över de ensamstående mammorna av vilka en tredjedel måste gå till socialen för att få hjälp osv. Jag vet inte på vilket sätt moderat politik skulle hjälpa de ensamstående mammorna, för de kraftiga skattesänkningar som ni föreslår innebär ju en lång rad besparingar. Vad betyder skattesänkningar för låginkomstkvinnor? Låginkomstkvinnors skattesänkningar är ju i så fall sänkning av kommunalskatten och ingenting annat. Vad jag förstår menar ni att man via statliga medel ska subventionera kommunernas skattesänkningar. Vad ska man då dra ned på? Ni har ju t.ex. angett att ni vill införa en extra karensdag vid sjukdom. Kan Margareta Cederfelt tala om för mig på vilket sätt det skulle gynna ensamstående mammor?

Ni vill också minska ersättningsnivåerna både i a-kassa och sjukförsäkring. På vilket sätt gynnar det ensamstående mammor?

När det gäller tillväxten, som ni tycker är så viktig – jag refererar till vad jag sade förut om den regionala obalansen – lägger ni fram konkreta förslag, t.ex. om att företagsstöd ska tas bort osv. Företagsstöden används

i dag för att finansiera de tillväxtavtal som har tecknats runtom i landet, och de är ett sätt att råda bot på den regionala obalans som vi har i landet i dag. Men ni vill dra in de medel som faktiskt kan innebära en utveckling av företagandet i de landsändar som i dag inte växer lika snabbt som tillväxtområdena. På vilket sätt gynnar detta kvinnorna i glesbygd? Det skulle jag vilja ha svar på av Margareta Cederfelt, som hela tiden ser skattesänkningar som lösningen på de problem som framför allt kvinnor har.

Jag fäste mig vid en mening i moderaternas reservation. Det står att Moderata samlingspartiet anser att svenska kvinnor ska kunna stå självständiga och oberoende av såväl männen som det politiska systemet. Vad betyder detta egentligen? Är vi inte alla en del av det politiska demokratiska systemet och i någon mening också beroende av detta?

Fru talman! Jag ska beröra några andra delar i betänkandet. Jag ska först med glädje understryka att den motion som är inlämnad av Vänsterpartiet och som behandlade dubbel bosättning har fått en bra skrivning. En majoritet i utskottet har ställt sig bakom denna, och vi i Vänsterpartiet känner oss tacksamma för det. Vi tycker att detta är en viktig regionalpolitisk fråga. Det är en viktig glesbygdsfråga att vi ser över möjligheten till avdrag vid dubbel bosättning.

Vänsterpartiet har också en reservation som berör ideellt skadestånd. Enligt jämställdhetslagen ska en arbetsgivare verka för att inte någon anställd ska behöva bli utsatt för sexuella trakasserier. Men om det ändå skulle ske och kränkningarna skulle vara ett faktum, ska arbetsgivaren betala skadestånd.

I en nyligen avkunnad dom i Kammarrätten slogs det fast att skadestånd på grund av sexuella trakasserier skulle ses som inkomst av tjänst. Därmed ska det också beskattas. Att betrakta en ersättning för en kränkning som inkomst av tjänst tycker vi från Vänstern är ett ganska absurt sätt att se på sakernas tillstånd. Man kan också ifrågasätta den kvinnoosyn som ligger bakom ett sådant sätt att resonera.

Jag tycker också att detta kan vara stötande för det allmänna rättsmedvetandet. Jag tycker naturligtvis att skadestånd för sexuella trakasserier ska vara skattefria. Till min glädje är det också några andra partier som har ställt sig bakom den reservation som vi har i betänkandet.

Fru talman! Med mina frågor till Moderaternas representant vill jag avsluta med att yrka bifall till reservation 22.

Anf. 113 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Med anledning av Marie Engströms anförande måste jag säga att jag blir väldigt frågande. Det stämmer att vi moderater säger att kvinnor är beroende av den offentliga sektorn. Marie Engström kan säkert hålla med mig om denna undran, fru talman: Vad är det för vinst med att å ena sidan betala in skatt och å andra sidan vara beroende av de politiska systemen och av att komma och begära bidrag? Sverige är faktiskt ett av de länder som beskattar låginkomsttagare allra högst. Vad är det för rättvisa?

Det är också intressant att höra logiken när Marie Engström talar vackert om att det ska vara avdrag för dubbel bosättning. Här är det helt plötsligt bra med skatteavdrag, för det gynnar verksamheten. Då blir det fler arbetstillfällen. Men hur tänker Marie Engström då? Är inte detta ett

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

tankesätt som kan appliceras utanför glesbygden – att lägre skatter faktiskt är bra för tillväxten och därmed för medborgarna? Precis samma förhållanden som gäller för glesbygden gäller i övrigt. Eller vad anser Marie Engström?

Anf. 114 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först till detta med att ge med den ena handen och ta med den andra eller hur Margareta Cederfelt nu uttryckte sig. Det är ju vedertaget att tar man in skatt och stoppar in i välfärdssystemet så är det dem som är i störst behov av den service och hjälp som välfärdssystemet ger som systemet också kommer bäst till godo. Det gäller oavsett om vi har en progressiv eller en icke-progressiv beskattning. Det är ju svaret på frågan som ställdes. De pengar som kommer in kommer dem till godo som bäst behöver dessa. Det finns ett annat ord för detta, och det är ordet solidaritet. Det kanske är något som inte är så bekant i moderata kretsar.

Sedan gäller det frågan om dubbel bosättning. Det här avdraget har ju funnits förut, men då har det handlat om tillfälligt arbete. Vi tyckte att avdraget också skulle gälla permanent arbete, så vi har inte ändrat vår inställning i sakfrågan på något sätt. Vi tyckte att det var mer logiskt att också låta det gälla permanenta arbeten. Naturligtvis är vi glada för att det också finns andra partier som har ställt sig bakom detta.

Sedan till frågan om glesbygd och eventuella skatteavdrag. Jag vill vända på frågan och säga så här: avdrag och bidrag kanske kan vara två sidor av nästan samma sak. Moderata samlingspartiet lägger fram konkreta förslag om att dra in bidrag som just skulle rikta sig till glesbygden. Det tog jag också upp i mitt anförande. Jag ser inte riktigt att det är vi som för en sådan politik. Det är ju ni moderater själva som faktiskt har formulerat den typen av politik.

Anf. 115 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Mina frågor kvarstår. Det gäller just det här med låginkomsttagare som beskattas högt och sedan måste komma och begära bidrag. Är inte det en form av beroende?

I dagens Metro finns det en insändare från en ilsken undersköterska som just beskriver hur hon har utsatts för att ha fått ett bostadsbidrag som sedan visade sig ha varit för högt samtidigt som hon också betalar hög skatt. Hon känner sig kränkt och har svårt att hantera situationen. Hon hamnar ju i en ekonomisk nödsituation.

Detta är ett exempel på hur rundgången i systemet ser ut. Kan inte Marie Engström hålla med om att det är konstigt att dra in skatt med ena handen och dela ut bidrag med den andra – bidrag som personer som betalat skatt måste be om? Utan skatten hade personen inte varit beroende av att be om bidrag.

Att vi moderater vill dra in bidragen från glesbygden är inte konstigt. Vi vill ju sänka skatten så att det ska vara möjligt för glesbygden att överleva. Det är ungefär samma effekt som när Marie Engström säger att man i glesbygden ska ha rätt till avdrag på skatten. Vi vill utsträcka detta genom att ändra skattesystemet. Visst är väl detta att Vänsterpartiet vill ha ett avdrag också ett tecken på att Vänsterpartiet ser det som att sänkt skatt är bra för tillväxten?

Anf. 116 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Nu är det väl inte riktigt på det sättet att all skatt går till bidrag. Man kan nästan få det intrycket när man lyssnar på den sista repliken. Bidragen är ju en del av vårt välfärdssystem. Det kan också vara så att vi tar in skatter för att det finns andra förtjänster för den enskilde medborgaren ute i kommunerna. Som ensamstående mamma kanske man kan dra nytta av en väl utbyggd barnomsorg samt av att det finns bra skolgång, vård och omsorg. Det kan t.ex. gälla möjligheten att de egna föräldrarna tas om hand mycket väl. Det finns en lång rad saker som är oerhört viktiga i det här sammanhanget.

Lyssnar man på Margareta Cederfelt, som representerar Moderaterna, låter det som att man tar in med ena handen och att det bara är en administrativ historia alltihop. Så är det inte på något sätt. Det försökte jag förklara i den förra replikrundan. Det är inte alls så det fungerar. Det finns också ett mått av fördelning i detta, och det är det vi kallar solidaritet. Det är därför vi använder pengarna just till de människor som behöver dem.

Sedan är väl jag den första att beklaga att vi har ett samhälle där många människor är beroende av socialbidrag. Det handlar inte bara om ensamföräldrar. Det handlar också om många låginkomstpensionärer. Jag har i mitt stilla sinne funderat på hur Moderaterna menar att man ska hjälpa låginkomstpensionärerna till en bättre tillvaro genom att ta bort skatter, för de betalar över huvud taget inga skatter.

Anf. 117 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2.

Kristdemokraternas skattepolitik syftar till att skapa bättre förutsättningar för nya jobb och ett livslångt lärande, till ett mindre beskattat boende för alla samt till en rad skatteförändringar som gör att alla får behålla mer av sin egen lön eller inkomst.

Kristdemokraterna har till skillnad från vad som gäller i regeringens inkomstskattesänkning föreslagit ett höjt grundavdrag i den kommunala beskattningen. Då sänks inkomstskatten för alla – även pensionärer och inte bara löntagare. Målet är att alla ska klara sig på sin egen inkomst och att ingen ska behöva vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop.

Det höjda grundavdraget ger fler med låga inkomster mer i plånbocken. Att ena dagen ha ett högt skatteavdrag för att nästa dag behöva stå med mössan i hand på socialbyrån är inte rimligt. Man ska kunna leva på sin lön. Dagens inkomstskatter drabbar låg- och medelinkomsttagare mest.

I en artikel i en tidning för något år sedan visade det sig att en familj med en och en halv industriarbetarlön – en jobbar heltid och en jobbar halvtid – hade lika mycket kvar efter skatt som en familj som fick socialbidrag. Då tänkte jag att ett sådant skattesystem inte kan vara bra.

Det är inte heller bra att de som skaffar sig en akademisk examen inte får något extra när skatt och studielån är betalda. Enligt en undersökning som SACO nyligen presenterade har personer med utbildning lika mycket kvar till sparat som de utan utbildning – ungefär 100 kr, vilket inte är särskilt mycket.

Skatterna ska finansiera viktig offentlig verksamhet. Men skatterna måste också ha en utformning som gör att de får en bred acceptans och inte leder till skatteundandragande och bristande skattemoral.

Kristdemokraternas tankar om förvaltarens ansvar innebär att vi vill se en skatteväxling med sänkt skatt på arbete och höjd skatt på energi och miljöfarliga utsläpp. Dessa frågor måste drivas på EU-nivå så att konkurrensneutraliteten för näringslivet och sysselsättningen ska kunna upprätthållas.

Vi vill att tjänstesektorn ska utvecklas. Den svarta arbetssektorn är ett allvarligt problem med ett skattebortfall på, som jag har hört, uppåt 40 miljarder kronor. Vi har här hört att det handlar om 10 miljarder. Men oavsett hur många miljarder det handlar om så är det för mycket pengar.

Vi föreslår därför en skattereduktion på 50 % för hushållstjänster för att underlätta för den typen av verksamhet. Men majoriteten avslag ett sådant förslag redan i höstas som lades fram av moderaterna, kristdemokraterna och folkpartisterna, bl.a. med hänvisning till att det skulle bli mycket små effekter på sysselsättningen, men man vill alltså inte ens pröva det. Det är synd, eftersom Svenska kommunalarbetsförbundet vill pröva detta för våra äldre, att de ska kunna köpa dessa tjänster. Man kan väl börja där? Det är en liten sektor. Något är bättre än inget.

I utskottsbetänkandet behandlas också frågan om utbildningskonton. Vi kristdemokrater tycker att riksdag och regering måste arbeta vidare med dessa frågor. Tyvärr avslag majoriteten redan i höstas en motion från kristdemokraterna om ett införande av utbildningskonton. Nu har regeringen tillsatt en utredning om individuell kompetensutveckling som ska redovisa sitt förslag i januari nästa år. Vi kristdemokrater kan tillföra regeringen en hel del i denna fråga och kommer att återkomma i frågan.

Regeringen har höjt gränsen för reseavdraget med hänsyn till statsfinanserna. För många i glesbygden är bilen ett nödvändigt transportmedel. Kollektiva färdmedel är inte ett alternativ för väldigt många i glesbygden. Vi föreslår därför att gränsen för reseavdraget återställs till 6 000 kr. Regeringens höjning av gränsen till 7 000 kr slår hårt mot många i glesbygden.

Allt fler arbetar från hemmet. Den begränsade möjligheten till avdrag för arbetsrum i bostaden behöver ses över med hänsyn till ett nytt arbetsliv där ny teknik möjliggör för fler att arbeta hemifrån. Det kan gynna miljön genom att fler arbetar hemma i stället för att ta bilen. Kanske skulle fler som i dag har svårigheter att ta sig till en arbetsplats eller som har fysiska eller psykiska problem och vill eller behöver arbeta hemifrån kunna gynnas av regeländringar på det här området. Det är inte så att arbetshandikappade på något sätt ska stängas ute från arbetsplatserna, men det kan finnas de som verkligen vill och behöver ha en arbetsplats hemma, och då tycker vi att det ska underlättas. Naturligtvis måste man kunna uppvisa att man har en anställning eller inkomst från ett eget företag.

Utskottsmajoriteten menar att den väntar på den s.k. distansutredningen. Och jag hoppas att våra överväganden kan få vägas in i det väntade förslaget.

Fru talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall till reservation 2.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då dagens votering skulle börja.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

AU6 Jämställdhetspolitiken

Mom. 1 (mål för och inriktning av jämställdhetspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd, fp)

Förberedande votering:

72 för res. 1

52 för res. 2

183 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

184 för utskottet

73 för res. 1

51 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 36 v, 15 c, 16 mp

För res. 1: 73 m

Avstod: 37 kd, 14 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 11 (jämställdhetsprojekt som riktar sig till unga män m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (c)

Votering:

256 för utskottet

15 för res. 7

36 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 72 m, 36 v, 1 kd, 14 fp, 16 mp
För res. 7: 15 c
Avstod: 1 m, 35 kd
Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 6 kd, 3 c, 3 fp
Inger Davidson (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 13 (användande av elektronisk fotboja i samband med besöksförbud)

1. utskottet
2. res. 8 (fp)
Votering:
293 för utskottet
16 för res. 8
40 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 74 m, 36 v, 37 kd, 14 c, 15 mp
För res. 8: 1 c, 14 fp, 1 mp
Frånvarande: 14 s, 8 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 17 (Rikskvinnocentrum och tjejjourer)

1. utskottet
2. res. 11 (c)
Votering:
277 för utskottet
28 för res. 11
3 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 73 m, 34 v, 37 kd, 1 fp, 15 mp
För res. 11: 15 c, 13 fp
Avstod: 2 v, 1 mp
Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 18 (jämförhetsmärkning och upphandling)

1. utskottet
2. res. 13 (mp)
Votering:
242 för utskottet
17 för res. 13
49 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 73 m, 36 v, 15 c, 1 fp
För res. 13: 1 m, 16 mp
Avstod: 37 kd, 12 fp
Frånvarande: 14 s, 8 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp

Mom. 19 (arbetsliv – familjeliv)

1. utskottet

2. res. 14 (kd)

Votering:

272 för utskottet

37 för res. 14

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 74 m, 36 v, 15 c, 14 fp, 16 mp

För res. 14: 37 kd

Frånvarande: 14 s, 8 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 21 (maxtaxa)

1. utskottet

2. res. 15 (v, s)

Votering:

155 för utskottet

152 för res. 15

1 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 73 m, 37 kd, 15 c, 14 fp, 16 mp

För res. 15: 117 s, 35 v

Avstod: 1 v

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 25 (hushållsnära tjänster)

1. utskottet

2. res. 18 (c, m, kd, fp)

Votering:

170 för utskottet

139 för res. 18

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 36 v, 1 c, 16 mp

För res. 18: 74 m, 37 kd, 14 c, 14 fp

Frånvarande: 14 s, 8 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Margareta Andersson (c) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU14 Ändringar i lagarna om insättningsgaranti och investerarskydd m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Prot.
1999/2000:76
8 mars

UU7 Kryptografi
Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU13 Kommunala demokratifrågor

Mom. 1 (kommundelningar)

1. utskottet
2. res. 1 (m, c, fp)

Votering:

205 för utskottet

102 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 36 v, 37 kd, 16 mp

För res. 1: 73 m, 15 c, 14 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 2 (minoritetsinitiativ i fråga om kommunala folkomröstningar)

1. utskottet
2. res. 2 (mp, c)

Votering:

277 för utskottet

31 för res. 2

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 36 v, 37 kd, 14 fp

För res. 2: 15 c, 16 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 3 (beslutande kommunala folkomröstningar)

1. utskottet
2. res. 3 (mp, c)

Votering:

205 för utskottet

31 för res. 3

71 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 2 m, 36 v, 37 kd, 13 fp

För res. 3: 15 c, 16 mp

Avstod: 71 m

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp

Mom. 5 (medborgarinitiativ i fullmäktige)

1. utskottet
2. res. 6 (mp, c)

Votering:

274 för utskottet

30 för res. 6

3 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 34 v, 37 kd, 13 fp

För res. 6: 15 c, 15 mp

Avstod: 2 v, 1 fp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 10 (kommunala miljö- och hälsoskydds nämnder)

1. utskottet
2. res. 9 (v, mp)

Votering:

256 för utskottet

51 för res. 9

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 37 kd, 15 c, 14 fp

För res. 9: 36 v, 15 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 12 (nyval i kommuner och landsting)

1. utskottet
2. res. 10 (m, fp, mp)

Votering:

203 för utskottet

101 för res. 10

1 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 35 v, 36 kd, 15 c

För res. 10: 72 m, 14 fp, 15 mp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 14 s, 10 m, 8 v, 5 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 13 (kommunala författningssamlingar)

1. utskottet
2. res. 11 (kd)

Votering:

269 för utskottet

37 för res. 11

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 73 m, 36 v, 15 c, 13 fp, 15 mp
För res. 11: 37 kd
Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 15 (ägandeformer i kommunal verksamhet)

1. utskottet
2. res. 12 (mp)

Votering:

292 för utskottet

15 för res. 12

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 36 v, 37 kd, 15 c, 14 fp

För res. 12: 15 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Mom. 20 (lagtrots, domstolstrots m.m.)

1. utskottet
2. res. 15 (fp)

Votering:

292 för utskottet

15 för res. 15

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 36 v, 37 kd, 15 c, 14 mp

För res. 15: 14 fp, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 3 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

11 § (forts. från 9 §) **Allmänna motioner om inkomstskatter m.m.**
(forts. SkU13)

Anf. 118 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! I detta betänkande om inkomstbeskattningen behandlas motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

Inriktningen från Centerpartiets sida är att nå ett långsiktigt hållbart skattesystem. Det verkar vi komma allt längre ifrån nu med de skatteförhandlingar som man inte ser särskilt mycket av. Därför har vi lagt fram förslag i vår partimotion som ska vara steg på vägen mot ett mer hållbart system.

Vår inriktning av inkomstbeskattningen siktar på att främja tillväxten, en god miljö och en rättvis fördelning med socialt ansvar. Vi vill sänka skatter i den takt som statsfinanserna tål. Vår prioritering är att låg- och medelinkomsttagare ska ha sänkt skatt genom ett höjt grundavdrag. Vi

vill sänka skatterna för företagande och boende. Vi vill också få till stånd en grön skatteväxling – en riktig skatteväxling för att främja miljön.

Regeringen och samarbetspartierna har föreslagit avslag på våra förslag. Deras inriktning är en icke äkta skatteväxling, dvs. att man får höjda skatter på miljön, men att man inte sänker skatterna på arbete. Grön skatteväxling innebär sänkt skatt på arbete och höjda skatter på miljöförstöring och användning av ändliga naturresurser.

Vi har i vårt budgetalternativ föreslagit en sådan skatteväxling. I vårt förslag om en grön skatteväxling finns det ett rakt rör mellan höjda miljöskatter och sänkta arbetsgivaravgifter. I en tid med hög arbetslöshet trots högkonjunktur och uppenbara miljöproblem är det viktigt och självklart att strategin innebär att man sänker skatterna på arbete och ökar skatten på miljöförstöring och de ändliga naturresurserna.

Jag vill fråga majoriteten, och inte minst samarbetspartierna, vad det är för effekt på tillväxt och arbete som detta förslag om en haltande skatteväxling medför. Kompensationskonton i sig är ju bra – det finns naturligtvis särskilda skäl att vidta de åtgärderna också. Men man ska inte koppla dem till en skatteväxling för miljön. Då blir det enbart skattehöjningar.

I reservation nr 8 tar vi upp förslaget om kompensationskonton. I en tid när kompetens blir allt viktigare för tillväxten är det viktigt att man också hittar sådana lösningar. Behovet av att kunna studera under en längre sammanhängande tid kommer att öka. Finansieringen av det kan varken klaras av företagen eller de enskilda själva. För att fler ska kunna få möjlighet till ett livslångt lärande måste det inrättas ett nytt finansieringssystem med kompensationskonton som ger möjligheter till en rimlig ekonomisk försörjning under en utbildning i livets olika skeden.

Vid sidan av den här skattesubventionen behöver staten också ta på sig en utjämnande funktion. De som saknar arbete eller har låga löner kommer att ha svårt att sätta av medel till egna kompensationskonton oavsett skattesubventionen. Det är rimligt att dessa människor också ges möjligheter att bygga upp ett kompensationskonto för en vidareutbildning eller en omskolning någon gång i livet. Detta är inte minst viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv. Kvinnorna har ju fortfarande lägre genomsnittslöner än män. Ett kompensationskonto kan leda till att skattesystemet bidrar till att öka orättvisorna mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden om man inte genomför detta.

Den tredje punkten som jag vill peka på som vi inte har vunnit gehör för gäller ett avdrag för de hushållsnära tjänsterna. Det har berörts här tidigare. Det finns ett verkligt pigproblem. Det gäller de många kvinnor som arbetar svart inom den hushållsnära tjänstesektorn. De har inga rättigheter. De har inga försäkringar, inga pensionspoäng, ingen sjukpenning och ingen trygghet. Deras möjligheter på dessa områden skulle öka om man införde det avdrag som vi föreslår. Även här är jämställdheten ett viktigt motiv för att införa det här systemet.

Fru talman! Reseavdragen tas upp i reservation nr 11. De är aktuella än någonsin nu när bensinpriserna springer i höjden. Det blir allt svårare för dem som inte har kollektivtrafiken som alternativ att klara av sitt boende på landsbygden och i glesbygden med de höjda kostnader som det för med sig. Detta måste naturligtvis lösas på flera sätt. Det kan ske dels genom att vi får bättre möjligheter att introducera alternativa

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

bränslen, dels genom att kompensera för de kostnadshöjningar som följer av detta. Vi måste värna ett fortsatt tryck på miljöförbättringar. Därför bör reseavdragen höjas. Det är en viktig punkt i det här åtgärdsprogrammet.

En annan skatteteknisk lösning vore att införa någon form av landsbygdsavdrag kopplat till boendet för att klara de kostnadshöjningar som många får genom att de behöver en eller kanske två bilar för att resa inte enbart till och från arbetet utan även för att klara av andra viktiga sociala funktioner. Jag beklagar att majoriteten inte ens är beredd att utreda möjligheterna att införa ett sådant system. Därför tvingas vi reservera oss på den här punkten.

Fru talman! Vi har ju börjat den internationella kvinnodagen med att diskutera jämställdhet. I den redovisning vi har fått från regeringen konstateras att vi har nått en bit på vägen. Men vi kan också konstatera att vi har skrämmande mycket kvar innan vi har nått jämställdhet. Ett bevis på det är det problem som vi tar upp vår motion och som ryms i reservation nr 22 som berör ideellt skadestånd för sexuella trakasserier på arbetsplatsen. En just avkunnad kammarrättsdom visar att dessa skadestånd ska beskattas. Då är det inte särskilt mycket vunnet. Det kan inte heller vara främjande ur jämställdhetssynpunkt. Därför borde naturligtvis den här typen av ersättningar och skadestånd vara undantagna från beskattning. Det är vår uppfattning.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 3 och 11. För tids vinnande vill jag deklarerat att vi i Centerpartiet naturligtvis står bakom samtliga de reservationer som finns från Centerpartiet i det här betänkandet.

Anf. 119 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag ska försöka svara på några av de frågor som Agne Hansson tog upp i sitt anförande, bl.a. detta som gällde s.k. icke äkta skatteväxling, som Agne Hansson kallade det. Vi valde att satsa på kompetensutveckling. Nu är inte det förslaget utformat i detalj än. Det är något som är föremål för översyn.

I mitt anförande pratade jag ganska mycket om att Sverige växer olika i storstadsregioner och i glesbygd. Jag tror att det bästa sättet att få fart på Sverige är att ta bort de flaskhalsar som i dag finns på arbetsmarknaden på de ställen där arbetslösheten är hög. Vi måste satsa på kompetensutveckling så att människor som bor i de bygderna verkligen kan gå in och ta de jobb som finns där. Jag tror att det är det bästa sättet att få fart på ekonomin. Agne Hansson ifrågasatte ju det beslut som vi har fattat.

Centern har en reservation om reseavdragen. Jag kan hålla med Agne Hansson om att situationen är besvärlig i dag för glesbygdsbor. Det finns kanske flera partier som är intresserade av att i kommande skattesamtal ta upp frågan om reseavdragen. Jag tror att reseavdragen är en träffsäker och väl etablerad metod att komma till rätta med de här problemen.

I era reservationer tar ni upp frågan om landsbygdsavdrag kopplat till boendet. Jag är rädd för att man i iveren att försöka kompensera glesbygdsborna också hittar på en massa konstruktioner som egentligen inte går att genomföra.

Anf. 120 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att Marie Engström är på väg åt rätt håll. Jag förstår att hon inte är på väg åt rätt håll när det gäller den här icke äkta skatteväxlingen. Hon säger att man valde kompensationskonton. Hon kunde ha uttryckt sig så här: Vi nådde inte ända fram med regeringen.

Jag förstår att det var det som var problemet. Samarbetet ger ju inte särskilt mycket om man inte når de syften man vill nå, dvs. om man nu ville främja miljön och sänka skatterna på arbete för att öka tillväxten. Jag är kanske inte så säker på att det var just Vänsterpartiet som ville åstadkomma det.

Fru talman! Visst växer Sverige olika. Men vi främjar inte detta bäst genom att ta fram en haltande skatteväxling. Det viktigaste för att få tillväxt i dessa utvecklingsområden, som jag vill kalla dem, är att få fart på småföretagsamheten för att därmed kunna sänka skatterna och arbetsgivaravgifterna. Och det har man möjlighet till om man gör en riktig skatteväxling.

Det andra sättet är att bygga ut högskolorna för att öka kompetensen decentraliserat. Då når man också den effekten. Det tycker vi är viktigare.

När det sedan gäller reseavdragen fick jag medhåll på den punkten, och jag tackar för det. Här menar jag att Vänsterpartiet är på rätt väg. Men varför vänta och se? Det finns möjlighet att omedelbart fatta beslut och att tillstyrka reservationen som Centerpartiet har på den här punkten.

Så till landsbygdsavdraget. Det är klart att det finns tekniska detaljer att diskutera. Man får ofta höra från skattefolk att allting är så krångligt och att man därför inte kan genomföra det. Men jag tror att om man tittar på det här är det inte värre än att det går att lösa den tekniken precis på samma sätt som många andra tekniker.

Anf. 121 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill ändå vidhålla att satsning på kompetensutveckling är en satsning för tillväxt. Det är det framför allt i de regioner där tillväxten står stilla i dag. Det är märkligt att Agne Hansson, som faktiskt säger sig vilja företräda just de områdena, inte kan ge mig rätt i den analysen. Sedan kan man ju prata om sänkning av skatt på arbete, och det har faktiskt genomförts en sänkning av inkomstskatten. Inkomstskatten är väl i någon mening också skatt på arbete.

När det gäller reservationen och landsbygdsavdraget tror jag att man kanske inte får ha falska förespeglningar och inleda människor i någon falsk förhoppning om att det går så väldigt lätt att lösa de här frågorna. Jag tror inte det, men jag vill ändå inte vara pessimist.

Vänsterpartiet har skrivit en motion i de här frågorna. Vi har sagt att vi kan tänka oss att den regionalpolitiska kommittén får se över hela den här problematiken och ta ett helhetsgrepp, för det tycker vi är viktigt.

Anf. 122 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar även för den sista kommentaren. Jag förstår att vi närmar oss varandra även på den punkten. Vi är tacksamma för allt stöd vi kan få för att flytta fram positionerna i den här frågan.

Jag kanske uttryckte mig något kantigt i mitt förra inlägg. Det är inte så att vi som parti är emot kompensationskonton. Då skulle vi inte reser-

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

vera oss för att få det infört. Jag inser att även kompensationskonton är viktiga för tillväxten. Det är kopplingen till höjd skatt på miljö som vi inte vill ha. Vi prioriterar sänkt skatt på arbete, höjd skatt på miljö och dessutom ett införande av kompensationskonton. Det ger ytterligare möjligheter att stimulera tillväxten i alla områden, framför allt i utvecklingsområden.

Anf. 123 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Det måste löna sig att arbeta, spara och ta risker. Det är klassiska folkpartiparoller även om vi väl alla blev förvånade när vi fick höra Bosse Ringholm citera dem här i höstas.

Vad vi behöver är ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem. Vi behöver ett skattesystem som gör att arbete lönar sig, som gör att människor upplever att det lönar sig att spara och att ta risker. Tar man en risk och det kommer något ut av det arbetet ska man också kunna få behålla något själv.

Vad betyder det? Jo, det betyder att vi behöver en skattereform för detta århundrade. Vi vet att man för tio år sedan genomförde århundradets skattereform. Men århundradet hann ju inte ta slut innan också den skattereformen i mycket stor utsträckning var förfuskad, framför allt på inkomstskattesidan.

Före skattereformen 1990 betalade vi in ungefär 37 % av våra arbetsinkomster i skatt. Efter skattereformen 1990 betalade vi in 30 %. Nu, tio år senare, är vi uppe i 37 % igen. När den inkomstskattereform som regeringen och deras stödpartier säger sig vilja genomföra fullt ut någon gång i framtiden är genomförd är man tillbaka där man började. Nästa skattereform ska bara leda oss tillbaka dit där vi var när vi började. Det är ganska bisarrt.

Vi behöver naturligtvis en skattereform som kan ta hänsyn till de nya förutsättningar som människor lever i och som Sverige befinner sig i. Vi behöver ett skattesystem som inte bara tar in så mycket pengar som möjligt, som sedan politiker kan använda. Vi behöver ett skattesystem som gör att folk är beredda att bo kvar, ett system som de känner ansvar för och som de tycker är rätt och rimligt.

Fru talman! När jag bläddrar i betänkandet ser jag att det finns en skillnad mot tidigare, nämligen att de s.k. skatteöverläggningarna inte längre nämns. Man hänvisar inte alla motioner till de överläggningarna. I den interpellationsdebatt som bl.a. jag hade med finansministern i går hänvisades inte heller till skatteöverläggningarna. Och det tycker jag är bra.

Vi har ju för ganska länge sedan konstaterat att överläggningarna är inte bara döda utan begravda. Det skulle vara bra om man från majoritetssidan offentligt kunde erkänna det. Man har all rätt i världen att arbeta på ett helt annat sätt, men jag tror att det skulle vara en klargörande upplysning från regeringen om man sade att skatteöverläggningarna inte längre finns. Marie Engström skulle t.ex. inte behöva hänvisa till dem, till att man ska ha fortsatta diskussioner i några skatteöverläggningar som ändå inte kommer att bli av. Vi har ju chansen här att få besked från andra personer på majoritetssidan.

Fru talman! Ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem gör att det lönar sig att arbeta inte bara för dem som är rika och tjänar mycket

pengar utan också för dem som har låga och mer vanliga inkomster. Och då handlar det mycket om marginaleffekter.

Det är en sak att vara fattig men en annan sak att inte kunna göra något åt det. De som drabbas av de allra högsta marginaleffekterna är framför allt kvinnor. Av någon outgrundlig anledning betar sig karlar likadant alldeles oavsett vilka marginaleffekter man drabbas av, medan däremot kvinnors arbete är det som påverkas av de samlade marginaleffekterna av skatter, barnomsorgsavgifter, bostadsbidrag och ibland andra typer av bidrag, t.ex. underhållsbidrag. Därför är det extra viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv att komma till rätta med marginaleffekterna för låg- och medelinkomsttagarna.

En dag som denna, den internationella kvinnodagen, kan det kännas extra angeläget att särskilt påpeka att jämställdhet i första hand inte handlar om siffror, statistik och representation utan om makt. Det handlar om makt över sitt eget liv och makt över samhällslivet. Män har mer makt än kvinnor, det är alldeles obestridligt. Feminism handlar om att se att makten är ojämnt fördelad och att vilja göra något åt det. Vi liberaler vill göra något åt det på det sättet att både kvinnor och män, enskilda individer, ska kunna få mer makt över sin egen vardag och kunna forma sitt eget liv efter egna önskemål, inte efter samhällets förväntningar och krav.

Vi vet att precis som det har varit i många hundra år bakåt kommer det här arbetet även i framtiden alltid att ske i konfrontation med dem som tror att vägen till ökad jämställdhet går genom mer makt till staten i stället för mer makt till de enskilda kvinnorna. Även på skattepolitikens område, särskilt när man ser marginaleffektssituationen i ett samlat perspektiv, är det här helt uppenbart.

I stället för att kvinnor får mer makt över sin egen tillvaro, sänkta marginaleffekter på sitt eget arbete och bättre generella villkor blir det en ensidig inriktning på en skattesänkning som inte alls i någon särskilt hög utsträckning sänker marginaleffekterna. Dessutom får vi detta eviga tjat om maxtaxa i stället för ett generell stöd som gör att man själv kan besluta hur man vill forma sitt liv och sin vardag.

Så länge som man i regeringen uppehöll illusionen av att det pågick några skatteöverläggningar vägrade man envist att ta in det bidrag, bostadsbidraget, som ger de allra största marginaleffekterna för kvinnor. Det har man envist vägrat att ta med i diskussionen.

Nu har jag sett att man uppdragit åt Gabriel Romanus, en gammal folkpartist, att utreda den här frågan. Och det är möjligt att det kan vara ett sätt att släppa på lite dogmer från socialisternas sida.

En annan mycket viktig angelägenhet när det gäller makt och jämställdhet är faktiskt frågan om hushållstjänster. Vi har, som Agne Hansson tidigare påpekat, ett verkligt pigproblem i vårt land, nämligen alla de kvinnor som arbetar svart i hemmen. Om vi någon gång ska kunna få in fler kvinnor på ledande positioner, måste de redan under den tid när de arbetar sig fram till dessa ha möjlighet att köpa tjänster vitt, hederligt och till ett anständigt pris. Det handlar naturligtvis inte bara om kvinnor. Det är inte så att bara kvinnor har den här uppgiften, men eftersom kvinnor tar ansvar för hem och barn är det kvinnor som drabbas av att det tar väldigt lång tid, och de mycket höga skattekilarna gör att den egna lönen inte räcker till för att de exempelvis ska kunna anlita en städhjälp.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

Svaret från socialisterna är alltid att man ska dela på det här ansvaret, men det innebär bara att det blir två i familjen som inte har möjlighet att arbeta på det sätt som krävs för att kunna inta de toppositioner i samhället som vi vill att kvinnor ska inta. Fru talman! Om man menar allvar i jämställdhetsfrågorna och anser att kvinnor och män ska ha likvärdiga förutsättningar att själva forma sina liv, måste man alltså också ta in jämställdhetsperspektiv i skattepolitiken.

Fru talman! Den ganska märkliga skattereformen innebär att majoriteten har beslutat att man ska kompensera människorna för pensionsavgiften. Det är egentligen den enda avgift som jag tycker är värd att betala, eftersom den går till ett pensionssystem som man faktiskt, om det inte inträffar alltför mycket i form av istider och andra olyckor, kommer att få ut pengar från. Man vet trots allt inte vart alla de andra skatter som man betalar går till.

Vad man nu borde göra för att få en skattereform värd namnet framför allt när det gäller inkomstbeskattningen är att fokusera på att sänka margineffekterna genom att, som vi har föreslagit, hyvla av LO-puckeln, höja brytpunkten och avskaffa värnskatten. Detta är oerhört viktigt för att människor ska kunna känna någon tilltro till skattesystemet. Detta krävs för att det beslut som kallas århundradets skattereform ska kunna hålla mer än fem år in på detta århundrades första decennium.

Till sist, fru talman, vill jag bara nämna frågan om skatteväxling. Vi i Folkpartiet är mycket angelägna om att få ett skattesystem där skatterna också används som ett miljöstyrande instrument, men en skatteväxling i den strikta och stela bemärkelse som t.ex. Vänstern och Miljöpartiet utgår från bygger på att man tycker att skattetrycket är optimalt som det är och att varje skattesänkning på arbete kan finansieras bara med en höjning av miljöskatterna. Vi tycker inte att skattetrycket är lagom högt. Vi tycker dessutom att det senaste som man har genomfört inte kan kallas en skatteväxling utan bara är en ren och skär svartväxling. Den ger vi inte mycket för.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 124 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Det är väl mycket passande, som många har varit inne på, att i dag, som är Internationella kvinnodagen, diskutera just skattepolitik. Vår gemensamma välfärd, som finansieras av våra skatter, bärs ju i mycket stor utsträckning upp av just kvinnor, bl.a. inom de högt prioriterade områdena vård, skola och omsorg.

I det betänkande som vi just nu debatterar har skatteutskottet behandlat de allmänna motionsyrkanden angående inkomstbeskattningen som återstår efter höstens budgetberedning. Skatterna är i Sverige liksom i många andra industriländer ofta föremål för debatt. Tyvärr blir diskussionen ofta grund. Det är bara uppfinningsrikedomen när det gäller att sänka eller slopa skatter som förefaller vara oändlig. Det är avsevärt färre om ens någon som har idéer om finansieringsvägar som inte gynnar den som har och gynnar den som har lite eller ingenting.

I Sverige omfördelar vi med hjälp av skattepolitiken så att välfärden kommer alla till del. I många skeden av livet betyder det att den som betalar lite får mer, beroende på att den personen just då behöver mest.

Blir vi t.ex. sjuka kanske vi behöver en mycket dyrbar vård samtidigt som vi inte har möjlighet att betala den ur egen plånbok.

Vår socialdemokratiska politik går ut på att omfördela både över livets olika skeden och från den som har till den som inte har. Ofta är det så att den som löper störst risk att bli sjuk eller bli arbetslös också har de lägsta inkomsterna och därmed betalar mindre i skatt. Socialdemokratisk politik går ut på att den generella välfärden ges efter behov och inte efter hur mycket man har råd att betala.

En del hävdar att välfärden automatiskt skulle öka med lägre skatter. Det är inte lätt att förstå. Hur ska människor i vanliga inkomstlägen få pengarna att räcka till för allt det som i dag är offentligt finansierat, exempelvis barnomsorg, skola och sjukvård? Alla vet att den enskildes kostnader i den offentliga verksamheten överstiger vad dessa inkomsttagare kan få i skattesänkning, om man skulle ta bort hela skatten.

Dessutom borde alla förskräckas av talet om dynamiska effekter. Med facit i hand kan vi nu se hur resultatet blev förra gången då man ställde hoppet till att dynamiska effekter skulle stå för lösningen.

Fru talman! Vi borde alla ha lärt oss hur tokigt det kan gå om man drastiskt minskar statens inkomster samtidigt som man inte har kontroll över vad som händer med utgifterna vid en sådan förändring. Spåren från det tidiga 90-talet borde förskräcka alla. Vi borde alla ställa oss bakom att inte föreslå några försämringar av statens inkomster. Vi har nu sett vad ett sådant förslag får för konsekvenser för de offentliga verksamheterna.

Vi socialdemokrater är fast övertygade om att välfärden inte kan byggas på lånade pengar. Därför är vi mycket noga med att betona att alla förslag till förändringar av skatterna ska vara genomanalyserade – det gäller konsekvenserna såväl för den enskilde som för samhället – innan något förslag läggs fram för riksdagen för beslut.

Som tidigare nämnts är det socialdemokraternas mening att skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden och att det ytterst är samhällets välfärdsambitioner som bestämmer nivåerna på skatteuttaget. Ett samhälle med bra vård, skola och omsorg för alla samt trygga försäkringar mot inkomstbortfall vid sjukdom och arbetslöshet kräver att tillräckliga skatter tas ut för finansieringen.

Ett antal utredningar, beredningar och skatteväxlingsgrupper bereder, diskuterar och utreder för närvarande ett antal av de förslag som läggs fram i några av de 69 motioner som vi nu behandlar. Utskottsmajoriteten har i så gott som samtliga fall instämt i socialdemokraternas uppfattning att vi inte ska hasta fram beslut som vi inte vet konsekvenserna av eller där beredning eller utredning redan pågår.

Undantag härifrån är ett fall där en förhoppningsvis ohelig och tillfällig allians mellan Vänsterpartiet och Moderaterna har uppstått. Dessa partier har av någon utgrundlig anledning funnit det nödvändigt med ett beslut i riksdagen nu, trots att den s.k. Utredningen om avdrag för ökade levnadsomkostnader överlämnat sina synpunkter och ställningstaganden, vilka för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Skälet till att Vänsterpartiet motionerat i ett ärende som är under beredning är utgrundligt. Moderaternas enda motiv torde vara att man vill kasta grus i maskineriet vad gäller samarbetet mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

Fru talman! Bara därför att Sverige nu går bättre och de ekonomiska förutsättningarna förbättras från dag till dag ska vi inte återigen försätta oss i samma situation som vi hamnade i under en del av 90-talet. Beslut om ofinansierade utgifter och oanalyserade ställningstaganden var en del av bakgrunden till de ekonomiska svårigheterna och fick som yttersta konsekvens att nedskärningarna i välfärdssystemet blev legio.

Fru talman! Jag yrkar slutligen avslag på samtliga motioner och bifall till Socialdemokraternas och Miljöpartiets reservation nr 14 under mom. 8.

Anf. 125 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill först för att missförstånd inte ska uppstå säga apropå skattesänkningar att vi från Centerpartiet delar den uppfattning som Per-Olof Svensson här redovisade att skatter kan ha en fördelande effekt. Vi vill vidare inte ha ofinansierade skattesänkningar. Vi har dessutom medverkat till att det nu finns utrymme för att använda en del av överskottet till att sänka skatter och till att fortsätta att betala av på statskulden.

Efter att ha sagt detta vill jag ställa ett par frågor till majoriteten, inte minst med utgångspunkt i det som Per-Olof Svensson i sitt anförande sade om jämställdheten.

Den är viktig, och den måste vi arbeta vidare med. Vi har inte kommit särskilt långt. Kan det den dag vi befinner oss i vara rimligt att säga ja till att fortsätta att beskatta ideella skadestånd för sexuella trakasserier? Är det i jämställdhetens riktning? Varför gör majoriteten det? Varför säger man nej till att introducera hushållsnära tjänster, som också är ett viktigt argument för ökad jämställdhet och som Karin Pilsäter bättre utvecklade än vad jag gjorde i mitt anförande?

Det är viktigt att använda skattesystemet för omfördelningar och för att öka den sociala välfärden. Då vill jag åter anknyta till förslaget om hushållsnära tjänster. Vad finns det för skäl till att de kvinnor som arbetar svart inom denna sektor ska stå utanför tryggheten på arbetsmarknaden? Det är också en jämställdhetsfråga, för det är i huvudsak kvinnor som arbetar där.

Anf. 126 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Agne Hansson pekar på en väldigt väsentlig sak. Det gäller de människor som han säger jobbar svart. I en rapport som EG-kommissionen kom med för ett tag sedan och där man beskriver hur den svarta marknaden ser ut i Skandinavien jämfört med de sydligare länderna inom unionen konstaterar man att den svarta marknaden i Sverige i princip är ungefär en fjärdedel av den som finns i sydligare länder. Det är naturligtvis inget försvar för att det pågår. Men vi måste också se till att det blir enkelt att betala skatt på rätt sätt och att det finns en rimlig nivå av kontroll. Det är helt självklart. Men vi kan aldrig få allting perfekt.

Vi måste också se på det moraliska hos de människor som eventuellt anlitar svart arbetskraft. Jag gör det inte, och jag kan tänka mig att Agne Hansson inte gör det, men någon gör det i alla fall. Att anlita svart arbetskraft innebär att man smiter ifrån ett arbetsgivaransvar. Så fort det uppstår en svart marknad i en bransch kan vi inte springa ut och sänka

skatterna. Vad händer då? Vad ger vi för signaler då? Se bara till att det blir en svart marknad så sänks skatterna! Det måste också vara fel.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Anf. 127 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Naturligtvis skulle det kunna vara ett sätt att hitta en väg till skattesänkningar, men det avvisar jag givetvis. Man måste fundera lite grann på varför vissa svartmarknader ändå uppstår och försöka undanröja hindren och se till att den inte breder ut sig mer. Det skulle man kunna göra en insats för genom att införa avdrag för hushållsnära tjänster i det här fallet. Det finns inga möjligheter med de skatteklivar som finns i dag att hantera det här vitt. Därför är det som det är, tyvärr, och det undergräver skattemorale. Det var det ena.

Det andra jag skulle vilja ta upp i min andra replik är vad socialdemokraterna nu vill göra för att neutralisera de skattehöjningar och kostnadshöjningar på bensin som har inträffat under den senaste tiden. Vad har skatteutskottets majoritet att säga till det norrländska socialdemokratiska uppror som handlar om skattesänkningar på bensin? Jag håller med om att man kanske inte ska skynda, men i vårt fall kräver vi bara en utredning av effekterna av att införa ett glesbygdsavdrag. Kunde vi inte vara överens om att det vore ett viktigt steg på vägen att öka både rättvisa och möjligheter till tillväxt i alla delar av landet?

Anf. 128 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vägrar att resonera på samma sätt som Agne Hansson när det gäller tjänstesektorn. Jag tycker inte att man undanröjer hindren om man sänker skatterna. Då har man skapat incitament egentligen för fler att se till att den svarta marknaden ökar, för då kommer Sveriges riksdag hela tiden med krav på att sänka skatterna på just det området. Det vill jag inte stå upp för.

Punktskatterna kommer att diskuteras vid ett senare tillfälle i dag, en punkt längre fram.

Jag håller med Agne Hansson om att vi inte ska skynda och hasta. Den situation som nu råder har uppstått genom att de oljeproducerande länderna har höjt sina priser ordentligt. Varken Agne Hansson eller jag vet vad som händer nästa månad när OPEC haft sitt sammanträde. Vi vet inte om priserna sjunker. Vi vet inte om de förändras på något annat sätt. Vi vet inte vad som händer med exempelvis de stora reserver som finns i Irak och på andra ställen, om de släpps lösa. Det kan hända att vi inom en relativt kort framtid har sänkta bensinpriser utan att vi i riksdagen har behövt ingripa.

Anf. 129 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Per-Olof Svensson säger att det inte är bra att hasta och skynda. Med anledning av detta har jag en fråga. Den utredning som Per-Olof Svensson hänvisar till angående olika förmånsfrågor i skattesystemet, exempelvis dubbelbeskattningen, har pågått ganska länge nu, i över ett års tid. Därför undrar jag: När avser regeringen att lägga fram förslag? När kommer ärendet att vara berett? När är regeringen färdig att lämna direktiv? Att inte skynda och inte hasta stämmer rätt så bra, eftersom utredningen har pågått länge, samtidigt som det här är frågor av stor dignitet och vikt för Sveriges utveckling och framtid.

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

Sedan var det detta med skattetrycket. Jag kan inte låta bli att ställa samma fråga till Per-Olof Svensson som jag ställde till Marie Engström tidigare: Vad finns det för logik i att lågbetalda personer ska betala hög skatt för att i nästa stund behöva gå till den offentliga sektorn och be om bidrag och få tillbaka samma pengar som man en gång har betalat in i skatt? Vad är det för logik i detta?

Anf. 130 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det kanske är i Margareta Cederfelts sinnevärld att man, som hon beskrev redan tidigare, kommer med mössan i hand och ber om att få ett bidrag. Det anser vi att man inte behöver göra i Sveriges land i dag. Vi står för en generös och generell välfärdspolitik utan att man på gammalt patronvis behöver stå med mössan i hand och skrapa med foten.

Den som har bäst betalar mest skatt. Den som har minst betalar minst skatt. Oavsett vem som är beroende av det allmänna ska vi se till att man får det stöd som man behöver.

Om vi tänker tillbaka tio år i tiden, vad hände med anledning av de beslut som fattades i hast, väldigt fort och snabbt utan att man analyserade effekterna av dem? Vad hände egentligen? Hur mycket stökar vi till? Det får gärna för min del ta ett halvår eller ett år extra, bara vi gör rätt saker.

Anf. 131 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Ja, att behöva stå eller inte med mössan i hand överlåter jag att avgöra till de personer som har låg inkomst och också behov av att be om extra bidrag på grund av det höga skattetryck som finns. Jag kan bara referera till vad som stod i en insändare i dagens Metro, där en undersköterska beskrev hur hon kände sig när hon stod med mössan i hand för att be om bidrag. Det var ingen upplyftande läsning. Det som förtjänar att påpekas i detta sammanhang är att det här till stora delar är en kvinnofråga, eftersom många kvinnor har låga löner och också betalar mycket i skatt.

Tillbaka till utredningen: När avser regeringen att presentera sitt förslag? Frågan kvarstår. Jag fick inget svar på den, däremot argument om vad som hände under den förra borgerliga mandatperioden. Jag vet att det också inträffade en lågkonjunktur, och jag vet vem som regerade innan den borgerliga majoriteten tog över.

Anf. 132 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Nu nämnde jag inte den borgerliga perioden på något sätt. Jag talade om 90-talet. Om Margareta Cederfelt drar slutsatsen att det var under den borgerliga perioden som det försämrades får det stå för henne.

Sedan undrar jag vilken statlig skatt som Margareta Cederfelt vill sänka för att långinkomsttagarna ska få det bättre, eftersom de inte betalar någon statlig skatt.

Anf. 133 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Per-Olof Svensson beskyller oppositionen för att föreslå ofinansierade utgifter. Det stämmer faktiskt inte. Vi har finansierat våra

förslag, och jag kan visa Per-Olof Svensson alla våra finansieringar, om han vill se dem.

Men socialdemokraterna sätter ofta upp ett förslag på dagordningen, som t.ex. detta med maxtaxan. Sedan stjälpes man över finansieringsproblemet på kommunerna. Är det bättre? Det är väl verkligen ett ofinansierat förslag. Det är socialdemokratisk politik på hög nivå. Nej, sopa framför egen dörr innan ni börjar anklaga oppositionen för ofinansierade förslag!

Vi har också en sjukförsäkring som skenar i kostnader. Per-Olof Svensson säger att det behövs pengar till det offentliga, och det håller jag verkligen med om. Men ingenting görs för att stoppa de skenande sjukskrivningskostnaderna som dränerar landets ekonomi enormt mycket. Man utreder och säger att man kommer tillbaka nästa år. Jag tycker att det är ansvarslost.

Ni har höjt det totala skattetrycket sedan 1994 med 70 miljarder, varav 10 miljarder är miljöskatter. Men ni har inte sänkt skatten på arbete. Hur skulle Per-Olof Svensson vilja kommentera det?

Anf. 134 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inte särskilt svårt. Det beslut som riksdagen alldeles nyss har fattat om att sänka inkomstskatterna för låg- och medelinkomsttagare – dvs. kompensation för egenavgifterna – motsvarar 10 miljarder. Så det stämmer exakt överens.

Angående sjukförsäkringen säger Desirée Pethrus Engström att vi är ansvarslösa. Självfallet ska vi se till att vi betalar det som vi har åtagit oss. Sedan måste vi också rätta till saker och ting, men inte genom att – som ni anser – sänka sjukersättningen. Är det så man kommer till rätta med problemet? Det tycker jag är tokigt.

Maxtaxan är finansierad. Vi har sagt att staten ska se till att kommunerna får kompensation för de kostnader som de får för maxtaxan.

Anf. 135 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! När det gäller de höjda skatterna på energi skriver ni i utskottsbetänkandet att dessa pengar ska satsas på individuell kompetenshöjning i arbetslivet och att det är detta som ska stärka den internationella konkurrenskraften. Det är därför som jag undrar: Vad menar ni egentligen? Är det på det sättet som ni ska höja konkurrenskraften och förbättra för de små löntagarna?

Anf. 136 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Naturligtvis är det så. Även små löntagare är beroende av en hög kompetens. Vi kan inte missunna dessa löntagare bara för att de tjänar dåligt och säga att de inte behöver någon kompetensutveckling därför att de har så låga inkomster. Det vore oerhört hemskt.

Anf. 137 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 17, men mitt inlägg gäller reservation 28 under mom. 24 och delvis reservation 30 under mom. 25. Vi står bakom också dessa två reservationer, men för tids vinnande väljer jag att endast yrka bifall till reservationerna 17 och 28.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatter m.m.*

Jag tror att alla här i kammaren är väl medvetna om det betydelsefulla arbete som läggs ned i vårt föreningsliv. Vi har all anledning att på olika sätt stödja detta arbete.

Ett sätt är den regel som i dag ger möjlighet för föreningar med idrottslig verksamhet att betala ut ersättningar motsvarande ett halvt basbelopp utan att betala inkomstskatt och sociala avgifter. De ideella krafterna inom idrotten har på så sätt kunnat stimuleras och syssla med verksamhet i stället för bokföring. Det är bra, och vi ska behålla denna regel.

Vårt förslag går ut på att samma skatteförmåner som i dag gäller för föreningar med idrottslig verksamhet ska gälla för alla föreningar. Eftersom reglerna har gällt länge och visat sig fungera bra för idrottsföreningarna kan jag inte se varför de inte skulle fungera bra även för andra föreningar. I betänkandet finns inte heller några förklaringar till varför det inte skulle göra det. Jag kan förstå det, för det vore nog svårt att ge en rimlig förklaring till ett sådant yttrande.

Jag har i motionen beskrivit vilka märkliga konsekvenser dagens regler får. Två föreningar kan göra i princip samma sak, men för den ena föreningen är idrott ett mål och för den andra är det ett medel. Jag är själv medlem i KFUK/KFUM. Vi i KFUK/M:s volleybollklubb omfattas av regeln, men om vi har en volleybollturnering i KFUK/KFUM:s scoutförbund så gör vi inte det.

Varför ska det vara skillnad i behandlingen av dessa föreningar? Och varför ska det bara gälla idrottslig verksamhet? Vad är det för skillnad i ekonomisk mening mellan att vara ledare för ett ungdomslag i fotboll och att vara ledare för en ungdomskör? Utskottsmajoriteten har avstyrkt motionen med hänvisning till att utredning pågår och till att överväganden inom Regeringskansliet pågår.

Nu är det så att förslagen som behandlas i dessa moment tidigare har varit uppe till debatt, och jag tror också att de har kommit från ledamöter från de flesta partier. Redan 1990/91 var förslaget uppe, och då hänvisade utskottsmajoriteten också till en pågående utredning.

Jag är ny som ledamot, och det är kanske därför som jag inte förstår dessa återkommande motiveringar. Det blir säkert inte lättare för folk utanför denna byggnad att förstå dem.

Fru talman! Jag vill inte tro att det finns någon illvilja i utskottets svar utan att det handlar mer om principer angående undantagsregler och möjligen om ekonomi. Men finns det, som jag tror, en politisk vilja att stödja och underlätta för föreningsverksamhet får man kanske göra avkall på en och annan princip.

Ett ja till dessa båda reservationer skulle betyda mycket lite för statskassan, men väldigt mycket för förenings- och kulturlivet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU14
Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning.

Anf. 138 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Vilket ekonomiskt system skapar det högsta välståndet för invånarna i ett land? Är det det socialistiska systemet med statlig planering och styrning av resurserna eller är det det marknadsekonomiska systemet med konkurrens som drivfjäder? Är det slutkonsumenterna som genom sina val på en öppen marknad ska styra utvecklingen eller är det myndigheter och politiker som ska planera framtiden åt medborgarna?

Fru talman! Detta är frågor som i dag bara har ett svar. Det är genom konsumenternas fria val av produkter och tjänster som välståndet blir högst, inte bara för vissa utvalda utan för alla.

Företagarna har en nyckelroll för välståndet och därmed för välfärden. Det är företagarna som genom sina företag skapar tillväxten på marknaden. Det är i företagen som jobben skapas. Varje hinder för företagsamheten äventyrar alltså välståndet för oss alla. Att skapa och vidmakthålla ett stabilt och gott regelverk för företagarna är därför en av riksdagens viktigaste uppgifter.

I skatteutskottets betänkande nr 14 *Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning* redovisas ett antal motioner som handlar just om detta regelverk. En del motioner är mycket insiktsfulla och i hög grad beaktansvärda. Tyvärr har majoriteten inte tyckt att det finns *någon* motion värd att tillstyrka.

I sin upphöjdhet anser majoriteten att det inte finns någon anledning att bekymra sig om förslag som syftar till att förbättra och förenkla för företagarna. Det kan gälla så vitala frågor som ägarbeskattningen, underlättandet av generationsskiften genom ändrade regler för arvs- och gåvoskatten, avskaffandet av diskrimineringen av enskilt aktieäggande jämfört med fondsparande, beskattningen av uppfinnarens royaltyinkomster – för att ta några exempel från betänkandet.

Fru talman! Skillnaden mellan olika sätt att driva ekonomisk politik kan manifesteras på olika sätt. Ett mycket påtagligt bevis är det faktum som presenterades i en bilaga till Demokratiutredningen häromveckan. Om vi hade haft samma utveckling som övriga OECD-länder under de senaste 25 åren skulle varje invånare i Sverige, gammal som ung, varje år kunna disponera 50 000 kr mer än vad man har i dag. Även om en sådan här beräkning inte är exakt, är det en mycket tydlig indikation på vad skillnaden mellan olika system innebär. Gör man jämförelsen mellan de forna kommuniststaterna och väststaterna blir skillnaden ännu mer påtaglig.

Tyvärr, fru talman, sitter de socialistiska rötterna hårt i Sverige, och majoriteten har svårt att inse att det är en annan politik än dagens som behövs för att medborgarna i Sverige ska få en levnadsstandard åtminstone på samma nivå som gäller för genomsnittet i Europa.

Fru talman! Småföretagens lov har nu sjungits i olika tonarter och vid många olika tillfällen av så gott som samtliga ledamöter i Sveriges riks-

dag. Men när det gäller att ta ställning för en mer företagsvänlig politik, då försvinner det hurtfriska engagemanget. I stället presenterar majoriteten en politik bestående av beskäftig politisk ingenjörskonst blandat med okunskap om villkoren för företagare.

Trots alla tal om ett företagärvänligt samhälle och behovet av nyetablering av företag, så kvarstår fakta. Småföretagen i Sverige etableras i en allt lägre takt, och mest oroväckande är att de inte växer.

Om man jämför med t.ex. Italien, som ju har haft en helt annan utveckling på det här området än Sverige, kan vi konstatera att där etableras företag och där växer de. I Italien svarar de minsta företagen, de med 1–9 anställda, för 22 % av sysselsättningen, medan motsvarande siffra i Sverige är 2 %. I Italien är 47 % av näringslivets sysselsättning i företag med mindre än 50 anställda. I Sverige är den 20 %.

En gång var de mindre och medelstora företagen ryggraden också i svenskt näringsliv. Men genom en medveten utarmning av riskkapitalet hos ägarna har en stor del av det som kallas kompetent riskkapital försvunnit. Nu har tiden också kommit till storföretagen. De flyttar ut sina huvudkontor och forskningsavdelningar. Dessutom ökar det utländska ägandet av de börsnoterade företagen – en utveckling som i hög grad är styrd av svensk skattelagstiftning, vilken missgynnar svenskt ägande i förhållande till utländskt.

Fru talman! Vi har många gånger diskuterat ökat behov av riskkapital från den här talarstolen. Att starta företag och att utveckla en verksamhet är oftast mycket riskfyllt. I början finns bara kostnader och negativa kassaflöden. Det kan ta lång tid innan företaget kan leverera en produkt eller en tjänst och ännu längre tid innan man uppnått full kostnadstäckning. Under hela denna fas måste verksamheten överleva genom tillgång på kapital – riskkapital. Och då är det inte fråga om banklån utan om det genuina riskkapitalet – det egna kapitalet.

Det behövs, förutom goda affärsidéer, således även tillgång till eget kapital för att utveckla företaget. I inledningsskedet finns oftast inget externt riskvilligt kapital att tillgå. Det måste entreprenören själv ordna. Först när man kunnat visa att produkten eller tjänsten nått en viss utveckling ökar intresset hos riskbenägna personer att satsa.

Fru talman! Det finns visserligen en tudelning på den svenska marknaden för riskkapitalsatsningar i dag. Allt som på något sätt kan kopplas till IT drar till sig kapital. Det är emellertid mycket svårt för företagare, entreprenörer och uppfinnare att hitta intressenter för mer konventionella projekt. Och vi kan ju inte leva på IT-tjänster enbart. Därför är det angeläget att vi har skattelagar som främjar tillkomsten av riskkapital mer allmänt, och det ska skapas i hela landet och hos många medborgare. Nyckelordet är mångfald.

Som helhet har invånarna i Sverige mycket låga förmögenheter. Merparten är dessutom bundet i bostäder och fonder. De flesta svenska hushåll äger förvisso aktier eller aktiefondandelar, men genomsnittskapitalet är blygsamt. Direktägandet av aktier har minskat mycket kraftigt. Därmed har en kompetent ägargrupp försvagats. Den svenska riskkapitalbasen för entreprenörskap och för nyföretagsbildning har drastiskt minskat. Vi är helt enkelt för fattiga för ett nyföretagande på bred basis. De extra 50 000 kr per person och år som vi skulle kunnat disponera om vi haft samma utveckling som övriga OECD-länder hade kommit väl till pass.

I skatteutskottets betänkande 14 stöder vi moderater ett antal motioner som föreslagit att ett riskkapitalavdrag införs för att stimulera enskilda initiativ i nyföretagandet, att dubbelbeskattningen av företagsvinster slopas och att förmögenhetsskatten avskaffas. Vi ställer oss också bakom en motion som vill ge de enskilda aktieägarna samma möjligheter som när det gäller aktiefonder att skjuta upp realisationsvinstskatten om likviden för sålda aktier återinvesteras i andra aktier. Detta skulle öka direktägandet av aktier, som är fundamentalt för en sund riskkapitalmarknad.

Fru talman! Känslan för det egna företaget gör att företagaren ofta önskar att företaget ska utvecklas vidare inom familjen. Så har det varit sedan urminnes tider, och det är en viktig drivkraft för förnyelse och långsiktig utveckling. Inte minst för jordbrukare är detta en viktig faktor. Att förändra arvs- och gåvoskatterna, så att generationsskiften i företag underlättas, är därför mycket angeläget.

Fru talman! Sponsring av kultur är ett aktuellt ämne. Inom kort kommer Regeringsrättens beslut om Pharmacia & Upjohns sponsring av Kungliga teatern. Skattemyndigheterna hävdar att företagets utbyte av sin sponsring inte motsvarar de kostnader som man har lagt ned. Man jämför med idrottsponsring med tröjreklam och reklam på idrottsarenor. Vem är bäst skickad att avgöra om företaget får nytta av sin sponsring? Är det företagsledningen och ägarna, eller är det skattemyndigheterna? Svaret är givet enligt min uppfattning.

Trots att majoriteten i skatteutskottet hävdar att regelverket är mycket klart, har detta ärende vandrat hela långa vägen i rättssystemet, och nu avvaktas bara Regeringsrättens beslut. Vi moderater ställer oss bakom den motion som efterlyser tydligare skatteregler för kultursponsring.

Vi moderater, fru talman, har i detta betänkande två egna reservationer och nio tillsammans med andra partier. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 139 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Från den allmänna motionstiden finns ett antal motioner som detta betänkande behandlar. Även om ett stort antal yrkanden behandlades i höstas i betänkande 1999/2000:FiU1, så återstår några som vi har att ta ställning till i dag.

Det är inte länge sedan som vi här i kammaren debatterade företags möjlighet till förvärv av egna aktier. Som ett brev på posten har Hans Westerberg skrivit i Finanstidningen den 28 februari om Credit Suisse First Bostons uppfattning att det vore betydligt bättre med slopad dubbelbeskattning på aktieutdelning.

Kristdemokraterna anser i överensstämmelse med detta det vara viktigt för småföretagare och för näringslivet över huvud taget att vi går vidare med förenklandet av skatteregler genom att bl.a. avskaffa dubbelbeskattningen i alla företag. Det finns gamla regler som infördes under 1994 av den borgerliga regeringen. Jag vill uppmana regeringen att damma av dessa och plocka ned dem från hyllorna. Det skulle uppskattas väldigt mycket av såväl företagare som aktieägare.

Jag anser det vara mycket viktigt med förmånligare regler för ägarkapitalet i våra företag. Om vi tror på företagsvärlden, vilket jag hoppas att vi gör, och om vi har förhoppningar om att de ska bidra till en ökning av

syssetningen, måste vi också skapa grund för och motivation till att starta och driva små och medelstora företag.

Regeringen bör få i uppdrag att återkomma med förslag till förenklade skatteregler avseende investerat kapital i företag av olika slag.

Jag ställer mig bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men för tids vinnande inskränker jag mig till att yrka bifall till reservation 2 under mom. 2.

I betänkandet berörs arvs- och gåvoskatten vid generationsskifte i företag. Det råder ingen tvekan, fru talman, om att våra småföretagare tagit ett stort ansvar i den svenska företagsvärlden. Många av våra stora företag har grundats på en affärsidé baserad på engagemang och personlig tanke. Genom idogt arbete har företaget växt och blivit en betydande arbetsplats med många anställda.

Förr eller senare kommer den dag då generationsskiftet står för dörren. Det goda företaget kommer nu att stöta på en lagstiftning som är allt annat än företagsvänlig. Visserligen kan man genom försäkringar, omskrivningar av aktier, försäljning av inkråmet och liknande transaktioner minska hotande arvs- och gåvoskatter. Detta kostar emellertid mycket pengar i konsult- och revisorskostnader. Med nuvarande lagstiftning försvåras möjligheterna för familjeföretag att fortsätta i generation efter generation. I stället förväntas det tydligen att företagen ska bli uppköpta och/eller gå upp i större koncerner.

Det finns inte minst inom jordbruksområdet många som har nått upp till en ålder då det är dags att lämna över till nästa generation. Detta omöjliggörs med dagens skatteregler. I stället säljs gården, eller som mer brukligt är jorden, och vi får ännu en trottoarbonden på våra skånska slätter.

Kristdemokraterna anser att regeringen så snart som möjligt efter den pågående utredningen ska återkomma till riksdagen med tydliga regler och lagändringar som verkligen bidrar till att underlätta generationsväxlingarna.

Jag vill liksom föregående talare också beröra sponsringen. Människan lever inte endast av mat och arbete. Det krävs också kulturella insatser för att vi som människor ska må bra. Det har uppmärksammats i allt högre grad inom företagsvärlden, vilket lett fram till frikostiga och väl investerade medel inom kultursektorn. Beklagligt nog är avdragsreglerna något otydliga.

I dag är det många företag och företagsledare som insett värdet av kulturupplevelser för sin personal. Man ser det som en investering och som en ordinär kostnad. Det är ett önskemål att få stödja det kulturella arbetet i vårt land. Ett levande kulturliv förutsätter människor som ger sig hän i sitt utövande. Och detta kan naturligtvis göras utan ersättning. Men vi kristdemokrater anser att det vore värdefullt med tydliga regler för avdrag för sponsring. Det är redan i dag möjligt, och där man kan visa på en tydlig motprestation är det okej. Men det skulle uppskattas i ännu högre grad om regelverket blev ytterligare förtydligat. Regeringen bör alltså se över den här frågan och återkomma till riksdagen med tydliga skatteregler.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag också beröra representationsavdraget. Det är inte ovanligt att viktiga uppgörelser ingås i anslutning till en måltid. Kristdemokraterna kan på intet sätt förringa värdet av en kuli-

narisk samvaro. Men det borde enligt vår uppfattning inte ske med avdragsberättigade alkoholdrycker. Att måltiden och eventuella kringkostnader ska vara avdragsgilla är för oss självklart. Den borde dessutom vara det till ett högre belopp än dagens 90 kr. Däremot anser vi att avdrag för vin och sprit i samband med representation bör slopas.

Sammanfattningsvis vill jag av tidsskäl hänvisa till motion 325 av Alf Svensson där vi presenterar och tydligt beskriver vår syn på det ämne som berörs i detta betänkande.

Anf. 140 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag vill gärna börja med att instämma i Carl Erik Hedlunds lov till småföretagen. Småföretagen spelar en utomordentligt viktig roll för tillväxten – inte minst i de områden där vi har problem med tillväxten. De är själva grunden för utvecklingen och möjligheterna att skapa flera jobb. Det är viktigt att vi skapar sådana förutsättningar för företagen att vi får fler företagare och att småföretagen kan växa.

Men i och med att våra förslag avslås närmar vi oss tyvärr inte det småföretagarparadis som vi från Centerpartiet skulle vilja se för att få i gång den här utvecklingen ännu mer, för att förenkla regler och göra det lättare för småföretagen att fungera. Just i det här betänkandet behandlas två förslag från Centerpartiets skattemotion från den allmänna motionstiden. Det är för det första en lindring av beskattningen för handelsbolag och kommanditbolag och för det andra förslaget om att på sikt avskaffa dubbelbeskattningen.

Kommanditbolag kan utvecklas som företagsform. Allt oftare fungerar de som en form av riskkapitalbolag. De onoterade aktiebolagen har fått en kraftigt lindrad dubbelbeskattning. Detsamma gäller inte i samma utsträckning för kommanditbolagen och handelsbolagen. Vi tycker att det är rimligt att de behandlas mer lika i det här sammanhanget. Det kan genomföras genom att den lönesummeanknutna delen av det skattefria utrymmet för övriga bolag ersätts med att en större andel av det egna kapitalet får tas ut skattefritt för kommandit- och handelsbolagens vidkommande. Dessa genererar indirekt sysselsättning i de bolag som de satsar sitt kapital i.

När det gäller dubbelbeskattningen har vi från Centerpartiet varit pådrivande för att sänka ägarbeskattningen för de onoterade bolagen. Dubbelbeskattningen av de här bolagen har lindrats med ett skattefritt utrymme. Vi har också medverkat till ytterligare lättnader, bl.a. genom att de positiva räntefördelningsunderlagen har höjts.

Dubbelbeskattningen på aktieutdelningar har många negativa effekter med i flera fall mångdubbel verkan. De lättnadsregler som finns uppfyller inte de krav på enkelhet, förutsägbarhet och överskådlighet som bör ställas på ett regelverk för de mindre företagen. Vi tycker att det är dags för en snabb översyn av de här reglerna och en omedelbar anpassning till de regler som gäller i andra europeiska länder på det här området. Det är nödvändigt att så fort som möjligt få igenom detta. Tyvärr har utskottsmajoriteten inte tyckt som vi, och det har tvingat oss att reservera oss på de här punkterna.

Jag vill också instämma med båda de föregående talarna som tog upp detta med generationsskifte, inte minst inom småföretagsamheten och jordbrukssektorn. Jag kan försäkra att det inte bara är den skånska lands-

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

bygden som kommer att få problem om inte det här förbättras. Det är lika illa om inte värre i småföretagens Småland. Det är säkert likadant över hela landet. Det gör att den här reformen med en underlättnings i dessa sammanhang är minst lika viktig som något annat.

Fru talman! Låt mig slutligen ta upp yrkesfiskeavdraget. Det kan tyckas vara en liten sak i det här sammanhanget, men vi har drivit det sedan länge. Vi har ju nått framgång på det sättet att det förra året samlades en majoritet för ett tillkännagivande till regeringen om att snabbt återkomma med ett förslag i den här delen. Så har inte skett, och det har tvingat fram reservation 7, där vi på nytt måste påtala att det är dags att utan ytterligare dröjsmål komma fram med det här förslaget för att få en rättvisare tingens ordning även på det här området.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2, men jag står naturligtvis i övrigt fast vid de reservationer som Centerpartiet står bakom.

Anf. 141 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Som jag inledde den förra debatten med så tycker vi i Folkpartiet att det är viktigt att det lönar sig att arbeta, spara och ta risker. Företagande och företagsbeskattning handlar väldigt mycket om just att arbeta hårt, spara och att bygga upp ett eget kapital. Och det handlar i väldigt stor utsträckning om att ta risker. Det är växande företag som ger ekonomisk tillväxt.

Villkoren för jobb och företagande är helt avgörande för vårt välstånd. Vi i Sverige har dessutom byggt upp vårt välstånd framför allt genom att vara väldigt öppna mot omvärlden och genom att bedriva handel och företagande som i stor utsträckning har fått sina inkomster genom att sälja på export. Och vi får fantastiskt mycket välstånd ut ur detta företagande.

Det välstånd som man kan få från den privata sektorn är också helt avgörande för möjligheterna till offentligt finansierad verksamhet. Offentligt finansierad verksamhet kan aldrig finansiera sig själv. Den offentliga sektorn kan aldrig vara en skattebas för sin egen verksamhet. Man kan aldrig betala pensionerna med skatt från pensioner. Man kan bara betala offentlig verksamhet med inkomster från den privata sektorn. Det är alltså i praktiken den privata sektorn som är den svenska skattebasen. Och det är otroligt viktigt att man har dessa samband klara för sig. Ibland får man någon sorts intryck av att många politiker försöker slå i människor att man på något sätt kan låta den offentliga sektorn vara självfinansierande och att man kan expandera den offentliga sektorn, den offentligt finansierade verksamheten, utan att man först har expanderat den privata sektorn.

Företagandets villkor, vilket man ofta kallar företagsklimatet, är helt och hållet avgörande både för vårt privata välstånd men också för möjligheten att både kortsiktigt och långsiktigt finansiera skola, äldreomsorg och sjukvård. Därför är det också så viktigt att vi intresserar oss för villkoren för företagandet när det gäller att starta, växa, expandera och driva vidare, oavsett om det sker med egna pengar eller med lånade pengar.

Ett problem i Sverige är att det har varit mycket lönsamt att finansiera företagande med lånade pengar och väldigt dåligt utfall av att försöka göra det med egna pengar. Det har vi försökt uppmärksamma i detta

betänkande. Men jag tycker att det är lite dålig respons från majoritetssidan i den frågan.

Som jag även påpekade i den förra debatten finns det inga skatteöverläggningar, och vi ser också i betänkandet att man inte längre hänvisar till några skatteöverläggningar, utan man avstyrker allt ändå utan någon särskild argumentation. Det är ju hederligt, eftersom det inte kommer att bli några skatteöverläggningar. Men det vore bra om majoritetsrepresentanterna här också tydligt kunde säga det, så att alla vet vilka spelregler som gäller.

I stället har vi, precis som i fråga om inkomstskatterna, fått reda på att socialdemokraterna vill sänka i princip den enda skatt som man inte behöver sänka när det gäller företagandet, nämligen bolagsskatten. Den är nämligen internationellt relativt konkurrenskraftig. Men det finns en lång rad andra skatteregler. Jag ska bara nämna några här.

Den första konkreta skatt som vi har tagit upp i detta sammanhang gäller dubbelbeskattningen av aktieutdelningar. Vi har sagt det förr, och jag säger det igen, att det är ganska anmärkningsvärt att man från Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets sida tycker att det är rimligt att om man sparar i bank så får man betala skatt en gång på avkastningen, men om man sparar i ett företagande eller i aktier får man betala skatten två gånger. Vilka konsekvenser de själva tror att det får för allokering av investeringar har vi aldrig riktigt kunnat få något besked om. Men alternativet för många företag blir naturligtvis att de låser in pengarna i själva företaget, även om det kan vara gamla branscher, gamla strukturer eller gamla företag där allokeringen av investeringspengarna inte alls är den bästa. Men det kan också för den enskilda individen leda till att man precis lika gärna sätter in pengarna på en bankbok som att man sparar i aktier och därmed inte bidrar till en uppbyggnad av möjligheterna till framtida välstånd, och det tycker vi är onödigt. Det tredje alternativet är naturligtvis att man investerar sina pengar i något annat land. Och där tycker jag att det är lite tragiskt att man från majoritetens sida inte alls tycks ha fått upp ögonen för att Sverige är ett litet och öppet land som lever i en föränderlig värld och där enorma summor pengar hela tiden flyttas ut ur vårt land som i stället åtminstone delvis skulle kunna investeras här. Även människor från andra länder skulle kunna tycka att det vore bra att placera pengar här.

Ett annat förslag som vi har väckt är att helt nya företag bör kunna få skjuta upp bolagsbeskattningen tills de har konsoliderat sig. Inte heller det har man från majoritetens sida velat nappa på, att det åtminstone skulle kunna vara en idé som man överväger.

Vi har i en reservation tagit upp att man generellt sett behöver se över kapitalbeskattningen, likformighet mellan olika kapitalplaceringar och konkurrenskraften gentemot andra länder.

Fru talman! Jag tycker att det är en mycket passiv skrivning från majoritetens sida i detta betänkande, och det andas inte riktigt den insikt om att företagandets villkor är avgörande för framtida välstånd, både för det offentligt finansierade och framför allt för alla våra egna inkomster från jobb som vi vill ha i dessa företag. Jag tycker inte heller att man riktigt kommer till skott med alla de förenklingar och förbättringar av regelverken som det talas väldigt mycket om. Man tillsätter ju olika utredningar och jippogrupper i detta sammanhang. Men när vi ser på verkligheten

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

och vad som kommer ned i de bruna kuverten så händer det väldigt lite, och närmare bestämt nästan ingenting, i denna sektor.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer men tycker att det räcker att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 142 LARS U GRANBERG (s):

Fru talman! Vi debatterar i dag skatteutskottets betänkande 14 om företags- och kapitalbeskattning. Låt mig börja med att yrka avslag på reservationerna. Alla avvikande åsikter som behandlas i det här betänkandet spänner över ett vitt fält, och det finns ingen möjlighet för mig att bemöta allt som hävdas i motioner, reservationer och här i kammaren. Jag kommer därför att koncentrera mig på de delar som jag och utskottsmajoriteten ser som principiellt viktiga, nämligen ägarbeskattningen och frågan om resultatutjämning och reservationsmöjligheter.

Fru talman! Skattepolitiken är ett av de mest omdiskuterade områdena i svensk politik. Det har vi märkt inte minst här i kammaren i dag. Tyvärr blir skattediskussionen ofta fragmentarisk. Alla kan ge exempel på en eller flera skatter som de ogillar. Uppfinningsrikedomen när det gäller att föreslå skattesänkningar eller borttagande av skatter är stor. Samtidigt finns det hos folket i Sverige som helhet en vilja att betala skatt så länge man upplever att skatterna går till rätt saker. Den stora skatterevolt som de borgerliga partierna står för vägrar att infinna sig. Det tror jag kort och gott beror på att svenskarna också känner att de får något för sina skattepengar.

Det finns emellertid all anledning att diskutera företags- och kapitalbeskattningen. En utgångspunkt för de skattesamtal som nu förs mellan riksdagspartierna är att stärka företagsklimatet och de långsiktiga tillväxtmöjligheterna. Jag ska göra Karin Pilsäter, som tyvärr aldrig har tid att stanna i kammaren och lyssna, besviken genom att säga att dessa skattesamtal kommer att fortsätta.

En mycket omdiskuterad fråga är huruvida skatterna påverkar tillväxten i ett land. Det går inte att finna något entydigt stöd i forskningen för att just höga skatter skulle hämma tillväxten eller tvärtom att låga skatter skulle ge en större ekonomisk aktivitet. Det finns ett mycket stort antal faktorer som påverkar tillväxten i ett land, och det är långt ifrån självklart att just skattekvoten eller nivån på de offentliga utgifterna påverkar tillväxten negativt. Att skattekvoten – det totala uttaget av skatter eller de totala offentliga utgifterna – inte påverkar tillväxten betyder inte att enskilda skatter eller utgifter inte kan verka hämmande för tillväxt och sysselsättning. Då är kapital- och företagsbeskattningen naturligtvis en viktig sak att diskutera. I vår internationaliserade värld är kapitalbeskattningen definitivt en faktor som kan avgöra vart investeringar går.

I ett par reservationer pekas på det faktum att bolagsvinster beskattas både i bolaget och hos aktieägaren, den s.k. dubbelbeskattningen, och på att den har negativa effekter på investeringar och företagande i Sverige. När det gäller de stora bolagen överskattas i allmänhet den effekten. Stora bolag och aktier som är noterade på börsens A-lista ägs till stor del av fonder eller har utländska ägare som inte omfattas av svensk skatt på aktieutdelningar. När sådana investerare väljer mellan olika investeringar jämför de avkastningen efter skatt på en aktie med andra investeringar i

andra länder. Deras avkastningskrav bestäms alltså på en internationell kapitalmarknad.

En lättnad i utdelningsbeskattningen för svenska aktieägare skulle knappast ha någon nämnvärd betydelse för prisbildningen på de svenska börsbolagens aktier eftersom fonder och utländska ägare inte skulle omfattas av en sådan skattelättnad. Däremot skulle en lättnad medföra ett omfattande skattebortfall för staten. Vi har alltså i ena vågskålen en mycket liten vinst som väger lätt i jämförelse med den andra vågskålen med ett mycket stort indexbortfall.

För mindre företag är situationen en annan. Små företag har inte tillgång till den internationella kapitalmarknaden på samma sätt som börsbolag och är därför i större utsträckning hänvisade till privatpersoner för sin kapitalförsörjning. För att underlätta för de små och medelstora företagen när det gäller deras möjligheter att expandera infördes 1997 en riktad lättnad i beskattningen av aktieutdelningar för bolag som inte är noterade på börsens A-lista. Det är utskottsmajoritetens mening att en sådan riktad skattelättnad bättre uppfyller målen om tillväxtstimulans för små företag än det som reservanterna åstadkommer.

Det är inte svårt att föreslå skattesänkningar. Det svåra är att hitta något annat sätt att finansiera vår välfärd och våra gemensamma intressen. Om man vill sänka en skatt måste man samtidigt ta bort en utgift eller hitta en annan finansiering. I detta fall uppstår ett betydande intäktsbortfall för statskassan som på något sätt måste täckas. Vinsterna av att slopa den s.k. dubbelbeskattningen är, som sagt, begränsade. Sett till alla behov som blev eftersatta under krisåren är, tycker jag, valet enkelt. Slutsatsen blir att reservanternas förslag om slopad ”dubbelbeskattning” måste avvisas.

Fru talman! I ett antal reservationer tar man upp olika system för att förbättra reserveringsmöjligheterna för företag. De här förslagen är oftast mycket branschspecifika. Vid den stora skattereformen 1990 rådde det bred enighet mellan partierna här i kammaren om att det gamla regelsystemet måste ersättas med ett nytt. Vi var också överens om att det här så långt som möjligt skulle vara neutralt och att reserveringsmöjligheterna skulle vara begränsade. Det var detta som gjorde det möjligt att kraftigt sänka bolagsskatten i Sverige. En del begränsade avskrivnings- och resultatutjämningsmöjligheter behölls också vidare in i det nya systemet.

Fördelarna med ett system med begränsade möjligheter till reservering är många. Inlåsningsen av kapital minskar och skattevillkoren är mer likartade. Inte minst den likställigheten i beskattningen är oerhört viktig.

Utskottsmajoritetens linje är därmed rätt klar: Vi vill upprätthålla de principer som riksdagen förut var så enig om. Då är det orimligt att utöka reserveringsmöjligheterna enbart för att tillgodose vissa branschintressen. Det skulle få olyckliga konsekvenser för skattesystemet som helhet.

Fru talman! Skattepolitikens främsta uppgift är att finansiera välfärdssamhället. Vi ska betala för våra gemensamma åtaganden. Den enastående ekonomiska utvecklingen under de senaste åren visar att välfärdssamhället inte längre är hotat. Därför känns det lättare för mig personligen att leva nära den som hela sitt liv kommer att vara i behov av vård och omsorg.

Vad som också är viktigt är att det nu kommer att finnas utrymme för att få fler att känna det stöd som välfärden ger. Det kommer att finnas

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

utrymme att stärka rättvisan och kompensera löntagarna för de uppoffringar som gjordes under budgetsaneringen.

Till detta måste vi självklart orka med att diskutera kapital- och förmögenhetsbeskattningen. En del har redan gjorts, t.ex. den riktade lättnad i beskattningen av aktieutdelningar för bolag som inte är noterade på börsens A-lista, som redan nämnts; detta för att få till stånd en bättre riskkapitalförsörjning för småföretag. Fler saker är på gång. Frågan om stoppreglerna bereds vidare.

Utskottet avvisar också den reservation som rör reglerna för arvs- och gåvoskatt vid generationsskiften. Vi gör det därför att vi vill invänta den statliga utredning som arbetar med frågan. Vi tycker att det är viktigt att ta ett samlat grepp i de här frågorna. Vi vill alltid vänta på just utredningar för att få en bra grund för beslut som ska fattas.

Fru talman! Jag vill så här på den internationella kvinnodagen ta tillfället i akt och säga något om jämställdheten och ska försöka knyta ihop det med den debatt som vi nu är mitt uppe i.

Det är alltså en viktig dag i dag – en dag som ger oss möjligheter att påminna alla och envar om att vi ännu inte har lyckats att fullt ut nå fram till ett jämställt samhälle. I jämställdhetsarbetet har vi män en nyckeluppgift.

Precis som kvinnorna har arbetat för att förändra sina liv måste vi män förändra och överge de gamla unkena och förtryckande könsrollerna. Det kan röra en sådan sak som att vi i debatter som domineras av män försöker lägga större vikt vid aspekter som rör mer feministiska frågor – frågor som oftast debatteras av kvinnor. Ta en titt på hur det ser ut här i dag! Det är väldigt manstarkt i den här talarstolen när vi diskuterar kapital- och företagsskatter. Men alla typer av skatter har en uppgift att fylla. Det handlar om att finansiera vård och omsorg av barn och gamla samt om barnbidrag, utbildning m.m.

Vi män behöver alltså inte frukta jämställdheten. Det handlar inte om att vi måste sluta debattera skattefrågor men vi måste inse att vi är på väg in i en ny värld. Det krävs ett nytt sätt att vara och att leva. I ett jämställt samhälle där männen tar sin del av ansvaret för såväl barn som hushållsarbete får vi en chans till ett rikare liv – det vet jag av egen erfarenhet – men då krävs det att vi män ställer upp i det arbetet.

Det finns en förväntan på oss från omvärlden – en förväntan om att vi ska fortsätta att ligga i täten vad gäller jämställdhet men även om att en politik förs där skatterna har en roll att spela för såväl en offensiv nationell som en internationell jämställdhet. Genom ett aktivt arbete med jämställdhet i EU, Nordiska rådet, Europarådet och FN – ja, på alla plan där vi kan föra vår talan – kan vi alltså bidra till en internationell utveckling som gynnar jämställdhet samt världens barn, kvinnor och män liksom synen på Sverige.

Jag är övertygad om att även frågan om jämställdhet påverkar utvecklingen positivt vad gäller tillväxten och tilltron till vårt land. Därför får inte arbetet isolerat handla om skatter ifall vi ska åstadkomma en bra miljö där tillväxten i Sverige kan garanteras långsiktigt.

Om alla goda krafter samverkar kan vi bibehålla vår tätposition internationellt vad gäller jämställdheten. Vi kan även få en beskattning i det här landet som bättre än i dag främjar tillväxt och företagande utan att möjligheterna att lösa den långsiktiga finansieringen av välfärden ur-

gröps. Det här är ett mål som jag hoppas att fler känner att det är värt att arbeta för.

Med detta vill jag alltså yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

12 § (forts.) Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning (forts. SkU14)

Anf. 143 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Jag hälsar Lars U Granberg välkommen tillbaka till riksdagen. Det är angenämt att kunna ha en debatt igen. Lars U Granberg var lite orolig för att det var ett kvinnounderskott i debatten. Jag tog mig före att titta lite på talarlistan för de tre ärenden som skatteutskottet diskuterar. Där är fördelningen 9 mot 11. Det är i varje fall inte så tokigt, så de kommentarerna kan vi ta en annan gång.

Jag vill ta fasta på företagsbeskattningen. Lars U Granberg säger att den nu tas upp i skattesamtalen. Mig veterligen har det inte varit några skattesamtal mellan riksdagens partier sedan september 1999. Det är möjligt att det är andra skattesamtal som Lars U Granberg refererar till, men det kan absolut inte vara de som berör samtliga politiska partier som finns i riksdagen.

Jag skulle vilja fråga om en annan sak. Finansministern har sagt att 350 miljarder av svenska pengar nu finns placerade utomlands. Är inte det något som oroar Lars U Granberg att vi driver ut kapitalet beroende på den höga beskattningen av ägarkapital?

Anf. 144 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Jag får börja med att tacka Carl Erik Hedlund för de vänliga orden.

Skattesamtalen kommer att upptas. De kommer att börja att handla energiskatterna för att sedan gå över till att handla om tjänstesektorn. Jag vill också tillägga att kapital- och företagsskatterna är ett sådant område där vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att vi håller öppen attityd och kan diskutera de frågorna löpande.

Jag vill rikta mig till dem som har varit negativt inställda. I den föregående debatten var Karin Pilsäter väldigt negativt inställd till skattesam-

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

talen. Jag hoppas att vi kan återuppta dem med nya krafter. Vi kommer nu att vara betydligt mer konkreta. Det kan jag lova.

När det gäller företagsskatterna och utflyttningen är jag rädd. Jag tycker inte att det är bra att företagen och pengarna hamnar någon annanstans. Däremot har jag svårt att se att något av de förslag som oppositionen har lagt fram, eller som moderaterna har lagt fram, skulle göra det lindrigare på något sätt och ge intäkter som motsvarar de intäktsbortfall för statskassan som moderaternas förslag ändå innebär.

Anf. 145 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Man skulle kunna tänka sig räkneexperimentet att de 350 miljarder kronor som enligt finansministerns egen utsago nu finns utomlands fanns här i landet och hade en avkastning på låt oss säga 10 %. Det skulle vara 35 miljarder. På det skulle man få 30 %. Det skulle vara en väsentligt större inkomstkälla än vad en sänkning av förmögenhetsskatten skulle kunna motsvara. Det är så stora belopp att det är nästan ofattbart. Vi kan jämföra det med hela statsbudgeten.

Min poäng är att vi inte kan bedriva en beskattning av ägarkapitalet som genom dubbelbeskattning och realisationsvinstbeskattning gör att vi totalt sett har den högsta beskattningen av ägarkapital i världen och tro att vi ska kunna skapa det kapital som behövs för att vi ska kunna utveckla företagen i landet. Företagandet flyr Sverige, och detta är mycket allvarligt.

Jag skulle också vilja kommentera en annan fråga. Varför vill inte socialdemokraterna verka för att invånarna i Sverige ska ha en levnadsstandard på åtminstone europeisk nivå? Jag nämnde i mitt anförande att vi netto efter skatt skulle haft 50 000 kr mer i børsen per person oavsett ålder om vi hade haft en tillväxt som motsvarat genomsnittet inom OECD.

Det skulle lösa väldigt många av de andra problem som Lars U Granberg tagit upp i sitt anförande. Det är här det ligger. Det är tillväxten som vi missar. Vi kan inte bara fördela och fördela utan att ha någon tillväxt. Till slut har vi ingenting att fördela. Jag skulle gärna vilja höra Lars U Granbergs syn på detta.

Anf. 146 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag inte tog upp så många problem i mitt anförande, och jag visade också på vad som har gjorts.

Carl Erik Hedlund tog i den förra debatten upp de 50 000 kronorna per år och varför vi inte är på den nivån. Det finns två årtal att nämna: år 1976 och år 1982. Om man ska jämföra 25 år tillbaka i tiden med de andra OECD-länderna måste man ha de årtalen i åtanke: år 1976 och år 1982.

Åter tillbaka till dubbelbeskattningen. Om det vore så att vi socialdemokrater kunde se i vårt budgetförslag att det gick att minska intäkterna utan att äventyra välfärdssamhället, som en sloppning av dubbelbeskattningen innebär, skulle vi kunna föra en annan diskussion om de frågorna. Men i dagsläget är vinsterna av att slopa dubbelbeskattningen fullt ut betydligt mindre än de minskade intäkter som blir till följd av det.

Anf. 147 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Även jag vill hälsa Lars U Granberg välkommen tillbaka efter jämställdhetsarbete hemma, säkerligen på köksgolvet, om jag får lov att uttrycka det så. Jag hoppas det har varit berikande både för barn och för fader.

Jag skulle vilja få ett svar av Lars U Granberg. I en tidigare debatt här i kväll har vi debatterat dubbelbeskattningen. Lars U Granberg har sagt: Vi väntar, och vi vill alltid vänta, för att få fram en bra grund och ett bra beslut. Nu finns det redan en bra grund. Det finns redan ett beslut som är fattat av den tidigare borgerliga regeringen.

Det förslaget fanns redan år 1994. Det kan inte vara så komplicerat att lyfta fram det förslaget från hyllorna och sätta det i verket igen. På det sättet skulle Lars U Granberg kunna ge oss ytterligare ett positivt besked och ett konkret svar på en enkel fråga. Det var tacksamt att höra beskedet angående skattesamtalen om energisektorn och tjänstesektorn. Det ser vi fram emot med stort intresse.

Jag ställer frågan: Det kan väl inte vara så komplicerat att lyfta fram förslaget som redan är framarbetat av en regering?

Anf. 148 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Jag får börja med att tacka för de vänliga orden från Kenneth Lantz.

Jag tycker att jag har varit ganska tydlig när det gäller dubbelbeskattningen. Ska vi kunna kombinera en sänkning av dubbelbeskattningen med de budgetförslag som vi har lagt fram betyder det enormt stora inkomstbortfall, inkomster som vi har in-tecknat i välfärd. Vi socialdemokrater är inte villiga att nu driva igenom något sådant.

Sedan tappade jag den andra frågan. Jag stannar därför här.

Anf. 149 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Egentligen hade jag inte någon ytterligare fråga, utan jag ville lyfta fram värdet av att få tydliga besked. Vi har ju talat om energi- och tjänstesektorerna här.

Låt mig i stället gå tillbaka till en fråga som jag hade uppe i mitt anförande. Det gäller att vi skattebetalare vill ha möjlighet att välja själva. Det är väl inte helt omöjligt att en svensk ställer lite krav på att själv få fördela sina skattepengar på ett sätt som han personligen anser vara rätt och riktigt. Är det inte rimligt att man då också får möjlighet att välja detta genom att köpa tjänster från tjänstesektorn och därigenom få en lägre beskattning på de här sektorerna? Om Lars U Granberg kunde ge oss en indikation på att det finns en möjlighet att hitta en utväg på detta område skulle jag vara väldigt tacksam.

Anf. 150 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte gå in före samtalen och ge några löften. Jag kommer inte ens att vara med på samtalen, och därför vill jag inte uttala mig i frågan.

Anf. 151 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för att Lars U Granberg inte kan bemöta allt som finns i betänkandet och som har sagts i debatten. Jag har respekt för det.

Jag tycker att hans anförande mer blev skattebetalarnas och skattetyngdets lov än småföretagens lov ur beskattningssynpunkt, vilket jag hade hoppats.

De skattesänkningar som har skett och som Lars U Granberg redogjorde för har gjorts med medverkan från Centerpartiet. Jag har förstått att det inte finns samma tryck från samarbetsparterna om skattesänkningar nu för tiden. Vi från Centerpartiet är inte beredda att sänka skatter för att urgröpa välfärden. Det vill jag gärna slå fast.

Slutligen har jag två frågor. För det första, apropå Lars U Granbergs apostrofering om jämställdheten: Varför inte jämställa kommanditbolag och handelsbolag beskattningsmässigt med aktiebolag? Socialdemokraterna brukar ha känsla för rättvisa och fördelning. Varför inte jämställa dessa bolagstyper?

För det andra: När kommer förslaget om yrkesfiskeavdrag?

Anf. 152 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Om jag innehade en sådan position att jag satt på ett departement som just nu bereder frågan skulle jag kunna ge ett rakt svar på frågan om fiskeavdragen.

Däremot tycker jag att det är bra att vi får en belysning och en beredning så att vi kan få svar på vissa frågeställningar runt det här. Förhoppningsvis har vi det inom kort på bordet här i riksdagen.

När det gäller kommanditbolag och handelsbolag ska jag vara ärlig och säga att det är en fråga som jag har väldigt dålig insikt i. Jag har för mig att man också tittar på denna fråga på departementsnivå. Åtminstone tittar man på fåmansföretagen, handelsbolagen och sådant – det vet jag. Men jag kan tyvärr inte ge något bättre svar.

Anf. 153 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är bra om det är så att man i Regeringskansliet tittar på den här beskattningen. Det kan vara ett steg i rätt riktning. Vi får väl avvakta resultatet, och jag hoppas att det kan komma.

När det gäller yrkesfiskeavdraget och förslaget om detta kan jag förstå att inte Lars U Granberg kan tala för någon annan i Regeringskansliet. Jag får väl omformulera mig och säga så här: Om Lars U Granberg vore i den positionen – skulle han då komma med ett förslag? Ett ja på den punkten innebär ju att det finns vissa möjligheter även för en ledamot som tillhör regeringspartiet att utöka en viss form av opinionsbildning över vattnet för att åstadkomma förändringar.

Anf. 154 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! När riksdagen har gett ett tillkännagivande till regeringen förväntar jag mig att regeringen ska återkomma.

Anf. 155 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att be Lars U Granberg om ursäkt för att jag var tvungen att avvika ur kammaren. Men det är ju som det är när man har små barn – det är inte bara medan man är föräldraledig som de behöver tas om hand. När sådana här debatter drar ut på tiden blir det ett visst pusslande och ordnande för att klara av att kombinera förvärvsarbete med familjeliv. Det gäller inte bara oss riksdagsledamöter, utan det gäller ute i övriga samhället också.

Därför var det ganska fascinerande att höra just Lars U Granberg påpeka mansdominansen i skattedebatten inte bara i dag, utan generellt. Det är en sak som man möjligen behöver fundera på rätt så rejält inom socialdemokratien. I själva verket är det bara Socialdemokraterna som har en förkrossande mansdominans inom den ekonomiska politiken. Övriga partier brukar ha en mer varierad uppsättning. Det är inte bara en slump som handlar om statistik och siffror, utan det blir olika resultat. Det är det som är det stora problemet. Jag bryr mig inte så mycket om vem det är som debatterar, utan det intressanta är vad ni säger. Jag tror att om socialdemokraterna släppte fram fler kvinnor på maktpositioner inom den ekonomiska politiken skulle ni också tänka om vad gäller t.ex. synen på tjänsteföretagande, synen på kvinnors företagande och synen på kvinnors behov att kunna dela ansvaret – inte bara med sin man, utan att faktiskt också kunna köpa sig lite tid genom att köpa tjänster. Det tror jag vore en bra diskussion för Lars Granberg att ta upp inom socialdemokratien.

Jag ska ställa en fråga. Granberg sade att skattesamtal pågår. Då är det lite märkligt att vi inte är inbjudna till dem. Han säger också att han inte är beredd att sänka skatter eftersom det skulle innebära en minskning av välfärdssamhället. Men vad vi är ute efter är att ta bort de mest skadliga skatterna för jobb, företagande och tillväxt. Är Lars Granberg beredd att sänka skatter för att kunna höja välståndet?

Anf. 156 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Det var kanske ändå synd att Karin Pilsäter inte var inne i kammaren. Jag vet inte hur mycket hon lyssnade på mitt huvudanförande. Där sade jag en hel del om vad som är gjort på skattesidan. Så visst har vi ett intresse av att röra i skatter och förändra. Men någon gång måste man också stanna upp och utvärdera det som man har gjort, och där tycker jag personligen att vi är i dag.

Jag har bara en liten grej till. Det är ingen tillrättavisning, men jag sade inte att samtalen pågår. Jag sade att de ska återupptas. Det gäller då energiskatter och tjänstesektorn, men även kapital- och företagsskatter.

Anf. 157 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Det är fortfarande helt andra besked än de vi får från finansministern. Vad jag är ute efter är ett besked från socialdemokraternas sida om att de också formellt och officiellt avbryter den här verksamheten. Det handlar ju om att försöka hålla företagare och journalister på mattan så att de inte ska kräva så mycket. Det pågår inga samtal, och det kommer inte heller att göra det. Det finns ingen sådan ambition – det är ganska uppenbart.

Jag hörde mycket väl vad Lars U Granberg sade. Det finns nämligen monitorer här utanför där man kan höra vad som sägs även om man inte

är inne i kammaren. Vad före finansministern Åsbrink angav som ett av de viktiga skälen till att bjuda in till skattesamtalen var just att man behöver ett internationellt konkurrenskraftigt skattesystem på företagsidan. Det är ju företagsbeskattning som vi diskuterar här just nu. En del småsaker är gjorda, men det är absolut inte så mycket som Lars Granberg vill låta påskina.

Vad som verkligen behövs är att man kommer till skott och får insikt om att rejäla förändringar behövs. Man måste sätta i gång med det arbetet. Jag tror inte att jag är den enda som är väldigt trött på att höra: Vi ska titta på det, vi ska titta på det osv. Då kan man ju lika gärna gå ned och se på *Rederiet!*

Vad vi behöver är en regering som är beredd att också göra någonting – och framför allt göra någonting som förenklar regelverket och som förbättrar kapitalsidan, vinstbeskattningen och möjligheterna till investeringar för de små företagen som behöver starta, växa och expandera i det här landet. Det är nämligen de som skapar det välstånd som både Lars Granberg och jag är så angelägna om att ha en finansiering för, antingen privat och bekostat av våra egna löneinkomster eller skattefinansierat.

Vi har säkert lite olika synpunkter på hur stor andel av våra inkomster som bör gå till gemensamt finansierade välfärdstjänster, men vi delar ambitionen att vi behöver ha en rejäl sådan sektor. Om det inte finns någon skattebas att beskatta kan man heller inte betala för denna sektor. Då måste man ha ett visst intresse för hur man får en bredare skattebas i form av en privat sektor.

Anf. 158 LARS U GRANBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att förra gången jag stod här i talarstolen och debatterade företagsskattefrågor var just före det förra sommaruppehållet. Då förde vi en debatt runt problemet med att snabbt sänka skatter och få dynamiska effekter som ska hjälpa till. Samtidigt gäller det att ha pengar över för att betala en välfärd som hela tiden behöver en input av pengar. Jag tycker att den debatten var väldigt bra.

Men låt mig komma tillbaka till detta med småföretagen. Vi har ju gjort en hel del satsningar. En del saker är inte på riksdagens bord. En del saker ligger för beredning.

Sedan skulle jag vilja ta upp förslagen som ligger i reservationerna från bl.a. Folkpartiet om ett skatteuppskov för nystartade företag. Sådana frågor ser jag som ett problem för företagen. Då är det klart att jag reagerar och säger att vi inte ska genomföra något sådant. Här kan man prata om en snedvridning av konkurrensen. Nystartade små företag ska få uppskov med skatt samtidigt som gamla företag som har gått igenom det här problemet som nästan alla företag har i uppstartningsfasen ska fortsätta att betala skatt. Här kan man prata om en snedvriden konkurrens.

Sedan kan man ju också ställa sig frågan hur länge dessa företag kommer att överleva. Kommer de att överleva fram tills skattesubventionen eller skattesänkningen är borta? Kommer vi att få se massor av företag som startar för att kunna göra stora skattevinster och smita undan skatt? Det är klart att vi i debatter om kapital- och företagsbeskattning inte vill acceptera allt vad reservationerna innehåller.

Anf. 159 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag tror att vi är ganska eniga här i kammaren om att företagandet är väldigt viktigt för Sverige. Företagandet är ryggraden för välfärden och skatteintäkterna. Det är väldigt viktigt att det finns ett bra företagsklimat. Jag tror att vi kan vara ganska eniga om det.

Däremot känner jag inte riktigt igen mig i Carl Erik Hedlunds verksamhetsbeskrivning. Han säger att tillväxten är låg i landet och att den ligger under genomsnittet i OECD. Den ena rapporten efter den andra visar ju att tillväxten i Sverige är väldigt hög. Den ligger på en osedvanligt hög nivå. Den är högre än i de flesta jämförbara länder i Europa och inom EU. Den ligger faktiskt en bra bit över genomsnittet där.

Det är väl konstaterat att företagsklimatet i Sverige också är väldigt bra. Vi hade en viss nedgång när det gäller nyföretagandet för ett halvår eller ett år sedan, men nu är det på väg upp igen. Nu startas det fler företag igen. Konjunkturen är naturligtvis en bidragande orsak till detta, men jag tror inte att den politik som förs har gjort det hela sämre.

Carl Erik Hedlund är i Italien och säger: Tänk om vi fick det som de har de där!

Vi kan titta på Bologna- eller Romanaområdet. Där har de ett arbetsgivaransvar som är betydligt mer långtgående än det som finns i Sverige. Skatterna är inte heller särskilt låga. Däremot har man satsat ganska intensivt på nätverksbildning osv. Det tycker vi är väldigt viktigt och bra. Om man tittar på arbetsgivarnas ansvar för de anställda och den arbetsrättsliga lagstiftningen är den tuffare än den i Sverige. Men Carl Erik Hedlund vill kanske införa samma lagstiftning här i Sverige som man har där nere? Jag tror inte att det skulle vara så lyckat i alla delar. Jag tror inte heller att företagen i Sverige skulle acceptera den typen av lagstiftning.

Sedan finns det naturligtvis problem också. Delar av 3:12-reglerna är ett problem. Det är väl också därför de är under översyn. Vi kan väl gemensamt hoppas att det läggs fram ett förslag här i kammaren inom en ganska snar framtid där man förändrar 3:12-reglerna så att de som verkligen är företagare kan ta ut en större del av tillväxten i form av kapitalbeskattad utdelning. Det är en viss form av diskriminering i de regler som finns i dag.

Däremot har vi väldigt svårt att se att det skulle få någon nämnvärd effekt att ta bort dubbelbeskattningen fullt ut, dvs. att göra aktieutdelningen skattefri. Ska man få bra effekter för företagen ska pengar och resurser riktas dit där de ger effekt. Att generellt sett ta bort beskattningen av aktieutdelningen ser vi inte som en särskilt framkomlig väg. De pengarna kan användas på ett betydligt bättre sätt.

När det gäller reservationen om sponsring är det i och för sig bra att det ska klargöras vad som är tillåten sponsring. Men vi är mycket tveksamma till att utsträcka möjligheterna till sponsring. Det är väl snarare så att man kanske borde avgränsa en del av de prejudikat som finns redan nu. Det har kanske gått lite för långt när det gäller sponsring i förhållande till begreppet marknadsföring.

Sedan har vi reservation 3 om skatteuppskov för nystartade företag. Först säger Hedlund att företagen inte ger några vinster i början. Men vad ska de då med ett skatteuppskov till? Om de å andra sidan ger väldigt stora vinster direkt är det faktiskt en väldigt farlig sak för konkurrensen,

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

som Lars U Granberg sade. Carl Erik Hedlund sade i sitt anförande här att företagen inte ger några vinster de första åren. Då är det väl inga problem att införa ett skatteuppskov? Det blir ju plus minus noll.

Sedan säger Kenneth Lantz att majoriteten inte tror på företagavärlden. Men bara för någon vecka sedan hade vi en debatt här där kristdemokraterna sade att stora delar av svenskt näringsliv skulle bete sig som ekonomiska brottslingar och fiffla om man skulle införa rätt att återköpa aktier. Jag tog upp den här diskussionen då. Vad säger Kenneth Lantz då? Han förnekar inte uttalandet att så är det. Det är kristdemokraternas syn. Sedan har han mage att gå upp och säga att vi inte tror på företaget. Jag stod här för en vecka sedan och försvarade svenskt näringsliv mot de kristdemokratiska attackerna. Jag tycker att det är fruktansvärt magstarkt. Jag tror att alla som var här i kammaren och lyssnade på Rolf Åbjörnsson blev mer eller mindre chockade över de attackerna. Det misstänkliggör svenska företag och företrädare för svenskt näringsliv. Om man införde sådana här ändringar i reglerna skulle den ekonomiska brottsligheten öka lavinartat. Skäms ni inte?

Det är inte alls så att jordbruksöverlåtelse omöjliggörs med den nuvarande beskattningen. Att det sker färre generationsskiften och att det framför allt blir fler trottoarbönder beror på att det många gånger är mer lönsamt att låta marken ligga i träda. Det finns delar av jordbruksbranschen som är krisartad. Det gäller t.ex. svinproduktionen. Man får nog titta lite grann på lönsamhetsfaktorer och andra saker också. Dessutom har vi fortfarande en jordbrukarkår som är på väg nedåt, dock inte i samma takt som under tidigare år.

Folkpartiet är verkligen företagervänliga. Samtliga riksdagspartier utom Folkpartiet stöder fusionen mellan Volvo och Scania och uppmanar EG-kommissionen att godkänna affären, men inte Folkpartiets företrädare i ekonomiska frågor Karin Pilsäter. Hon går emot strömmen. Nu är det i och för sig dementerat. Efter lite kritik finns det en dementi hos TT där man säger att nu stöder Folkpartiet Volvo mot EU. Men förut stod det att EU:s konkurrenslagstiftning är till för att värna om EU-medborgarnas intressen av låga priser och konkurrens, inte att värna om företagets intressen. Man försvarar EG-kommissionens inblandning i det här fallet. Det är lite märkligt, måste jag säga.

Sedan har vi centerpartisterna, som står i talarstolen och slåss för småföretagarna. Man säger att man har infört så väldigt mycket bra för småföretagarna.

Man införde lättnadsregler, dvs. man införde ett enkelbeskattat utrymme. Men de allra minsta företagen fick inte del av en del av de här nedsättningarna, nämligen det lönebaserade utrymmet. Där tog man bort de tio första basbeloppen. Det var Centern som var med och genomförde det. De krångliga regler kring detta som Centern säger sig gå emot var man med och genomförde. Mycket av detta skedde ju t.o.m. på Centerns inrådan.

Sedan slåss man här i dag för yrkesfiskaravdraget. Det finns en reservation som säger att yrkesfiskaravdraget ska införas så fort som möjligt. Det finns redan ett uttalande från regeringen i detta. Man avvaktar också att EU ska besluta om detta är tillåtet med de konkurrensregler som finns. Det vet de borgerliga och ändå skriver de en reservation om yrkesfiskaravdraget. Det är patetiskt.

Det är ganska intressant. Det är faktiskt ett rent branschstöd att man ger ett yrkesfiskaravdrag. Det kan ju inte vara ett avdrag för fördrade levnadskostnader. Snarare är det väl, som jag har sagt här i talarstolen en gång förut, ett avdrag för icke havda kostnader. De kostnader ni är ute efter finns ju inte. Ett yrkesfiskaravdrag är ju ett direkt branschstöd och ska gå över näringen i så fall. Men här blandar man in skattelagstiftningen för att stödja en bransch. Det är det här EU också inser. Man inser att det här försöket är ett rent branschstöd. Det är därför vi är tvingade att få EU:s godkännande. Ni vet detta och ändå kräver ni ett tillkännagivande. Hur många tillkännagivande ska ni ha? Ska ni ha tillkännagivanden ned till EU, eller vad är ni ute efter?

Jag har svårt att förstå att ni fortsätter den här typen av demonstrationspolitik. Det är ju nästan löjligt.

Men ni har haft en chans att verkligen göra något för småföretagen, och den sumpade ni. Det finns ett problem för ett antal småföretag när det gäller bilförmåner. En småföretagare som har en privat bil och dessutom en firmabil, som kan vara fullastad med installationsgrejer eller vad som helst, blir ofta debiterad bilförmån för näringsbilen.

Vi har en reservation i ett tidigare betänkande här i dag. Den säger att om man har en privat bil av lite bättre kvalitet, så att det inte bara är en ren alibi-bil, ska man inte påföras någon bilförmån.

Då ska naturligtvis några av de borgerliga partierna, kristdemokraterna och moderaterna, vara snäppet bättre. Man ska inte ens behöva ha en privat bil för att undgå förmånsbeskattningen. Det är ju ganska märkligt. Ni är så maximalistiska att ni inte kan försöka få igenom en förbättring. Ni ska ha allt och mer än allt.

Jag har väldigt svårt att förstå den demonstrationspolitik som de borgerliga har för sig. Här hade ni chansen att faktiskt göra någonting för en gångs skull. Men ni försitter chansen. Det är ganska typiskt.

Jag yrkar bifall till det liggande betänkandet.

Anf. 160 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Det är inte alltid lika intressant att höra på Per Rosengren. Här rör vi oss på de stora makroekonomiska arenorna, och sedan diskuterar vi beskattningen av firmabilar.

Jag vill komma tillbaka till Per Rosengrens påstående om att det går så bra för Sverige nu. Ja, det gör det. Just nu har vi en tillväxt som är i nivå med vad flertalet länder inom EU har. Och det är bra. Men det är också känt för de flesta ledamöter i den här kammaren att det här är Sveriges stora problem. När den internationella konjunkturen går upp går det bra för Sverige. Då flödar pengarna in i landet. Men samtidigt är vi oerhört konjunkturkänsliga. När vi får svängningar åt andra hållet blir det på samma sätt oerhört stora hål, inte minst i statsbudgeten.

Tidigare har vi löst det här med devalveringar. På den utförsbanan har vi sjunkit från det tredje rikaste landet i världen till det sjuttonde artonde inom OECD-sfären under perioden 1970 till nu.

Det beror på att vi inte har tagit hand om strukturproblemen. Ett av de allvarligaste är den höga beskattningen av aktivt företagskapital, ägarkapitalet.

Ta dubbelbeskattningen. Om det skulle innebära att ägare av aktier fick mer pengar att röra sig med kunde de allokera de pengarna på ett

nytt sätt, distribuera vinsterna till nya grenar inom näringslivet och få en tillväxt. 350 miljarder har försvunnit ut ur landet. Hur mycket jobb skulle inte de ha skapat i landet om de hade funnits kvar. Vilken dynamik skulle vi då inte ha haft.

Det är frågor jag vill ställa till Per Rosengren, som säger att han också är för ett positivt företagarklimat. Men vi kanske har olika definitioner av vad som är ett bra företagarklimat.

Anf. 161 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Låt oss prata om den första saken först.

När jag pratar med småföretagare är de mer brydda över sin situation, sin direkta beskattning och de regler som gäller för dem själva, t.ex. att man blir påförd en bilförmån för en bil som man i stort sett aldrig kan använda. Det tycker de är betydligt värre.

Sedan till det här med makroekonomin. Jag vet inte om ni kommer ihåg Honken Holmqvist, en känd gammal ishockeymålvakt. Han sade att stolparna var hans bästa vänner. Han ville säga att en målvakt ska ha tur.

Det är likadant med politiker och regeringar, det är bra om de har tur. Det är ju konstigt att den borgerliga regeringen alltid har haft en sådan vansinnig otur, att det bara berodde på konjunkturen att det såg så fruktansvärt ut mellan 1976 och 1982. När Bohman tillträdde sade han att han skulle halvera inflationen. Den var 7 % när han började och 14 % när han slutade.

Det såg inte bättre ut 1991–1994. Man kan i och för sig säga att det var otur med konjunkturen. Men det är så konstigt att de borgerliga regeringarna alltid har otur, och det är bra för det svenska folket att det dessemellan kan komma regeringar med tur.

Jag säger inte att allting bara beror på de politiska besluten. Men det är konstigt att ni med er fantastiska politik inte lyckas när ni sitter i regeringsställning.

Devalveringar, vilka var det som stod för det? Vad gjorde ni mellan 1976 och 1982? Hur många devalveringar använde ni er av då? Och vad hände 1992 med den svenska kronan? Vad hände då, Carl Erik Hedlund? Var det 30 % den sjönk när vi var tvingade att släppa den fri? Wibble och Bildt rapade i TV att man inte skulle släppa den svenska kronan och att det vore ett svek mot småföretagarna. Och vad gjorde de någon gång i november? Jo, de svek de svenska småföretagarna som stod där med sina utlandslån. Det är er politik. Så mycket trodde marknaden på er politik då.

Anf. 162 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Herr talman! Man blir faktiskt beklämd när man hör den här argumenteringen som passar bättre på Mynttorget här utanför under en valturné än här i riksdagens kammare.

Jag tror att Per Rosengren är väl medveten om de strukturella problem som Sverige har, de konjunkturella problem vi har. Oavsett vilken regering som har suttit vid makten har vi inte stadat tillräckligt mycket i skattelagstiftning, arbetsmarknadslagstiftning och även näringsstruktur.

Om vi tar de två exempel som Per Rosengren drar upp hade det faktiskt hänt något innan de regeringarna tillträdde. Det var ju inte precis Fällinregeringen som skapade varvskrisen, utan den kom beroende på

att vi hade ett alldeles för högt kostnadsläge. Det är inte bara politikerna som har ansvar, utan det är naturligtvis även arbetsmarknadens parter och andra som skapar det här. Vi hade invaggat oss i en säkerhet och trodde att det var annorlunda.

Jag tycker vi ska vara ärliga nog att erkänna att det finns många stora problem i strukturerna på många olika områden inom svensk ekonomi, och de är inte åtgärdade. Och gör vi inte det kommer vi att fortsätta i den här utförsbacken.

Som jag sade: Vi har gått från det tredje rikaste landet 1970 till att ligga på sjuttonde artonde plats. Just nu har vi en bra tillväxt, men det har vi också haft vid ett flertal andra tillfällen. Och det har straffat sig därför att vi inte har dragit slutsatserna och utnyttjat tillfällena till att göra förändringar.

Per Rosengren! Låt oss vara överens om att det här är kärnproblemet, och låt oss försöka föra en konstruktiv diskussion kring hur man ska åtgärda det i stället för att hålla den här formen av politiska torgtal.

Anf. 163 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag försöker faktiskt föra konstruktiva diskussioner när det gäller de enskilda företagens problem. Men Carl Erik Hedlund har inte nämnt problemet med småföretagarnas bilförmånsbeskattning. Han tar inte upp varför ni inte stödde detta. När ni för en gångs skull har möjlighet att göra något för de små företagen gör ni inget. Ni tar hellre en diskussion om Sveriges ekonomiska utveckling under de senaste 30 åren. Ni tar avstamp 1970.

Visst har svenskt näringsliv haft strukturella problem. Men jag skulle vilja hävda att den nuvarande regeringen och den nuvarande majoriteten faktiskt inser detta. Ni insåg inte det efter 1976 års val. Vad gjorde ni då? Jo, ni öppnade någonting som hette Åslingakuten för att pumpa in pengar i just de strukturellt föröddade företag som inte hade någon marknad eller någon framtid. Det var vad ni gjorde. Sedan står Carl Erik Hedlund här och säger att vi inte förstår de strukturella problemen. Detta är ju ett av de mest kända exemplen i svensk politik på att en regering inte förstod ett dugg av vad som hände strukturellt i landet. Jag skulle vilja hävda att den nuvarande regeringen och den majoritet som nu styr Sverige faktiskt har ganska bra pejling på vad det är som håller på att hända.

När det sedan gäller att Sverige faktiskt är en av de ledande IT-nationerna tack vare dessa företag och företagare som satsar tycker jag att detta är ett ganska bra bevis på att vi faktiskt förstår i vilka branscher framtiden finns. De här företagen verkar också ganska nöjda med det företagsklimat och ekonomiska klimat som finns i Sverige; annars skulle de inte växa så mycket som de faktiskt gör.

Anf. 164 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Per Rosengren börjar vänligt och talar positivt om att företagandet och småföretagandet är grunden för välfärden. Men sedan tar han till alltför kraftiga brösttoner, vill jag bestämt hävda. Jag håller med en föregående talare om att vi nästan upplevde oss vara på ett torgmöte i stället.

Det vore absolut främmande både för mig och för kristdemokraterna att på något vis arbeta emot småföretagarna eller ifrågasätta deras ärlig-

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

het och uppriktighet. Dessa tankar förekommer absolut inte hos oss. Att herr Rosengren möjligtvis har de här tankarna och känner andra som sig själv får stå för honom. Men det vill jag klart deklarerat: Sådana tankar finns definitivt inte hos oss.

Sedan tycker vi att det är angeläget att skapa regler som hjälper i stället för stjälp. Vi ska inte lockas in i en massa överträdelser bara för att överleva. Här kan jag återkomma med fler exempel. Vi har nämnt t.ex. tjänstesektorn, och det finns anledning att återkomma och ställa frågor om det här.

Jag skulle t.ex. kunna fråga Per Rosengren varför han och Vänsterpartiet i utskottsarbetet agerar emot att vi ska kunna lyfta frågan om tjänstesektorn framåt och komma vidare. Vi har sagt att vi skulle vilja lära oss ytterligare om detta genom någon form av seminarier eller utfrågningar, men det har vi inte fått något gehör för. Likaså har vi skrivit motioner till förmån för detta. Där hade det funnits en möjlighet för Per Rosengren att bifalla och ge småföretagar- och nyföretagarvärlden en ännu bättre möjlighet att agera framöver.

Sedan talades det om att vi är maximalistiska. Ja, det är väl inte så farligt att vara maximalistisk, bara vi inte är marxialistiska. Det är något värre.

Min fråga är alltså om Per Rosengren kan stötta de små företagen genom tjänstesektorns avdragsmöjligheter. Det skulle vara väldigt trevligt att få höra det.

Anf. 165 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag har inte sett någon tjänstesektor som inte har avdragsmöjligheter. Hela tjänstesektorn har avdragsmöjligheter. Vartenda företag som jobbar inom tjänstesektorn har avdragsmöjligheter. Ett företag som i dag sysslar med den här typen av frågor är Hemfrid. Det företaget har avdragsmöjligheter. Momspliktiga är de också.

Och sedan, Kenneth Lantz: Vad sade ni i debatten? Sade ni inte att detta faktiskt kommer att innebära att den ekonomiska brottsligheten och fifflet kommer att öka lavinartat? Det var precis vad Rolf Åbjörnsson stod här och sade. Jag ställde därefter frågan till Kenneth Lantz. Han har ännu inte svarat på den. Sedan hävdar han att jag skulle ha någon negativ uppfattning om småföretagarna. Det är fullkomligt gripet ur luften. Det är en ren lögn. Kenneth Lantz kan inte peka på ett enda ställe där jag skulle ha sagt något sådant negativt. Det finns inte. Jag är själv småföretagskonsult. Jag har jobbat med jättemånga småföretag, och jag vet vad som är viktigt för dem.

Jag återkommer då till Kenneth Lantz: När ni nu hade en möjlighet att göra en sak för småföretagen, varför gjorde ni inte det? Ni gjorde ingenting. Nej, ni ska i stället, hör och häpna, ha en schablonbeskattning på restaurangerna. Det är alltså inte antalet kronor som kommer in i kassan som ska beskattas. Är det makaroner, eller vad är det? Den här typen av portionsbeskattning är nästan bara patetisk. Ni öppnar ju för möjligheter som ni inte själva förstår. Hur ska man avgöra detta? Antalet kronor ska inte vara avgörande. Omsättning ska inte vara avgörande. Ska man gå in och räkna antalet bord och säga: jaha, ni ska betala så mycket i schablonskatt, eller vad är ni ute efter egentligen? Ni är så aningslösa och okunniga om vad det handlar om att man blir väldigt förvånad.

Anf. 166 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Det är inga dåliga toner herr Rosengren tar i sin mun när han bedömer ett parti och människor som okunniga på det här området. Det, får jag lov att säga, är fantastiska ord. Är det den bedömningen Per Rosengren vill ha om sig själv må det vara därefter. Tack!

Däremot kan jag konstatera, och det gör jag med en liten artikel som jag har i min hand, att Vänsterpartiet med flera partier faktiskt gynnar dem som redan är väl besuttna. Jag refererade förut till en tidningsartikel, och jag vill läsa innantill ur den. Det gäller debatten om beskattningen vid återköp av aktier. Ni förordar ju dubbelbeskattningen i stället för den aktiemodell som vi talade om i förra veckan. ”Omräknat till Stockholmsbörsen skulle det betyda att av återköp på totalt förväntade dryga 50 miljarder kronor per år skulle ca 25 miljarder kronor gå till att subventionera anställdas optionsprogram – –.” Dessa pengar ska då tas från människor som icke är anställda utan aktieägare. Således plockar man ett betydande kapital från människor som har en rimlig förmögenhet till dem som har en redan i dag väl etablerad förmögenhet.

Är det så Vänstern vill agera framöver är det ett nytt parti som vi får lära känna där man vill göra de rika ännu rikare. De medelrika och de med sådana låga förmögenheter som Medelsvensson har i olika aktiekapital ska i stället förlora sina egna pengar som de har beskattat både en, två och tre gånger innan de fått dem.

Anf. 167 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Det är intressant att även Kenneth Lantz börjar diskutera mer eller mindre makroekonomi men inte vill gå in och diskutera det faktum att ni hade chansen att göra någonting för ett antal småföretagare men inte gjorde det. Det vill inte Kenneth Lantz gå in och diskutera. Vidare har kristdemokraterna ännu icke här i kammaren förnekat det som Rolf Åbjörnsson sade: att detta öppnar för fiffel och ekonomisk brottslighet i stor utsträckning. I sex olika replikskiften har jag nu ställt frågan, och ännu har inte kristdemokraterna förnekat att man anser detta om företrädare för svenskt näringsliv.

Dessutom blir jag lite förvånad över de siffror som Kenneth Lantz här tar fram. Rolf Åbjörnsson var ju av den uppfattningen att detta, trots att det skulle leda till okontrollerad ekonomisk brottslighet, ändå inte skulle ge någon effekt. Detta framstår som ännu mer märkligt när Kenneth Lantz nu tar fram en artikel och säger att det handlar om 50 miljarder. Allt detta skulle gå åt till ökade optioner. Detta får stå för Kenneth Lantz och artikelförfattaren.

Jag konstaterar bara att ett borttagande av dubbelbeskattningen skulle kosta mellan 12 och 16 miljarder. Vilka som fördelningspolitiskt skulle få stå för de pengarna vet vi. Det är inte de som har behov av samhällets omvårdnad osv., utan det handlar om aktieägare. Det är dem som kristdemokraterna och moderaterna slåss för. De har inga pengar till och bryr sig inte om de andra. Huvudsaken är att ni klarar aktieägarna.

Jag medger att jag har sagt att det finns anledning att titta på 3:12-reglerna och att företagarna ser på utdelningarna i de sammanhangen. Det handlar då om helt andra summor och om riktade pengar.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

Anf. 168 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Det är tur för Per Rosengren att vi inte har de regler som tillämpas i radioprogrammet På minuten, för i så fall hade han blivit avbruten långt innan han hade avbrutits för upprepning när det gällde bilbeskattningen, nämligen för avvikelse från ämnet. Det var nämligen den debatt som vi förde före middagsuppehållet som handlade om bilbeskattningen. Det kan också vara en orsak till att han inte får några svar på sina frågor.

Jag tycker också att det är en viss avvikelse från ämnet att börja tjata om Volvofusionen. Det intressanta när han högt läser upp vad Folkpartiet tycker är att han får det att låta som något väldigt anmärkningsvärt att vi säger att politikernas uppgift är att värna konsumentintresset. Jag tycker att det är mera anmärkningsvärt att sex partier uppenbarligen inte tycker att det är politikernas uppgift och att dessutom sex partier anser sig ha grund för att ta ställning i en rent företagsekonomisk fråga om huruvida en fusion är bra eller dålig för företagen i fråga.

Som det står längre ned i den text som Per Rosengren läste högt ur överlåter vi i Folkpartiet med varm hand besluten om de företagsstrategiska frågorna till företagsledning och aktieägare. Vi anser inte att vi har någon anledning att ta ställning till dem.

Per Rosengren är kamrer, och det är bra. Han tjarar mycket om kvartalssiffrorna, men om han höjde blicken lite skulle kan kanske fundera ett varv på hur man får de här siffrorna att bli lite mer varaktiga och gälla inte bara för nästa kvartal utan möjligen också för nästa år. Vilka politiska åtgärder behöver vi göra nu för att vi ska få en varaktigt god tillväxt? Poängen är den att det i mycket stor utsträckning är de förändringar som man gjorde i slutet på 80-talet och i början på 90-talet som är orsaken till att vi nu får en så god utväxling, t.ex. EU-medlemskapet, pensionsreformen, en självständig riksbank, inflationsbekämpningen, avregleringen av kapitalmarknad, hanteringen av bankkrisen och teleavregleringen.

Alla de här förändringarna har ni ju varit motståndare till, och socialdemokraterna har inte alltid varit så väldigt entusiastiska. Ibland har de varit motståndare, ibland har de stått bakom åtgärderna. Grundproblemet i den här frågan är att ni visserligen kan prata hur mycket ni vill om företagandet men att ni i själva verket inte vill göra någonting som kan ge varaktigt goda villkor och har ett *track record* av att ha varit emot allting som ligger till grund för att det i dag går så bra.

Det är desto mer oroande att ni dessutom tjarar om bilbeskattningen, som inte alls hör till denna dagordningspunkt.

Anf. 169 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Det är riktigt att man i detta betänkande behandlar motioner från allmänna motionstiden, men när jag lyssnade på de borgerliga företrädarnas inledningsanföranden handlade det inte särskilt mycket om dessa motioner, utan det gavs en allmän beskrivning av hur reglerna för småföretagen ser ut och av hur gräslig den nuvarande majoriteten är och hur förträffliga de borgerliga är.

Jag säger då att vi i dag har ett praktiskt exempel på att de borgerliga faktiskt hade en möjlighet. – Jag upprepar mig nu igen, och om det är På

minutens regler som gäller får väl klubban falla. Ni hade chansen att förbättra för småföretagare, men ni tog den inte.

Det skulle vara intressant att höra Karin Pilsäters uppfattning. Ni hade väl ingen uppfattning alls i just den frågan – ni var i varje fall inte med på kristdemokraternas och moderaternas maximalistiska reservation.

Jag återkommer till EU-frågan. Jag tycker att det är ganska intressant att Karin Pilsäter och Folkpartiet ser lastvagnsmarknaden som en isolerad svensk marknad och accepterar EU:s synsätt att konsumentintresset i detta sammanhang är begränsat till den svenska marknaden.

Karin Pilsäter har vidare blivit korrigerad av sin partikamrat Eva Flyborg, som nu stöder Volvo i förhållande till EU. Karin Pilsäter säger att ni inte kan göra den bedömningen. Hur kan det då komma sig att Eva Flyborg säger så?

Hon säger att svenskt näringsliv måste kunna konkurrera på samma villkor som andra, och hon gör den bedömningen att ett sådant här samgående är bra.

Det är som vanligt så att Folkpartiet velar. Från den ena representanten hör man det ena och från den andra det andra. Vi får väl snart höra Lars Leijonborg dementera båda uppgifterna och säga att man bara stöder Scania.

Anf. 170 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Man vet inte om man ska skratta eller gråta, men jag tror att Per Rosengren skulle ha avbrutits för dubbelfel. Han var inne både på fel fråga och på fel parti. Jag är hemskt ledsen, men jag kan inte förklara varför kristdemokrater och moderater tidigare i ett annat ärende intagit en annan ståndpunkt än den som Per Rosengren tycker att de borde ha intagit. De får själva svara på den frågan, och jag tror också att de gjorde det före middagen, innan Per Rosengren hade kommit med i debatten.

När det gäller Volvo blir det ännu mer bisarrt. Per Rosengren borde läsa hela texten. Ingen av oss i Folkpartiet har i något sammanhang ansett oss ha någon anledning att göra en bedömning av om den här fusionen är bra eller inte för företagen. Det finns ingen meningsskiljaktighet mellan mig och Eva Flyborg.

När det gäller de andra påpekandena som han gör läser han som Nalle Puh – han har fått lite vatten i ögat. När man läser innantill vad som står i texten kan man konstatera att konkurrensreglerna är till för att värna konsumenterna och att svenska företag måste kunna konkurrera på samma villkor som andra företag. Är det något konstigt med det? Det konstiga när det gäller Volvo är snarare att Per Rosengrens partikamrater anser sig ha anledning att kommentera fusionsfrågan, som jag tycker är en angelägenhet för Volvos aktieägare och företagsledning.

Vi behöver inte blanda in Leijonborg i det här. Det gäller en fråga som över huvud taget inte ligger på skatteutskottets bord. Det vore bättre om Per Rosengren kunde intressera sig lite mer för att i ljuset av ett allmänt gott företagsklimat koncentrera sig på de frågor som gäller beskattningen och det som behandlas i det här betänkandet, nämligen villkoren för företags- och kapitalbeskattningen.

Det vore mycket bättre om Per Rosengren ville använda sina sista talarminuter till att säga några ord om vad han och Vänsterpartiet tycker

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

skulle vara bra åtgärder. Det skulle vara oerhört mycket mer klagörande än allt annat som Per Rosengren här i kulsprutetakt har fört fram.

Anf. 171 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr ordförande! Det verkar som om Karin Pilsäter inte var här i kammaren när jag höll mitt anförande. Jag har sagt att det är viktigt att vi ser över 3:12-reglerna. Det finns ingen som helst anledning att slopa dubbelbeskattningen och att ta bort beskattningen på aktieutdelningar.

Skatteuppskov, som Folkpartiet vill genomföra, är ett ordentligt slag i luften och verkar konkurrenssnedvridande. Det finns ingen som helst anledning att bifalla en motion om detta. Det skulle ge helt fel signaler.

Folkpartiet stöder inte heller vår reservation om småföretagen. Ni tycker att dagens olikabehandling av småföretagare när det gäller för-månsbilar är helt okej. Det är precis det som ni säger. Även ni har för en gångs skull haft möjlighet att göra något för småföretagen, men ni gjorde det inte.

I Volvo–Scania-affären har Volvos aktieägare redan i princip tagit ett beslut. Frågan har delegerats till Volvos styrelse, som har tagit ett beslut. Man har lagt in ett bud, och allting är i stort sett klart. Vi säger att EU-kommissionen inte ska lägga sig i detta. Det gäller inte en begränsad svensk marknad. Ni anser dock att EU-kommissionen har rätt och att vi inte ska försöka få EU-kommissionen att ändra uppfattning.

Sex partier gick ut med ett gemensamt budskap, men ni hade en annan linje. Det är precis detta som bl.a. alla etermedier har meddelat. Jag ska överrätta meddelandet om detta till Karin Pilsäter. Hon skakar på huvudet, men hon kan själv få läsa det. Om hon inte vet vad hon själv och hennes partikamrater har sagt, kan jag väl få informera henne om det.

Anf. 172 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Helt kort. Per Rosengren landar i god anda igen. Låt oss då enas i stället för att gå ifrån varandra. Jag tror att det är betydligt mer konstruktivt. Jag lyssnar och tar till mig när Per Rosengren talar om 3:12-reglerna. Det är rätt och riktigt, och det ställer vi upp på gemensamt.

Låt mig bara avslutningsvis också få svara på Per Rosengrens fråga. Jag var också i kammaren när Rolf Åbjörnsson redogjorde för de här frågorna, och han förklarade tydligt det orimliga med hela det här systemet. Det är därför som vi i stället har förordat dubbelbeskattningsslindringen. Vi tycker att det är viktigare.

Då vill jag läsa här innantill ur en artikel som jag har i min hand av Hans Westerberg: ”Omfattande återköp av egna aktier raserar inte bara aktieägarvärlden utan innebär också en överföring av företagets förmögenhet från aktieägarna till den utvalda skaran anställda som har optioner i företaget.

Den salvan mot återköp av egna aktier avlossar den kända amerikanska investmentbanken Credit Suisse First Boston samtidigt som en lång rad svenska företag med Volvo i spetsen aviserat återköp på över 30 miljarder kronor från den 10:e mars när det blir tillåtet för svenska företag att återköpa egna aktier.”

En kopia på det här kanske skulle tillägna herr Rosengren en och annan angenäm upplevelse.

Anf. 173 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag trodde faktiskt att Kenneth Lantz skulle gå upp och dementera Rolf Åbjörnssons hätska utfall på det svenska näringslivets företrädare, att om man genomför detta kommer den ekonomiska brottsligheten och fifflet att öka dramatiskt. Ännu har vi inte hört denna dementi, så det är alldeles tydligt att detta är Kristdemokraternas syn på svenskt näringsliv. Det är väl bara att acceptera att den finns. Det är väl ganska skönt att det finns en vänsterpartist som i den debatten kunde gå upp och försvara företrädare av svenskt näringsliv mot de fruktansvärda attackerna från Kristdemokraterna.

Återköp är ett sätt att anpassa den här lagstiftningen och situationen för svenska företag i förhållande till utländska företag, där man har den möjligheten. Dessutom kan man se på det på två sätt. Det finns en möjlighet att vid tillfälliga svackor, trots att det bara handlar om 10 %, gå in och kanske stödköpa en aktie. Men det viktigaste av allt är att kunna göra en viss form av utdelning till aktieägarna genom att återköpa, alltså att frigöra en del av kapitalet och använda det på bästa sätt.

Huruvida det sedan kan kopplas till optioner osv. har vi inte sett några som helst exempel på. Det enda vi har sett exempel på är att SSAB redan nu går ut och vill återköpa 10 % och går in till sina ägare och begär att få göra detta. Det ger den bild som Åbjörnsson gav för någon vecka sedan, att detta kommer aldrig att ske. Efter en vecka är det redan ett företag som är redo att göra det, inte på grund av att göra några optionsprogram för sina anställda. Det handlar inte om det. Här handlar det om helt andra frågor.

Anf. 174 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Jag nämnde för Per Rosengren i debatten att vi definitivt inte utgår från att det fuskas på något sätt. Det var Åbjörnsson ytterst tydlig med i sitt svar på motsvarande fråga. Jag tycker att det är nästan genant att den här frågan ställs gång på gång.

Anf. 175 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Då tycker jag att Kenneth Lantz ska läsa snabbprotokollet efter den debatten. Det var precis det Åbjörnsson sade, att den ekonomiska brottsligheten och fifflet kommer att öka lavinartat i det fallet. Jag ställde faktiskt frågan till Rolf Åbjörnsson två gånger i två repliker. Först i mitt inlägg hade jag noterat vad han sade, därefter försökte jag i två repliker att få fram en mer nyanserad bild av Åbjörnsson i det här sammanhanget. Icke, han vidhöll detta. Efter två repliker med Kenneth Lantz är det samma sak. Nu börjar Kenneth Lantz säga: Nej, vi kanske inte tycker så. Är det så att ni har ändrat er sedan förra veckan, att det här inte kommer att leda till någon ekonomisk brottslighet, alltså att argumentet i den debatten inte var giltigt? Det är väl så man måste tolka det när Kenneth Lantz nu börjar vackla.

Det är kanske inte så roligt att som företrädare för Kristdemokraterna bli anklagad för att utmåla företrädare för det svenska näringslivet som presumtiva ekonomiska brottslingar – och lite mer än presumtiva, skulle jag vilja säga – då en vänsterpartist går in och försvarar det svenska näringslivet. Det måste kännas lite taskigt för Kenneth Lantz.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
företags- och kapital-
beskattning*

Anf. 176 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Kenneth Lantz är synnerligen stolt och kan hålla fanan ganska högt över att han företräder det kristdemokratiska partiet. De småföretagare som finns i det här landet, och säkerligen i andra länder också, känner vårt partiprogram så pass väl att de inser mycket väl vad som ligger bakom inte bara Åbjörnssons åsikter i anförandet utan också det grundprogram som vi står för och som vi absolut inte har anledning att skämmas för över huvud taget.

Att läsa protokoll kan vi göra tillsammans, och då kan vi inse att Åbjörnsson var ytterst tydlig i de frågor som ställdes. Det var alltså med risk för att det kunde finnas möjlighet till felaktig handläggning av lagstiftning som han varnade för detta, inte för att han utgick från att företagen fuskade.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

13 § Allmänna motioner om mervärdesskatt

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU15
Allmänna motioner om mervärdesskatt.

Anf. 177 CATHARINA HAGEN (m):

Herr talman! Med anledning av skatteutskottets betänkande och motioner om mervärdesskatt vill jag börja med att tala lite grann om bakgrunden till våra reservationer.

Sverige har som bekant industrivärldens högsta skattetryck och en av de högsta momssatserna inom EU. Staten tar in över 175 miljarder kronor i moms per år. Vad som gör det höga skattetrycket ännu mera bekymmersamt än förr är den nya omvärld som vi lever i. Jag tänker då på de accelererande möjligheter som Internet, massmedierna och ett ökat resande ger. Vi har ett informationsflöde och en genomskinlighet när det gäller att jämföra priser och skatter som gör att våra svenska verksamheter blir utsatta för en allt hårdnande konkurrens. Länder med lägre skatter rent allmänt och lägre moms i synnerhet har en konkurrensfördel som svenska tjänster och varor inte har.

Jag vill börja med den elektroniska handeln. Gränshandel är det traditionella hotet mot skatteintäkter för moms. I takt med att andra hinder för handeln försvinner kan denna handel antas få en större omfattning. Vi ser exempel på en sådan handel i och med att den privata bilimporten ökar kraftigt.

Med tiden blir det sannolikt alltmer naturligt att handla via Internet eftersom användandet till stor del är en generationsfråga. Den elektroniska handeln kommer att öka konkurrensen för företagen i Sverige på flera sätt. Detta gäller särskilt de varor och tjänster som levereras elektroniskt till mottagaren. Exempel på sådana tjänster är dataprogram, konsultationer inom ekonomi och administration, resebokningar, utbildning, spel och *betting* osv. Där är reglerna sådana inom EU att om en privatperson köper en sådan tjänst ska tjänsten momsbeläggas i ur-

sprungslandet. Det är ytterligare ett incitament för företagare att etablera sig utanför Sverige. Dessutom utsätts redan befintliga företag i Sverige för ytterligare en konkurrensnackdel.

Mot denna bakgrund är det rimligt att tro att Sveriges höga normal-skattesats för moms kan komma att behöva anpassas till en lägre nivå med anledning av den ökande internationaliseringen. Jag kan bara återge vad Långtidsutredningen skriver, nämligen att det inte är orimligt att anta att skattesatsen hamnar någonstans mellan nivån i Sverige, som är 25 %, och nivån i Luxemburg, som är 15 %.

Detta om den elektroniska handeln, som kommer att göra att trycket nedåt på momsen kommer att öka. En annan aspekt är att förutom vår allmänna moms nivå, som är väldigt hög, finns det stora nackdelar för vissa verksamheter i Sverige som har olika beskattning beroende på hur varorna och tjänsterna klassas. Indelningen i olika momsklasser styrs till viss del av EU, men i Sverige har vi låtit bli att utnyttja de möjligheter till lägre moms som finns på flera av verksamheterna. Detta gäller t.ex. kulturområdet, som enligt EU tillåts ha en lägre momssats än den generella. I Sverige har vi valt att utesluta bl.a. böcker som kultur, medan vi t.ex. låter film omfattas av den lägre kultur momsen. En våldsfilm på bio kan på så sätt omfattas av en momssats på 6 %, medan en roman beläggs med 25 % moms.

Är det tryckta mediet en dagstidning är momsen 6 %, men om tidningen är digital är momsen 0 % eller 25 %, beroende på hur man ser det. Denna indelning håller inte längre. Vi måste följa med i utvecklingen, även på skatteområdet.

När det gäller turistnäringarna finns det också problem inom Sverige som specifikt har med momsen att göra. För de personer som arbetar inom turistnäringarna är de höga skatterna kännbara i konkurrenshänseende, och här spelar momsen en stor roll.

Restaurangnäringen, t.ex., kämpar egentligen på två fronter. Dels ska man med 25 % moms konkurrera med livsmedelsförsäljare som bara har 12 % moms, trots att också de säljer färdiglagad mat, dels ska man konkurrera med samma näring utomlands genom ett sviktande kundunderlag som i stället väljer att turista utomlands. Mot den bakgrunden föreslår vi att momsskattesatserna ska ses över rent allmänt. Syftet är bl.a. att öka konkurrensförmågan i sådana tjänstesektorer som t.ex. restaurangnäringen.

Inom kultursektorn föreslår vi dessutom att en utredning tillsätts i syfte att se över möjligheterna till samma skattesats på böcker som för övriga kulturområden.

Till sist vill jag säga att vi beklagar att regeringen har försuttit chansen att inom EU utnyttja de möjligheter till sänkt moms på vissa arbetsintensiva tjänster som har funnits. Nio andra länder inom EU har tagit chansen att ansöka om sänkt moms, men Sverige har inte gjort det. Man kan ju fråga sig varför t.ex. Belgien, Frankrike, Grekland, Italien, Luxemburg, Holland, Portugal och Storbritannien tycks ha råd att ansöka om sänkt moms men inte Sverige.

En sänkt moms på försök inom vissa branscher där tjänsterna är arbetsintensiva hade varit ett utmärkt tillfälle att utvärdera effekterna av lägre skatt på arbetsintensiva tjänster. Men vi har alltså försuttit chansen att delta i detta försök.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
mervärdesskatt*

Herr talman! För att vinna tid yrkar jag bifall bara till moderaternas reservation nr 1 under mom. 1, men jag står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer.

Anf. 178 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation nr 3 avseende bokmomsen.

Det som vi nu ska diskutera är olika motioner som berör mervärdesskattefrågor. Jag ska lyfta fram några av våra motioner och några av de områden som vi här har diskuterat.

Vi har moms för att få intäkter till statskassan och därmed för att kunna finansiera många viktiga funktioner i samhället. Men de olika skattesatserna visar också vad riksdagen gör för prioriteringar.

Vi kristdemokrater anser att skattetrycket totalt måste sänkas. Men skatterna får dock inte sänkas kortsiktigt så att vi rubbar den ekonomiska balansen och på så sätt förlorar förtroendet för statens finanser.

I dag ligger nivåerna för mervärdesskatt på 25, 12 eller 6 %. Vi kristdemokrater har i våra skattemotioner tagit upp en rad förslag där vi anser att man bör sänka skattesatsen. Det gäller bl.a. böcker.

Vi har under en längre tid arbetat för en sänkning av bokmomsen. Många länder har låg eller ingen moms på böcker. I Sverige har vi full moms på 25 %. Vi tycker att man ska börja med att sänka momsen på barnböcker till 6 % redan år 2000. Det beräknas kosta 60 miljoner, vilket vi också har finansierat i vår budget, och jag tycker att det är väl använda pengar.

Den ekonomiska situationen för många barnfamiljer är sådan att de inte kan prioritera och köpa en barnbok som kostar ca 150 kr. Visst kan man låna böcker på bibliotek, men det är inte samma sak som att kunna läsa sin favoritbok om och om igen.

Vi kristdemokrater vill dock inte bara sänka momsen på barnböcker, utan som ett led i att skapa en enhetlig kultur moms föreslår vi att man sänker momsen på samtliga böcker till 6 % från år 2002.

Jag gick häromdagen in på nätet och tittade på en hemsida där folk skriver sin mening om bokmomsen. En skrev så här: "Jag är student. Böcker är dyra och nödvändiga (och roliga). Gör dem billigare, slopa bokmomsen!" En annan skrev: "Gör som England. Främja bokläsandet och slopa bokmomsen. Böcker får inte bli en klassfråga!" Och de har ju rätt.

Vi i Sverige vill ju vara ett kunskapssamhälle, varför sänkt bokmoms borde ligga i linje med denna ambition. Att få folk att läsa mer för att få tillgång till fakta, men också att stödja kreativitet och tänkande är viktigt. Förslaget skulle definitivt gynna studenter som redan i dag har det svårt att få ekonomin att gå ihop.

Miljöpartiet har också motionerat om ett slopande av bokmomsen, men man har inte vågat ta steget fullt ut och föreslå något sådant i utskottet, tyvärr.

Herr talman! En annan fråga som vi kristdemokrater har tagit upp i våra motioner är en sänkning av momsen på körkortslektioner. Vi tycker att även detta är en rättvisefråga. Det ska inte bara vara rikemansbarn som ska kunna ta körkort. Ett körkort är viktigt för många ungdomar för att de ska kunna skaffa sig ett jobb.

En jämförelse från den 31 december 1998 visar att 27 % av Sveriges 18-åringar hade tagit körkort, medan siffrorna för Finland var 67 % och för Danmark 75 %. Det kan inte vara en rimlig olikhet.

Sveriges trafikskolors riksförbund redovisar att 51 % av kostnaden för en körlektion går till stat och kommun i form av skatter, avgifter och moms. Det är viktigt att ungdomar lär sig att köra säkert och tryggt. Därför anser vi att man bör undersöka möjligheten att minska beskattningen på körkortslektioner.

Herr talman! Från kristdemokraterna har vi också motionerat om att regeringen borde ha tagit chansen när EU i ett direktiv beslutade att medlemsländerna kunde pröva en momssänkning på vissa arbetsintensiva tjänster. Det gäller sådana tjänster som exempelvis småreparationer av skor, cyklar m.m., ombyggnads- och renoveringsarbeten samt städning i privata bostäder.

Regeringen hade kunnat ansöka – precis som Catharina Hagen sade här tidigare – om att pröva sänkt skatt på dessa tjänster under tre år och välja två eller tre av de olika sektorerna.

Nu lämnade inte Sverige in någon ansökan trots att nio andra länder gjorde det, och anmälningstiden gick ut den 1 november förra året. Regeringens underlåtenhet att pröva ett förslag som många väntat på är oförlåtlig. Att tjänstesektorn är smörjmedel i ekonomierna talar även socialdemokrater som Allan Larsson om i EU. Men här hemma vågar man inte säga det. Regeringen låter denna fråga om sänkt skatt på tjänster ligga i träda. Varför?

Fyrtiotalisterna säger att det för kvinnor som städar i hemmen blir ett ”pigavdrag”. Men får man då göra ett ”drängavdrag” för en skomakare? Vad är skillnaden?

Många kvinnor sliter och dubbelarbetar. Stress och utbrändhet breder ut sig, men ändå vill regeringen inte ens pröva. Vi accepterar att någon städar åt oss på jobbet, men inte hemma. Skillnaden mellan hem och bostad blir alltmer flytande i arbetslivet. Varför är det då så fullt att någon städar hemma medan det är okej på jobbet?

Naturligtvis ska ingen tvingas att jobba i tjänstesektorn och ingen ska tvingas att utnyttja tjänstesektorn. Men underlätta för dem som vill arbeta i den och för dem som vill köpa dessa tjänster!

Finansministern har tidigare sagt att han är beredd att diskutera sänkta skatter inom tjänstesektorn, men när kommer det ett förslag? Har majoriteten någon idé om när förslag om eventuella skattesänkningar inom tjänstesektorn kan komma? Eller inväntar vi ett EU-direktiv som innebär att EU bestämmer momssatsen? Sedan kan Sverige säga att vi kunde ingenting göra utan vi följer efter.

Det vore intressant att höra vad majoriteten har för syn på varför sänkt moms på tjänster av det slag som man nu har på försök i flera EU-länder inte prövas i Sverige.

Anf. 179 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Om Per Rosengren ursäktar, så hade jag tänkt tala lite om momsfrågor nu.

Egentligen borde man diskutera mervärdesskatten ur ett mycket bredare perspektiv än vad man gör i betänkandet. Vad det handlar om är ju inte bara att Sverige har väldigt hög skatt på böcker, skomakararbete,

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
mervärdesskatt*

körkortsutbildning och ett antal andra exempel som finns här. I själva verket är det så att Sverige har högst moms i Europa på allting. Därför får vi naturligtvis också högst skatt på varje enskild vara eller tjänst som man lyfter ut. Dessutom är det inte bara för företagen och företagarna som varor och tjänster numera i väldigt hög utsträckning är rörliga kors och tvärs över gränser, utan varor och tjänster är rörliga kors och tvärs över gränser också för oss enskilda individer. Det borde ju leda till att vi i Sverige tar en mycket bredare diskussion om hur beskattningen ska ordnas t.ex. när det gäller mervärdesbeskattningen och hur man ska organisera den gränsöverskridande handeln även för oss konsumenter.

Om jag som vanlig svensk individ, oavsett om jag bor i Stockholm eller i någon glesbygd, kan postorderhandla från England eller Tyskland från Hennes & Mauritz eller köpa böcker likaväl som jag kan handla på postorder inom Sverige, så är det klart att jag i rätt hög utsträckning kommer att välja den inköpskanal som ger mig de bästa priserna. Då är ju skattesatsen i allra högsta grad internationellt konkurrensutsatt. Men någon sådan diskussion förekommer tyvärr inte i någon nämnvärd utsträckning här, och som vi alla vet kommer den heller inte att tas upp i några skattesamtal, utan vi får väl driva på i andra sammanhang.

När det gäller tjänstebeskattningen har vi under flera år diskuterat frågan med den socialdemokratiska regeringen, som först har sagt att vi inte ska ha någon skattereduktion men att om man kunde sänka momsen så skulle man vara intresserad av det. Vi vet ju alla att vi har debatterat detta med Thomas Östros när han var skatteminister. Till slut kom möjligheten upp inom EU att sänka momsen, inte generellt men på vissa bestämda varor och tjänster, men då sade regeringen nej och ville inte vara med och pröva det. Vi har ju i tidigare frågor här fört fram förslag och yrkanden från Folkpartiet om att gå vidare med en annan metod för en reell skattereduktion för hushållstjänster. Vi har avstått från att i efterhand avge en reservation om att man ändå borde ha ansökt om en sådan speciell möjlighet, för det är ju efteråt med det, som lilla Ida sade.

Jag tänkte endast uppehålla mig i sak vid frågan om böcker. Det är självklart att man egentligen borde anse att man ska ha lägre moms och likvärdiga momssatser på allting, men vi har ju kommit väldigt långt ifrån detta i Sverige i dag.

När det gäller böcker är man mer än på många andra områden utsatt för en internationell konkurrens. Det ena är att det är otroligt enkelt att handla böcker från andra länder, jämfört med många andra produkter. Det gör att det är extra angeläget att ta med bokinköpen i en diskussion om internationaliseringen. Det andra är att ett antal andra kulturfenomen redan har en väsentligt lägre momssats och i vissa sammanhang även andra skattelättnader. Därför har vi i Folkpartiet tyckt att det kan vara rimligt att försöka ha en någorlunda generell momssats inom kulturområdet. Vi har föreslagit att man från regeringens sida ska utreda vad det skulle få för effekter och hur utformningen skulle kunna ske på ett vettigt sätt.

Vad jag förstår har kulturministern sagt att om hon bara visste att det verkligen blev bra, skulle hon inte alls vara så negativ. De utredningar som finns är ju inte gjorda av mer oberoende inrättningar utan enbart från branschens sida. Jag kan förstå att kulturministern och många andra kan tycka att branschen kan ha något eget litet intresse i frågan. Därför tycker

jag att det är mycket tråkigt att majoriteten inte har velat gå med på att ge regeringen uppdraget att se över frågan hur man åtminstone inom kulturområdet kan hitta en mer enhetlig momsats. Vi har därför i reservation 3 reserverat oss tillsammans med ett antal andra partier till förmån för en översyn av mervärdesskatten på böcker, så att den hamnar på samma nivå som för andra kulturarrangemang, och hur en momssänkning praktiskt kan genomföras så att den verkligen kommer bokköparna till godo.

Det skulle kunna finnas otroligt många andra frågor som man borde ta upp här, t.ex. om man kan väga av beskattningen av konsumtion i förhållande till beskattningen på arbete. Men som diskussionen inte bara vid alla tidigare tillfällen, varav Per Rosengren har refererat till en del, utan även just denna visar, finns det tyvärr inte något direkt intresse för att över huvud taget ta tag i frågan om ett både internationellt och för tillväxten konkurrenskraftigt skattesystem. Den något mindre frågan om beskattningen av böcker får väl ändå anses vara relevant. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 3.

Anf. 180 LARS LILJA (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar skatteutskottet ett stort antal motioner från allmänna motionstiden. Motionerna handlar om mervärdesskatt. Till betänkandet är det fogat fem reservationer.

År 1994 anpassade Sverige sina mervärdesskatteregler till EG:s mervärdesskatteregler. Enligt direktivet tillåts två skattesatser utöver normalskattesatsen. Den lägsta tillåtna nivån är 5 %. Vilka varor och tjänster som får beskattas på en lägre nivå än den normala är också reglerat enligt EU-direktivet.

I Sverige är normalskattesatsen 25 %. 12 % moms tillämpas bl.a. på hotellrums- och campingplatsuthyrning, personbefordran, transporter, skidliftar och livsmedel. Den lägsta nivån, 6 %, tillämpas på dagstidningar, entréer till konserter samt biograf-, teater-, opera- och balettföreställningar. Dessutom gäller den lägsta momssatsen viss museiverksamhet och inom idrottsområdet m.m.

Mervärdesskatten på serveringstjänster uppgår numera till normalnivån 25 %. Skälet till detta är att EU-reglerna inte medgav en lägre skattesats på serveringstjänster.

För närvarande pågår en översyn av reglerna för skattskyldighet enligt mervärdesskattelagen, direktiv 1999:10. En särskild utredare tillsattes under våren 1999. I uppdraget ingår att redovisa hur mervärdesskattelagens olika regler beträffande skattskyldighet och yrkesmässig verksamhet överensstämmer med motsvarande EG-regler och vilka effekter skillnaderna i regelsystemen har. Utredaren ska särskilt analysera hur mervärdesskattelagens bestämmelser om undantag för skattskyldighet för ideella föreningars verksamhet överensstämmer med direktivets verksamhetsinriktade undantag från skatteplikt för organisationer utan vinstintresse samt hur nuvarande svenska regler påverkar konkurrensneutraliteten. Resultatet av utredningen ska redovisas senast den 1 juni 2001.

Herr talman! De två första reservationerna handlar om turistnäringen och serveringstjänster. Enligt tidigare nämnda EG-direktiv har Sverige möjligheter att ta ut lägre skatt på vissa områden där det anses befogat. Denna möjlighet har Sverige utnyttjat när det gäller resor, uthyrning av hotellrum och campingplatser samt transporter och skidliftar. Detta är

verksamheter som har en tydlig anknytning till just turistnäringen. När det gäller serveringstjänster är vi bundna av EU-direktiv som inte medger någon lägre skattesats än den normala på matservering.

Den tredje reservationen gäller sänkt moms på böcker. EG-direktivet tillåter reducerad skattesats på böcker och tidskrifter, men Sverige har valt att avstå från den möjligheten.

I ett kulturpolitiskt perspektiv skulle en momssänkning på böcker givetvis vara en jätteinsats. En sänkning av det som vi kallar för kultur-momsen till 6 % skulle innebära ett skattebortfall på minst 700 miljoner. Med tanke på att kulturbudgeten, borträknat anslagen till folkbildningen, omsluter ca 5 miljarder handlar det i sammanhanget om mycket stora summor.

En sådan minskning av skatteinkomsterna som detta förslag innebär måste självklart finansieras. Jag har inte i motionerna hittat något förslag till finansiering, men vad jag har förstått av Kristdemokraternas representant i den här debatten finns det förslag på finansiering i deras budgetförslag.

Om nu dessa 700 miljoner fanns att disponera för kulturbudgeten måste man naturligtvis också ställa sig frågan om det här vore den allra viktigaste kulturpolitiska insats som kan göras. Det kanske finns andra lässtimulerande åtgärder som skulle vara ännu effektivare och träffsäkrare, eller andra satsningar inom kulturområdet som skulle vara nog så värdefulla. Det är i så fall en debatt som borde föras utifrån kulturpolitiska utgångspunkter och kanske inte skattepolitiska.

Den fjärde reservationen handlar om krav på en sänkning eller ett slopande av momsens på körkortsutbildning. Även i det fallet anser utskottet att Sverige är bundet av EG-rätten. Enligt denna kan endast viss utbildning undantas från skatt. Då gäller det i första hand grundskola, gymnasieskola samt utbildning vid universitet och högskolor. Körkortsutbildning förekommer inte heller bland de varor och tjänster som får lågbeskattas enligt bilagan till sjätte mervärdesskattedirektivet.

Den femte reservationen berör ingående mervärdesskatt i vissa skattefria verksamheter. Utskottet vill här påpeka att mervärdesskattesystemet innebär att bara den som har mervärdesskattepliktig omsättning får dra av mervärdesskatt på inköp av varor och tjänster. Detta är en naturlig följd av själva mervärdesskattesystemet, som innebär att skatten ska betalas av slutkonsumenten.

Frågan om ideella organisationer som bedriver verksamhet i konkurrens med privat driven verksamhet berörs i det tidigare nämnda utredningsdirektivet om översyn av regler av skattskyldighet i mervärdesskattelagen. När det gäller tandvården och de problem med konkurrensneutralitet mellan privat och offentlig tandvård som reservanterna anför pågår för närvarande beredning i Regeringskansliet. Denna beredning sker på grundval av utredningsbetänkandet *Kommunkontosystemet och rättvisan*. Utskottet bör således avvakta regeringens ställningstagande innan eventuella åtgärder vidtas.

Problemet när det gäller de privata skolorna med bidrag bör vara löst genom den bestämmelse som finns om storleken på bidragen. Den bestämmelsen tar hänsyn till att skolan saknar avdragsrätt för moms.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill dock avsluta med några andra reflexioner. Det finns knappast någon brist på förslag om att sänka skatter, och i vissa fall helt ta bort dem. Att komma med förslag på skattesänkningar är inte särskilt svårt. Visst låter det bra med lägre skatt. Det som dock nästan alltid glöms bort i den här debatten är att skatterna faktiskt används till något. Skatterna betalar vården när vi blir sjuka, våra barns skolgång och hemtjänsten när vi blir gamla. Skatterna betalar polisen, försvaret, vägar, järnvägar, operan, biblioteken och Dramaten. Det är saker som vi inte skulle vilja vara utan. Skatterna betalar också räntan på statsskulden – 81 miljarder kronor i år. Den skulle vi däremot kunna vara utan.

Varje minskning av skatteintäkterna innebär att någonting måste väljas bort. Vi kanske skulle få andra infallsvinklar på den här skattedebatten om vi började i andra ändan, alltså om alla som ivrar för stora skattesänkningar började med att tala om vad det kostar och vilka utgifter de vill ta bort – dvs. tydligt sade vilka nedskärningar de vill göra – och först sedan talade om vilka skatter de vill sänka. Då kanske vi skulle få en något mer nyanserad debatt. Det skulle gå att väga skattesänkningar mot nedskärningar.

Som debatten förs nu tycks det som om skatterna var en utgift och inget annat. Från dem som pläderar för stora skattesänkningar förs ingen diskussion om konsekvenserna av minskade skatteintäkter eller om vad vi faktiskt får för våra skatter. Här skulle en ökad tydlighet vara önskvärd.

När det gäller momsen beräknas intäkterna, som sagts tidigare här i dag, uppgå till ca 175 miljarder kronor i år. Då statens utgifter uppgår till ca 700 miljarder för år 2000 är det lätt att inse att momsen är mycket viktig för att finansiera våra gemensamma utgifter.

Anf. 181 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Herr talman! Lars Lilja beskriver här bl.a. hur EU lägger vissa begränsningar på hur man kan ta ut moms inom olika branscher och på hur hög och hur låg momsen får vara. Det är riktigt att EU har en hel del begränsningar av vår frihet att ta ut moms. Men vad EU inte lägger begränsningar på är vår *höga* moms. EU säger helt klart att man kan ha mycket lägre generell momsskattesats än vad Sverige har. Vi kan alltså gå ned på 15 % och ändå rymmas inom EU:s regler.

Jag vill också fråga Lars Lilja om han är medveten om en sak. Utskottets majoritet har ju skrivit i betänkandet att man är medveten om att momssatsen i Sverige fortfarande är mycket hög i ett internationellt perspektiv. Mot den bakgrunden vill jag fråga Lars Lilja: Finns det över huvud taget någon långsiktig planering för att få ned den generella momssatsen i Sverige? Det måste väl ändå vara bakgrunden till den skrivning ni gör i betänkandet där ni säger att momssatsen är hög i ett internationellt perspektiv. Min fråga är alltså: Vilken typ av planering har ni för att långsiktigt sänka momsen? Ni behöver ju inte sänka den i dag, men finns det över huvud taget någon planering när det gäller momsen i skattesamtalen och i era planer för skattetrycket?

Anf. 182 LARS LILJA (s) replik:

Herr talman! För det första har jag inte förmånen att sitta i några skattesamtal, men personligen tycker jag att momsen är en viktig skattesats.

Det är kanske en av de viktigaste skattesatserna, för den har en bred skattebas. Här skiljer vi socialdemokrater oss ganska mycket från moderaterna, alltså när det gäller inställningen till och tankarna kring hur vi ska finansiera vår gemensamma välfärd. Man kan väl lugnt säga att de förslag till skattesänkningar som vi har hört tidigare under dagens debatt på något sätt tydliggör att det är viktigt att behålla de skattebaser vi har för att kunna finansiera välfärden.

Därför vill jag påstå att jag tycker att momsen är en mycket viktig inkomstkälla för att vi ska klara av välfärden. Sedan finns idéer om att, som Catharina Hagen också säger, försöka sänka ytterligare skatter. Det har varit krav på slopad skatt på aktieutdelning och slopad förmögenhets-skatt. Det finns ett stort krav på skattesänkningar. Min bestämda uppfattning är att jag inte tror att det är aktuellt med några stora momssänkningar, eller några momssänkningar över huvud taget, den närmaste tiden om vi ska kunna behålla den generella välfärden på det sätt som vi socialdemokrater vill ha den.

Anf. 183 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Herr talman! Lars Lilja nämner att det är viktigt att vi kan behålla skattebaserna i Sverige för att kunna behålla en hyfsad välfärd. Det instämmer jag i. Då är det väldigt viktigt att vi sänker skatten på de mest rörliga skattebaserna. Lars Lilja tog här upp en del andra skatter som inte hör till just det som jag diskuterar just nu. Jag diskuterar bara momsen, inte de kapitalskatter som finns på skattebaser som är extremt rörliga.

Men även momsen kommer, skulle jag vilja säga, att känna av ett tryck nedåt på grund av att också skattebaserna när det gäller momsen i flera fall är rörliga. Jag tog upp det här med e-handel och hur EU t.ex. beskattar digitala tjänster. De företag som vill etablera sig inom EU för att sälja digitala tjänster kommer ju inte att välja Sverige. Man ska ju beskattas med ursprungsmomsen, och Sverige har EU:s högsta moms. Det kan alltså mycket väl vara så att momsen också påverkar skattebasen företag.

Jag instämmer på så sätt med Långtidsutredningen, som skriver att det inte är orimligt att vi kommer att behöva sänka skattesatsen till en nivå som ligger mittemellan Sveriges och Luxemburgs, alltså mellan 25 % och 15 %. Långtidsutredningen är ju skriven av opolitiska tjänstemän på Finansdepartementet. Det är inget moderat påhitt. Därför är min fråga återigen till Lars Lilja: Hur kan det komma sig att ni socialdemokrater har så diametralt olika uppfattning när det gäller momsens långsiktiga nivå jämfört med Finansdepartementets tjänstemän?

Anf. 184 LARS LILJA (s) replik:

Herr talman! Att vi socialdemokrater kanske inte alltid har varit överens med Finansdepartementets tjänstemän kan mycket väl vara sant.

Jag vill återknyta till det som jag sade i slutet av mitt anförande. Jag delar Catharina Hagens uppfattning på det sättet att vi lever i en internationell värld på ett annat sätt än vad vi gjorde för tio–tolv år sedan och att det finns ett visst tryck på skatterna. Det ska vi inte heller neka till. Men problemet är naturligtvis att vi vill försvara den gemensamma sektorn. Vi vill försvara välfärden. Och vår uppfattning är att den betalas bäst och rättvisast skattevägen. Och det är där som jag tror att våra åsikter går isär.

Jag skulle också vilja göra en återknytning i denna diskussion. Anta att vi måste sänka moms. Då måste vi också tala om vilket pris det har. Det är den diskussionen som jag tyvärr så ofta saknar. Momsen är ju en del av hela skattesystemet. Och det var därför som jag tog in de andra skatterna också. Om vi nu ska sänka skatter på alla områden som har räknats upp i dag, då vet jag inte hur mycket av statens skatteintäkter som kommer att vara kvar till slut. Och då vet jag inte heller hur vi ska finansiera välfärden och den gemensamma sektorn. Jag vill alltså se skattepolitiken i en helhet.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
mervärdesskatt*

Anf. 185 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Skatten är ju viktig för välfärden. Men den kan ju också ha hämmande effekter på olika sätt, och det är väl det som vi från oppositionen försöker lyfta fram i dag.

Vi har finansierat alla förslag som vi lägger fram. Och när det gäller barnböcker handlar det redan från i år om 60 miljoner. Från år 2002 vill vi ha 6 % moms på alla böcker, och det kostar 735 miljoner kronor. Det är vi medvetna om, men vi tycker att böcker och kunskap är ett viktigt område. Vi talar i alla sammanhang om kunskapssamhället, och i det ingår böcker som ett kunskapsbyggande.

Beträffande körkortsutbildningen säger Lars Lilja att detta med momssatserna inte är möjligt. Men i vår reservation står det att redan när utbildningsmomsen infördes framhöll vi att tillämpningen av EG-rätten i t.ex. Belgien tydde på att det skulle finnas utrymme för att medge skattefrihet för körkortsutbildning, i vart fall då utbildningen kunde klassas som yrkesutbildning.

Det finns kanske öppningar om ni socialdemokrater är intresserade av att titta på detta. Jag tror nämligen att det är viktigt. Vi säger att vi ska utreda detta. Vi har inget färdigt förslag. Men jag tror att det är viktigt för ungdomar i dag. Först kostar det oerhört mycket att utbilda sig. Ska de sedan skaffa bil, ja då får de betala den högsta försäkringspremien, vilket gör att det är nästan omöjligt att skaffa bil, eftersom det är en mycket dyr premie. Så på något sätt är det nästan omöjligt för ungdomar att i dag skaffa sig körkort och bil. Det är klart att vi inte vill gynna bilåkandet i första hand. Men för de ungdomar som faktiskt behöver en bil är det väl bra att vi satsar på en trygg och säker utbildning också?

Anf. 186 LARS LILJA (s) replik:

Herr talman! När det gäller körkortsutbildning kan jag kanske rekommendera ungdomar att söka till Liljaskolan, den gymnasieskola där jag snart ska börja arbeta. Där kan man nämligen få körkortsutbildningen till ett mycket lågt pris. Frågan är kanske var och på vilket sätt körkortsutbildningen ska drivas. Den drivs av ett stort antal gymnasieskolor runt om i Sverige. Där får man en mycket bra utbildning. Men då hamnar vi naturligtvis i den andra problematiken, nämligen att vi då naturligtvis får höra att den offentliga sektorn, dvs. skolan, konkurrerar med den privata, dvs. bilskolorna. Då tycker jag att vi någon gång måste bestämma vilket intresse det är som vi ska försvara i detta fall. Är det skolan och elevernas möjlighet att få en god körkortsutbildning till ett lågt pris och ge dem den reella möjligheten, eller är det företagarna, dvs. bilskolorna, och deras möjlighet att utbilda eleverna? Det finns lösningar på detta pro-

blem. Men jag skulle faktiskt förorda att man i så fall satsade mer på att lägga in mer trafikundervisning i gymnasieskolan och lösa problemet den vägen om målet är att fler ska ta körkort och att vi ska få bättre trafikanter.

Anf. 187 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Menar Lars Lilja att vi ska lägga in det i gymnasieskolan? Det är kanske bra för ungdomarna. Men det innebär alltså att han inte är beredd att göra någonting för de företagare som bedriver körkortsutbildning.

Anf. 188 LARS LILJA (s) replik:

Herr talman! Det handlar ju inte om att inte göra något för företagarna. Det handlar ju om på vilket sätt vi ska bedriva utbildningen. Jag tror för min del att om vi ska komma åt det problem som Desirée Pethrus Engström nämnde tidigare, nämligen att vi ska få duktiga trafikanter och att fler ska ha möjlighet att ta sitt körkort, då tror jag att det bästa sättet är att gå via gymnasieskolan. Sedan finns det förmodligen andra saker än just momsen som gör att det har blivit dyrt att ta körkort. Faktum är ju att i samband med att man införde moms på körkortsutbildning så införde man också skatteavdrag för körskolorna när det gällde inköp av fordon för att kompensera införandet av momsen.

Anf. 189 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Karin Pilsäter, jag ska också tala om moms. Jag ska göra mer än så. Jag ska t.o.m. instämma i delar av det som Karin Pilsäter sade. Jag tycker också att det är lite synd att vi inte före den 1 november kunde ansöka om att få sänka momsen på dessa enklare typer av tjänster. Jag tycker faktiskt att det är lite beklagligt, framför allt under den lågkonjunktur som vi hade och under den uppgång som då var så var det viktigt. Det kanske är mindre viktigt just nu i de överhettade områdena på tjänstesidan. Men i delar av Sverige skulle det säkert behövas nu. Jag beklagar att vi inte tog den möjligheten, så att detta hade kunnat ske när det gäller flera av dessa enklare tjänster inom tjänstesektorn.

Principiellt tycker jag också att böcker är kultur och ska beskattas på det sättet, dvs. med en lägre moms. Det är en fråga som vi lyfter fram i de budgetsamtal som vi har med regeringspartiet. Och det är en del i vårt förhandlingsunderlag. Som sagt, det är viktigt, och vi har motionerat om det förut. Och vår principiella inställning när det gäller denna fråga är fortfarande densamma, och vi arbetar med den frågan. Diskussioner förs.

Jag är också medveten om att e-handeln skapar vissa problem på skatteområdet, inte bara när det gäller mervärdesskatten utan rent generellt. Däremot delar jag kanske inte Catharina Hagens uppfattning att momsen skulle vara en särskilt rörlig skattebas – inte ännu, möjligen på lite längre sikt. Jag tror inte heller att vi behöver sänka momsen ned till 15 %. Jag är t.o.m. tveksam till om vi på grund av konkurrenssituationen över huvud taget behöver sänka den. Jag ser inga sådana tecken just nu i alla fall. Danmark har ju som sagt samma momssats som Sverige, dvs. en normalsats på 25 %. Det finns andra skattebaser som är betydligt rörligare. Det finns andra skatter som är viktigare att anpassa ur konkurrenssynpunkt. Momsen är kanske inte den viktigaste i det sammanhanget.

Sedan kommer vi till restaurangnäringen, och jag måste säga att moderaterna faktiskt går framåt när det gäller momsens på restaurangsidan. Senast som vi hade den här typen av debatt så krävde moderaterna att restaurangmomsen skulle sänkas. Nu kräver man en utredning. Men situationen har ju inte förändrats särskilt mycket. Nu säger man följande i reservationen: ”Att sänka restaurangmomsen till samma nivå som gäller för mat har hittills inte ansetts möjligt på grund av EG-rätten men nu har tydligen Portugal fått medgivande att sänka mervärdesskatten för restaurangtjänster.”

Ja, det är riktigt men Portugal hade sänkt moms när man gick in i detta system och har därför nämnda rätt enligt vad som är skrivet. Sverige var inte medlem och hade vid det tillfället inte sänkt moms. Sverige har därför ingen möjlighet i sammanhanget. Att Portugal kunde gå tillbaka till en annan nivå beror alltså på den EG-rätt som finns. Det är också helt klart att Sverige inte skulle kunna få samma dispens, dvs. möjlighet att sänka momsens på serveringstjänster.

Det här är väl bara ytterligare ett försök att fortsätta att slå blå dunster i de svenska väljarna. Likadant är det med kristdemokraterna. Egentligen borde man ha satt sig ned och läst EG-direktivet och tittat efter vad det beror på att Portugal faktiskt fick möjligheten i fråga. Det beror, som sagt, på att man vid den tidpunkten – jag tror att det var år 1991 – faktiskt hade sänkt moms i sammanhanget. Sverige – jag säger det återigen – förhandlade inte ens om detta vid inträdet.

Sedan kommer vi till den verkliga populismen. Det gäller återigen kristdemokraterna. Nu handlar det om körkortsutbildningen. Den frågan har skatteutskottet gått till botten med. Jag vill erinra om att det fanns reservationsskrivningar förra gången. De partier som har förstått vad det hela handlar om har insett att det inte finns några möjligheter här. Folkpartiet och Moderaterna driver inte längre frågan. De inser hur EG-rätten i detta fall är.

Länder som var medlemmar i EU år 1991 och som då hade nedsatt moms på körskoletjänster fick rätt att fortsätta med det. Kanske tror kristdemokraterna att Sverige var medlem i EU 1991. Jag vill upplysa kristdemokraterna om att vi inte var medlemmar 1991. Inte heller var det så att Sverige hade nedsatt moms på körkortstjänster. Sverige hade ingen moms alls! Det förelåg inte ens en teknisk skattskyldighet. Vi var alltså inte med i moms-systemet och kan därför inte omfattas av de nedsättningsregler som gör detta möjligt för de länder som var medlemmar 1991.

Det är alltså två fall som visar att det här inte är möjligt. På båda kriterierna faller Sverige i sammanhanget. Det framgår ganska tydligt av den debatt som vi hade här i kammaren när frågan debatterades. Indirekt framgår det faktiskt också av den kritik som riktades mot EG-professorn Ulf Bernitz som då hade gjort en utredning för körskolorna men som hade glömt att ta hänsyn till det faktum att Sverige faktiskt inte hade någon moms på körkortsutbildning. Han trodde att vi hade nedsatt moms. Det finns ju länder som har en moms som är nedsatt till noll men då är det just nedsatt moms. Det innebär för den skull inte att man inte har moms. Man har alltså moms men den är nedsatt till noll.

Sverige hade över huvud taget inte med dessa tjänster i moms-systemet. Om så hade varit fallet skulle det ha förelegat en s.k. teknisk skatt-

skyldighet men en sådan fanns inte. Det fanns alltså ingen rätt för avdrag för ingående moms för körkortsutbildningsföretagen.

Detta visar väl med ganska stor tydlighet antingen att kristdemokraterna är okunniga om den lagstiftning som gäller på området eller också att de, likt företrädare för andra partier här i riksdagen som på insändarplats i tidningarna hävdar att detta skulle vara möjligt, går ut och ger väljarna uppfattningen att deras parti vill kämpa för det här; detta trots att det är totalt omöjligt.

Bokmomsen är betydelsefull men det är också viktigt att barnen faktiskt lär sig att gå till biblioteket. Det är kanske minst lika viktigt. När det gäller detta med att sätta biblioteken och bokmomsen mot varandra vill jag bara säga att ett lite högre pris på böcker kan faktiskt föra det positiva med sig att biblioteken bevistas mer. Sedan finns det smällar som man får ta – det kan ju också bli en minskning. Det var väl det som Desirée Pethrus Engström försökte hävda. Biblioteksverksamheten är, som sagt, viktig i det här sammanhanget.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i föreliggande betänkande.

Anf. 190 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Egentligen borde jag kanske inte begära replik. För en gångs skull tycks ju Per Rosengren och jag vara rätt så överens om några saker. Jag skulle ändå vilja passa på att säga några ord till Per Rosengren om tjänstesektorn. Det är ju en ganska utbredd åsikt att en skattereduktion eller, som i det här fallet, en minskad moms inom delar av tjänstesektorn skulle handla om s.k. enklare tjänster. Jag skulle vilja kalla det för en manschauvinistisk inställning. Någonstans är det så att män traditionellt har en vana att tycka att det som man själv kan är svårt, medan det som andra kan är lätt. Jag skulle vilja hävda att det ofta är precis tvärtom. I varje fall är det så att det som är lätt för den ene kan vara svårt för den andre.

Både Per Rosengren och jag är t.ex. ganska bra på bokföring men det betyder inte att bokföring är att hänföra till enklare tjänster. Men jag tror inte att någon av oss båda kan laga ett par skor på samma sätt som en skomakare kan göra det. Ändå anförde Per Rosengren alldeles nyss här att skomakeri skulle handla om enklare tjänster.

Varför tar jag över huvud taget upp detta? Jo, därför att det på något sätt alltid så att säga kokar ned till att de tjänster som framför allt kvinnor efterfrågar därför att de tar det största ansvaret för hem och hushåll kallas för enklare tjänster. De som utför sådant här skulle alltså utföra någon typ av skitjobb som man egentligen inte borde hålla på med. Men här handlar det om en professionell verksamhet och om ett professionellt kunnande. Det är bara det att den stora skattebelastningen och de stora skattekilarna gör att vanliga människor som mot betalning utför andra enkla tjänster inte har råd att utnyttja de här tjänsterna i den omfattning som de själva skulle önska. Därför skulle jag önska att Per Rosengren, när han nu propagerar för att i olika former finna möjligheter att minska skattekilarna vad gäller tjänster, inte använder nämnda typ av uttryck, som jag tycker på ett sätt andas en viss nedvärdering av dem som har de här jobben och av deras yrkeskunnande.

Anf. 191 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag ser inte en cykelreparation som något som är särskilt enkelt när det gäller själva utförandet, med tanke på hur cyklar i dag ser ut osv. Jag kan väl erkänna att jag knappt klarar av en punktering. Däremot klarar jag, som sagt, att bokföra. Jag trodde att begreppet enklare tjänster var ett vedertaget begrepp. Det begreppet används t.o.m. i det som EU gått ut med. Det talas ju om typ av enklare tjänster. För mig betyder begreppet inte en nedvärdering av dem som sysslar med sådana här tjänster.

Både när det gäller skomakare och cykelreparatörer och när det gäller andra inom reparationssektorn över huvud taget handlar det i väldigt stor utsträckning om oerhört skickliga yrkesmän och om yrken som jag aldrig skulle kunna lära mig. Det kan jag väl tillstå här. Det ligger inte alls för mig, så det ligger ingen som helst nedvärdering i detta från min sida.

Kanske ska vi diskutera det här begreppet och ändra språkbruket, dvs. hitta ett annat uttryckssätt. Vad som menas är tjänster osv. där det inte behövs alltför mycket verktyg och där investeringarna inte är så stora. Det är oftast den typen av tjänster som det handlar om. Det är väl det som begreppet i fråga står för. Det handlar alltså inte om någon som helst nedvärdering av någon typ av yrkesskrån eller branskmänniskor.

Anf. 192 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Det var ett väldigt bra klagomål här. Per Rosengren har alltså stor respekt för de yrkesmän som utför den här typen av tjänster. Jag hoppas att samma respekt finns för de yrkeskvinnor som utför de tjänster som många andra företrädare för diverse politiska partier talar om – tjänster som är av den karaktären att alla kan utföra dem och det därför inte finns någon anledning att uppmuntra en professionalitet och att det hela flyttar in i en företagssektor med vita löner, försäkringar och ordnade arbetsförhållanden, just med motiveringen att städa kan vem som helst göra medan uppsättande av tapeter är svårt – sådant gör yrkesmän.

Jag hoppas att den här lilla diskussionen kan leda fram till att Per Rosengren och jag kan enas i kampen mot det nedvärderande synsättet på de tjänster som både yrkeskvinnor och yrkesmän utför och som kanske t.o.m. i EU-papperen ibland omnämns som enklare tjänster.

Anf. 193 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Har jag problem med min cykel lämnar jag bort den. Är det så att mina skor behöver lagas lämnar jag bort dem. Oftast är det faktiskt män som innehar den här typen av företag, men det finns också kvinnor. Det är jag fullkomligt medveten om. Däremot lejer jag inte någon för att städa hemma. Det gör jag faktiskt inte.

Jag städar kanske inte helt själv, men jag deltar även i städarbetet i ganska stor utsträckning. Jag har inte behovet att leja den typen av tjänst. Jag är däremot i oerhört stort behov av att få min cykel lagad av någon och i oerhört stort behov av att få mina skor reparerade av någon.

Det kanske finns andra som på grund av tidsbrist osv. behöver leja folk för att ta hand om städning osv. Det har jag full respekt för. Om vi hade haft möjligheten skulle jag också kunna tänka mig att ha en sänkt

moms för det företag som anlitas. Det har jag ingenting emot. Det är väl en momsdebatt vi har nu, antar jag.

Den typen av tjänst skulle mycket väl kunnat omfattas av ett sådant system – det är min bestämda uppfattning – om vi nu hade varit med i försöket.

Anf. 194 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag vill beröra några saker som Per Rosengren tog upp. Jag börjar bakifrån med restaurangmomsen, som Per Rosengren berörde igen.

Orsaken till att vi över huvud taget diskuterar restaurangmoms och moms inom livsmedelsbranschen är att momsnivån är så hög att skillnaderna blir så stora. Den allmänna momsnivån träffar restaurangbranschen specifikt. Det blir extra problematiskt i och med att momsnivån är så hög.

Jag tycker faktiskt att vi skulle kunna försöka få samma undantag som Portugal har. Man behöver inte ge upp innan man har gått in i en förhandling. Vi behöver inte ge oss in på vems fel det var att det blev så när vi gick in i EU, Per Rosengren. Det är helt ointressant för medborgarna. Ska vi inte göra ett nytt försök och eventuellt lyckas? Per Rosengren verkar vara en bra förhandlare ibland. Han kanske kunde bistå regeringen med detta. Det var den ena frågan.

Den andra frågan gäller e-handeln. Per Rosengren tror inte att vi kommer att behöva sänka momsens på grund av e-handeln inom en snar framtid. Jag tror att den framtiden kan komma fortare än vad man tror. Det är väldigt svårt, Per Rosengren, att peka på när gränsen är nådd för uteblivna skatteintäkter. Det är mycket svårt för regeringsunderlaget att upptäcka att vi har ett antal skattebaser som flyttar ut.

Samma sak kommer att gälla momsens. Det kommer att bli svårt för oss att bevisa att gränsen nu är nådd och att regeringen måste göra någonting åt momsens på grund av e-handeln. Där tror jag att Per Rosengrens insikt om att vi nog kommer att behöva sänka momsens är bra att ha. Men den tiden kommer att komma fortare än vad Per Rosengren här anger. Jag har därför en fråga. Finns det över huvud taget en långsiktig strategi hos Vänsterpartiet för hur man ska göra och hur man ska finansiera en långsiktig momssänkning?

Anf. 195 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Som jag sade alldeles nyss ser jag inte momsens som särskilt konkurrensutsatt. Okej, det är den när det gäller e-handeln. Men om man t.ex. lyckas sänka momsens på böcker till 6 % minskar man de incitament som finns.

Sedan gällde det restaurang kontra mat. Vi försökte under lång tid att hävda att det gick att sänka momsens och att vi skulle kunna utmana EU på det. Men efter att ha trängt in i problematiken och lagstiftningen har vi insett att detta inte är möjligt.

Jag ska inte upprepa den debatt vi hade förra gången. Det är klart att om vi hade förhandlat om detta i samband med att vi gick med i EU hade vi möjligen kunnat förhandla oss till någonting. Men med de regler som finns i dag om att ett land skulle ha varit medlem ett visst år och att det

då skulle ha haft nedsatt moms är det faktiskt inte ens läge för förhandling.

Det finns andra saker där vi kanske ska lägga ned vår förhandlingskraft i betydligt större utsträckning. Men inte ens där verkar det vara så lätt att förhandla med herr Bolkestein och co. Det visar väl att vi inte alltid sitter med trumf på hand. Jag ser det som ganska utsiktslöst att vi skulle gå in i en sådan förhandling. Även frågan om moms på restaurangtjänster är mer eller mindre körd i botten.

Anf. 196 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Jag tycker inte att restaurangfrågan är körd i botten, Per Rosengren. Även om man inte har trumf på hand har man genom Portugals undantag fått ett argument till. De motargument som fanns för Sveriges del verkar inte finnas längre i och med att Portugal har fått undantaget.

E-handeln gäller inte bara böcker och cd-skivor, Per Rosengren, som i dag uppenbart är det man mest handlar med på Internet. En sänkt bokmoms kommer inte att avhjälpa problemen med konkurrensen när det gäller momsen inom e-handeln.

Det gäller tvärtom de digitala tjänsterna, som jag tog upp. Utbildningsprogram, dataprogram och konsultationer är det mest uppenbara just nu. Där har vi inte svensk moms, utan där är det ursprungslandets moms som gäller. Där har vi absolut en konkurrensnackdel.

I framtiden kommer naturligtvis också e-handeln med fysiska varor att vara en påfrestning för skatteintäkterna i Sverige. Men det är helt klart att handeln med tjänster redan i dag är en stor påfrestning vad gäller skatteintäkterna från momsen.

Anf. 197 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! På väldigt lång sikt finns det en viss risk. Det är vi fullkomligt medvetna om. Det är också därför som skatteutskottet nu ska ha en öppen utfrågning om just e-handel och hur man kan bedöma den. Men jag ser inga omedelbara behov av att agera på momsområdet med anledning av detta, och framför allt inte genom sänka momssatsen generellt.

Där det finns möjlighet att sänka momsen på speciella produkter, av typen böcker, kan det vara en framkomlig väg. Det är som Catharina Hagen säger. Det gäller framför cd-skivor, böcker och de övriga elektroniska, direkt överförbara, sakerna.

Där finns ett beskattningsproblem över huvud taget. Det handlar inte bara om moms, utan det är ett problem rent generellt. Hur ska man internationellt reglera e-handeln? Det är ett stort problem. Jag hoppas att vi i skatteutskottet tillsammans ska lära oss en hel del om det när vi har utfrågningen.

Sedan återigen till frågan om Portugal. Portugal hade vid den tidpunkten som gällde, år 1991, sänkt matmoms. Därför får man återgå till den sänkta matmoms som man tidigare hade. Det är alltså en väsentlig skillnad från hur läget var i Sverige. Sverige var inte ens medlem vid den tidpunkten som regleras. Sverige hade vid den tidpunkten dessutom inte sänkt moms.

Det finns inga kriterier som gör att Sverige skulle kunna förhandla. Vi har ingenting att peka på i gällande lagstiftning. Någon gång måste

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Allmänna motioner om
mervärdesskatt*

man sluta att föra väljarna bakom ljuset och att tro att detta är möjligt, och det har vi gjort.

Anf. 198 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Per Rosengren är oerhört kunnig, men Per Rosengrens attityd är att han vet bäst. Han läxar gärna upp alla som inte tycker som han. Angrepp är bästa försvar, som det verkar.

Per Rosengren har sagt att han tycker att det är synd att regeringen inte har ansökt om försöksperioden för tjänstesektorn. Då undrar jag: Är Vänsterpartiet för att sänka skatten inom tjänstesektorn? Då kanske man ändå kan göra en försöksperiod inom Sverige, satsa på det och kämpa för det.

Böcker är kultur, sade Per Rosengren. Vi har sagt att vi vill ha sänkt moms på böcker. Men Per Rosengren tror att biblioteken kommer att hotas om man sänker bokmomsen. Bibliotek och böcker står inte mot varandra. Vi kristdemokrater tror att lånanudet ökar om vi ökar bokläsandet. Vi får en tradition av att läsa mer. Det gynnar biblioteken.

Per Rosengren talar om populism när det gäller körkortsutbildningen. Vi har sett att det finns ett problem här. Ungdomar har inte råd med detta, och det är inte bra att vi inte får en säker och trygg körkortsutbildning för ungdomar. Vi har alltså ett problem som vi måste hitta en lösning på. Jag undrar om Per Rosengren har något annat alternativ. Han talar om EU hela tiden. Det är ett ständigt tal om EU, som inte kan ändras på. Men han måste väl ändå tro att EU inte är något statiskt organ, även om han inte är för EU. Vi måste kunna förändra även där, precis som vi förändrar lagstiftningen i Sverige.

Vad skulle Per Rosengren vilja göra för de ungdomar som undrar om de kan få lite billigare körkortsutbildning?

Anf. 199 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det är inte lätt att hitta på en billigare körkortsutbildning. Men jag vägrar att slå blå dunster i ögonen på folk och inbilla dem att vi har en möjlighet att sänka moms. Det finns inga som helst möjligheter att göra det! Det framgår med all önskvärd tydlighet. Det är bara att läsa direktivet – det går inte. Det är helt omöjligt! Jag vet inte hur många gånger jag ska behöva säga detta.

Visst kan vi försöka hitta andra sätt för att göra det billigare för ungdomar att ta körkort. Men kom inte körande med att man ska kunna sänka moms, för det kan vi inte göra. Det är alldeles klart.

Det sägs här något om ”alla som inte tycker som han”. Men när det gäller körkortet är det inte så att jag *tycker*. Det är inte fråga om tyckande, utan det är fråga om att läsa en lagstiftning och se vad som är möjligt och inte möjligt. Det står alldeles klart att de som var medlemmar 1991 och då hade en sänkt moms på körkortsutbildning fick fortsätta att ha det. Om kristdemokraterna inbillar sig att Sverige var medlem 1991 och att vi hade en sänkt moms vid det tillfället kan de ju hävda de kriterierna för kommissionen, och säga att Sverige ska omfattas av detta. Men enligt Vänsterpartiets uppfattning var inte Sverige medlem 1991, och hade ingen sänkt moms. Sverige hade nämligen en momsbefrielse, vilket lagtekniskt är en helt annan sak.

När det gäller böckerna har vi samma uppfattning. Vänsterpartiet vill också ha en sänkt bokmoms. Vi tror också att läsandet som sådant främjas, vilket kanske på sikt också innebär att biblioteken får fler läsare – det är helt riktigt. Det är en fråga som vi jobbar med. Jag tror alltså att vi har samma uppfattning i principfrågan.

Anf. 200 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag tänker på försöksperioden för sänkt moms på tjänstesektorn. Skulle det inte kunna gå att göra något liknande för körkortsutbildningen? Kan inte EU ändra på sig? Kan vi inte förändra någonting i EU:s direktiv eller framtida arbete? Är det det som Per Rosengren menar?

Anf. 201 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Nej, nu blir det mer och mer pinsamt. Vi har en lagstiftning att följa. Körkortsutbildningen är ingen tjänst som finns i den uppräknade av tjänster som man har rätt att sänka momsen på.

Desirée Pethrus Engström sade förut: Är ni med på att sänka skatten? Men det är ju ingen skattefråga vi håller på med – det är en momsfråga! Detta har ingenting med beskattningen av tjänstesektorn som sådan att göra. Här har vi att följa ett momsdirektiv som är helt klart och entydigt. Det finns ingen möjlighet att göra någonting åt detta just nu.

Sverige försatte chansen när det gäller de tjänster som står uppräknade i den lista som EU har gett ut. Där hade vi en möjlighet fram till den 1 november, men Sverige utnyttjade inte den möjligheten. Alltså finns inte den.

Sedan börjar Desirée Pethrus Engström att diskutera tjänstebeskattningen som sådan. Men det är ju inget ärende på dagordningen i dag! Det är moms som vi pratar om, och det är en väsentlig skillnad. Vi kan inte sänka momsen på den här typen av tjänster just nu. Det finns ingen möjlighet. Och vi kan inte göra det på körkortsutbildningen heller. Med hundraprocentig säkerhet står det helt klart att det inte finns någon möjlighet. Den frågan är diskuterad här i kammaren förut. De partier som faktiskt hävdade det förra gången har insett hur lagstiftningen ser ut. Det är bara kristdemokraterna som fortfarande behöver gå hem och läsa på för att lära sig vad som står om mervärdesskattelagstiftningen i det här sammanhanget. Eller så vet ni kanske hur det är, men försöker säga som Desirée Pethrus Engström: Vi kan väl förändra inom EU! Ja, men det lär nog ta tid. Sverige kan naturligtvis driva frågan om att förändringar ska ske när det gäller det sjätte mervärdesskattedirektivet. Men då räcker det inte med en utredning av möjligheten, för den finns inte i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
mervärdesskatt*

14 § Allmänna motioner om punktskatter

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU16
Allmänna motioner om punktskatter.

Anf. 202 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det finns skatter, och så finns det skatter. Vad menar jag nu med det? Jo, det finns synliga skatter, som inkomstskatten, och osynliga, dolda skatter som moms och punktskatter. Nyss har en av de osynliga skatterna, momsen, debatterats, och nu är det dags för punktskatterna att debatteras. Detta sker med anledning av skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU16 Allmänna motioner om punktskatter.

Punktskatterna må vara osynliga för blotta ögat i den meningen att vi förleds tro att det är själva varan som betingar det höga priset – men de gör klart synliga hål i våra plånböcker. Ibland uppgår dessa punktskatter inklusive moms till över 80 % av varans pris.

Internationellt sett är många av de svenska punktskatterna mycket höga. Det gör att många produkter inhandlas i andra länder, med lägre skatter. Det finns alltså en ganska stor skattekonkurrens på området. Trots att även denna skattebas sviker betalade vi in 76 miljarder kronor i olika punktskatter förra året. Detta utgjorde 12,1 % av statens samlade inkomster. Dessa 76 miljarder kronor som vi som medborgare betalar i höga punktskatter gör vi med de små rester vi har kvar av våra redan hårt beskattade inkomster.

Punktskatternas syften sägs vara flera. Ibland ska de påverka vårt beteende, ibland ska de vara bra för miljön och naturligtvis är de till för att få in skattepengar till statskassan.

I betänkandet behandlas ett sjuttioal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Samtliga avstyrks av utskottsmajoriteten. Inte mindre än sju gånger hänvisas det i betänkandet till skatteöverläggningarna eller översyner och utredningar – och då främst översyner på energiområdet. Vi vet inte om skattesamtalen pågår, men nog kan man konstatera att de lägger en död mans hand över det mesta just nu. Vi har tidigare här fått höra att de är på väg att återuppstå från de döda. Jag vill säga: Tro det den som vill! Jag tror inte på det förrän jag har sett det med egna ögon.

Hur är det nu med energibeskattningen? Den ska ju vara bra för miljön. Koldioxidbeskattningen i Sverige kan inte vara högre än i konkurrentländerna, för då är risken stor att elintensiv industri flyttar utomlands – till länder som har lägre skatter och som kanske är mindre nogräknade med miljön. Vad har vi vunnit på detta? Både miljön och staten förlorar. Staten förlorar skatteinkomsten och miljön i stort blir sämre för oss alla. För det är väl ingen som tror att utsläppen håller sig inom nationsgränserna?

Produktionsskatten på el för den elintensiva industrin har blivit en mardröm, då det i stället för infriandet av löftet att ta bort elproduktionskatten har blivit en höjning av skatten på kärnkraftsel. De särskilda produktionskatterna på vattenkraft och kärnkraftsel ska enligt Moderaterna avvecklas.

På energiskatteområdet behövs det mer av morötter och mindre av piska. Om man vill använda sig av ekonomiska styrmedel är det enligt oss bättre med skatterabatter för att uppnå ny teknik och miljövänligare produkter än av straffskatter.

När det gäller energibeskattningen vill jag till sist framhålla vikten av att nuvarande lapptäcke till energiskattesystem ändras. Det pågår alltså en översyn sedan flera år tillbaka. Det är märkligt att regeringen inte blir klar eller inte ens kan tala om när översynen blir klar. Det är också en fråga jag vill ställa till Socialdemokraterna. När blir den här översynen klar?

Sedan kommer jag till jordbrukets energi- och miljöskatter. Ska vi ha ett svenskt jordbruk eller inte? Det är en fråga man kan ställa sig. Enligt Moderaterna måste det svenska jordbrukets energiskatter sänkas till en nivå som är likvärdig med vad som gäller i våra främsta konkurrentländer. Skatten på handelsgödsel vad avser kväve ska sänkas till 40 öre per kilo.

Fru talman! Bensinskatten är en av de höga punktskatterna där priset på bensin utgör cirka en tredjedel och där energiskatten och koldioxidskatten utgör den större delen av priset. På bensinpriset och skatten läggs sedan moms. Med de höjda bensinpriserna får staten in ganska mycket mer i momsinkomster. För precis ett år sedan var bensinpriset 1:50 kr lägre per liter än vad det är i dag. Detta innebär att vi i dag betalar 37,5 öre mer per liter i moms. Det är alltså 37,5 öre mer i moms än för ett år sedan. Om bensinpriserna fortsätter att vara lika höga får staten in 110 miljoner kronor mer i moms per månad.

Jag tankade i dag på morgonen för att se hur det stod till med bensinpriserna. Jag tankade 30 liter 95-procentig grön, som det heter, à 9:67 kr litern. Bensinen kostade 97:98 kr. Skatten var 134:10 kr och moms 58:12 kr. Totalpriset var 290 kr. Själva bensinen kostade alltså bara 97:98 kr. De här siffrorna talar faktiskt för sig själva.

Om nu dessa punktskatter är till för att få oss medborgare att ändra vårt beteende måste jag fråga mig hur en barnfamilj i t.ex. Norrlands inland ska ändra sitt beteende. Det finns ju ofta inga alternativ till bilen, och det handlar ju inte bara om att ta sig till jobbet. Det handlar om vardagen, att köra barnen till skolan, att handla och att besöka släkt och vänner. Det handlar om att kunna ha ett socialt liv. Det handlar helt enkelt om att kunna bo kvar. Är alternativen att de ska gå eller ska de skaffa sig häst och vagn? Är det så beteendet ska ändras? Eller ska de flytta därifrån?

Socialdemokraterna samarbetar med ett parti som vill höja skatten på bensin med ytterligare 2–3 kr per liter. Moderaterna är det enda parti som vill sänka bensinskatten. Min fråga är: Vad vill ni andra göra? Ni har nyss höjt dieselskatten med 25 öre. Blir det sänkt bensinskatt? Det är en fråga till Per Erik Granström.

Fordonsskatten är ytterligare en beskattning på transporter. Vi motsätter oss Trafikskatteutredningens förslag om en femdubbling av fordonsskatten på motorcyklar.

Nu kommer jag till åkerinäringen. Höga skatter på fordon, diesel och höga personalkostnader för svenska åkare innebär stora konkurrensnackdelar gentemot många andra europeiska åkerier. Svenska vägtransporter utförs till stor del av utländska åkare som fyller tanken med miljömässigt

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
punktskatter*

dålig diesel innan de når Sverige och klarar sig tills de lämnar landet. Resultatet blir sämre miljö och en sämre konkurrenssituation för svenska åkare – allt detta enligt två forskare som har analyserat godstransporterna. Jag kan bara hålla med. Jag kunde inte ha sagt det bättre själv. Det är just detta det handlar om. Om man sedan lägger till de höga svenska personalkostnaderna ser vi hur de svenska höga skatterna påverkar beteendet och hur de motverkar sitt syfte att vara till gagn för miljön.

Nu till några andra högt beskattade droppar, nämligen alkoholen. Priset på 70 centiliter Absolut vodka är 35 kr. Nu är det kanske en och annan som blir lite chockad, men det är naturligtvis priset utan punktskatter för alkohol och moms som tillkommer. Momsen och punktskatterna tillsammans är 144 kr eller 84 % av priset.

Här har vi ändrat beteendet, vilket sägs vara det ädla ändamålet med de höga svenska alkoholskatterna. Svartsprit, hembränd sprit och smugglad sprit utgör numera en stor del av den alkohol som konsumeras i Sverige med all den kriminalitet som följer därav. 35 % av den starksprit som konsumeras är inte köpt på Systemet. Nog kan man säga att beteendet har ändrats av de höga svenska alkoholskatterna.

Detta för mig osökt in på införselreglerna. Går det att behålla de höga svenska alkoholskatterna efter den 1 juli? Som det ser ut nu kommer vi inte att få ha kvar vårt undantag för införsel. Med största sannolikhet kommer vi redan den 1 juli att få EU:s införselregler på 10 liter sprit, 90 liter vin och 110 liter öl. Att över en natt få denna förändring är naturligtvis inte bra. Här har den svenska regeringen ett stort ansvar. Trots att man har haft fem år på sig har man inte vidtagit några åtgärder för att anpassa den svenska alkoholpolitiken. Vi moderater vill att undantaget ska avskaffas så fort som möjligt. Vi har t.o.m. erbjudit en kompromiss, nämligen att Sverige successivt avvecklar. Men vad gör Socialdemokraterna? De hävdar att det svenska undantaget ska fortsätta. Nog kommer någonting att hända den 1 juli. Det är jag helt övertygad om. Vad kommer då att hända med de höga svenska alkoholskatterna?

Det är ju precis som skatteutskottets majoritet konstaterade i ett betänkande förra året: ”det skulle vara svårt för Sverige att upprätthålla en hög prisnivå på alkoholdrycker utan det svenska undantaget”.

Nu närmar sig sanningens minut. Kommer de höga svenska alkoholskatterna att sänkas? Det är mindre än fyra månader till den 1 juli. Vilken framförhållning har majoriteten? Hur ska det t.ex. gå för den svenska bryggerinäringen om den höga svenska ölskatten finns kvar? Det börjar bli dags att ge besked. Frågan till Socialdemokraterna är: Kommer de höga svenska alkoholskatterna att sänkas den 1 juli i år?

Fru talman! Avskaffa reklamskatten var budskapet från regeringens egen utredare för några år sedan. Tyvärr avskaffades bara delar av skatten och lämnade kvar ett svårtolkat och svårbegripligt, för att inte säga obegripligt, regelverk för att beskatta resten. Det är inte bara krångligt, utan det ger stora snedvridningar i konkurrensen mellan olika medier. I dag beskattas reklam i dagspress, tidskrifter och annonsblad, medan reklam i kommersiell TV och radio samt på Internet inte beskattas. Min fråga är: När kommer resten av reklamskatten att tas bort?

Uppfinningsrikedomen är stor när det gäller att få in skatter. Moderaterna säger nej till båtskatt, avfallsskatt och vill ta bort reklamskatten.

Fru talman! Jag slutar där jag började. Jag konstaterar att staten 1999 tog in 76 miljarder kronor på energi, koldioxid, svavel, etylalkohol, vin, öl, artister, motorfordon, gödsel, kärnkraft, lotterier, naturgrus, tobak, reklam, spel osv. Allt detta är punktbeskattat, och det handlar om medborgarnas redan en gång hårt beskattade pengar.

Det är inte konstigt att det smugglas, bränns hemma, slängs sopor i naturen och köps smutsig energi från kolkraftverk utomlands. Bilar fulltankade med dålig diesel trafikerar våra vägar. Punktskatterna är till för att ändra vårt beteende. Ja, nog har de ändrat vårt beteende, men jag vill inte hålla med om att det är i rätt riktning. Om vi nu var de här lydiga medborgarna och slutade köra bil och slutade dricka alkohol skulle staten inte få in så stora skatteintäkter. Frågan är om det verkligen är målet för dem som vill beskatta allt och alla.

Självfallet står vi moderater bakom alla våra elva reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 16.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag med anledning av att Lars Granberg tidigare här i kväll tyckte att det var mansdominerat att påpeka att av Moderaternas fyra talare från skatteutskottet är tre kvinnor. Så hade det varit även om det inte hade varit den internationella kvinnodagen i dag. Av Socialdemokraternas fyra talare är fyra män.

Anf. 203 CLAES STOCKHAUS (v):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande 1999/2000 SkU:16 behandlar motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999. Det är en hel rad frågor på punktskatteområdet som energibesättning, vägtrafikbesättning, alkohol, tobak och en del andra punktskattefrågor. Inte minst lyfter vi fram frågan om båtskatt.

Det är ett sjuttiofem motionsyrkanden som i slutändan resulterat i 20 reservationer.

Hur har det då gått i behandlingen av yrkandena? Jo, alla avstyrks. Vänsterpartiet står bakom samtliga avstyrkanden, utom i ett fall. Det gäller frågan om en utredning för att överväga om och på vilket sätt en båtskatt ska kunna utformas. Därför yrkar jag redan nu bifall till reservation 19 under mom. 13.

Lennart Värmbys kommer senare att utveckla argumentationen vad gäller Vänsterpartiets syn på båtskatt.

Vänsterpartiet står som sagt bakom avstyrkandena på alla övriga motionsyrkanden, men vi gör det av olika skäl.

När det gäller exempelvis frågor om differentierad beskattning av bilismen menar vi att de lämpligen bör ingå i den sittande regionalpolitiska utredningen. Vi har därför i en kommittémotion som kallas Kommunikationer och regionalpolitik föreslagit att nämnda utredning från regeringen får ett tilläggsdirektiv om den här frågan.

I samma kommittémotion tar vi också upp frågan om biodrivmedel. Vi menar att riksdagen ska lagstifta om inblandning av etanol i bensin och diesel. Med detta som grund skapas en säkrare marknad för etanolframställning, och då kan skattefrågan lättare avvägas.

En hel rad frågor i motionerna rör områden som också kan omfattas av kommande skattesamtal mellan regeringen och riksdagspartierna. Problemet, som även jag ser det, är att något erforderligt underlag för

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
punktskatter*

konkreta diskussioner om ett nytt energiskattesystem ännu inte har presenterats.

Fru talman! Energibeskattningsens framtida utformning måste tydliggöra uppdelningen mellan skatternas fiskala och miljöstyrande roller. Vad gäller den gröna skatteväxlingen är det, som vi kan se, ett redskap vi kan ha för att minska vår miljöbelastning framgent. Denna skatteväxling ser vi som ett viktigt styrmedel för att kunna göra olika processer effektivare i användningen av material och energi. Vi anser att vi internationellt, men i första hand inom EU, ska verka för minimiskattesatser på alla energiprodukter.

Viktigt framåt är hur vi gemensamt begränsar koldioxidutsläppen i Sverige och vår omgivning. Här har Sverige och några andra länder valt att ligga steget före vid beskattning av koldioxidutsläpp.

Grön skatteväxling, som ryms inom det här betänkandet, kan utformas på olika sätt. Ett kan vara att försöka bedöma vilka framtida verksamheter eller branscher som kommer att ha en låg miljöbelastning och som man vill främja. Samtidigt försöker man sätta ett pris eller ett värde på en miljöbelastning, t.ex. vad det kostar att återställa en skada som orsakats av ett utsläpp. Ett problem framöver är dock om det visar sig att en allt ökande del av skattebasen utgörs av något oönskat, dvs. miljöförstöring. Skulle vi hamna där – det gör vi förhoppningsvis inte – har vi hamnat rejält fel.

En grön skatteväxling löser inte alla problem. Frågan om hur en grön skatteväxling ska hanteras är nu föremål för diskussion i en särskild grupp. Vad som kommer ut av den gruppens arbete vet vi inte än, men ytterst måste det väl vara fråga om att en grön skatteväxling ska användas där den verkligen kan åstadkomma en hållbar utveckling.

Fru talman! Ser vi till utskottets behandling av motionsyrkandena i sin helhet, bortsett från avstyrkandena, hänvisas mycket till kommande skattesamtal, till pågående utredningar och liknande.

Utifrån detta slås jag av tanken att det kanske ska utformas en lathund inför nästa allmänna motionstid – en lathund som tar upp alla punktskatter från bokstaven A till Ö och som upplyser om en enskild punktskatt är föremål för en utredning, ska ingå i skattesamtal, ligger på regeringens bord i avvaktan på lämplig tidpunkt för avlämnande av proposition, är en fråga för samarbetspartiernas samtal, osv.

Med detta som underlag skulle det vara lättare för den enskilde ledamoten och kanske det enskilda partiet att i några fall avstå från att motionera i en punktskattefråga som redan utreds. Bortsett från att motionen avslås måste det väl också kännas tämligen meningslöst att få som svar att frågan behandlas i den eller den utredningen eller kommittén. Motionsmöjligheten finns ju ändå fortfarande kvar. När det presenteras en proposition i frågan är motionsrätten given.

Med denna lathund så kan kanske en och annan punktskattefråga utkristallisera sig som kliniskt ren från pågående utredning eller skattesamtal. Det är kanske en punktskatt som legat till sig en tid och lämpligen är i behov av översyn. Om det finns något sådant inom punktskatteområdet i dag vet jag inte riktigt, men om det upptäcks kan kanske en motion inom det området få en betydligt rakare behandling. Nu är väl risken att det också kan skapa en ny utredning.

Med detta vill jag ha sagt att den stora motionsfloran under den allmänna motionstiden, nu senast totalt 2 680 motioner, kanske kan bli något mindre framöver med en sådan här modell. Men i ett vidare perspektiv kanske det behövs lathundar inom flera departementsområden, inte bara när det gäller skatteutskottet och punktskattesidan.

Fru talman! Jag yrkar åter bifall till reservation 19.

Anf. 204 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Claes Stockhaus idé om en lathund från A till Ö är verkligen ett sätt att lägga en död mans hand över i princip allting och gräva ned precis allting. Det måste jag säga, även om Claes Stockhaus nu skakar på huvudet. Det är det verkligen. Och det är ju redan gjort. Det hänvisas hela tiden, precis som jag var inne på och som Claes Stockhaus också var inne på, till skattesamtal, utredningar, överläggningar på olika sätt. Därför kommer inga besked över huvud taget. Då ska vi i oppositionen finna oss i det och inte lägga fram några motioner. Vi ska inte försöka jaga på på något sätt utan vi ska bara vara snälla och konstatera att det pågår en utredning. Skulle vi mot förmodan lägga fram en motion om något som det inte pågår en utredning om skulle den hamna i nästa utredning, för då skulle man utreda det.

Men det är inte det som är min huvudfråga. Min huvudfråga är egentligen: Anser Claes Stockhaus att bensinskatterna ska höjas eller sänkas? Vilket råd ger Claes Stockhaus till den barnfamilj som jag beskrev som behöver bilen? Vilket råd ger han till den i dag?

Anf. 205 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! Först till bensinskatterna. Jag sade här innan att frågan om beskattning av bilismen, om det ska vara differentierad beskattning som kan bestå av olika delar, menar vi att det i första hand är en fråga för den regionalpolitiska utredningen. Det var det jag sade. Vi har motionerat – men det har hamnat på ett annat utskottsområde – om att regeringen bör ge utredningen ett tilläggsdirektiv om att titta på just den här delen, om hur man löser frågan i glesbygden, osv. Frågan är inte avförd för vår del, utan vi tycker att utredningen är väl lämpad att också ta hand om den frågan.

När det gäller det här med död mans hand kunde det kanske uppfattas så. Det jag menade i det här fallet handlar mer om att se på samtliga frågor som finns inom punktskatteområdet för att avgöra vilka som är föremål för en utredning eller ska ingå i ett skattesamtal och vilka som det är meningsfullt att lägga krutet på. Det var mer det det handlade om.

Det kommer ju ändå förslag i slutändan, om inte annat i propositionen. Då finns ju motionsmöjligheten fortfarande kvar. Det handlar inte om att begränsa det hela. Det handlar kanske mer om att få till bra motioner som det är meningsfullt att behandla.

Anf. 206 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Beskedet till den här familjen är alltså att det handlar om regionalpolitik. Jag får inget besked om huruvida bensinskatterna ska höjas eller sänkas. Jag tolkar det som att de förmodligen ska höjas, för det var ju det resonemanget som fördes tidigare om den gröna skatteväxlingen. Det är beskedet till den här barnfamiljen.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
punktskatter*

Anf. 207 CLAES STOCKHAUS (v) replik:

Fru talman! För att gå tillbaka till bensinskatterna igen beror det helt och hållet, som vi ser det, på var den här barnfamiljen bor. Vi vill dock inte låsa fast oss vid någonting än. Vi har i en annan motion sagt – återigen säger jag det – att vi flyttar det till den regionalpolitiska utredningen. Vi har enskilda motionärer från glesbygden som kan tycka att det ska vara kompensation på ett eller annat sätt. Men det här behöver vägas samman med en hel rad andra frågor. Därför går det inte att rakt upp och ned svara ja eller nej till en skattesänkning eller en skattehöjning. Det här måste man titta på i ett vidare perspektiv, och vi tycker att den här utredningen är väl lämpad för det.

Anf. 208 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Även detta betänkande behandlar motioner från allmänna motionstiden. Det är ganska många yrkanden som berör skatt på energi, vägtrafik, alkohol och tobak samt några andra punktskatter.

Energibeskattningen är ett kanske inte alltid kärt debattämne men ett synnerligen angeläget. Vi kan inte i Sverige acceptera det lapptäcke av olika skatter som finns i dag. Det måste komma till stånd gemensamma miniminivåer på koldioxidskatt i samtliga medlemsländer inom EU. Därför måste vi enas om att driva en gemensam linje som är tydlig.

Det är i stort sett en ganska bra skrivning i betänkandets inledning. Dock skulle jag helst se att skattesamtalen inte endast blir en vision som man avlägset kan skymta i fjärran utan inom kort blir verklighet. Det är hög tid att få till stånd skattesamtal. Vi borde kunna enas om att det redan i dag föreligger såväl behov som anledning att få inbjudan från finansministern till konkreta skattesamtal, och det inom kort.

Fru talman! Jag ställer mig bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men för tids vinnande inskränker jag mig till att yrka bifall till reservation 5 under mom. 2.

Även på området jordbrukets energi- och miljöskatter kräver kristdemokraterna en harmonisering av skatter och avgifter inom EU. Låt mig referera till den Björkska utredningen, som påtalar behovet av snabba beslut. Vi ser i dag hur alltför många jordbrukare tvingas lämna ifrån sig både gårdar och åkerarealer på grund av att kostnaderna blivit alltför höga i relation till inkomsterna.

Om vi vill ha en levande landsbygd i Sverige, vilket vi under alla omständigheter vill ha i Skåne, måste det beredas ekonomiska möjligheter att driva lönsam jordbruksnäring. Detta är dock i det närmaste omöjligt i dag. Därför är hög tid att även på detta område plocka fram gamla och kända begrepp såsom den förhatliga ryggsäcken. Lantbrukarna förväntar sig att få samma eller likvärdiga energiskatter som andra näringar såväl inom EU som i vårt eget land.

Jag skulle vilja ställa en fråga om regeringens förslag i budgetpropositionen, där det är avsatt medel för en sänkning av jordbrukets energiskatter till industrins nivåer under år 2000. Kommer ett konkret förslag att läggas fram under våren, eller ska våra jordbrukare vänta ännu längre på detta besked?

Det finns mycket att säga om detta betänkande, men jag ska nöja mig med att enbart beröra åkerinringen ytterligare.

När jag är ute på Europavägarna 6 och 4 i närheten av min hemstad Helsingborg ser jag dagligen många åkare från våra grannländer som transporterar gods såväl in i Sverige som mellan olika städer i vårt land. Detta är ett resultat av ett s.k. fritt *cabotage* i Europa som infördes den 1 juli 1998. Det innebär att buss- och lastbilsföretagare fritt kan konkurrera i hela Europa. Men det är synnerligen viktigt att denna konkurrens får ske på lika villkor, vilket jag anser att den inte får i dag.

I en nyligen avlämnad utredning, SOU 2000:8 *Framtida godstransporter*, påtalas vikten av att politiken måste inriktas mer på internationella förhållanden och relationer. Det innebär att inte bara jordbruket utan även åkerinäringen måste få samma konkurrensförutsättningar som övriga länders transportörer.

Forskarna Leif Enarsson och Fredrik Lindblad vid Växjö universitet har i sin utredning kommit fram till och belyst några viktiga saker i sammanhanget. Svenska åkare ligger nämligen långt framme när det gäller miljöanpassning, vilket är ett bra konkurrensvärde. Men det finns samtidigt enligt deras rapport hot mot den svenska näringen. Det gäller kostnaderna, som är betydligt lägre för de utländska åkarna.

Ett svenskt åkeri har t.ex. 10–20 % högre kostnader än vad motsvarande företag belastas med i Danmark, Tyskland och Holland. Jämför man med åkare som kommer från Polen – och de är inte få på de skånska motorvägarna; det kan jag säga – ser man att de har upp till 40 % lägre kostnader än de svenska konkurrenterna. Ekvationen går alltså helt enkelt inte ihop. Hur ska man kunna konkurrera om godset när det redan från utgångsbudet finns en skillnad i form av 20–40 % högre kostnader för en svensk åkare?

Kristdemokraterna vill med anledning av detta föreslå en sänkning av dieselskatten, vilket vi tidigare har gjort, eller andra kostnader för att konkurrens ska kunna ske på lika villkor. Därtill finns det stor anledning att tänka på miljöeffekterna. Vad tror man att det är för diesel som fylls i tankarna nere i Polen? Ja, inte är det diesel i miljöklass 1. Det gäller att se över den totala bilden. Om vi ska behålla en professionell åkerinäring i Sverige ska vi också ge den möjlighet att konkurrera på lika villkor.

Jag vill alltså vädja om ett ja till våra yrkanden, men jag inskränker mig till att yrka bifall enbart till reservation 5 under mom. 2. För övrigt är detta ganska väl förklarat i den partimotion som vi har skrivit.

Anf. 209 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag ska i mitt inlägg i första hand beröra skatten på biobränslen, eller snarare skattebefrielse på biobränslen såsom vi vill se det från Centerpartiets sida. Den här diskussionen har, liksom en del andra saker vi har diskuterat här i kväll, hög bäring på den situation vi har på drivmedelsområdet just nu med ständigt stigande bränslepriser och kostnader för dem som behöver bilen i olika sammanhang.

Det är viktigt att vi, för att undvika höjningarna och de effekter de får, ser till att också få fram de miljövänliga alternativen till de fossila bränslena. Vi har stora förutsättningar för det i det här landet. Det får för det första effekter i form av en bättre miljö. För det andra kommer det att ge fler jobb i Sverige, vilket ökar skatteintäkterna och därmed finansierar mycket av åtgärderna för en skattebefrielse som skulle få stor effekt. Det håller för det tredje nere kostnaderna för dem som måste ha bilen i olika

sammanhang och gör därmed att man på ett helt annat och rättvisare sätt har möjlighet att leva och bo var man vill över hela landet.

Det brådskar att på bred front introducera de här drivmedlen. För att vi ska kunna göra det är det naturligtvis viktigt att vi får fortsatt skattebefrielse på lång sikt på det här området.

Vi tycker att tankar på att börja beskatta de här bränslena år 2004 är orimliga. Jag kan inte för mitt liv förstå hur samarbetspartierna, som t.ex. Miljöpartiet, kan acceptera tanken på en sådan utveckling. Hur rimmar det med kravet på att vi ska fortsätta att rusta upp miljön och minska utsläppen i luft och vatten?

I vårpropositionen för ett år sedan lovade regeringen att man skulle ansöka hos EU-kommissionen om generell skattebefrielse för biobränslen. Det visar sig nu när skatteutskottet har berett det här ärendet att någon sådan ansökan förvånansvärt nog inte har ingetts till EU-kommissionen. Jag har till finansministern och till miljöministern ställt frågan varför detta inte har skett. Jag har inte fått något svar från finansministern, och miljöministern har försökt att fly undan med hänvisning till undersökningar och analyser innan en sådan här åtgärd vidtas.

Min fråga till majoriteten blir här i kväll varför man från majoritetens sida har dröjt med att uppfylla detta löfte om en ansökan hos EU-kommissionen om en generell skattebefrielse för biobränslen. Vad har vidare Miljöpartiet och Vänsterpartiet gjort för att stöta på hos regeringen för att så ska bli fallet? Från de hållen gjorde man för ett år sedan en stor sak av det här, men det har tyvärr runnit ut i sanden.

Vi var från Centerpartiet redan för ett år sedan skeptiska till att regeringen skulle göra det här, men vi reserverade oss i stället för att få behålla undantaget enligt mineraloljedirektiven för försöksverksamhet inom ramen för pilotprojektet, som då skulle löpa under en betydligt längre tidsperiod. Tyvärr besannades vår misstankar, och vi har fått rätt. Det innebär att vi tyvärr förlorar ytterligare tempo, medan bensinkostnaderna ökar och miljön får vänta på att de renare bränslena kommer till användning. Jag beklagar den nuvarande situationen, som hade kunnat vara betydligt bättre. Min fråga är: Varför vilar man på hanen?

Fru talman! Låt mig så något beröra jordbrukets energi- och miljöskatter, som tidigare har tagits upp av flera talare. Jag vill klart deklarera att vi från Centerpartiet anser att det är angeläget att lyfta av hela lantbrukssektorns skatteryggsäck, vilket vi länge har talat om. Vi har krävt det åtskilliga gånger. Det har lagts fram finansierade förslag, som har behandlats i budgeten.

De motionsyrkanden som vi har framställt på det här området har behandlats tidigare och återkommer inte i detta sammanhang. Vår uppfattning kvarstår dock självklart, och vi kommer igen i frågan i andra sammanhang. Orsaken till att vi icke står bakom någon reservation är alltså att detta har behandlats i andra sammanhang.

Vi står naturligtvis också bakom innehållet i reservation nr 12, där vi tar upp en utredning för differentierade drivmedels- och fordonsskatter. Jag tror att det i det här läget är viktigt att pröva varje möjlighet att hitta vägar ut ur den kostnadssituation som vi just nu har på det här området.

Fru talman! Jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation nr 11 men vill deklarera att Centerpartiet även står bakom reservation nr 12. Vi avstår för att vinna tid alltså från att yrka bifall till den.

Anf. 210 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Fru talman! I det här betänkandet behandlar utskottet ett sjuttioal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999. Yrkandena rör energibesättning, vägtrafikbesättning, alkohol och tobak samt en del andra punktskattefrågor.

Låt mig börja med att konstatera att vi behöver skatter för att finansiera vår välfärd. Skattesystemet behöver dock alltid ses över och diskuteras.

Att föreslå skattesänkningar är inte svårt, men det svåra är att hitta något annat sätt att finansiera vår välfärd och våra gemensamma intressen än genom skatter. Om man vill sänka en skatt måste man samtidigt ta bort en utgift eller hitta en annan finansiering.

Av de motionsyrkanden som behandlas i betänkandet kan konstateras att man från den borgerliga oppositionen har framställt 39 yrkanden om sänkningar eller borttagande av skatter. Några förslag om hur det skattebortfall som föreslås ska finansieras finns över huvud taget inte. En tanke som infinner sig hos mig är att man borde ha ett ansvar när man föreslår minskade intäkter att också ge en redovisning av vilka effekter på välfärd, budgetbalans, miljö m.m. som följer med de framlagda förslagen.

För att göra min kritik av motionsförslagen fullständig vill jag dock påpeka att det från Folkpartiet liberalerna finns motionsförslag om ökade miljörelaterade skatter. Med det är jag också inne på att de frågor om energibesättning, vägtrafikbesättning samt alkohol- och tobaksbesättning som behandlas i betänkandet också har samband med omtanke om miljön och folkhälsan.

Beträffande energibesättningen pågår inom Regeringskansliet en översyn. Till grund för översynen ligger tidigare beslut i riksdagen om energipolitikens inriktning. Det har också avlämnats ett betänkande av Skatteväxlingskommittén och förslag från EU-kommissionen om ett nytt energibesättningsdirektiv med inriktningen att införa minimiskatter för samtliga energislag.

Observeras bör att kommissionens förslag om ett nytt direktiv om energibesättning endast är ett förslag och fortfarande behandlas av rådets arbetsgrupp för finansiella frågor.

Den övergripande uppgiften för arbetsgruppen inom Regeringskansliet är att göra en i huvudsak lagteknisk översyn som leder till ett ramverk för ett robust och väl fungerande energibesättningssystem. Ambitionen är att skapa ett enklare och mer överskådligt system med en klarare uppdelning mellan skatternas fiskala och miljöstyrande roller.

En fråga som jag har fått är när regeringen avser att presentera förslag till nytt energiskattesystem. På den frågan kan jag bara återopå att det vid de senaste skattesamtalen, som ägde rum i september 1999, uttrycktes ett allmänt intresse från övriga riksdagspartier att diskutera energibesättningens utformning.

Så kommer också att ske. Enligt de uppgifter som jag har avser finansministern att inbjuda till nya samtal med riksdagspartierna. I dag kan jag inte ange någon exakt tidpunkt för när ett förslag kommer att presenteras och samtalen återupptas.

Det har dessutom aviserats att en proposition om vissa punktskattefrågor ska komma under våren.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

Allmänna motioner om punktskatter

Jag säger detta med anledning av att det i reservationer om energipolitikens allmänna inriktning framhålls att Sverige bör verka för gemensam koldioxidskatt på EU-nivå och att översynen av energiskattesystemet måste påskyndas.

Vi socialdemokrater anser att det är angeläget att få långsiktigt hållbara energiskatter som har en tydlig miljöstyrning och som har en så bred politisk förankring som möjligt för att ge tydliga signaler för den framtida energipolitiken.

Med tanke på den pågående översynen inom området och att partiövergripande skattesamtal aviserats finns det, som vi socialdemokrater ser det, inte några skäl att nu ge ett tillkännagivande till regeringen med utgångspunkt i reservationerna.

Vad avser jordbrukets energi- och miljöskatter är naturligtvis en gemensam politik med likartade konkurrensvillkor en förutsättning för att den inre marknaden också ska fungera när det gäller jordbruksnäringen.

Förslag om en förändring av jordbrukets energiskatter kommer att läggas fram under våren. Det kommer att innebära att jordbruksnäringen får tillämpa samma skattereduceringar som tillverkningsindustrin när det gäller förbrukning av el och bränslen för uppvärmning, dvs. att ingen energiskatt kommer att tas ut och att koldioxidskatten är nedsatt till hälften. Avsikten är att förändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2000.

Utformningen av jordbrukets miljöskatter kommer att belysas i en offentlig utfrågning under våren. I det sammanhanget kommer frågan om den miljömässiga effektiviteten av bl.a. skatterna på handelsgödsel, bekämpningsmedel och vissa andra ekonomiska styrmedel att belysas. Vidare ska skatternas effekter på jordbrukets konkurrenskraft i ett europeiskt perspektiv diskuteras.

Det finns därför ingen anledning för riksdagen att nu ta något ytterligare initiativ i frågan om jordbrukets skatter. Det gäller såväl Moderaternas och Kristdemokraternas reservationer med krav på skattesänkningar som Folkpartiets reservation med krav på ett tillkännagivande om en ökning av skatten på handelsgödsel.

I två reservationer tas industrins och växthusnäringens energiskatter upp. Även om denna del också behandlas i den pågående översynen av det framtida energiskattesystemet vill jag peka på några inslag i nu gällande regler.

För industrin och växthusnäringen erläggs inte någon energiskatt för bränsle, och koldioxidskatten utgår med 50 % av nominellt belopp. Någon elskatt tas heller inte ut. Till dessa nedsättningar kommer så den särskilda nedsättningsregeln, som innebär en ytterligare sänkning av skatteuttaget på den del av koldioxidskattekostnaden som överstiger 0,8 % av försäljningsvärdet. Nedsättningsregeln kan medföra att skatteuttaget hamnar på så låg nivå att EU:s minimiskatteregler underskrids, och den kompletteras därför av särskilda spärregler för att förhindra att detta inträffar.

Energiskatterna på el och produktionsskatten på kärnkraftsel har nyligen höjts för att öka miljörelateringen i skattesystemet och finansiera bl.a. satsningar som ska bidra till ökad kompetens och konkurrenskraft inom det svenska näringslivet. Höjningen av energiskatten på el har inte belastat tillverkningsindustrin, som i enlighet med tidigare regler får fortsätta att tillämpa en nollskattesats på el.

Vidare finns det anledning att erinra om att prissättningen på el och energi sker via handel på den öppna elmarknaden. I vilken utsträckning som produktionsskatten på el påverkar prissättningen på den öppnade elmarknaden är svårt att avgöra i nuläget. Ju bättre marknaden fungerar, desto mindre bör en produktionsskatt på basproduktionen påverka priserna.

Det kan naturligtvis finnas skäl till förändringar i framtiden, men det bör anstå i avvaktan på den pågående översynen av det framtida energiskattesystemet.

De senaste veckornas höjningar av bensinpriset har inneburit en fokusering på bensinskatten. Jag vill därför markera att höjningarna beror på att världsmarknadspriset på olja stigit och inte på skattehöjningar. Skatterna på bensin och andra bränslen utgör viktiga styrmedel i miljöpolitiken och syftar till att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser.

Några planer på att vare sig sänka eller höja skatterna på bensin finns inte. Den frågan får liksom många andra rymmas inom ramen för att ta fram ett förslag till ett nytt energiskattesystem.

Jag vill dock peka på att bensinpriserna inte är högre i Sverige än i många andra europeiska länder. I en jämförelse som gjordes i januari hade Storbritannien det högsta bensinpriset motsvarande 10,09 kr/liter, följt av Norge och Island. Sverige kom på fjärde plats med 9 kr/liter, tätt följt av Holland, Danmark och Italien med max 10 öres skillnad. Övriga länder kom efter på en glidande skala. Sedan jämförelsen gjordes har visserligen priserna stigit, men då det är världsmarknadspriser vi talar om är det förmodligen så att de stigit i alla länder.

I debatten har vi också kunnat se en annan intressant sak, och det är att vi i Sverige på grund av den svaga konkurrensen mellan oljebolagen har ett något för högt bensinpris. Med en fungerande konkurrens skulle vi ha ett bensinpris som väl kunde konkurrera med länder som Holland, Danmark och Italien, och vi skulle gott och väl ligga på europeisk medelnivå.

Konkurrensfrågorna inom oljebranschen har också observerats av Konkurrensverket.

Med anledning av den moderata reservationen om åkerinäringens konkurrenssituation vill jag påminna om att den har uppmärksammats i olika sammanhang. Regeringen har nyligen beslutat om ett transport- och näringspolitiskt handlingsprogram för svensk åkerinäring.

Programmet har tillkommit i samarbete mellan åkerinäringen och regeringen och är ett första steg i ett arbete som syftar till att stärka den svenska åkerinäringens konkurrenskraft. Avsikten är att under våren redovisa detta handlingsprogram för riksdagen.

Frågan om införselregler för alkohol är för närvarande föremål för överläggningar mellan Sverige och EU. Från Sveriges sida är positionen att Sverige bör få förlänga nu gällande regler som ligger på en betydligt lägre nivå än de som gäller inom gemenskapen. Folkhälsoperspektivet är det främsta skälet till den svenska ståndpunkten.

Vi socialdemokrater har inte ändrat inställning om att Sverige med kraft ska fortsätta att verka för att få behålla nuvarande undantag när det gäller privatinförsel av alkoholdrycker, och vi stöder därmed regeringens

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
punktskatter*

agerande. Utan detta undantag blir det svårt att fullfölja vår restriktiva alkoholpolitik.

Beträffande frågan om exportbutiker, som tas upp i reservation 16, kommer en lagrådsremiss inom några dagar att lämnas till Lagrådet med förslag om att det ska bli tillåtet att i exportbutikerna sälja beskattade alkohol- och tobaksvaror till EU-resenärer.

Fru talman! Det finns ytterligare ett antal reservationer som skulle behöva kommenteras. Tiden räcker tyvärr inte till, men gemensamt för samtliga är dock att de frågor som berörs på olika sätt är föremål för utredningar, översyn och överväganden i regeringen och att de av den anledningen inte nu bör föranleda några åtgärder eller tillkännagivanden. Det kanske blir anledning att återkomma till detta i en som jag förmodar kommande replikväxling.

Fru talman! Med det som jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkande SkU16 i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 211 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! För det första vill jag deklarerat att vi har presenterat våra skatteförslag med finansieringar. Jag vill poängtera att det inte är något generellt påstående som gäller samtliga. Biodrivmedlen finansierar sig i stort sett själva.

För det andra är det bra att vi nu ska börja jobba med energibeskattningen, som jag förstått av flera talare från majoriteten i kväll. Det är på tiden.

För det tredje gäller det lika konkurrensvillkor för jordbruket. El- och bränsleskatterna ska reduceras. Blir det verkligen lika konkurrensvillkor? Jag tycker inte det. Det är inte tillräckligt.

För det fjärde, Per Erik Granström: Håll med om att det är otillfredsställande att inget har hänt när det gäller ansökan om undantag från skatt på biobränslen. Varför har ingenting hänt? Vad gör majoriteten här i riksdagen för att fösa på regeringen i den här frågan?

För det femte: Skatten på bensin har inte höjts nu, men höjs råoljepri-set ökar automatiskt skatterna. Det är kompensationslinjen plus alternativen som måste fram. Det är framtidsvägen. Varför säger socialdemokraterna nej till att utreda differentierade bränsle- och bilskatter?

Anf. 212 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Man kan jämställa beskattningen på energin för jordbruket med den beskattning som gäller för tillverkningsindustrin.

Det som Agne Hansson tar upp om gödselmedelsbeskattningen är alldeles korrekt. Den skatten är inte föremål för någon förändring för närvarande. Den får ligga kvar till de kommande samtalen som jag hoppas kommer till stånd. Jag hoppas också att vi får en uppslutning från övriga politiska partier så att det går att få ett brett samtal. På det viset kan vi också få skatter med en långsiktig hållbarhet.

Jag noterade biobränslen, men jag tänkte nog att det var pilotprojektsverksamheten och den typen av bränslen som Agne Hansson tog upp. Det har getts dispens för ett projekt. Sedan förelåg det ett stort antal projektansökningar, och bedömningen var att om man skulle medge

dispens för samtliga skulle skattebortfallet bli rätt stort och få en menlig inverkan på statsbudgeten.

Det är bättre, som vi ser det, att i ett långsiktigt perspektiv komma fram till en lösning där vi inte jobbar med pilotprojekt, eftersom de har den nackdelen att de är tidsbegränsade. Det gör att det är svårare för dem som går in i ett pilotprojekt att ha ett långsiktigt perspektiv i sitt agerande.

Jag får återkomma till frågan om differentiering av drivmedelsskatter.

Anf. 213 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Nu lovade regeringen i vårpropositionen 1999 att det var en generell befrielse som man avsåg att gå in med. Nu uppfattade jag Per Erik Granström som att regeringen är beredd att frångå sitt löfte på den punkten. Är det verkligen så illa? Vi misstänkte det, och därför ville vi hålla fast vid pilotprojekten. Men om löftet hade uppfyllts omedelbart hade det naturligtvis varit ännu bättre med en generell befrielse.

Men är tanken verkligen att inte fullfölja det riksdagsbeslutet? Det var det som jag frågade om. I så fall är det oroande och illa.

Anf. 214 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vad vi vet är att regeringen har avslagit ett antal ansökningar om pilotprojekt. Det är den faktiska beslutssituationen.

Sedan kommer naturligtvis dessa frågor att tas upp vid de samtal som har aviserats. Jag hoppas att dessa samtal – nu kommer inte jag att delta i dem – kommer att leda till att det blir mer långsiktighet vid utvecklandet av miljövänliga biobränslen.

Jag hann inte svara på frågan om differentieringen av bränsleskatter. Frågan är något svårhanterlig. Jag har tagit del av Centerpartiets reservation om att man också kan använda sig av nedsatta fordonsskatter, och vi har redan nedsatta fordonsskatter i delar av Sverige. Det är lättare att hantera. Svårigheten med differentierade drivmedel är kontroll och tröskeleffekter.

Anf. 215 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Per Erik Granström försöker att misstänkliggöra oss och säga att våra förslag inte är finansierade. Han vet mycket väl att alla lade fram sina förslag i samband med budgetpropositionen i höstas. Alla moderata skattesänkningar *är* finansierade.

Jag har några frågor till Per Erik Granström. Finns det någon enda liten punktskatt som är för hög och som Per Erik Granström vill sänka? Anser Per Erik Granström att punktskatterna fyller sitt syfte, förutom möjligtvis det fiskala syftet? Motverkar de inte sitt syfte i vissa fall?

När det gäller införsel av alkohol tycker jag att socialdemokraterna har målat in sig i ett hörn. Man hade chansen i utskottet att komma ur detta hörn genom att stödja moderaternas reservation nr 16. Den chansen har ni i och för sig fortfarande vid voteringen nästa vecka.

Det är inte riktigt hederligt att säga att det bara är bensinprishöjningen som gör att det kostar mer för medborgarna. Det kostar faktiskt 37,5 öre mer per liter i moms. Staten får alltså in 110 miljoner kronor mer per månad i moms beroende på dessa prishöjningar, så staten tjänar också på det här.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Allmänna motioner om
punktskatter*

Sedan blir man minst sagt konfunderad när det sägs att vi inte ska köra bil eftersom vi måste minska koldioxidutsläppen. Det säger samma parti som genom att stänga kärnkraftverk gör så att det släpps ut mycket mer koldioxid i norra Europa. Hur får man det att gå ihop?

Anf. 216 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin undrade om man kan sänka någon punktskatt. I den budget som vi nu arbetar med finns det inte utrymme för det.

Jag vill över huvud taget inte svara på frågan om de delar som belastar energibeskattningen, eftersom energibeskattningsystemet har en komplexitet som innebär att om man ändrar på ett ställe blir det effekter på ett annat ställe. Det kan göra att man får oönskade effekter på det tredje stället. Det är därför som det är viktigt att vi inte hastar fram, utan att vi låter ett noggrant arbete pågå tills vi verkligen kan uppnå de avsedda effekterna.

När det gäller alkoholen för vi överläggningar med EU, och dessa överläggningar ska fortsätta. Det finns inget skäl för mig att i dag stå i riksdagens talarstol och spekulera om vad som kan hända. Jag är väl medveten om den svenska positionen, och den stöder vi från socialdemokratiskt håll.

Bensinskatten är intressant ur ett annat perspektiv. I dag kan man läsa i en tidning att Shell sänker bensinpriset med 16 öre. Det är klart att det är alldeles rätt att man får de effekter som Marietta de Pourbaix-Lundin säger. Höjs bensinpriset på grund av att man stryper kranarna inom OPEC, då blir det också en effekt på momssidan.

Men vi kan inte hålla på att jaga. Bara för att priset ena dagen går upp och andra dagen ned ska vi ju inte hålla på att sänka och höja skatterna. Nu har vi dessa skatter, och vi har inga planer på att förändra dem. De kommer att få ligga kvar på samma nivå.

Anf. 217 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det är också ett besked. Inga punktskatter kommer att sänkas. Men det kan hända att man hamnar i den situationen att man måste sänka skatter under galgen. Någonting kommer att ske den 1 juli när det gäller införsel av alkohol. Även om vi inte exakt får EU:s regler så kommer någonting att ske. Det tror jag att även Per Erik Granström förstår. Då måste man förmodligen under galgen sänka alkoholskatterna. Min fråga är: Har man någon beredskap för att sänka de höga svenska alkoholskatterna? För de är höga.

Jag har här en broschyr som jag fått från Mats Hulth, vd i Sveriges hotell- och restaurangföretagare, som inte är helt obekant för Per Erik Granström, antar jag. Den visar på att Sverige ligger i topp när det gäller skatt efter skatt, på alkohol osv. Vi kommer ju inte att kunna ha kvar dessa skatter. Hade det då inte varit bättre att självmant sänka dem lite mer ordnat än att göra det under galgen i panik?

Man kan egentligen välja på att inte få in skatter beroende på att folk smugglar, bränner hemma, köper svartsprit eller på att få in lägre skatter beroende på att man självmant sänker skatterna. Det kan också vara så att EU tvingar oss att göra det. Men beskedet här är hela tiden: Nej, det är inte aktuellt att sänka några punktskatter över huvud taget. Då kan jag

bara konstatera att systemet med Systembolaget kommer att ramla ihop ganska snart efter den 1 juli. Och vad som kommer att hända med bryggeribranschen vill jag bara inte tänka på, för där kommer de att gå omkull allihop om vi inte gör något åt de höga ölskatterna som vi också har. Vad har Per Erik Granström för besked till bryggeribranschen?

När det gäller bensinskatten som gör att folk knappt har råd att köpa bensin har jag fått veta att den inte ska sänkas. Jag håller med om att man inte kan höja och sänka bensinskatten beroende på om priset höjs eller sänks. Men vi moderater har ju länge velat sänka bensinskatten, också innan priset höjdes så mycket.

Anf. 218 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har tydligen en förmåga som inte jag har, nämligen att sia in i framtiden på ett exakt sätt. Den förmågan har jag aldrig haft, men jag har ibland drömt om att ha den möjligheten.

Jag vet inte vad som händer den 1 juli, men det verkar ju som om Marietta de Pourbaix-Lundin redan vet detta. Det innebär att jag inte vill förutsätta att vi måste göra någonting under galgen. Vi har i dag restriktiva införselregler och höga alkoholskatter i Sverige av folkhälsoskäl. Om jag hade haft möjligheten att ställa frågor tillbaka skulle jag egentligen ha velat ställa frågan till moderaterna: Vill ni torpedera vår ambition att ha en bra folkhälsa i Sverige?

Vad gäller bensinskatten är det naturligtvis så att den drar in pengar till vårt samhällsbyggande. I mina hemtrakter och lite längre norrut finns det partivänner till Marietta de Pourbaix-Lundin som åker omkring och talar om att vi ska sänka bensinskatten med 2 kr per liter. Det kostar 11,5 miljarder kronor, lika mycket som vårt studiemedelssystem kostar. Är det detta som vi ska ta bort, ska vi sluta att underhålla och bygga vägar eller vad är det som man från moderaternas sida anser att vi inte ska ha råd att kosta på oss?

Anf. 219 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag vill bara helt kort ställa två frågor till Per Erik Granström. Men dessförinnan vill jag uttrycka min förvåning över att utskottsmajoritetens företrädare inte noterat att samtliga yrkanden i vårt budgetalternativ är finansierade.

Anser Per Erik Granström att beskattningen av olika slag för åkerinringen är rimlig? Det är min ena fråga. Av tidsskäl lägger jag inte ut texten om detta. Vidare vill jag fråga om Per Erik Granström anser att miljöeffekten av diesel inköpt utomlands har försumbar eller ringa påverkan på vår miljö.

Anf. 220 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Beträffande åkerinringen hänvisade jag i mitt anförande till det program som regeringen har jobbat fram och arbetar med tillsammans med branschen. Jag utgår från att man där ser över just konkurrensförutsättningarna, därför att jag håller med Kenneth Lantz om att det naturligtvis är väsentligt att vi ger vår åkerinäring en chans att fungera och att också vara en stark näring i framtiden. Det program som nu finns har jag stora förhoppningar på.

Det är naturligtvis samma sak vad gäller diesel som är sämre miljöklassad än den som våra åkare normalt använder, att den har skadliga effekter på miljön. Vi måste naturligtvis också se över hur vi kan komma till rätta med den typen av problem.

Anf. 221 LENNART VÄRMBY (v):

Fru talman! Vad vore politiken utan ett orättvist skattesystem? Nog skulle debatten bli bra mycket mindre indignerad och avslutas bra mycket tidigare, antar jag. Trots det tänker jag för vishets vinnande säga några ord på vägen fram till beslut – rätt om det leder till tids förlorande.

Här har tidigare i dag talats mångt och mycket om bl.a. dubbelbeskattning. Men vem eller vad är i dag inte både dubbelt och tredubbelt, ja, mångdubbelt beskattad? Ta löntagaren, gott folk, som när lönebeskedet kommer ser att minst 30 % har dragits från inkomsten. Sedan ska denne löntagare med vad som finns kvar betala boende, mat, dryck, kläder och kanske en bra bok – allt belagt med moms och ibland en eller två extra punktskatter.

Ja, så grym är alltså världen som vi lever i. Å andra sidan mjuknar min hårda dom över skattefogden när jag ser vad skatten ger inte bara mig utan kanske framför allt mina många medmänniskor.

Men det finns en lucka i detta finmaskiga nät av mångdubbel beskattning. Det handlar om en uppskattad sak, nämligen båten, som inte är tillräckligt beskattad enligt oss. Då tänker jag inte på träekan i en småländsk skogssjö eller för den delen på en plastbåt med en liten utombordare som tuffar runt i Blekinge skärgård och kanske ivrigt försöker undvika alla u-båtar där. Nej, vi behöver bara kasta en blick på en ordinär båtmässa eller på vilken gästhamn som helst längs Sveriges kuster sommardag för att inse att här gungar miljoner och åter miljoner helt obeskattat kapital.

Köper jag ett fritidshus för 500 000 svenska nödmynt – ja, då är där en fastighetsskatt framme med en gång och tar en slant. Men köper någon en båt för en hel rund miljon, så guppar detta flytande fritidshus helt obeskattat på vågorna. På däck, enligt reklamfilmerna i TV, sitter dessutom folk och dricker klass I, och det är väl borgerlighetens diskreta charm som yttrar sig där. Köper någon en båt så finns det alltså ingen fastighetsskatt på den. Tala om orätt! Här saknas alltså en symmetri i ett annars hyfsat system.

Orätten kan rättas till i enlighet med vår motion, som helt enkelt föreslår att försäkringsbolagen ska få samma skyldighet som banker m.fl. att lämna uppgift till skattemyndigheten om båtar till ett värde av låt oss säga 100 000 kr. Då skulle ingen båt komma undan förmögenhetsskatt, och om man så vill kan man också den vägen föra in en båtskatt – enkelt och obyråkratiskt, tycker vi, och säkert inkomstbringande. Därav följer möjligheten att sänka annan betungande skatt, om man så vill, eller att anslå medel till skola, vård och utbildning eller annat gott ändamål.

Två socialdemokrater här i kammaren, Mats Lindberg och Bengt Silfverstrand, är inne på samma spår i varsin motion. 2 av 131 i s-gruppen är väl lite klen; detta trots att socialdemokraterna har ett kongressbeslut om just båtskatt. Det torde vara ett politiskt rekord att så gott som en hel riksdagsgrupp bryter en partilinje.

Miljöpartisterna är annars väldigt ivriga att driva frågorna mycket bättre, fortare och fränare än vi andra, men i den här frågan har de helt accepterat etablissemangets stilla lunk och förordar också de en utredning. Teoretiskt finns det alltså en majoritet – v, mp och en socialdemokratisk partikongress. Nå, nu är det ändå inte så i utskottet, utan en brokig majoritet avvisar alla variabler av båtskatt med hänvisning till en utredning från 1996 samt att regeringen sagt att en eventuell båtagift bör byggas på Stöldskyddsföreningens frivilliga båtregister. Jag citerar från betänkandet: ”Vidare framgår att regeringen har för avsikt att överväga möjligheterna – –”.

Fru talman! Med all respekt för utskottets hänsyn till denna regeringens vånda och att vi måste undvika att Finansdepartementet bränner ut sig, så väger det principiella ändå över för vår del – frågan om en rättvisa helt enkelt. Jag yrkar alltså bifall till reservation 19.

Till sist ska jag bara säga några ord om kristdemokraternas moderata reservation. Båtskatt är enligt kristdemokrater och moderater ”omotive-rad och principiellt felaktig”. Det väcker min stillsamma nyfikenhet, gott folk. Efter att ha lyssnat till en heldagsdebatt om skatter i denna kammare kan jag inte dra mig till minnes att jag under dagen hört en enda skatt som skattjägarna från högerkanten har ansett motiverad eller principiellt riktig. Jag kan ha missat någon replik, det medger jag. I så fall har repliken dränkts av ett upphetsat sorl från en mycket förvånad publik – rätta mig om jag har fel.

Det intressanta med vår motion är för övrigt att idén kommer från en borgerlig, moderat, väljare hemma i Växjö. Han sade: En sådan här skatt kan jag inte föreslå i mitt eget parti. De fattar inte. Men vi fattade detta budskap från gräsrotterna, och vi lägger ett bra förslag. Inte konstigt att man då dessutom blir väldigt populär. Jag yrkar alltså bifall till reservation 19.

Anf. 222 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Trots denna sena timme måste jag bara konstatera en sak, en sak som jag tidigare sagt. Det finns de som tycker att allt och alla ska beskattas. Här har Vänstern verkligen visat sitt rätta ansikte. Fler ska betala mer. Det är lika med rättvisa enligt Vänsterpartiet. Fler ska betala mer är lika med rättvisa enligt Vänsterpartiet – jag vill upprepa det för jag tycker att det är väldigt intressant. Enligt oss moderater är det precis tvärtom. Vi vill att fler ska betala mindre. Vi vill t.ex. ta bort fastighets-skatten.

År 1995, apropå det här med uppfinningsrikedom när det gäller att ta in skatter, kom det ett förslag om mörtskatt. Det var den här metskatten. Det var någon som hade suttit och klurat och tänkt att där fanns det ett hål. Det är precis som Lennart Värmbys nu säger: ett hål. Här skulle man kunna ta ut skatt när folk satt och metade. Men den propositionen fick regeringen ta tillbaka. Alla partier hade lagt motioner som sade: Rakt avslag. Även Lennart Värmbys parti hade gjort detta.

Men, som sagt, ni har verkligen visat ert rätta ansikte. Jag talade nu för både Moderaterna och Kristdemokraterna för att vi skulle vinna lite tid.

Anf. 223 LENNART VÄRMBY (v) replik:

Fru talman! På en punkt är vi då överens från höger till vänster, och det är att vi inte ska ha någon metskatt. Jag var mycket ivrig i det interna arbetet inom Vänsterpartiet när den skatten dök upp eftersom jag är en ivrig metare. Men när jag är ute och metar använder jag en liten enkel eka.

Ni får förlåta, men om vi har svårt att sänka skatter har ni ju dubbelt svårt att tänka er någon anständig skatt över huvud taget. Jag hade ju en fråga till er. Ni har tidigare i debatten frågat om det fanns någon punktskatt som vi, eller socialdemokraterna, skulle kunna tänka oss att ta bort. Min fråga till er är: Finns det någon skatt som är berättigad på något sätt? Finns det någon skatt som är principiellt riktig?

Beträffande den här båtskatten har ni ju för säkerhets skull lagt en reservation trots att majoriteten i utskottet säger att regeringen funderar på att överväga eller hur det nu stod i texten. Det är ju ett lugnt besked. Då händer det inte så mycket. De har dessutom så mycket annat att göra som är betydligt viktigare – det kan t.o.m. jag medge. Men ni säger i er reservation att båtskatten är omotiverad och principiellt felaktig. Ni kanske har rätt på den punkten. Men finns det någon skatt som inte är omotiverad och principiellt felaktig enligt moderat syn? Jag har inte hört någon gång i någon enda debatt att ni har hävdats det. Det skulle vara kul att höra det.

Anf. 224 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag fick ju inget svar på det här om att fler ska betala mer och att det är detsamma som rättvisa för Vänsterpartiet. Det är det första jag kan konstatera.

Vi moderater har väl aldrig föreslagit att det ska vara noll i inkomstskatt. Vi har inte föreslagit skattesänkningar på nästan 700 miljarder – dvs. att det inte ska finnas några skatter över huvud taget. Det har vi aldrig stått och föreslagit. Så det påståendet, att vi inte tycker att det finns motiv för *någon* skatt, stämmer faktiskt inte.

Men den här båtskatten betalar ju folk, precis som Lennart Värmbys började med, med pengar som är beskattade flera gånger om. Dessutom betalar de en del moms när de köper båten. De betalar också massor med punktskatter – om de nu inte har en segelbåt, men de har säkert en motor också när de ska driva båten. Det är alltså inte så att de betalar noll i skatt.

Anf. 225 LENNART VÄRMBY (v) replik:

Fru talman! Nej, men poängen med vår motion är att försäkringsbolagen alltså skulle bli uppgiftsskyldiga till skattemyndigheterna. Det är man inte i dag. Det skulle åtminstone föra in de här båtarna, om nu någon skulle glömma att tala om att man äger en båt i miljonklassen, som ett underlag för förmögenhetsbeskattningen. Det skulle också, tror vi, underlätta möjligheten att genomföra ett register värt namnet.

Det är också för rättvisans skull. Man kan i och för sig säga att rättvisan skapas bäst genom att man tar bort fastighetsskatten, men vi tycker att det är något märkligt att guppande fritidshus inte har en skatt motsvarande den skatt de har på torra land. Den symmetrin skulle vi gärna vilja se – på samma sätt som vi tycker att det är symmetriskt att kapitalinkoms-

ter åtminstone beskattas lika mycket som arbetsinkomster. Därför har jag aldrig begripit det här ”tjötet” rent ut sagt om dubbelbeskattning när företag betalar ut sina vinster och jag som aktieägare sedan i anständighetens namn också betalar lite skatt på denna min inkomst. Är det någon dubbelbeskattning man ska avskaffa så är det ju inte den.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

15 § Några aktiebolagsrättsliga frågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU10
Några aktiebolagsrättsliga frågor.

Anf. 226 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! I boken *Det andra könet* gav Simone de Beauvoir några år efter andra världskrigets slut ett slags sammanfattning av villkoren för kvinnor genom att slå fast att man föds inte till kvinna, utan man blir det. Hennes sentens var och är ett viktigt led i strävan efter ett jämställt samhälle. de Beauvoirs sammanfattning har fått ett inflytande i politiken. Vänsterpartiet anser att målet för politiken är att skriva in kvinnor i historien, i samhället och i politiken. Detta är även en av utgångspunkterna för den här dagen, den internationella kvinnodagen, som nu lider mot sitt slut.

Det är med glädje jag kan konstatera att majoriteten i lagutskottet förordat ett tillkännagivande beträffande motionen L214 av Carina Hägg och Martin Nilsson om att införa en skyldighet att i årsredovisningen ange könsfördelningen i företagens styrelser och i andra ledningsorgan. Det är ett led i jämställdhetsarbetet.

Det har skett något inom svensk politik, fru talman. Könsfördelningen är jämn i regeringen, och kvinnorepresentationen i riksdagen är hög. Det är unikt vid en internationell jämförelse. Tänk om vi kunde ha Simone de Beauvoir med oss här och diskutera med henne hur kvinno- och manskönet konstrueras i dag. Hon skulle säkerligen glädjas åt att representationen av kvinnor i riksdagen och regeringen är så pass hög som den är i dag.

Men, fru talman, de Beauvoir hade liksom jag själv inte kunnat låta bli att peka på det faktum att flertalet av ordförande- respektive vice ordförandeposterna i riksdagens utskott fortfarande innehas av oss män. Lagutskottet är ett av de få undantagen.

Men om vi tillsammans med de Beauvoir skulle vända blicken mot de stora företagens styrelser skulle hon säkerligen inte bli särskilt imponerad. Vi i Vänsterpartiet är det i alla fall inte. I *Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet*, som för övrigt debatterades tidigare i dag, kom det fram att de börsnoterade bolagens styrelseposter fortfarande till 95,5 % innehas av män. Den kvinnliga andelen ledamöter uppgår endast till 4,5 %. Utifrån detta kan vi alltså konstatera att trots årtionden av debatt och olika mentorsprogram osynliggörs fortfarande kvinnors kompetens. Och män fortsätter att utse och tillsätta andra män till styrelseposter.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Några aktiebolags-
rättsliga frågor*

Som en direkt följd av detta är det viktigt att diskutera begreppet kompetens. En följd av att män väljer att utse män är att det är vanligt förekommande med helt manliga världar i bolagsstyrelser. I dessa sammanhang återskapas normen om att chefer ska vara män. Beslutsfattare ska vara män. Och eftersom detta inte ifrågasätts genom att det stiftas en lag om könskvotering återskapas normen outtalat.

Frånvaron av kvinnor lämnar fritt spelrum för fördomsfulla föreställningar om kvinnor som: Kvinnor vill inte. Kvinnor vågar inte. Kvinnor är inte tillräckligt kompetenta och säkra. Eller är det kanske det sätt som män utformar chefskapet på som *är* chefskap?

I regeringens skrivelse och i utskottsmajoritetens ställningstagande nämns alltså inte kvotering som ett alternativ. Ett annat synsätt, grundat på kunskaper om könsfördelningen på högre nivåer i näringslivet, är att det redan *finns* ett mycket väl fungerande om än omedvetet system med kvotering efter kön. De flesta män är dock lyckligt ovetande om att de kvoterats in på ledande befattningar i börsnoterade bolagsstyrelser med hjälp av eller kanske på grund av sitt – just det – kön. Kompetensbegreppet är alltså en produkt av det redan existerande könskvoteringssystemet.

Att vara man är alltså en kompetens i sig. Om en seriös diskussion och politik ska föras om kvotering, fru talman, måste fakta om den nuvarande situationen i bolagsstyrelser tillföras. Diskussionen eller den förda politiken kan inte handla om ”kvotering eller ej”. Den måste i stället handla om *vilka kvoter* som är önskvärda. Vi måste ställa oss frågorna: Är vi nöjda med den rådande kvoteringen? Kan Sverige sägas vara en demokrati när kvinnor som grupp utesluts från makt och auktoritet i börsnoterade bolagsstyrelser?

Vi i Vänsterpartiet hävdar att för att vi ska kunna ta till vara kvinnors erfarenheter och kompetens, så att de kommer arbetslivet och samhället till godo, behövs det en jämn könsfördelning inte bara i riksdag och regering utan också i företagens styrelserum. Fler kvinnor i bolagsstyrelser innebär att underlagen för beslut blir bredare och mer representativa, eftersom kvinnor representerar en kompetens som är grundad på andra erfarenheter än mäns. Vi anser att det är dags att lagstifta om könskvotering i bolagsstyrelser.

Fru talman! Jag sade tidigare att regeringen inte diskuterat kvotering som ett alternativ. Och det nämnde även jämställdhetsminister Margareta Winberg tidigare i dag. I stället förordas ledarforum, temaseminarier samt projektverksamheter för att bidra till en utveckling mot ökad jämställdhet i näringslivet. Men, de nämnda siffrorna om kvinnorrepresentationen i de stora bolagens styrelser pekar på att en jämställd kvinnorepresentation inte tycks uppnås på frivillig väg, åtminstone inte inom över-skådlig tid.

Fru talman! Hur länge ska kvinnor behöva vänta på att få tillträde till alla de rum som de i rättvisans och demokratins namn har rätt till? Varför är det för regeringen och riksdagen så svårt att formulera en handling som står i samklang med de vackra orden i bl.a. regeringens skrivelse om att det är dags att bryta den skeva maktfördelningen mellan kvinnor och män?

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet hävdar att det hos regeringen och utskottsmajoriteten finns en ovilja att utveckla åtgärder som uttryckligen skulle kunna uppfattas som ett hot mot manliga privilegier i den här

frågan. En lagstiftning för kvotering är ett sätt att flytta fram positionerna. Genom lagstiftning kan vi, inte bara genom ord utan också genom handling, visa att den sneda könsfördelningen i näringslivets bolagsstyrelser inte står i samklang med det svenska samhällets strävan för ett jämställt samhälle.

Fru talman! Jag har i mitt anförande valt att lägga tyngden på de börsnoterade aktiebolagen, men detsamma gäller givetvis även statligt och kommunalt ägda aktiebolags styrelser, vilket framgår av yrkandet i Vänsterpartiets motion L202.

Vänsterpartiet anser att utmaningen inte ska begränsas till riksdagen och regeringen utan att även näringslivets toppositioner ska omfattas av det svenska samhällets strävan för ett jämställt samhälle. Hur länge ska vi vänta på att kvinnor och män tillsammans ska bestämma över världen? Hur länge ska vi vänta på att kvinnor ska ha lika mycket inflytande?

Fru talman! Det är dags att utmana hur kön skapas – för att använda ett uttryck av Simone de Beauvoir.

Slutligen vill jag även ta upp motionen L208 av Agneta Ringman m.fl. med vilken jag sympatiserar – att begränsa antalet styrelseuppdrag i bolagsstyrelser. Anledningen till att vi i Vänsterpartiet har valt att inte stödja motionen beror på att inriktningen är att personer som innehar ett stort antal styrelseuppdrag riskerar att på grund av tidsbrist inte fullfölja sina uppdrag på ett tillfredsställande sätt, vilket enligt motionärerna kan leda till att företagets framtid äventyras.

Min och Vänsterpartiets infallsvinkel är att för många styrelseposter utgör en demokratisk brist. Det är helt enkelt en fråga om makt, korruption och yttrandefrihet – om demokrati.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 och i övrigt bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 227 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag vill kortfattat här understryka det särskilda yttrande som de borgerliga partierna har gjort med anledning av Roy Hanssons motion om en ny bolagsform för mindre företag.

Roy Hansson och många andra har framställt propåer om att det ska skapas nya företagsformer inom ramen för aktiebolagen. Det tror vi är olyckligt. Man ska i stället helt frigöra sig från de konventionella bolagsformer som i dag finns och se om man inte kan ta fram en helt ny association för de mindre företagen. Till denna skulle man sedan kunna knyta ett förenklingssystem som skulle vara mer gångbart än det som vi i dag har, eftersom man hela tiden kolliderar med att vi har samma företagsform för storföretagen som Volvo och liknande och för de små företagen med kanske bara en eller två anställda. Det är inte bra.

Jag vet att man i Regeringskansliet har funderingar i denna riktning, och det borde inte vara partiskiljande, utan detta är mer en teknisk fråga och framför allt en fråga som skulle främja småföretagandet som vi alla i denna kammare på olika sätt vill gagna.

Med en förhoppning om att Regeringskansliet tar till sig detta och tillsätter en utredning så ber jag att få tacka för mig.

Prot.

1999/2000:76

8 mars

*Några aktiebolags-
rättsliga frågor*

Anf. 228 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! I lagutskottets betänkande LU10 behandlas sex motionsyrkanden angående könsfördelning i bolagsstyrelser och på andra ledande poster i företagen, antalet styrelseuppdrag i bolag samt ny bolagsform för mindre företag.

Med anledning av en s-motion förordar utskottet ett tillkännagivande om att införande av en skyldighet att i årsredovisningen ange könsfördelningen i företagets styrelser och andra ledningsorgan kan vara till nytta för jämställdhetsarbetet.

Fru talman! De små företagens villkor har varit och är föremål för diskussion i olika sammanhang. Aktiebolagslagen ändrades fr.o.m. 1995 till att innehålla två olika alternativa bolagstyper, de publika och de privata aktiebolagen. Därmed fick lagstiftningen en struktur som stämmer överens med vad som gäller i övriga EU-länder.

Differentieringen i olika bolagstyper innebar även att kraven på ledningsorgan sattes lägre för privata än för publika bolag. Också i frågor som styrelsens utseende, arbetsordning för styrelse, kallelse till bolagsstämma innebar dessa lagändringar generellt sett enklare och flexiblare bestämmelser för de privata aktiebolagen.

Vidare tillåter årsredovisningslagen mindre företag att upprätta s.k. resultaträkning i förkortad form samt möjliggör att de mindre företagen undantas från vissa krav på tilläggsupplysningar.

Nämnas bör också den av regeringen tillsatta Simplexgruppen som har till uppgift att driva frågan om färre, mer rättvisa och mer begripliga regler som ska främja företagande, tillväxt och sysselsättning.

Fru talman! Kvinnorepresentationen i bolagsstyrelserna är fortfarande alldeles för låg. Som tidigare har sagts här vet vi att andelen kvinnor i bolagsstyrelser i börsnoterade aktiebolag år 1999 uppgick till ynkliga 4,5 % enligt regeringens skrivelse *Jämställdhetspolitiken inför 2000-talet*.

Då ser det lite bättre ut inom de statliga bolagsstyrelserna, där andelen kvinnliga ledamöter var 28 % förra året, men även det är en alldeles för låg siffra. Därför har regeringen satt upp ett delmål på minst 40 % kvinnliga ledamöter inom de statliga bolagsstyrelserna år 2003.

Att bereda plats åt kvinnorna i bolagsstyrelserna borde vara naturligt i ett modernt samhälle. När kvinnorna har blivit bättre och mer rättvist representerade i andra beslutsorgan i samhället har det, vet vi, blivit bättre och klokare beslut. Fördelarna med en jämn blandning av könen borde vara uppenbara även för beslutsfattarna inom näringslivet.

Däremot bör vi inte tvinga fram en ändring genom förändringar av den associationsrättsliga lagstiftningen. Bolagsstämman, dvs. ägarna, måste få behålla sin rätt att självständigt utse företrädare i företagsledningen. En ökad jämställdhet måste främjas med andra medel.

Ett möjligt sätt att främja jämställdheten är enligt utskottsmajoriteten att synliggöra könsfördelningen genom att i årsredovisningen redogöra för fördelningen mellan kvinnor och män i styrelser och på andra ledande poster inom företaget.

Fru talman! Slutligen yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 229 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Tror verkligen Raimo Pärssinen att det inte är rätta vägen att lagstifta om könskvotering i bolagsstyrelserna? Hade man samma åsikt och samma argumentation inom de politiska partierna och inom politiken skulle det säkert ha sett helt annorlunda ut än det gör i dag.

Jag vill således fråga vilken framförhållning Raimo Pärssinen har när han säger att man säkert kommer att lösa det här själv. Som vi båda tidigare sagt var det år 1999 bara 4,5 % kvinnor i bolagsstyrelserna.

Anf. 230 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Fru talman! Det är delvis två olika frågor som det rör sig om här. Dels handlar det om ägarkollektivets rätt att självständigt utse ledamöter, dels gäller det den stora opinionsfrågan om vad som är bra. Det finns också här ett aktivt arbete från regeringens sida.

Vi känner igen det här från de politiska partierna – kanske speciellt från mitt parti, Socialdemokraterna, när vi började diskutera ”varannan damernas”. I början tog det lite tid men så småningom blev det helt uppenbart att det var en stor fördel för oss att ha en jämn fördelning mellan könen. I dag är det helt naturligt. Också när det gäller näringslivet befinner vi oss nu i den fasen genom ett aktivt arbete och genom att diskutera och debattera detta.

Jämställdhetsministern, näringsministern och statsrådet i Näringsdepartementet har bjudit in 200 ledande personer inom svenskt näringsliv till en stor konferens. Där kunde man ta del av ett tiotal positiva exempel på bra jämställdhetsarbete inom näringslivet. Resultatet är att en referensgrupp har tillsatts tillsammans med näringslivet som ska bidra till att metoder tas fram som syftar till att underlätta och utveckla jämställdheten. Regeringen kommer att fortsätta med årliga konferenser.

Anf. 231 STIG RINDBORG (m):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under mom. 3 om redovisning av könsfördelning. Motiven framgår av betänkandet på s. 7. I femte stycket står det att årsredovisningen ska innehålla upplysningar om medelantalet anställda personer med uppgift om fördelningen mellan män och kvinnor. Detta infördes i aktiebolagslagen redan 1990, så någon ytterligare lagstiftning i den vägen finns det, tycker jag, inte grund för.

Vidare hänvisar jag till det särskilda yttrandet om särskild företagsform och instämmer i det som Rolf Åbjörnsson alldeles nyss sade.

Anf. 232 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag begränsar mig till det särskilda yttrandet angående ny bolagsform för mindre företag. Vi i Centerpartiet står också bakom det yttrandet. Vi har funnit att det inte finns någon orsak att reservera sig eftersom Aktiebolagskommittén arbetar med frågan och ett betänkande kommer till hösten.

Vi i Centerpartiet vill påpeka att vi, efter alla tal och turer för att förbättra villkoren för småföretagare, förväntar oss förslag om lättillgängligare och enklare regler som är så genomtänkta att de kan bli stabila. De här frågorna har faktiskt diskuterats mer eller mindre ända sedan 1970-talet, så man kan verkligen med fog påstå att de har dragits i långbänk.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Några aktiebolags-
rättsliga frågor*

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

Vidare tycker vi att det är oroande att utvecklingen, trots allt tal om förenklade regler, har varit sådan att det tillkommit fler krångliga regler.

Vi anser alltså att det finns ett stort behov av och att det är av stor betydelse att en ny bolagsform tas fram som är direkt anpassad till de allra minsta företagen. Det kan inte vara så att man ska behöva leja experter för att kunna följa med när det gäller alla krångliga regler. En företagare måste själv kunna ha en god överblick och kunna följa med i de byråkratiska turerna.

För övrigt instämmer jag i utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

16 § Vissa ersättningsrättsliga frågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU11
Vissa ersättningsrättsliga frågor (förnyad behandling).

Anf. 233 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Under denna punkt behandlas betänkande LU11. Betänkandet är till stora delar identiskt med betänkande LU6 som återförvisades till utskottet den 2 februari. Denna sena timme nöjer jag mig rörande övriga ärenden med att hänvisa till mitt anförande den 2 februari.

Givetvis står jag bakom alla moderata reservationer men yrkar bifall endast till reservation 3 under mom. 5.

Anf. 234 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Även jag vill hänvisa till behandlingen av betänkande LU6 och till det anförande som jag höll den 2 februari.

I dag nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 2 om ansvaret vid frihetsberövanden. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 235 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Med tillfredsställelse noterar jag att den kristdemokratiska motionen om patientskadelagens bestämmelse om självrisk har tillstyrkts av lagutskottet.

I övrigt har jag samma yrkande som vid förra behandlingen. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 8 som handlar om kollektiva försäkringar.

Anf. 236 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 6 under mom. 8.

Angående patientskadelagen vill jag säga att det är bra att vi har återremitterat detta och att ett enigt utskott nu står bakom att en översyn ska göras.

Anf. 237 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill bara för tids vinnande upprepa de yrkanden jag framförde i förra debatten. Jag yrkar bifall till Folkpartiets reservation 1 under mom. 1 och reservation 2 under mom. 2.

Anf. 238 CHRISTINA NENES (s):

Fru talman! Den magiska tidpunkten för avslut här i kammaren närmar sig med stormsteg. Vi har tidigare debatterat de olika områden som berörs i lagutskottets betänkande nr 11. Med anledning av det vill jag här nu yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)

Prot.
1999/2000:76
8 mars

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

17 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 8 mars

1999/2000:281 av *Lars Elinderson* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Destruktion av slakteriavfall

1999/2000:282 av *Sten Andersson* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Svenska hamnars konkurrensförmåga

1999/2000:283 av *Sten Andersson* (m) till statsminister Göran Persson
Malmöpolisens resurser

1999/2000:284 av *Anders Karlsson* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Ersättningsjobb vid stängning av Barsebäck

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 mars

1999/2000:662 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturminister Marita Ulvskog
Skydd av industriminne

1999/2000:663 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet
Ingegerd Wärnersson

Folkhögskolestudier för invandrare

1999/2000:664 av *Lennart Beijer* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Beslutsprocessen vid förvaring av det svenska kärnavfallet

Prot.
1999/2000:76
8 mars

1999/2000:665 av *Chatrine Pålsson* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Kunskap om tungmetaller under läkarutbildningen
1999/2000:666 av *Tomas Eneroth* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Underhållsstödet
1999/2000:667 av *Lennart Kollmats* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Unescokonventionen om kulturogendom
1999/2000:668 av *Lennart Kollmats* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Smuggelgods på museer

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 mars

1999/2000:595 av *Johan Pehrson* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Frågesport i TV
1999/2000:599 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Australiens förslag om valreservat i Stilla havet
1999/2000:602 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Etanol i bensin
1999/2000:604 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
CITES-konferensen och fyra hotade valar
1999/2000:611 av *Lennart Värmbys* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Bilfri dag
1999/2000:612 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöminister Kjell Larsson
Silver i slam
1999/2000:635 av *Hans Karlsson* (s) till näringsminister Björn Rosengren
Postens avgifter
1999/2000:638 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Tulldeklarationsblanketterna inom EU
1999/2000:639 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Försäkringskassornas administrativa anslag
1999/2000:642 av *Willy Söderdahl* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Miljövänlig upphandling
1999/2000:647 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Ulrica Messing
Sverigedemokraterna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

20 § Kammaren åtskildes kl. 23.00.

Prot.
1999/2000:76
8 mars

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 21 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 66 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 98 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 125 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.58,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 192 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Anförande av talmannen med anledning av Internationella kvinnodagen	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
2 § Avsägelse	2
3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	2
4 § Förnyad bordläggning	3
5 § Jämställdhetspolitiken	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1999/2000:AU6	3
Anf. 2 CHRISTEL ANDERBERG (m)	3
Anf. 3 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	6
Anf. 4 MARIA LARSSON (kd).....	9
Anf. 5 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	13
Anf. 6 MARIA LARSSON (kd) replik	13
Anf. 7 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	14
Anf. 8 MARIA LARSSON (kd) replik	14
Anf. 9 AGNE HANSSON (c)	15
Anf. 10 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	18
Anf. 11 AGNE HANSSON (c) replik	18
Anf. 12 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	19
Anf. 13 AGNE HANSSON (c) replik	19
Anf. 14 RUNAR PATRIKSSON (fp)	19
Anf. 15 BARBRO FELTZING (mp)	23
Anf. 16 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	27
Anf. 17 BARBRO FELTZING (mp) replik	27
Anf. 18 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	27
Anf. 19 BARBRO FELTZING (mp) replik	28
Anf. 20 MARIA LARSSON (kd) replik	28
Anf. 21 BARBRO FELTZING (mp) replik	28
Anf. 22 MARIA LARSSON (kd) replik	29
Anf. 23 BARBRO FELTZING (mp) replik	29
Anf. 24 MARTIN NILSSON (s).....	30
Anf. 25 AGNE HANSSON (c) replik	35
Anf. 26 MARTIN NILSSON (s) replik.....	35
Anf. 27 AGNE HANSSON (c) replik	36
Anf. 28 MARTIN NILSSON (s) replik.....	36
Anf. 29 MARIA LARSSON (kd) replik	37
Anf. 30 MARTIN NILSSON (s) replik.....	38
Anf. 31 MARIA LARSSON (kd) replik	38
Anf. 32 MARTIN NILSSON (s) replik.....	39
Anf. 33 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik	39
Anf. 34 MARTIN NILSSON (s) replik.....	40
Anf. 35 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik	40
Anf. 36 MARTIN NILSSON (s) replik.....	41
Anf. 37 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	41

Anf. 38 MARTIN NILSSON (s) replik.....	42
Anf. 39 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik.....	43
Anf. 40 MARTIN NILSSON (s) replik.....	43
Anf. 41 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	43
Anf. 42 MARTIN NILSSON (s) replik.....	44
Anf. 43 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	45
Anf. 44 MARTIN NILSSON (s) replik.....	45
Anf. 45 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	46
Anf. 46 MARIA LARSSON (kd) replik.....	49
Anf. 47 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	50
Anf. 48 MARIA LARSSON (kd) replik.....	50
Anf. 49 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	51
Anf. 50 AGNE HANSSON (c) replik.....	51
Anf. 51 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	51
Anf. 52 AGNE HANSSON (c) replik.....	52
Anf. 53 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	52
Anf. 54 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	52
Anf. 55 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	53
Anf. 56 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	53
Anf. 57 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	54
Anf. 58 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	54
Anf. 59 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	55
Anf. 60 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	55
Anf. 61 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	56
Anf. 62 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	56
Anf. 63 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	57
Anf. 64 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	57
Anf. 65 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	57
Anf. 66 CARLINGE WISBERG (v).....	58
Anf. 67 MAGNUS JACOBSSON (kd).....	60
Anf. 68 MARTIN NILSSON (s) replik.....	62
Anf. 69 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	62
Anf. 70 MARTIN NILSSON (s) replik.....	63
Anf. 71 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	63
Anf. 72 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	64
(Beslut fattades under 10 §.).....	66
6 § Ändringar i lagarna om insättningsgaranti och investerar skydd m.m.	66

Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU14	66
(Beslut fattades under 10 §.)	66
7 § Kryptografi	66
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU7	66
Anf. 73 CARINA HÄGG (s).....	66
Anf. 74 KARIN ENSTRÖM (m)	68
Anf. 75 LARS OHLY (v).....	69
Anf. 76 CARINA HÄGG (s).....	70
Anf. 77 LARS OHLY (v).....	70
Anf. 78 CARINA HÄGG (s).....	70
Anf. 79 LARS OHLY (v).....	71
(Beslut fattades under 10 §.)	71
8 § Kommunala demokratifrågor	71
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU13	71
Anf. 80 PER-SAMUEL NISSER (m)	71
Anf. 81 KENNETH KVIST (v)	72
Anf. 82 INGVAR SVENSSON (kd).....	74
Anf. 83 ÅSA TORSTENSSON (c)	76
Anf. 84 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	78
Anf. 85 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	79
Anf. 86 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	79
Anf. 87 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	79
Anf. 88 KENNETH KVIST (v) replik	80
Anf. 89 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	80
Anf. 90 KENNETH KVIST (v) replik	80
Anf. 91 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	81
Anf. 92 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	81
Anf. 93 KENNETH KVIST (v) replik	83
Anf. 94 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	83
Anf. 95 KENNETH KVIST (v) replik	84
Anf. 96 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	84
Anf. 97 PER LAGER (mp)	85
Anf. 98 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	86
Anf. 99 PER-SAMUEL NISSER (m)	89
Anf. 100 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	89
Anf. 101 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	89
Anf. 102 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	90
Anf. 103 PER LAGER (mp)	90
Anf. 104 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	90
Anf. 105 PER LAGER (mp)	91
Anf. 106 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	91
Anf. 107 ÅSA TORSTENSSON (c)	91
Anf. 108 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	92
Anf. 109 ÅSA TORSTENSSON (c)	92
Anf. 110 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	92
(Beslut fattades under 10 §.)	92
9 § Allmänna motioner om inkomstskatter m.m.	92
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SKU13	92
Anf. 111 MARGARETA CEDERFELT (m).....	92

Anf. 112 MARIE ENGSTRÖM (v).....	95	Prot.
Anf. 113 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	97	1999/2000:76
Anf. 114 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	98	8 mars
Anf. 115 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	98	
Anf. 116 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	99	
Anf. 117 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	99	
(forts. 11 §).....	100	
Ajournering.....	101	
Återupptagna förhandlingar	101	
10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid		
dagens sammanträde	101	
AU6 Jämställhetspolitiken.....	101	
FiU14 Ändringar i lagarna om insättningsgaranti och		
investerarskydd m.m.....	103	
UU7 Kryptografi	104	
KU13 Kommunal demokratifrågor.....	104	
11 § (forts. från 9 §) Allmänna motioner om inkomstskatter		
m.m. (forts. SkU13).....	106	
Anf. 118 AGNE HANSSON (c).....	106	
Anf. 119 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	108	
Anf. 120 AGNE HANSSON (c) replik	109	
Anf. 121 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	109	
Anf. 122 AGNE HANSSON (c) replik	109	
Anf. 123 KARIN PILSÄTER (fp).....	110	
Anf. 124 PER-OLOF SVENSSON (s)	112	
Anf. 125 AGNE HANSSON (c) replik	114	
Anf. 126 PER-OLOF SVENSSON (s) replik	114	
Anf. 127 AGNE HANSSON (c) replik	115	
Anf. 128 PER-OLOF SVENSSON (s) replik	115	
Anf. 129 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	115	
Anf. 130 PER-OLOF SVENSSON (s) replik	116	
Anf. 131 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	116	
Anf. 132 PER-OLOF SVENSSON (s) replik	116	
Anf. 133 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	116	
Anf. 134 PER-OLOF SVENSSON (s) replik	117	
Anf. 135 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	117	
Anf. 136 PER-OLOF SVENSSON (s) replik	117	
Anf. 137 WILLY SÖDERDAHL (v)	117	
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	118	
12 § Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning	119	
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU14	119	
Anf. 138 CARL ERIK HEDLUND (m).....	119	
Anf. 139 KENNETH LANTZ (kd)	121	
Anf. 140 AGNE HANSSON (c).....	123	
Anf. 141 KARIN PILSÄTER (fp).....	124	
Anf. 142 LARS U GRANBERG (s).....	126	
(forts.).....	129	
Ajournering.....	129	
Återupptagna förhandlingar	129	

12 § (forts.) Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning (forts. SkU14)	129
Anf. 143 CARL ERIK HEDLUND (m) replik	129
Anf. 144 LARS U GRANBERG (s) replik	129
Anf. 145 CARL ERIK HEDLUND (m) replik	130
Anf. 146 LARS U GRANBERG (s) replik	130
Anf. 147 KENNETH LANTZ (kd) replik	131
Anf. 148 LARS U GRANBERG (s) replik	131
Anf. 149 KENNETH LANTZ (kd) replik	131
Anf. 150 LARS U GRANBERG (s) replik	131
Anf. 151 AGNE HANSSON (c) replik	132
Anf. 152 LARS U GRANBERG (s) replik	132
Anf. 153 AGNE HANSSON (c) replik	132
Anf. 154 LARS U GRANBERG (s) replik	132
Anf. 155 KARIN PILSÄTER (fp) replik	133
Anf. 156 LARS U GRANBERG (s) replik	133
Anf. 157 KARIN PILSÄTER (fp) replik	133
Anf. 158 LARS U GRANBERG (s) replik	134
Anf. 159 PER ROSENGREN (v)	135
Anf. 160 CARL ERIK HEDLUND (m) replik	137
Anf. 161 PER ROSENGREN (v) replik	138
Anf. 162 CARL ERIK HEDLUND (m) replik	138
Anf. 163 PER ROSENGREN (v) replik	139
Anf. 164 KENNETH LANTZ (kd) replik	139
Anf. 165 PER ROSENGREN (v) replik	140
Anf. 166 KENNETH LANTZ (kd) replik	141
Anf. 167 PER ROSENGREN (v) replik	141
Anf. 168 KARIN PILSÄTER (fp) replik	142
Anf. 169 PER ROSENGREN (v) replik	142
Anf. 170 KARIN PILSÄTER (fp) replik	143
Anf. 171 PER ROSENGREN (v) replik	144
Anf. 172 KENNETH LANTZ (kd)	144
Anf. 173 PER ROSENGREN (v)	145
Anf. 174 KENNETH LANTZ (kd)	145
Anf. 175 PER ROSENGREN (v)	145
Anf. 176 KENNETH LANTZ (kd)	146
(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	146
13 § Allmänna motioner om mervärdesskatt	146
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU15	146
Anf. 177 CATHARINA HAGEN (m)	146
Anf. 178 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	148
Anf. 179 KARIN PILSÄTER (fp)	149
Anf. 180 LARS LILJA (s)	151
Anf. 181 CATHARINA HAGEN (m) replik	153
Anf. 182 LARS LILJA (s) replik	153
Anf. 183 CATHARINA HAGEN (m) replik	154
Anf. 184 LARS LILJA (s) replik	154
Anf. 185 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	155

Anf. 186 LARS LILJA (s) replik.....	155	Prot.
Anf. 187 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	156	1999/2000:76
Anf. 188 LARS LILJA (s) replik.....	156	8 mars
Anf. 189 PER ROSENGREN (v).....	156	<hr/>
Anf. 190 KARIN PILSÄTER (fp).....	158	
Anf. 191 PER ROSENGREN (v).....	159	
Anf. 192 KARIN PILSÄTER (fp).....	159	
Anf. 193 PER ROSENGREN (v).....	159	
Anf. 194 CATHARINA HAGEN (m).....	160	
Anf. 195 PER ROSENGREN (v).....	160	
Anf. 196 CATHARINA HAGEN (m).....	161	
Anf. 197 PER ROSENGREN (v).....	161	
Anf. 198 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	162	
Anf. 199 PER ROSENGREN (v).....	162	
Anf. 200 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	163	
Anf. 201 PER ROSENGREN (v).....	163	
(Beslut skulle fattas den 15 mars.).....	163	
14 § Allmänna motioner om punktskatter	164	
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU16	164	
Anf. 202 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	164	
Anf. 203 CLAES STOCKHAUS (v).....	167	
Anf. 204 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	169	
Anf. 205 CLAES STOCKHAUS (v) replik	169	
Anf. 206 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	169	
Anf. 207 CLAES STOCKHAUS (v) replik	170	
Anf. 208 KENNETH LANTZ (kd)	170	
Anf. 209 AGNE HANSSON (c).....	171	
Anf. 210 PER ERIK GRANSTRÖM (s).....	173	
Anf. 211 AGNE HANSSON (c) replik	176	
Anf. 212 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	176	
Anf. 213 AGNE HANSSON (c) replik	177	
Anf. 214 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	177	
Anf. 215 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	177	
Anf. 216 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	178	
Anf. 217 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	178	
Anf. 218 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	179	
Anf. 219 KENNETH LANTZ (kd) replik	179	
Anf. 220 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	179	
Anf. 221 LENNART VÄRMBY (v)	180	
Anf. 222 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	181	
Anf. 223 LENNART VÄRMBY (v) replik.....	182	
Anf. 224 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	182	
Anf. 225 LENNART VÄRMBY (v) replik.....	182	

Prot.	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	183
1999/2000:76	15 § Några aktiebolagsrättsliga frågor	183
8 mars	Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU10	183
	Anf. 226 TASSO STAFILIDIS (v)	183
	Anf. 227 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	185
	Anf. 228 RAIMO PÄRSSINEN (s)	186
	Anf. 229 TASSO STAFILIDIS (v) replik	187
	Anf. 230 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	187
	Anf. 231 STIG RINDBORG (m)	187
	Anf. 232 VIVIANN GERDIN (c)	187
	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	188
	16 § Vissa ersättningsrättsliga frågor	188
	Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU11	188
	Anf. 233 BERIT ADOLFSSON (m)	188
	Anf. 234 TASSO STAFILIDIS (v)	188
	Anf. 235 KJELL ELDENSJÖ (kd)	188
	Anf. 236 VIVIANN GERDIN (c)	188
	Anf. 237 ULF NILSSON (fp)	189
	Anf. 238 CHRISTINA NENES (s)	189
	(Beslut skulle fattas den 15 mars.)	189
	17 § Anmälan om interpellationer	189
	18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	189
	19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	190
	20 § Kammaren åtskildes kl. 23.00.	191

Elanders Gotab, Stockholm 2000